

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ
ЦЕНТР ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ОСВІТИ
МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

ТРЕТЯ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

29 БЕРЕЗНЯ 2013 Р.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МАРІУПОЛЬ — 2013

ББК 66.4я431
УДК 327(063)

Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу: Збірник матеріалів Третьої Інтернет-конференції (29 березня 2013 р.) / Під заг. ред. К. В. Балабанова. — Маріуполь, 2013. — 315 с.

Редакційна колегія:

К. В. Балабанов, д.політ.н., професор, ректор МДУ; **Н. О. Качинська**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету; **М. В. Булик**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП, заступник завідувача кафедри МВ та ЗП; **Н. В. Гаврилова**, к.і.н., доцент; **В. Ф. Лисак**, к.і.н., доцент; **С. П. Пахоменко**, к.і.н., доцент; **А. М. Дегтеренко**, к.політ.н., доцент; **Є. В. Рябінін**, к.політ.н., доцент; **Трофименко М. В.**, к.політ.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **М. Т. Подибайло**, старший викладач кафедри МВ та ЗП; **О. О. Черепченко**, старший викладач кафедри МВ та ЗП.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики (протокол № 8 від 21.03.2013).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол № 6 від 26.03.2013).

© Маріупольський державний університет, 2013

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВИТОВОГО РОЗВИТКУ

УДК32.019.51:004.738.5(043)=111

HACKTIVISM AS MODERN TREND OF GLOBAL DEVELOPMENT

Borysov V.V.,

4th year student of international relations, Mariupol State University

In today's society technology plays a crucial role and is used as a new cultural vehicle, and even aggregation element or carrier to express dissent against the policies of governments and private companies. This research aims to describe the hacktivism movement as one of the ways of civil people to participate into the global politics through the public sphere, communicate their ideas and promote the principles of democracy using the technology of computer.

Hacktivist groups such as Anonymous are maximum expression of a phenomenon that refers the usage of computers and computer networks to express social protest or to promote political ideology. The hacktivists use to attack systems with legal and illegal tools to manifest their dissent through cyber attacks such as denial-of-service attacks, information theft, data breach, web site defacement and any other methods of digital sabotage. Forms of hacktivism are carried out in the belief that proper use of the technical tools will be able to produce similar results to those produced by regular activism or civil disobedience to promote political or social ideology.[1]

Less disruptive hacktivism tools include creating websites or software to achieve a political purpose. This can be seen in the case of the activist site WikiLeaks, and bloggers blogging anonymously about sensitive political issues. From the WikiLeaks example, it is seen that hacktivism can represent a number of interests and political views, from transparency of government to human rights issues. One central theme of hacktivist groups that has become especially relevant is that of freedom of expression and Internet censorship. [2]

The use of cyber attacks is a topic of debate among hacktivist groups as to whether it is ethical to disrupt someone else's freedom of expression for instance. I would say that politically informed hacktivism promotes causes that adhere to freedom of information, the promotion of copyright-free products and the use of technology to change the global system for the better by introducing tools, spaces and forums, to name a few forms, that enable transparent government, peer production as an alternative to capitalism, and promote global digital rights, especially against state censorship. Historically, we are witnessing a transfer of conflicts around the world through cyberspace during cyberconflict incidents. Examples include the Israeli-Palestinian conflict, the Iraq War, Al-Qaeda and many more. These can also be sociopolitical and economic conflicts, such as the anti-globalization movement, the anti-war movement, or social protests that use

social media with the intent of promoting change. The relevance of the use of technological innovation is beyond critical at the moment. Social media networking is being used to accelerate regime changes in the Middle East and elsewhere. The undeniable public nature of the plight of citizens in these states communicated through the virtual public sphere has forced the international community to respond with military interventions to protect them. [3]

Unless in the near future the precise stage at which a cyber attack becomes part of an armed conflict is eventually defined by international law, any cyber attack could be classified a cybercrime and prosecuted as such. This in turn would mean that any political hacking even for protest purposes could be prosecuted as cybercrime, as indeed it has been by various governments against their own citizens. This could potentially mean that electronic disobedience or hacktivism as we have known it, despite having mostly symbolic effects, could also be prosecuted under this logic. Another problem for global politics is the difficulty in understanding where attacks originate from and whether they come from are state-sponsored or ad hoc assemblages. Not having defined the level where a cyber attack becomes the equivalent of an armed attack, there is no way currently to plan a reaction on an international level. Furthermore, it is not clear whether cyber attacks and cyber espionage will eventually be considered a form of war since information warfare and espionage historically have not been recognized as war or grounds for war.[3]

As we can see currently how the way of world moving on after the controversial of wikileaks, the way of hacktivism culture regarding on their responses to the global phenomenon and how those actions have been taken have changed the global politics and put more attention into the freedom on internet and democracy issues. [4]

As exemplified by Anonymous in the context of the WikiLeaks controversy and the uprisings in the Middle East, hacktivism is increasingly becoming a popular form of protest against perceived injustice. The existing legal regimes at both the international and national levels establish very general categories of prohibited conduct, and courts have not yet squarely addressed the applicability of principles of free speech to laws regulating computer use. This Note has argued that in light of the importance of hacktivism as a legitimate form of protest, courts should interpret laws like the Computer Misuse Act and the Computer Fraud and Abuse Act with the expressive function of hacktivism in mind. In addition, the potential for hacktivism as a transnational tool of protest justifies the marginal burden it imposes in its permissible forms. Although most current forms of hacktivism are rightly regulated or prohibited outright, a narrow subset of hacktivism should be protected on the grounds that it is primarily expressive, does not involve the hijacking of computers or networks, and causes no significant damage. [5]

Used sources list

1. Hacktivism and Deep Web [Electronic resource]. –Mode of access: <http://securityaffairs.co/wordpress/6978/hacking/hacktivism-and-deep-web.html>.
2. Hacktivism: Pushing the boundaries of Internet Expression [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.theconsul.org/?p=1040>.
3. Cyberconflict and Hacktivism in a Contemporary context [Electronic resource]. –Mode of access: (<http://www.digital-development-debates.org/issues/05-securing-peace/future-wars/cyberconflict-and-hacktivism-in-a-contemporary-context/#page-1>).
4. Democracy Discourses through the Internet Communication: Understanding the Hacktivism for the Global Changing [Electronic resource]. –Mode of access: http://www.academia.edu/1438665/Hacktivism_for_Global_Changing_Nofia_Fitri_ojcmnt.net.
5. Hacktivism: A new breed of Protest in a Networked World [Electronic resource]. – Mode of access: <http://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1685&context=iclr>.

УДК 061.1.001.ЕС.620.91043

РОЛЬ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ У ФОРМУВАННІ СПІЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОСОЮЗУ

Бурлака Є. К.,

студент ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Процеси регіоналізації в сучасному світі є засобом адаптації до сучасних глобальних загроз. Ці процеси найбільш повно реалізуються в інтеграційно-регіональні об'єднання. Сьогодні найбільш розвиненим і інтегрованим об'єднанням в сучасних міжнародних відносинах виступає Європейський союз. Поряд з цим посилюється тенденція до субрегіоналізації, обумовлена наявністю об'єктивних спільних інтересів, можливостей, загроз груп країн всередині великих регіональних утворень. В ЄС це, перш за все, відноситься до розвитку співпраці між країнами Центральної Європи (Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини), які разом утворювали так звану Вишеградську групу, члени якої увійшли до складу ЄС у 2004 р..[1] Зараз ці країни послідовно підвищують координацію своїх загальноекономічної і галузевих політик в рамках єдиної інтеграційної стратегії Євросоюзу.

У перше десятиліття ХХІ ст. проблеми стабільного енергозабезпечення країн-учасниць Європейського союзу зайняли одне з пріоритетних місць у політиці інтеграційного об'єднання. Це обумовлено двома головними чинниками. З одного боку, виснажується ресурсна база планети, бо з кожним

роком збільшуються об'єми споживання енергії, а це, в свою чергу, вимагає пошуку альтернативних джерел енергії. З іншого боку, внаслідок політизації енергетичної безпеки виникла загроза використання енергетичного важелю для досягнення політичних цілей. Дана проблема актуалізувалась під час конфлікту навколо поставки вуглеводнів між Російською Федерацією і транзитними державами – Україною і Республікою Білорусь. Незважаючи на те, що припинення поставок нафти і природного газу не були спрямовані безпосередньо проти ЄС, країни-учасниці прийшли до висновку про необхідність розробки на наднаціональному рівні комплексу заходів для запобігання в майбутньому аналогічних ситуацій.

Обидва чинники є загрозою для забезпечення внутрішнього енергопостачання та зовнішніх поставок енергоресурсів, які можуть призвести до системних збоїв в функціонуванні всієї економіки ЄС. В силу геоекономічних і геополітичних особливостей, країни Центральної Європи можуть запропонувати варіанти вирішення проблем енергетичної безпеки, які є відмінними від загальноєвропейських. У зв'язку з цим актуальним стає дослідження ролі країн Центральної Європи у формуванні єдиної енергополітики Євросоюзу.

Субрегіональна співпраця країн Центральної Європи все більше спирається на координаційну діяльність в економічній і політичній галузях, яка спрямована на реалізацію групових інтересів при розробці та проведенні спільної політики в ЄС. Особливу роль країни грають в розвитку загальної енергетичної політики ЄС, а саме, активно працюють по всім напрямкам цієї діяльності. Дані напрямки були законодавчо закріплені Лісабонським договором у 2009 р.. До цього часу Європейська комісія, парламент і Рада ЄС приймали документи, які регулювали окремі питання енергозабезпечення. Отже, стаття 194 Лісабонського договору визначає такі напрямки спільної енергетичної політики:

- лібералізація та забезпечення стабільності функціонування енергетичного ринку;
- безпека постачань енергоносіїв до ЄС;
- впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій;
- розвиток нових відновлювальних видів енергозбереження;
- об'єднання енергетичних мереж [2].

У свою чергу країни Центральної Європи прагнуть враховувати особливості своїх енергетичних секторів, значну залежність від імпорту вуглеводневих енергоносіїв, підвищити транзитну роль і зберегти контроль над стратегічно важливими національними компаніями.

В найближчі десятиліття атомна енергетика і поновлювальні джерела енергії не зможуть повністю замінити вуглеводні в енергобалансі ЄС (у тому числі в країнах Центральної Європи) [1]. Тому посилюється роль регіону як транзитної зони та сполучної ланки між країнами ЄС та експортерами стратегічної сировини, насамперед з Росією. Враховуючи наявність технічних можливостей та наявність мережевих трубопроводів, країни

Центральної Європи можуть відігравати значну роль у перспективі об'єднання енергетичних систем Росії і ЄС в загальноєвропейський енергокомплекс.

У цьому контексті концепція диверсифікації на скільки джерел (країн-постачальників), скільки маршрутів доставки енергоносіїв відповідає вимогам енергетичної безпеки даного регіону і в цілому ЄС, ніж лінія на закріплення одного зовнішнього постачальника в енергобалансі країн-членів.

Країни Центральної Європи є традиційними споживачами і транзитерами російських енергоносіїв. Разом з цим їм і іншим членам ЄС слід прагнути до деполітизації взаємин з Росією. В останні роки прагматизм у відносинах країн Центральної Європи з Росією зайняв стійке місце, що позитивно позначилося на їх положенні в ЄС і навіть НАТО. Продовження такого курсу в енергетичній сфері дозволить країнам регіону остаточно перетворитися з пасивного спостерігача у повноправного і конструктивного учасника діалогу Росія-ЄС [2].

Важливим напрямком такої участі може стати перехід до практики обміну активами між енергетичними компаніями країн Центральної Європи і Росії, а також активне підключення цих країн до модернізації складової партнерства Росії з ЄС. В першу чергу це стосується модернізації транзитної інфраструктури, розробок та поставок обладнання для атомних, вітрових, сонячних і гіпотермальних електростанцій, виробництва біопалива третього покоління, де вже є певна науково-технічна та виробничо-економічна база для співпраці.

Отже, зміцнення субрегіонального співробітництва буде укріпляти спільний енергетичний ринок ЄС. Країни Центральної Європи будуть відігравати першочергову роль, володіючи транзитною інфраструктурою на своїй території, яка в свою чергу, має стратегічне значення для не тільки для ЄС, але і для Росії.

Список використаних джерел

1. Bring energy security to East Central Europe. Regional cooperation is the key [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://csis.org/publication/bringing-energy-security-east-central-europe>.
2. Energy security in Central and Eastern Europe [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.amo.cz/publications/energy-security-in-central-and-eastern-europe.html?lang=en>.

ИНТЕРНЕТ-ЦЕНзуРА, КАК СПОСОБ БОРЬБЫ С ОППОЗИЦИЕЙ В АРАБСКОЙ ВЕСНЕ

Бушуев Г.О.,

студент II курса специальности “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Особенностью развития событий Арабской весны было использование инновационных медиатехнологий, в том числе социальных сетей. Значимость роли, которую играли социальные сети, понимали правительства государств Северной Африки и Ближнего Востока, и была сделана попытка нейтрализации воздействия Интернета на массы. Одной из форм борьбы против оппозиции стала Интернет-цензура.

В контексте изучения роли новых медиа в арабских революциях следует отдельно рассмотреть жесткую интернет-цензуру, которая последовала в качестве реакции правительства арабских стран на протесты.

Уровень интернет-цензуры в Арабской весне стал беспрецедентным. Главы правительств, стран арабского мира создали специальные законы, а так же взяли на службу технологии, которые позволяют контролировать поток информации который распространяется через Интернет. Жители некоторых стран стали свидетелями полного отключения глобальной сети. Так же применялись новейшие технологии для взлома паролей от аккаунтов в Facebook, с целью чтения персональных сообщений. Так же наиболее активные деятели арабских интернет-сообществ были арестованы и расстреляны по приказу правительства.

С началом восстаний в Египте, 27 января 2011 года правительство под руководством Хосни Мубарака распорядилось отключить Интернет. До этого был заблокирован доступ к популярным социальным сетям Facebook и Twitter, был запрещен доступ из-за рубежа к зарегистрированным в Египте веб-сайтам, а также жители Египта были лишены возможности обмениваться SMS-сообщениями. Однако результат жесткой цензуры оказался неожиданным для египетского правительства. Отключение интернета спровоцировало то, что представители среднего класса, недовольные подобными действиями пополнили ряды протестующих. Информационная блокада продолжалась до 2 февраля 2011 и нанесла экономике Египта ущерб на сумму 90 млн. долларов [1].

В середине февраля 2011 года в Ливии были полностью заблокированы международные звонки, а также доступ к Интернет. Подключение к глобальной сети было доступно только через спутниковые каналы связи, которые были единственным способом размещения фотографий и видео в социальных сетях. Отключение длилось с 18 по 19 февраля 2011 года, а после этого были созданы специальные системы фильтрующие информационный поток идущий в Ливию [2].

Сирийское правительство оказалось гораздо более подготовленным технически. В мае 2011 года пользователи социальных сетей Facebook в Сирии стали замечать, что их сообщения были прочитаны. К сентябрю была создана самопровозглашенная провластная «Сирийская электронная армия», которая вела борьбу с оппозицией на уровне интернета, атакуя главные сайты оппозиции, взламывая аккаунты диссидентов в социальных сетях и т.д. От хакеров «Сирийской электронной армии» также пострадали информационные порталы Al-Jazeera и BBC [3].

Тунис обладает наиболее развитой законодательной базой для контроля за содержимым Интернета в Северной Африке. Предполагается уголовное наказание за распространение материалов, которые суд сочтет клеветой. Так же, спецслужбами проводилось удаление аккаунтов и кража паролей в Facebook [4].

В Саудовской Аравии борьба с Интернет-активистами вышла на уровень физического их истребления. В марте 2011 года организаторы движения «День гнева», коммуникация среди членов которого обеспечивалась за счет социальных сетей Facebook и Twitter, были казнены по приказу правительства [5].

Бахрейн так же как и Саудовская Аравия пошел по пути физического уничтожения блоггеров. Так 2 апреля 2011 был задержан блоггер Хасан аль-Ашири, который администрировал сайт посвященный правам человека. Спустя неделю аль-Ашири скончался от полученных в тюрьме побоев. Так же, были арестованы фотографы, которые занимались съемкой акций протеста и распространяли полученные фото через Facebook [6].

Таким образом, мы видим, что цензура в ходе арабских революций приобретала разные формы, от простого контроля за содержимым интернет-страниц до физического уничтожения интернет-активистов. Но её эффективность в большинстве стран была минимальной, более того она привела к тому, что противостояние в ряде стран усилилось.

Список використаних джерел

1. Overview of the Egyptian Internet Shutdown [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://www.pch.net/resources/misc/Egypt-PCH-Overview.pdf>
2. Libya Shuts Down Internet Service Ahead of Planned Anti-Government Protests [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.foxnews.com/world/2011/03/04/libya-shuts-internet-service-ahead-planned-anti-government-protests/>
3. Assad masses Syrian cyber army in online crackdown [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.newscientist.com/article/dn21506-assad-masses-syrian-cyber-army-in-online-crackdown.html>
4. The Inside Story of How Facebook Responded to Tunisian Hacks [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2011/01/the-inside-story-of-how-facebook-responded-to-tunisian-hacks/70044/>

5. Twitter revolutions and cyber crackdowns [Электронный ресурс] — Режим доступа:
http://www.apc.org/en/system/files/AlexComninos_MobileInternet.pdf
6. Bahrain police go on trial over death of blogger [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16511685>

УДК 061.1 БРИКС (043)

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА БРИКС

Давиденко Г.О.,

*студентки III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

У зв'язку зі зміною ситуації у світі на фоні глобальних процесів у ХХ ст. з'являється необхідність виникнення транскордонного об'єднання. В 1990-і рр., після розпаду соціалістичного табору і закінчення холодної війни, світ зіткнувся з перспективою встановлення одно полярного світо порядку. США стали претендувати на світове панування.

Країни, що розвиваються зіткнулися з важкими проблемами, тому що Захід відмовляв їм у доступі до передових технологій, нав'язував нерівноправні торгово-економічні умови, гальмував їхній розвиток, став практикувати так звані «гуманітарні інтервенції» [1, с. 169].

Тобто БРИКС – це група (об'єднання) з п'яти країн: Бразилія, Росія, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка, країни, які є найбільшими виробниками та споживачами в світі. Це п'ять ринків, кожен зі своїми унікальними особливостями, але при цьому їх об'єднує потенціал, породжений змінами в політичних системах цих країн. БРИКС стала реальністю світової політики та економіки. З'явився новий неформальний інститут, який зайняв своє місце в сучасних міжнародних економічних і політичних відносинах. Формування та становлення БРИКС пройшло декілька етапів від РІК до БРИКС.

Уже в середині 1990-х рр. з'явилися перші ідеї об'єднання країн - лідерів «незахідного світу». Вперше ідею «стратегічного трикутника» РІК спробував озвучити голова Держдуми РФ І. Рибкін під час офіційного візиту в Делі в восени 1994 р. ,але жодної реакції на неї тоді не було [2, с. 98].

У 1998 р. Є. Примаков, під час перебування його міністром закордонних справ Росії, запропонував концепцію «стратегічного трикутника» РІК як відповідь на розширення НАТО на Схід. Однак у той період цей проект виявився не затребуваний російською політичною елітою, як і раніше дивилася на Захід. Крім того, він не врахував складності в тодішніх китайсько-індійських відносинах. Пекін і Делі сприйняли ідею трикутника без ентузіазму [3, с. 285].

Ідея сформуванню трикутник Делі-Москва-Пекін при всій своїй значності виявилася внутрішньо нестабільною, між сторонами виникали конфліктні ситуації, і, головне, навряд чи хтось визнав би в цій трійці гравця глобального масштабу.

Ідея про взаємодію провідних цивілізацій та їх діалозі існує вже досить давно. Це стосується трьох країн - країн РІК - Росії, Індії і Китаю, але процес глобалізації, всесвітній розвиток розширили цей прогноз до рамок БРІКС. Хочеться підкреслити, перш за все, що механізм і робочі передумови формування БРІКС були створені ще в рамках сформованого в кінці минулого - початку цього століття тристороннього співробітництва в рамках Росія-Китай-Індія. У чомусь формування ідейних основ цього неформального діалогу сприяв досвід руху неприєднання. Механізм складався поступово, в принципі цей механізм виявився досить дієвим [4, с. 84].

Вже в 1990-і рр.. вважалося, що країни БРІК ніякого принципового інтересу один для одного не представляють. Місце БРІК у світовій економіці таке: Китай - майстерня світу, Індія - бюро добрих послуг, Бразилія - світова ферма, а Росія - всесвітня кочегарка (постачальник енергії)» Бразилія асоціюється з футболом, карнавалом і розчинною кавою, а про те, що ця країна вже перетворилася у велику промислову державу, в третього в світі виробника літаків, майже ніхто й не знав.

Проте, ідея об'єднання країн-лідерів незахідного світу поступово пробивала собі дорогу. Моментами істини стали односторонні дії США, спрямовані на закріплення їх гегемонії у світі. Косово - 1999, Афганістан - 2001, Ірак - 2003 показали, що жодна країна в світі в поодиночці не наважується кинути виклик Америці [5, с. 108].

У 2001 р. вперше з'явилася аббревіатура БРІК. Вона була запущена в доповіді групи експертів американського інвестиційного банку «Goldman and Sax». Автором терміна став аналітик Д. О'Нілл [6, с. 35].

Спочатку БРІК звернув на себе увагу ідеєю створення альтернативного долару глобальної грошової одиниці, закликами до реформи існуючої монетарної системи, довго приносило переваги лише розвиненим країнам. У 2001 - 2005 рр.. вони активізували свою співпрацю в рамках ООН і у форматі різних зустрічей на вищому рівні [7, с. 5]. Процес конституювання БРІК набирав обертів. Поворотною точкою від «віртуального альянсу» до реально діючої структури стала зустріч міністрів закордонних справ країн БРІК в Єкатеринбурзі в 2008 р. На ній було узгоджено рішення про надання БРІК офіційного статусу та переказ її на вищий державний рівень [8, с. 33].

І тільки до 2008 року стало очевидно, що з приєднанням до цієї структури Бразилії чотирикутник БРІК став виглядати не тільки міцніше, але солідніше і вагомніше.

Формування в 2008 - 2009 рр.. об'єднання БРІК ознаменувало вихід інтеграційних процесів в світі, що розвиваються на якісно новому рівні. Справа в тому, що кожна з країн - учасниць даного альянсу, крім того, що вона входить до числа найбільших держав світу по території, населенню,

економічному потенціалу, є разом з тим і регіональним центром, об'єднуючи навколо себе багато більш дрібних держав.

У 2011 р. до складу організації була прийнята п'ята країна - ПАР. З прийняттям Південної Африки змінилося найменування інтеграційного об'єднання - з БРІК він перетворився в БРІКС. В порядок денний постало питання про приєднання до альянсу нових членів з числа великих країн, що розвиваються. Найбільш очевидними кандидатами на цю роль виступають Індонезія, Мексика, Пакистан, Туреччина [9, с. 106].

З приєднанням в поточному році до БРІК Південної Африки інтерес до цієї групи БРІКС в світі відчутно зріс. Стало очевидним, що мова йде не про кон'юнктурне зближення великих і впливових, хоча і надзвичайно різних країн, що розвиваються, а про стратегічні повороти в розвитку всієї системи сучасних міжнародних відносин.

Починають формуватися об'єднання найбільших держав, що грають роль локомотива світового торгівельно-економічного розвитку та здатних серйозно (в довгостроковому плані) вплинути на процес глобального регулювання.

Південна Африка сприйняла свій вступ до БРІКС як визнання важливості Африканського континенту в світовій економіці і шанс виступити лідером об'єднання африканських країн на південь від Сахари. Вона підтримала позицію інших країн про важливість багатополарності в світі.

Таким чином, можна зробити висновок, що еволюція БРІКС дозволяє говорити про себе як про носія нової ідеології у міжнародних відносинах. Незважаючи на всі відмінності позицій і національних інтересів, які входять в об'єднання країн, вони шукають консолідовані підходи до вирішення найбільш важливих проблем глобального розвитку і майбутнього світо устрою.

Не випадково проблеми вдосконалення глобального управління висувуються в центр політичних та наукових дискусій в БРІКС. Можливо, поки рано говорити про БРІКС як про впливову економічну чи політичну організацію, але зрозуміло одне: у БРІКС є величезний потенціал, який, за достатньо політичної волі країн-членів можна направити на створення нового могутнього міжнародного гравця. Серйозними перешкодами на шляху цього є різні зовнішньополітичні інтереси держав-учасниць союзу і недостатнє усвідомлення цілей розвитку БРІКС.

Основний вектор політики БРІКС спрямований на забезпечення і посилення їх присутності в системі утворюючих структурах світової політики з метою приведення останніх у більшу відповідність до своїх національних інтересів.

Країни БРІКС закликають міжнародне співтовариство зберегти стабільність системи багатосторонньої торгівлі і висловлюються проти всіх форм протекціонізму, зокрема в області світової торгівлі сільгосппродукцією. З їх точки зору, обмеження доступу на ринки і спотворюють торгівлю субсидії в розвинених країнах протягом останніх 30

років перешкоджають розвитку потенціалу з виробництва продовольства в країнах, що розвиваються.

Список використаних джерел

1. Давыдов В. М. Роль восходящих гигантов в мировой экономике и политике / В.М.Давыдов// — М., 2009. — С. 169 - 170.
2. Давыдов В.М. БРИКС как фактор становления полицентричного режима международных отношений / В.М. Давыдов // Международная жизнь. — 2011. — № 5. — С. 96–104.
3. Дахин В.Н. Политические проблемы глобализации./ В.Н. Дахин, А.С. Проскуряков, — М.: 2003. — 336 с.
4. Дипаджан Р.К. БРИКС в новом миропорядке / Р.К. Дипаджан // Международная жизнь. — 2008. — № 11. — С. 83–89.
5. Крутских А.В. Инновационные направления современных международных отношений : учеб. пособие для студентов вузов / под ред. А.В. Крутских // — М. : Аспект Пресс, 2010. — 295 с.
6. Луков В.М. БРИКС – фактор глобального значения / В.М. Луков // Международная жизнь. — 2011. — № 6. — С. 30–37.
7. Мартынов Б. Ф. Бразилия - гигант в глобализирующемся мире. / Б. Ф. Мартынов. — М.: — 2009. — С. 5.
8. Синь Л.К. Страны БРИКС: укрепляя сотрудничество / Л.К Синь // Международная жизнь. — 2012. — № 2. — С. 33–44.
9. Филатов С.Я. Сетевая дипломатия БРИКС / С.Я Филатов // Международная жизнь. — 2011. — № 5. — С.105–112.
10. Хейфец Б.Г. БРИК: миф или реальность? / Б.Г. Хейфец // Мировая экономика и международные отношения. — 2010. — № 9. — С. 72–80.

УДК 327.7

МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Гринько О. І.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Ідея «Європи регіонів» останнім часом породжує гострі теоретичні суперечки які виникли на тлі економічної кризи, зростанні безробіття, соціальної нестабільності, атмосфери розчарування в результатах європейської політики, у т.ч. і в наслідках інтеграції. Багато хто констатує, що ідея «Сполучених Штатів Європи», Європи держав і міжурядових угод перестала бути рушійною силою інтеграційного процесу.

Дослідники регіональних процесів у Європі відзначають зростання числа інституціональних проблем у ЄС, «пов'язаних з наростанням бюрократизації, лобіюванням інтересів малих і великих, бідних і багатих

країн, із процесами прийняття рішень. А оскільки від інституціональної структури ЄС залежить реалізація його подальшої політики по ключових питаннях, те очевидно, що процеси поглиблення інтеграції, особливо в частині переходу до політичного союзу, можуть сильно загальмуватися»[1].

У цьому контексті й з'являються теорії, що пропонують нові моделі європейського будівництва. Прихильники цих теорій бачать майбутнє не за європейською федерацією держав, а за «Європою регіонів», створенню якої будуть сприяти європейські інститути, змушені визнати регіони як самостійні суб'єкти федерації. З відомою часткою умовності їх можна назвати «регіоналістами-функціоналістами» яки протиставляють себе «державникам-федералістам», які вважають за необхідне зберегти центральну роль за державами-націями.

Це не означає, однак, що регіоналізація неминує пов'язана з конфліктами. Багато учасників дискусії про «Європу регіонів» доходять висновку про те, що в сучасних умовах європейські інститути, держави-члени й територіальні утворення повинні відмовитися від радикального ламання існуючих структур і прийти до спільного відновлення системи рівноваги між ними. Новий механізм взаємодії в контексті «Європи регіонів» покликаний забезпечити оптимальне співвідношення між наднаціональними, державними й місцевими інститутами влади в умовах транспарентності й демократичного контролю. У зв'язку із цим встає проблема розробки демократичної законодавчої бази європейського регіоналізму, так званої регіональної (територіальної) автономії. У такому випадку принципи європейського права зможуть забезпечити міцну основу концепції «нового регіоналізму», зокрема «субсидіарності, партнерства й гнучкого фінансування»[2].

Динаміку міжрегіональних диспропорцій у ЄС не можна порівнювати однозначно, оскільки результати залежать від тих типів регіонів, по яких проводяться дослідження: тобто завжди виявляються типи регіонів, по яких відбувається конвергенція, і навпроти, регіони розбіжні в політичному устрої, у рівні економічного розвитку й т.д.. У самому ж загальному виді можна констатувати, що регіональній політиці вдавалося й удасться тримати міжрегіональні диспропорції приблизно на одному рівні, не даючи їм «розповзатися»[3].

Головним підсумком варто вважати той факт, що регіональна політика стає усе більше важливою для урядів європейських держав. Цей висновок можна зробити на основі аналізу статистичних даних про динаміку витрачених ЄС коштів на регіональну політику.

Як зазначено в огляді «Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять в ЄС», який підготований Генеральним директором Європейської комісії з питань регіональної політики для країн-претендентів на вступ в ЄС, один із способів використання досвіду ЄС у сфері регіональної політики полягає в спробі виділити з цього досвіду важливі питання або проблеми, які слід було врахувати при розробці стратегії та управлінні нею протягом останніх 20 років. Нижче наведено десять таких

міркувань. По-перше, регіональна політика вимагає довгострокового стратегічного бачення цілей, які необхідно досягти. Вони можуть включати розвиток ключових секторів, зокрема транспорту, або географічних територій, наприклад коли політика ЄС надає пріоритет менш розвиненим територіям. Програми ЄС характеризуються як секторним, так і географічним підходами. Що стосується транспорту, то варто зазначити, що пріоритет надавався проектам, які сприяють реалізації транс'європейських мереж транспортній стратегії з метою забезпечення сполучення на території ЄС, що визначається країнами-учасниками.

По-друге, має існувати об'єктивний, або «неполітичний» метод залучення і розподілу ресурсів. Іншими словами, має бути зрозуміло, як залучаються і розподіляються гроші в рамках програм або регіонів[4].

Слід зазначити, що для реалізації даного положення необхідним є наявність потужного економіко математичного моделювання, яке буде засноване на адекватних статистичних даних.

На практиці, ці принципи в ЄС реалізуються шляхом того, що розділяються на інституціональному рівні стратегічна та оперативна складова прийняття проектів. Так, стратегічна складова, яка закладає правові підвалини даних рішень, реалізується на рівні національних парламентів та Європарламенту, а оперативна складова, себто конкретне наповнення програм та проектів, залишається прерогативою місцевого рівня управління.

По-п'яте, слід прийняти рішення щодо підтримки інтегрованих програм (тобто підтримки пов'язаних дій у сферах інфраструктури, людських ресурсів і розвитку бізнесу) або підтримки окремих проектів. Сьогодні ЄС працює в обох цих напрямках в рамках різних фондів. Можна сказати, що інтегровані програми потребують більшого інституціонального потенціалу на регіональному рівні. Відповідно, коли інституціональний потенціал вважається слабким, можна рекомендувати почати з проектного підходу. По-шосте, існує проблема залежності від грантів, або від комбінації грантів і форми підтримки з відшкодуванням. По-сьоме, сьогодні в ЄС визнається, що наявність адекватного формального і неформального інституціонального потенціалу є критично важливою для успішного управління програмами[5].

Зазначимо, що навіть для багатих та економічно розвинених країн ЄС можливість здійснювати безоплатну допомогу для розвитку відсталих регіонів стає чимдалі примарною. Це призводить до того, що органи регіонального розвитку намагаються надалі більше залучати приватний капітал, ресурси фінансового сектору, в економіку регіонів, що потребують першочергових заходів з розвитку

По-восьме, моніторинг та оцінка дій є необхідною для того, щоб можна було продемонструвати створену цінність для бенефіціарів і платників податків. Це вимагає включення технічного потенціалу в управління програмами, хоча деякі спеціальні завдання, зокрема макроекономічне моделювання, можуть виконуватись дослідницькими установами або університетами. По-дев'яте, важливим в ЄС є питання обумовленості програм. Основні умови отримання підтримки ЄС включають: повагу до

відкритих ринків в ЄС (правила конкуренції за державну допомогу, правила відкритих державних закупівель); повагу до екологічної політики і правил; повагу до принципу рівних можливостей; підхід, що базується на партнерстві і демократії. В ЄС невиконання вищезазначених умов часто призводило до застосування фінансових санкцій. По-десяте, прозорість процесу реалізації стратегії і програми розглядається як важлива складова ефективного управління у XXI сторіччі. Відповідно, ефективні комунікаційні та інформаційні системи мають бути включені в процеси управління програмами, наприклад для того, щоб вказувати на проекти, яким була надана допомога, результати моніторингу та оцінку, а також пояснення для потенційних бенефіціарів щодо того, як отримати державну допомогу [6].

В контексті прагнення до регіонального вирівнювання, слід розглянути досвід застосування в ЄС кластерного варіанту розвитку регіонів. Кластери можуть створюватися в старопромислових районах, які є традиційно більш відсталими, і ставати рушієм їх змін в інноваційній площині, що в свою чергу забезпечує в майбутньому вищу конкурентоздатність регіонів.

Світовий досвід свідчить про позитивний досвід підвищення конкурентоспроможності територій та виробничих комплексів шляхом реалізації кластерорієнтованої регіональної політики. Сутність кластерної концепції полягає в реалізації консолідованого потенціалу регіонів, економічна територія яких є основою для розвитку європейського співробітництва, а розв'язання проблем регіональної економіки – одним з головних напрямів діяльності європейського суспільства. Уперше уніфікований підхід до міжфірмового співробітництва був розроблений у Данії в 1989 – 1990 рр. У 1992 р. в кластерах брали участь 40 % усіх фірм країни, які забезпечували 60 % експорту. Підхід до кластеризації у Данії багато в чому є ідентичним британському, де було сформовано 13 регіональних і 16 національних, так званих «компетентних» кластерів. Регіональні кластери об'єднуються як на основі традиційних галузей промисловості (виробництво тканини, одягу, меблів, садівництва), так і навколо нових технологій (мобільний та стільниковий зв'язок) [7].

Зазначимо, що територіальний устрій Німеччини у вигляді федерації, суб'єкти якої мають високий рівень самостійності в економічній взагалі, і регіональній зокрема сфері, сприяє територіальному розвитку, зокрема із використанням кластерної моделі.

У Німеччині функціонують 3 найкращих світових кластера з 7 кластерів високих технологій, які отримали назву «Сіліконова долина XXI століття», – Мюнхен, Гамбург, Дрезден. Кластери надали значний імпульс розвитку регіонам тих країн, які запровадили їх принципи. Так, значний темп розвитку продемонструвала економіка Австрії, де почали діяти транскордонні кластери з Німеччиною, Італією, Швейцарією, Угорщиною, активізувалися зв'язки з Францією та Великобританією. В Італії розвиток отримали індустриальні округи. Розвиток регіональних кластерів базується саме на успішному розвитку індустриальних округів – районів, що характеризуються

високим ступенем концентрації фірм, як правило, традиційної обробної промисловості[8].

На відміну від Німеччини та Італії, Франція, як традиційно унітарна держава, з великими складнощами переходила до кластерної моделі розвитку регіонів.

З прийняттям Програми про устрій та розвиток територій, створеною організацією з управління розвитком територій та фонд їх облаштування, протягом 1997 – 1999 рр. було розроблено та затверджено 99 проектів програм розвитку регіонів, об'єднаних системою виробничих кластерів. У ході цієї діяльності 4,3 тис. підприємств створили мережеву систему, сконцентрувавшись навколо 30 найпотужніших компаній. У Франції дослідження, що виконувалися на замовлення національного агентства планування, дозволили ідентифікувати 144 наявних регіональних кластера та близько 82 кластерів, що знаходяться у процесі становлення. Треба зазначити, що активні процеси розвитку кластерів відбуваються також в нових членах ЄС, а в Угорщині, Польщі, Словаччині, Чехії, Словенії кластеризація відбувається за спеціальною програмою [9].

Список використаних джерел

1. European Commission (2006a): The impact of the development of the countries of Central and Eastern Europe on the Community territory;- Luxembourg (Regional development studies No. 16). European Commission (2006b): The Phare Programme - Annual Report 2005
2. Kwiatkowski, Eugeniusz/ Tadeusz Janusz/ Viktor Steiner (1995): Unemployment in Light Industry Regions - An Overview of Central and Eastern Europe and a Case Study of the Lodz Region in Poland; in: OECD-CCET (ed.): The Regional Dimension of Unemployment in Transition Countries - A Challenge for Labour Market and Social Policies; Paris
3. Бусыгина И.М. Региональная политика Европейского Союза: итоги 40-летней деятельности; опыт для России//[Електронний документ]: <http://www.edc.spb.ru/activities/conferences/40years/bussygina.html>
4. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять в ЄС.- Luxembourg: OFFICE OF THE OFFICIAL PUBLICATIONS OF THE EUROPEAN UNION.-2009. – 15р.
5. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять в ЄС.- Luxembourg: OFFICE OF THE OFFICIAL PUBLICATIONS OF THE EUROPEAN UNION.-2009. – 15р.
6. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять в ЄС.- Luxembourg: OFFICE OF THE OFFICIAL PUBLICATIONS OF THE EUROPEAN UNION.-2009. – 15р.
7. Пашкова Г. Застосування кластерного підходу в регулюванні регіонального розвитку в країнах ЄС/Г. Пашкова// Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 8-ї регіон. наук.-практ. конф. 19 трав. 2011 р., м. Дніпропетровськ / за заг.ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2011. – 384 с

8. Пашкова Г. Застосування кластерного підходу в регулюванні регіонального розвитку в країнах ЄС/Г. Пашкова// Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 8-ї регіон. наук.-практ. конф. 19 трав. 2011 р., м. Дніпропетровськ / за заг.ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2011. – 384 с.
9. Пашкова Г. Застосування кластерного підходу в регулюванні регіонального розвитку в країнах ЄС / Г. Пашкова// Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 8-ї регіон. наук.-практ. конф. 19 трав. 2011 р., м. Дніпропетровськ / за заг.ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2011. – 384 с

УДК 327(73:55)(043)

**ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ВОЙНА ЗА ВОССТАНОВЛЕНИЕ
ПРЕВОСХОДСТВА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ МЕТОДАМИ (НА
ПРИМЕРЕ ВОЙНЫ США И ИРАНА)**

Ильина Т. А.,

*студентка III курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*

Экономическая война в целом является на данный момент очень действенным способом одному государству доказать или показать другому, кто есть более развитый и кто нацелен на мировое господство. Выражается такая война в предъявлении санкций более слабой стране, введении эмбарго на товар из этой страны. Это новое организационное оружие в виде своего рода финансово-экономических «бомб». Это оружие действует таким образом, что население такой страны становится нищим и вынуждено выплачивать долги, то есть и дальше финансирует войну против самих же себя.

Такую войну уже несколько лет ведут США против Ирана.

Иран сегодня представляет собой крупнейшего поставщика нефти и нефтепродуктов в Китай, крупным торговым партнёром для Евросоюза (в частности Франция и Германия). Эта вторая по количеству экспортируемой нефти – до 2.5 миллионов баррелей нефти в день – среди стран ОПЕК.

Между США и Ираном достаточно давно существуют разногласия и антипатия. С 1953 г. США участвовали в свержении демократически избранного правительства, поддерживали шахский режим и всячески помогали С. Хусейну в войне с Ираном. Рост нефтяных доходов в 1970-е годы привел к крупным социальным потрясениям и политической напряженности. 1979 год ознаменовался свержением режима конституционной монархии и созданию иранской республики во главе с анатоллой Хомейни. Вскоре Иран заявил о своем выходе из СЕНТО, был расторгнут ряд военных и гражданских контрактов с США и другими западными державами, ликвидированы американские военные базы, закрыты

многие иностранные (преимущественно американские) банки и компании. Над Персидским заливом в международных водах в 1988 г. американским военным судном был сбит иранский пассажирский самолёт. После 2009 года на Иран оказывалось сильное экономическое давление с применением «мягкой силы» через манипуляцию общественным мнением с помощью различных информационных методов, которые включают в себя различные манипулятивные технологии от масс-медиа до культуры. Устанавливались каналы влияния и от прокси-стран, которые могут быть использованы в качестве посредников между США и Ираном. В связи с этим усиление влияния США в Азербайджане и ухудшение отношений этого государства с Российской Федерацией должно являться определенным сигналом.

Израиль до начала 2000-х гг. не рассматривал Иран как своего соперника, и у обеих стран были четкие геополитические приоритеты – Персидский залив для Ирана и Восточное Средиземноморье для Израиля. Лишь после того, как Иран разработал и успешно испытал новые ракетно-носители и начал интенсифицировать работы с ядерной программой, Израиль запаниковал, неожиданно увидев в Тегеране угрозу своему существованию. Поэтому и была предложена соответствующая поправка.

В конце декабря 2011 года президент США Б. Обама подписал поправку к Закону про национальную оборону. Это в свою очередь стало официальным началом экономической войны против Ирана. С этой поправкой вступило в силу положение о том, что любая страна, которая будет покупать иранскую нефть и оплачивать её через иранский Центральный банк, будет иметь большие проблемы в отношениях с США. Эта поправка – на практике она означает объявление экономической войны – была предложена американо-израильским комитетом по связям с общественностью по прямому указанию израильского правительства премьер-министра Биньямина "Биби" Нетаньяху.

Азии требуется всё больше нефти – она продолжит покупать нефть у Ирана. А нефтяные цены будут продолжать подниматься. Председатель комиссии по национальной безопасности и внешней политики иранского парламента Ала-эддин Бруджерди предупредил, что с такими нефтяными санкциями Запад может совершить "стратегический просчёт". Ведь ежедневное снятие с мирового рынка 2,5 миллионов баррелей иранской нефти, не обойдётся без радикальных последствий для мировой экономики.

На действия США Иран отвечает постепенным отказом от доллара и переход на евро или юани, следуя примеру Европы.

Причинами этой войны могут быть следующие:

- Развитая военно-морская группировка США, на содержание которой уходит огромное количество денежных средств, себя никак не может показать в действии. К тому же этот флот выступает гарантом должного функционирования морской торговли во всём мире. Это совершенно нецелесообразно при наличии внешнего долга около 16 триллионов долларов. Страны под защитой американских эсминцев спокойно проводят торговые операции, а США отсчитывает всё большие суммы на содержание

флота. Поэтому необходим агрессор, который бы поставил ведущие страны на порог экономической энергетической нестабильности, а также поставил бы под угрозу мировое судоходство. Ормузский пролив и контролирующий его Иран очень подходят на роль места и агрессора. Если Иран будет задерживать танкеры с нефтью, то США будут помогать проводить эти танкеры через пролив, но, разумеется, на определённую плату. Чтобы мировое сообщество знало, что безопасность нуждается в оплате. Американцы заинтересованы в том, чтобы спровоцировать Иран на разного рода резкие действия. Такие как, например, блокада Ормузского пролива. Убеждая своих партнёров отказаться от импорта иранской нефти, США пытаются поставить Иран практически в безвыходное положение – ведь его экономика целиком зависит от экспорта «чёрного золота». Других источников существования у него нет. При этом иранцам по большому счёту непонятно, почему именно против них ополчился Запад. Иран обвиняют в стремлении получить ядерное оружие. Но огромное количество стран в мире стремятся к тому же самому, и никто им претензий, тем более в такой жёсткой форме, не предъявляет. У того же Пакистана, который находится по соседству, есть ядерное оружие. Кроме того, в Пакистане ещё со времён советской операции в Афганистане находят поддержку талибы.

- Цена на нефть в связи с оживлением интереса к этому региону станет расти. Это крайне невыгодно Евросоюзу, России, Китаю, Японии и Южной Корее, так как они являются постоянными партнёрами Ирана по доставке нефти. Но складывающаяся ситуация позитивно повлияет на развитие альтернативных источников энергии. Например, сланцевого газа и нефти, нефтеносных песков, которые в избытке имеются внутри США. Создаются предприятия, которые смогут обеспечить рабочие места для 870 тысяч человек, ВВП увеличится на 118 млн долларов. А для поддержания этой цены на нефть не должна быть ниже 100 долларов за баррель. Так, американцы, создавая напряжённость вокруг Ирана, решают много проблем, а европейцы и китайцы – только получают новые. Союзники вынуждены соглашаться с позицией США, рискуя стабильностью собственных экономик. Например, Япония на 17% зависит от экспорта иранской нефти, Италия – на 10% процентов, Южная Корея на – 9%, Китай – на 25-30%.

Нынешняя ситуация подразумевает, что в Иране «Персидская весна» возможна. В этом вопросе большая ставка делается на "Зеленое движение" в Иране, и "демократическое" вмешательство, скорее всего, будет осуществляться двумя опциями: через ООН и риторику нарушения прав человека, а так же посредством активной поддержки диссидентов в Иране. Следовательно, Тегеран должен тщательно контролировать любые попытки политического дирижирования гражданскими процессами в своей стране извне.

Крупные нефтедобывающие страны могут дестабилизировать Америку путём переключения на евро вместо долларов в оценке своей нефти – в т.н. «нефтедолларовой войне».

В долгосрочном тренде война США в Иране будет иметь отрицательные последствия для России. Во-первых, всякое удорожание нефти делает более рентабельными альтернативные источники энергии. И развитые страны будут активно развивать деятельность в этом направлении. Во-вторых, Иран – это уже в непосредственной близости от границ СНГ. Нестабильность, порождённая конфликтом, может перекинуться в Центральную Азию, на Кавказ.

Наконец, реакция Китая пока не ясна. С одной стороны, США больше всего должны именно Китаю, но с другой стороны, Китай нуждается в поставках нефти с Ближнего Востока. Возможно, США предложат Китаю проводить танкеры через Ормузский пролив, а Китай будет за эту помощь списывать долги США.

Китай, Индия, Южная Корея – у всех сложные двусторонние связи с Ираном (например, китайско-иранская торговля достигла \$30 миллиардов в год и продолжает расти). Никто из них не станет аннулировать соглашения просто потому, что ось Вашингтон-Тель-Авив против такого положения дел. Так что можно ожидать россыпи новых частных банков по всему развивающемуся миру, нацеленных на покупку иранской нефти.

Список использованных источников

1. Малишевский Н. Экономическая война за новый мировой порядок [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.km.ru/spetsproekty/2013/01/29/istoriya-khkh-veka/702642-ekonomicheskaya-voina-za-novyi-mirovoi-poryadok>
2. Почему США выгодно нагнетать напряжённость около Ормузского пролива? [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ves.lv/article/203203>
3. Савин Л. Мягкая сила для Ирана [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/77950/>
4. Pepe Escobar. The US-Iran economic war [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/NA07Ak01.html.

УДК 339.922(94:931)(043)

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗОНІ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ АНЗСЕРТА

Кайда О.В.,

студентка III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Міжнародна економічна інтеграція являє собою процес господарського та політичного об'єднання країн на основі міжнародного поділу праці і взаємодії їх економік на різних рівнях і в різних формах.

Економічна інтеграція характеризується деякими істотними ознаками, що у сукупності відрізняють її від інших форм економічної взаємодії країн, а саме: взаємопроникненням і переплетенням національних виробничих процесів; широким розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці і техніці на основі найбільш прогресивних і глибоких їхніх форм; глибокими структурними змінами в економіці країн-учасниць; необхідністю цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробки скоординованої економічної стратегії і політики; регіональністю просторових масштабів інтеграції, тому що необхідні передумови першорядно складаються між країнами, де установилися тісні господарські зв'язки [1].

Інтеграційні процеси реалізуються в наступних формах:

1) Зона вільної торгівлі. В її рамках скасовуються торгові обмеження, насамперед митні збори між країнами-учасницями.

2) Митний союз - поруч із скасуванням митних зборів встановлюється єдиний зовнішньоторговельний тариф, і проводиться єдина зовнішньоторговельна політика по відношенню до третіх країн. Митний союз може бути доповнений платіжним союзом, який передбачає функціонування єдиної розрахункової грошової одиниці.

3) Загальний ринок - включаючи всі попередні прояви форм інтеграції, доповнюється вільним пересуванням капіталу та робочої сили і узгодженням економічної політики.

4) Економічний і валютний союз поєднує в собі всі форми інтеграції з проведенням загальної економічної і валютно-фінансової політики [2].

На півдні Тихоокеанського басейну діють два угруповання - АНЗСЕРТА і Форум тихоокеанських островів. Зона вільної торгівлі між Австралією і Новою Зеландією стала створюватися з 1966 р. на основі скасування мит і кількісних обмежень. В результаті до кінця 70-х років до 80% взаємної торгівлі промисловими товарами велося на безмитній основі. У 1983 р. було підписано нову угоду, яка дала назву цьому угрупованню - АНЗСЕРТА або СЕР (Australia-New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement - ANZCERTA або більш коротко - CER). До 1990 р. була створена зона вільної торгівлі товарами та послугами на основі ліквідації мит і кількісних обмежень; гармонізації нетарифних бар'єрів; лібералізації взаємної торгівлі послугами, за винятком сфери телекомунікацій, фінансів, морського транспорту. У 1990-ті роки підписані інші угоди, які в тому числі дозволили забезпечити вільну міграцію робочої сили за рахунок гармонізації соціальних норм і адекватного медичного страхування. АНЗСЕРТА стала першою в світі двосторонньою зоною вільної торгівлі, в тому числі сільськогосподарською продукцією та послугами [3].

Цілями СЕР виступають:

- зміцнення взаємин між Австралією і Новою Зеландією;
- розвиток тісніших економічних зв'язків на основі взаємовигідної вільної торгівлі;
- ліквідація бар'єрів у торгівлі;

- сприяння розширенню взаємної торгівлі на умовах вільної конкуренції.

СЕР - класична зона вільної торгівлі, обмеження у взаємних торговельних відносинах були усунені до 1995 р. Фактично вона створена за сім років - до 1990 р. на основі скасування мит, квот, імпорتنих ліцензій, антидемпінгових процедур. Одночасно зберігається підтримка національних виробників сільськогосподарської продукції - важливої статті експорту Австралії та Нової Зеландії [4].

Необхідно зауважити, що за час свого існування угоду СЕР переглядалася 3 рази. В основі переглядів: прискорення формування зони вільної торгівлі товарами, в результаті чого до 1 січня 1988 партнери ліквідували всі мита, а до 30 червня 1995 р. - імпорتنі квоти; розширення угоди за рахунок включення сфери послуг; поглиблення інтеграції на основі гармонізації нетарифних бар'єрів, у тому числі санітарно-ветеринарних норм, промислових стандартів, митних процедур і законодавчих норм [5].

2001 рік став черговим етапом поглиблення соціальної інтеграції двох країн - оголошено про підписання нової угоди у сфері соціального страхування. В його основі: вільне переміщення осіб з цілями подорожі, навчання, роботи, місця проживання і утворення єдиного ринку праці. В цілому вільне переміщення осіб стало ключовим фактором інтеграції двох країн і розширення взаємних зв'язків. Нова угода підписана в квітні 2001 р. набула чинності 1 липня 2002 р. Основні положення: населення двох країн, яка досягла пенсійного віку (що визначається законодавством Австралії), має право на пенсійні виплати незалежно від країни проживання; якщо громадянин однієї з країн працював в іншому Договірній Державі, то пенсія виплачується двома сторонами - урядом Австралії і урядом Нової Зеландії.

В цілому СЕР – одна з найефективніших двосторонніх зон вільної торгівлі і перша угода, яка поширила вільну торгівлю не лише на послуги та промислові товари, але і на продовольство. Включення продовольчих товарів пов'язано з тим, що Австралія і Нова Зеландія є великими експортерами сільськогосподарської продукції, а рівень протекціоністського захисту внутрішніх продовольчих ринків – найнижчий серед країн - членів ОЕСР [6].

Таким чином, зона вільної торгівлі між двома етнічно, політично та історично близькими країнами включає вільне переміщення трьох факторів виробництва: товарів, послуг і громадян, а також інші сфери взаємного співробітництва. Подальші перспективи даного угруповання пов'язані зі створенням спільного ринку за моделлю ЄС. Крім того, двічі (у 1988 і в 1992 рр..) розглядалося питання про введення єдиної валюти, навіть називалася кінцева дата – 2000 рік. Проте, низька взаємозалежність і взаємодоповнюваність економічних структур двох держав все ще заважають переходу до більш високого ступеня інтеграції.

Список використаних джерел

1. Козак Ю. Г., Лук'яненко Д. Г. Міжнародна економіка: Навч. посібник. — К.: АртЕк, 2002. — С. 233—272.

2. Міжнародні економічні відносини: Підручник / За ред. Школи І. М. — К.: КНТЕУ, 2003. — С. 354—422.
3. Регионализм: регионы мира и зоны интеграционного тяготения [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=560031#1>.
4. Укрепление региональной экономической интеграции [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-200048.html>
5. The ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Agreement (AANZFTA) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.austrade.gov.au/AANZFTA>.
6. Australia - New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.daff.gov.au/market-access-trade/fta/anzcerta>.

УДК 327.7:338.439 (100)(043)

ПРОДОВОЛЬЧА ПРОБЛЕМА ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СВІТУ

Кислуха Н. І.,

студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Сенс глобальної продовольчої проблеми полягає у випереджаючому зростанні чисельності населення у порівнянні з ростом виробництва продуктів харчування. В результаті чого у світі відбувається збільшення чисельності недоїдаючих та голодуючих (кожного року від голоду та пов'язаних з ними хвороб помирає 40 млн)[1]. Зростає антропогенне навантаження на сільськогосподарський ландшафт, погіршилася якість продуктів харчування, зростає роль генної модифікації у вирішенні продовольчої проблеми.

Професор В. Максаковський визначає, що глобальними називають проблеми, які охоплюють весь світ, все людство, створюють загрозу для його сьогодення і майбутнього і вимагають для свого рішення об'єднаних зусиль, спільних дій всіх держав і народів"[2].

При всіх перевагах цього формулювання в ній не йдеться про суть глобальних проблем, яка полягає в тому, що продуктивні сили людства досягли такого рівня розвитку, що Земля їм стала мала, і їх подальша експансія може завдати непоправної шкоди нашій планеті і людству, що її населяє.

Глобальна продовольча проблема чи не найдавніша з усіх глобальних проблем людства. Голод - як її крайній прояв, і величезна соціальна біда, охоплював маси людей і в стародавні віки, і в Середньовіччя, і в періоди нової та новітньої історії.

Таким чином, дефіцит продуктів супроводжував людство протягом усього його розвитку. У зв'язку з розвитком світової торгівлі і транспорту ця

проблема дещо ослабла, але не зникла. Причому сучасна світова продовольча ситуація трагічна через свою суперечливість. З одного боку, голод є причиною смерті мільйонів людей. За різними оцінками, у світі голодує і недоїдає близько 1 млрд осіб[4], переважна більшість яких проживає в країнах, що розвиваються. З іншого боку, масштаби світового виробництва продуктів харчування в цілому відповідають продовольчим потребам населення світу. У той час як одні країни потерпають від голоду та недоїдання, інші прагнуть досягти гармонійного раціону харчування.

Основна причина виниклих труднощів з продовольством криється в національних системах по забезпеченню продуктами країни, що розвиваються. Так само масове зростання міст внесло свої корективи. Відбувся занепад в сільському господарстві, так як люди переїхали в міста і, працювати на землі стало нікому. Зараз не знайти у всьому світі держави, в яких виробництво і зовнішня торгівля продуктами не контролювалися б владою. Також світова спільнота поки не навчилася в необхідній мірі передбачати і регулювати власний технологічний розвиток. Тиск людства на природне середовище, зокрема на ресурси, досягло такої межі, за яким природа вже не може (або майже не може) відновлювати себе в колишньому обсязі.

Продовольча безпека є однією з головних цілей аграрної та економічної політики держави. У своєму загальному вигляді вона формує вектор руху будь-якої національної продовольчої системи до ідеального стану. У цьому сенсі прагнення до продовольчої безпеки - безперервний процес. При цьому для її досягнення часто відбувається зміна пріоритетів розвитку та механізмів реалізації аграрної політики.

Визначення продовольчої безпеки, сформульовані на Римській зустрічі, містить вказівки на такі елементи:

- фізична доступність достатньої в кількісному відношенні, безпечної та поживної їжі;
- економічна доступність до продовольства належного обсягу та якості для всіх соціальних груп населення;
- автономність і економічна самостійність національної продовольчої системи (продовольча незалежність);
- надійність, тобто спроможність національної продовольчої системи мінімізувати вплив сезонних, погодних та інших коливань на постачання продовольством населення всіх регіонів країни;
- сталість, що означає розвиток національної продовольчої системи в режимі розширеного відтворення[4].

Продовольча політика відповідно розглядається як комплекс заходів, покликаних системно й ефективно вирішувати завдання розвитку не лише виробництва, зовнішньої торгівлі, зберігання та переробки, але і справедливого розподілу основних продуктів харчування, а також соціального розвитку сільської місцевості.

На нинішньому етапі соціально-економічного розвитку світового співтовариства, як і раніше дуже важливо домогтися надійного забезпечення населення земної кулі продуктами харчування.

Сільське господарство використовує земельні, водні, ґрунтові, рослинні, тваринні й енергетичні ресурси, а також забруднює навколишнє середовище і сприяє її деградації більше, ніж будь-яка інша діяльність людини. Щодня народжуються ще 250 тисяч чоловік, яких потрібно нагодувати і надати житло. Очікується, що до 2020 року населення Землі складе 8 мільярдів чоловік. Для того, щоб їх прогодувати вироблено найближчих 30 років, буде потрібно стільки ж продовольства, скільки його було зроблено з моменту зародження землеробства 10 тис. років тому. Найбільш гостро проблема дефіциту продуктів харчування стоїть в багатьох країнах, що розвиваються (до них за статистикою ООН відноситься і ряд постсоціалістичних держав). Зокрема, до числа найбільш нужденних країн, де середньо споживання на душу продовольства по енергетичній цінності складає менш 2000 ккал у день і продовжує знижуватися [5].

Іншим найважливішим аспектом продовольчої проблеми є незбалансованість харчування. Так деяких країн характерно не стільки зниження енергетичної цінності споживаного продовольства (протягом 90-х рр. - з 2500 до 2300 ккал у день), скільки погіршення структури харчування. Іншими словами, споживання на душу населення найбільш важливих видів продовольства знаходиться значно нижче за медичні норми, що рекомендуються для повноцінного харчування, і продовжує скорочуватися. У 1997 р. споживання м'яса і м'ясопродуктів у розрахунку на одну людину склало 50 кг (при нормі 81 кг), молока і молочних продуктів - 229 кг (норма - 392 кг), рослинної олії - 7,9 кг (норма - 13 кг), цукру - 33 кг (норма - 40,7 кг). Наприклад, найбільшу гостроту продовольча проблема в Росії придбала в 1990-ті рр.. у зв'язку з різким зниженням життєвого рівня основної частини населення і падінням сільськогосподарського виробництва більше ніж в 1,5 рази [6].

Основною причиною голоду і передчасної смерті через недоїдання є бідність, який піддана п'ята частина населення світу. Тому з економічної точки зору варто забезпечити бідняків достатнім заробітком або землею, а фермерам повинні бути надані економічні стимули для виробництва харчових ресурсів. І, звичайно, потрібно здійснювати керування світовим господарством таким чином, щоб знизити рівень шкідливого впливу на навколишнє середовище.

Понині не знайдені реальні способи вирішення глобальної продовольчої проблеми, що тільки доводить її складність і багатоаспектність. На продовольчу ситуацію у світі впливають: фізико-географічні умови й розміщення населення; розвиток світового транспорту та світова торгівля, в тому числі торгівля зерном та інші. До того ж, серед факторів необхідно відзначити економічну відсталість більшості держав «третього світу», що виражається в низькому рівні розвитку продуктивних сил сільського господарства, в його вузькій аграрно-сировинній спеціалізації, бідності і

низькій купівельній спроможності основної маси населення. До того ж, досі пріоритетну увагу в сільському господарстві країн, що розвиваються приділяється увага експортним технічним культурам, а виробництво продуктів харчування залишається на рівні традиційних напівнатуральних селянських господарств, та й кращі землі завжди вилучалися саме під плантації (спадщина колоніального минулого).

Всі прогнози про перспективу продовольчої безпеки повинні виходити з розрахунку майбутньої чисельності населення. За оцінкою Світового банку до 2050 р. Світове населення переважить позначку 10 млрд людей[6]. Відділ демографії ООН дає дещо меншу кількість.

Одним з наслідків зростання народонаселення є брак питної води. Глобальне споживання води для сільського господарства збільшиться на 19 %. До цього моменту на ці потреби буде задіяно майже 90% світових ресурсів прісної води[5].

За останньою оцінкою, зробленою на конференції в ФАО, приріст населення буде також дещо меншим, але і він потребує дуже значного, пропорційно більшого зростання сільськогосподарського виробництва, особливо тваринницької продукції, насамперед у зв'язку з ростом доходів в ряді країн, що розвиваються, в особливості в КНР, Індії, а також збільшення попиту на зерно практично у всіх країнах «третього світу»[3].

За іншими оцінками, ймовірно падіння темпів зростання виробництва в країнах, що розвиваються, в першу чергу в КНР і Індії у зв'язку з виснаженням земельних ресурсів, і зниження віддачі тих технологічних систем (типу «зеленої революції»), які давали у минулому вельми істотне зростання виробництва. Однак в цілому за таким відносно песимістичним сценарієм, на що вказують і інші розрахунки, більшість країн «третього світу», в особливості ті, що найбільш швидко розвиваються, не зможуть забезпечити в достатній мірі продовольством населення з швидко зростаючим рівнем життя, що обумовлює потреби в імпорті з розвинених в країни, що розвиваються.

Отже, населення Землі продовжує зростати, продовольча безпека ставиться під загрозу. Значна кількість родючих сільськогосподарських земель втрачаються щороку через посуху і ерозії, сільськогосподарську діяльність. З кожним роком все гостріше стає питання питної води та її раціонального використання. Майбутній статус сільськогосподарського виробництва Землі є особливо важливим, так як життєво важливі ресурси такі як: орні землі, питна вода, достатня кількість продовольства швидко виснажуються в світі. А отже, споживання продовольства буде обмеженим в майбутньому, виходячи з планованого зростання чисельності населення і наявних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Food insecurity: A big threat [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pakobserver.net/detailnews.asp?id=140503>.

2. Pimental D. Rapid Population Growth in California: A Threat to Land and Food Production [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.asustainableusa.org/article/david_pimental_2.html.
3. Римська декларація о всемирній продовольственої безпеці і План дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні по проблемах продовольства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rau.su/observer/N3-4_97/019.htm.
4. Towards global equity in longevity [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/esa/population/publications/popfacts/popfacts__2012-2.pdf.
5. AQUASTAT main country database [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fao.org/nr/water/aquastat/dbase/index.stm&usg=ALkJrhgeF8kkdygdm06LFCq9zhja82K2Q>.
6. Global Trends 2015: A Dialogue About the Future with Nongovernment Experts. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cia.gov./publications/globaltrends2015/index.html>

УДК 327:620.9(4)(043)

ЄВРОПЕЙСЬКА ЕНЕРГОБЕЗПЕКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Коваленко О. Р.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Основні компоненти європейської енергобезпеки дозволяють виділити наступні етапи становлення концепцій енергетичної безпеки ЄС: передумови становлення основних засад енергобезпеки, розробка та прийняття основних документів, що регулюють ринок енергетики, становлення основних напрямків реформування європейського ринку енергоресурсів. Метою статті є довести, що напрямком на диверсифікацію джерел енергоресурсів та створення єдиного енергетичного ринку Європи є одним із найважливіших компонентів реалізації концептуальних засад європейської енергобезпеки.

Щодо виділення передумов становлення основних засад енергобезпеки ЄС слід відзначити історичний період з часу прийняття Договору про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі 1951 року до прийняття Маастрихтського договору 1992 року. У цей період були прийняті договори, що закріплюють основні засади створення єдиного енергетичного ринку та здійснили значний вплив на подальший процес лібералізації ринку енергоресурсів. Стосовно прийняття основних документів, що регулюють ринок енергетики та, взагалі, встановлюють основні вимоги до підтримання енергетичної безпеки, то основними є Договір про заснування Європейського співтовариства (власне, зміни до нього у 2003 р. та 2007 р.), Маастрихтський

договір 1992 р., Лісабонський договір 2007 р., Договір до енергетичної хартії, Зелена книга «Європейської стратегії енергопостачання». Основні напрямки лібералізації ринку енергетики відображені у реформах, етапи проведення яких пов'язані з прийняттям трьох «енергетичних пакетів». Головними завданнями, закріпленими у директивах, що входять до їх складу є забезпечення конкуренції на ринку енергетики, що здійснюється низкою заходів проти монополізації; забезпечення надійності постачань енергоносіїв та диверсифікація напрямків їх імпорту.

Такими чином, три вищезазначені напрямки становлення концептуальних засад енергетичної безпеки ЄС – передумови формування єдиного енергетичного ринку, прийняття основних документів, що регулюють енергетичну сферу та проведення реформ, що сприяють лібералізації енергетичного ринку повністю відповідають основним завданням забезпечення енергобезпеки, що стоять перед ЄС.

Основні напрями реалізації концептуальних засад на сьогодні та на десятирічну перспективу встановлені Європейською енергетичною стратегією 2011-2020 рр. Перш за все, вони пов'язані з диверсифікацією енергопостачань та становленням більш глибокої інтеграції на європейському енергетичному ринку шляхом об'єднання національних мереж, об'єднання регіональних енергетичних проектів. Отже, нові реформи, зокрема Третій енергетичний пакет встановлюють певні заходи лібералізації ринку енергетики, з якими великі національні монополії вже не можуть не погодитись. Щодо диверсифікації джерел енергоносіїв розглядаються наступні варіанти: диверсифікація джерел імпорту енергоносіїв (у тому числі - ЗПГ), розвиток видобутку внутрішньоєвропейських ресурсів (зокрема, розробка сланцевої нафти та газу), розвиток альтернативних джерел енергетики.

Другим за обсягами експорту газу до країн ЄС після Росії сьогодні є Норвегія, яка узгоджує енергетичну політику з загальноєвропейським принципом орієнтації перш за все на внутрішні ресурси. Слід зазначити, що на стан першої половини 2012 р. експорт норвезької нафти збільшився на 22,6 % до 29,3 мільярда крон, а газу - на 37,2 % до 16,8 мільярда крон порівняно з минулим роком [1]. Це відповідає вимогам здатності постачальника створювати надлишки енергії, проте якщо брати до уваги довгострокову орієнтацію, то слід зазначити, що ресурси Норвегії, особливо за умови зростаючих потреб імпортерів, досить швидко вичерпаються, якщо не брати до уваги перспективну розробку арктичних територій. Таким чином, Норвегія, як експортер енергоресурсів має постійну систему ринку збуту, відіграє визначну роль у проекті створення єдиної європейської мережі газопостачання; демонструє приклад енергоефективності, проте на даному етапі є певні неузгодженості з європейським законодавством та найбільш гострою проблемою є вичерпність енергетичних ресурсів Норвегії вже у найближчі десятиліття.

Плани ЄС з диверсифікації постачань енергоносіїв незалежно від Росії постраждали коли французька компанія EDF, італійська Ені та німецька

Wintershall заявили про підтримку російського проекту South Stream – головного конкурента Nabucco, що підтримується ЄС. У випадку з проектом Nabucco існує низка проблем, у тому числі невизначеність регіону Каспію та протиріччя між Туркменістаном та Азербайджаном. Крім того існує проблема невизначеності постачальника: у випадку з Туркменією існує проблема Каспію, з Іраном – досить загострений політичний характер проблеми, родовища Іраку знаходяться в Курдистані, з цим пов'язана можлива нестабільність постачань у перспективі, Азербайджан може забезпечити постачання лише 10 млрд. м³ газу з 31 млрд. м³ необхідних для повної завантаженості газопроводу. Питання європейського імпорту туркменського газу ускладнюється позицією Росії, що воліє зберегти свою роль в якості його основного імпортера, а отже більша частина туркменського природного газу і надалі надходитиме до Європи, проте через Росію [2]. Крім того, країни Центральної Азії залишаються географічно ізольованими від світових ринків. Існують і інші шляхи забезпечення диверсифікації енергопостачань, такі як Транссахарський газопровід з використанням енергоресурсів Нігерії, Нігеру та Алжиру. Проте і у випадку з цим газопроводом існує ряд перепон у реалізації проекту: ризики безпеки, такі як тероризм у Нігерії - загроза у регіоні р. Нігер, присутність радикальних ісламістів як у Нігеру, так і в Нігерії та Алжиру, а також висока собівартість проекту та доволі високі ризики інвестування у будівництво газопроводу.

Окремо, серед напрямків диверсифікації енергопостачань слід розглянути імпорт ЗПГ, що на сьогодні вже складає близько 15% загальноєвропейського імпорту газу (у деяких країнах, зокрема, Іспанії частка ЗПГ сягає 65%). Основними постачальниками ЗПГ до Європи є Алжир, Єгипет, Катар і Оман. Катар, частка якого у імпорті ЄС складає 10% володіє кількома терміналами імпорту ЗПГ в Європі і відіграє особливу роль у формуванні єдиного енергетичного ринку Європи [3]. Алжир є найбільшим експортером природного газу в Північній Африці і третім за величиною постачальником до Європи, проте політична й економічна невизначеність у країні дозволяє характеризувати постачання газу тільки в коротко-і середньостроковій перспективі. І на сьогодні іноземні компанії, що працюють в цьому регіоні готуються до евакуації підприємств з Алжиру через високу терористичну загрозу (падіння обсягів імпорту алжирського газу на 17%) [4].

Розвиток альтернативної енергетики є одним із головних завдань ідеології сталого розвитку і покликаний відповідати завданням забезпечення екологічності енергетики. Проте крім коштовності проекту та доволі низької ефективності альтернативних джерел, не дивлячись на декларування можливості забезпечення 90% всіх енергопотреб до 2030 року саме за рахунок цих джерел, цей напрямок пошуку енергетичної незалежності має і інші недоліки. Перш за все, це пов'язано з малими запасами рідкісноземельних елементів.

Особливим питанням на сьогодні є тема видобутку сланцевого газу та нафти. З однієї позиції, ресурси сланцевого газу Європейського Союзу є

достатніми для забезпечення енергетичних потреб протягом 40 років при повній відмові від імпорту. Сланцеву тему в Європі активно підтримують такі компанії як ExxonMobil (розробки в Німеччині), Shell (шведські родовища), OMV (Австрія), ConocoPhillips, Chevron Corp., Marathon (Польща) тощо. У питанні видобутку сланцевих енергоресурсів є ряд недоліків. Перш за все, об'єктивно вони пов'язані з питанням економічної доцільності: застосовуються доволі коштовні технології, які на сьогодні дозволяють видобувати лише частку покладів газу та нафти. Суб'єктивні проблеми пов'язані з екологією, зокрема використанням технології гідророзриву пластів. На стан кінця 2012 року Депутати Європарламенту (ЄП) на пленарній сесії в Страсбурзі більшістю проголосували за дозвіл країнам Євросоюзу на розвідку та видобуток сланцевого газу[5].

Отже, кожен з напрямків диверсифікації має певні позитивні та негативні сторони. До останніх слід віднести у випадку з диверсифікацією імпорту – певні недоліки кожного з напрямків: обмеженість ресурсної бази (Норвегія), нестабільність політичного та економічного становища (Північна Африка), складності з транспортуванням (Катар). У випадку з альтернативними джерелами є проблема їх коштовності та низької ефективності, у випадку зі сланцевими нафтою та газом – також проблема економічної доцільності та екологічності технологій їх видобутку.

Після того як надана характеристика основних шляхів диверсифікації джерел енергоресурсів слід оцінити перспективу створення єдиного європейського енергетичного ринку. Створення «єдиного енергетичного кільця», яке повинне поєднати всі нафтові і газові трубопроводи Європи є найголовнішим завданням лібералізації енергетичного ринку ЄС. Таке кільце має забезпечити Європі мінімальний приток енергоносіїв в надзвичайному випадку припинення постачань нафти і газу з Росії. Реалізація проекту створення єдиного газового та електроенергетичного ринку планується у короткочасній перспективі – вже у 2014 році [6]. Сьогодні системи газопроводів 27 європейських країн організовані всередині кожної країни, прямих з'єднань з мережею інших країн ЄС дуже мало. До ізольованих у енергетичному плані країн відносяться Португалія, Естонія, Болгарія, Литва, Латвія, Мальта, Іспанія та Кіпр. Іспанія, може зв'язати свою енергетичну мережу з французькими газопроводами і у більшій мірі зацікавиться реалізацією коридору «Африка-Іспанія-Франція» для імпорту газу з країн Магрибу в Європу. Португалія за цим сценарієм може поєднати свою мережу з іспанською. Естонії запропоновано поєднати свої газопроводи з трубопроводами Фінляндії та Латвії. Латвія, зі свого боку, повинна з'єднатись з енергетичною інфраструктурою Литви. Перед Вільнюсом стоїть завдання зв'язати свої мережі з національними газопроводами Швеції до 2014 року, інфраструктурою Польщі - до 2016 року за допомогою вже спроектованого Балтійського трубопроводу. Болгарії запропоновано з'єднати свої газопроводи з газопроводами Румунії, Туреччини, Греції та Сербії, також болгарська сторона має відігравати значну роль у реалізації Південного коридору, який являє собою мережу газопроводів, розроблених

Європейською комісією для транспортування азербайджанського, туркменського і іракського газу безпосередньо в Європу. Будівництво цього «Південного коридору» підтримується і іншими країнами Вишеградської групи - Польщею, Чехією і Словаччиною, а також Румунією. Торгівлю газом усередині зони енергетичного кільця пропонується організувати на основі спеціальної біржі – так званого "віртуального газового хабу". В якості моделі будуть використовуватися вже реально існуючі в ряді європейських країн газові торгові майданчики, наприклад, британська NBP, нідерландська Title Transfer Facility (TTF) або Net Connect Germany. Постачальники і споживачі газу будуть торгувати один з одним, укладаючи спотові угоди.

Таким чином, створення єдиного інтегрованого ринку енергетики всіх 27 країн ЄС є важливим компонентом реалізації концептуальних засад європейської енергобезпеки. У цьому проєкті також є ряд недоліків, пов'язаних з ізолюваністю національних мереж деяких країн, проте реалізація проєкту у найближчій перспективі значно збільшить енергетичну незалежність Європи та зменшить вплив від постачань компаній-монополістів, стане найважливішим кроком у реалізації концептуальних засад енергетичної безпеки ЄС.

Список використаних джерел

1. The Scream' boosts Norwegian trade surplus [Electronic resource]. — <http://www.thehindu.com/todays-paper/tpbusiness/article3534543.ece?css=print>.
2. Europe's Energy Security: Options and Challenges to Natural Gas Supply Diversification [Electronic resource]. — <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42405.pdf>.
3. Правосудов С. А. Противостояние с Европой [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.ng.ru/energy/2012-10-09/12_europe.html.
4. Algeria: gas supplies not seen at major risk [Electronic resource]. — <http://www.euronews.com/2013/01/18/algeria-gas-supplies-not-seen-at-major-risk>.
5. Shale Gas Europe welcomes European Parliament's support for sustainable shale gas development in Europe [Electronic resource]. — <http://www.shalegas-europe.eu/en/index.php/news-room/press-releases/107-shale-gas-europe-welcomes-european-parliament-s-support-for-sustainable-shale-gas-development-in-europe>.
6. A single energy market in 2014? [Electronic resource]. — http://www.utilityweek.co.uk/news/news_story.asp?id=196019&title=A+single+energy+market+in+2014%3F.

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

*Кухалейшвілі Г. Р.,
студент ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Особливістю сучасної системи міжнародних відносин є процес глобалізації, під впливом якої відбувається трансформація існуючого світового устрою та формування нового світового порядку. Глобалізація вивела на міжнародну арену недержавних акторів, вона сприяє розмиванню меж між внутрішньою та зовнішньою політикою та змінює парадигму міжнародної безпеки, висуваючи комплекс глобальних загроз [1; С. 11]. В той самий час, процеси глобалізації детермінують тенденцію демократизації міжнародних відносин, оформлення багатополюсного світу [1; С. 11]. В умовах глобалізації відбувається якісна зміна розстановки сил в системі міжнародних відносин [1; С. 11]. З одного боку, внаслідок глибокої фінансово-економічної кризи, погіршення міжнародного іміджу, США стає все складніше боротися за досягнення світового лідерства. З іншого боку, відбувається укріплення регіональних «центрів сили», які по різному оцінюють характер загроз та викликів доби глобалізації, які мають різні, взаємовиключні цілі та бачення майбутнього світового устрою і претендують на роль геополітичних полюсів сучасної системи міжнародних відносин. Особливо дана тенденція простежується на прикладі КНР, РФ, Індії, Бразилії, ПАР та ЄС. Однак в умовах глобалізації, великим державам все складніше реалізовувати широкий спектр цілей та відстоювати претензії на регіональне або світове домінування. Наявність жорстких міжнародно-правових норм, обмежує свободу дій та опцій великих держав в міжнародних відносинах. Особливо це стосується застосування військової сили, односторонніх дій.

Саме тому дані потреби створили підстави до теоретичного пошуку нових форм дипломатії в теорії міжнародних відносин та їх реалізації на практиці. Результатом стала розробка превентивної дипломатії. Розробка концептуальних підходів до превентивної дипломатії проводилася в рамках ООН, АСЕАН, дослідниками Е. Меландером та К. Пігаче. Але загальна роль превентивної дипломатії зводилася до засобу миро творчості, врегулювання конфліктів, вирішення глобальних проблем. В даних підходах до превентивної дипломатії не робився акцент на проблеми національної безпеки і тим більше зовнішньої політики держави.

Слід відзначити, що відмінною від попередніх є концепція превентивної дипломатії американського дослідника М. Лунда [3]. Згідно концепції М. Лунда, превентивною дипломатією є комплекс дій окремої держави для недопущення агресії, погрози з боку іншого актору міжнародних відносин, а також своєчасне попередження дій іншої сторони, які можуть призвести до загрози для національних інтересів. Дана концепція складається з

невійськових та військових (прямого та непрямого застосування) елементів [3].

До невійськових елементів дослідник відносить переговори (нівелювання конфліктогенної ситуації, агресивних амбіцій потенційного агресора), санкції (примусові міри, спрямовані проти держави, діяльність якої є потенційною загрозою національним інтересам), ультиматум (потреба до супротивника, з обмеженням часу на її виконання, включає погрозу застосування військової сили), «систему далекого відстеження» (розвідка, збір інформації про потенційну загрозу, цілі супротивника), «співпрацю з іншими акторами міжнародних відносин» (співпраця з союзниками, міжнародними організаціями для проведення колективної превентивної дипломатії) [3].

Військовими елементами автор концепції вважає елементи непрямого застосування, які передбачають побічне використання жорсткої сили. Серед них М. Лунд виокремлює демонстрацію сили (стримування супротивника від застосування військової сили завдяки міцному військовому потенціалу), «стратегічні сили» (ядерна зброя як фактор стримування агресору), система ПРО (для захисту території держави від ракетно-ядерного удару). В свою чергу, військові елементи прямого застосування передбачають безпосереднє застосування жорсткої сили. Вони включають «превентивне розгортання» сил (на території від якої відходить загроза до національних інтересів), «операції по примусу до миру» (при загрозі внутрішньополітичної кризи для союзників), «превентивна присутність» (військові бази в регіонах сфери інтересів), «сили швидкого реагування» (мобільні підрозділи для оперативного створення переваги над противником) [3].

Характерною особливістю превентивної дипломатії в концепції М. Лунда є те, що вона спрямована на попередження та своєчасної ліквідації загроз до національної безпеки силами однієї держави. Оскільки забезпечення національної безпеки нерозривно пов'язане з проведенням зовнішньої політики, це свідчить про те, що держава може застосовувати превентивну дипломатію з метою реалізації політичних, економічних та військових цілей під приводом попередження загроз. Отже тому, це свідчить про те, що превентивна дипломатія може виконувати роль інструменту зовнішньої політики держави.

На практиці, про це свідчить застосування превентивної дипломатії концепції М. Лунда в зовнішній політиці США, КНР та РФ в кін. 20 – на поч. 21 ст. Посилання до превентивної дипломатії простежуються в положеннях Стратегії національної безпеки США 2010 р., в Комюніке КНР «Незалежна мирна зовнішня політика Китаю» 2003 р., а також в Стратегії національної безпеки РФ до 2020 р. [2], [4], [5].

Слід відзначити, що застосування превентивної дипломатії по-різному відобразилося в зовнішній політиці США, КНР та РФ.

Аналізуючи характер застосування превентивної дипломатії в зовнішній політиці США в умовах сучасної системи міжнародних відносин, то послідовне застосовували невійськових та військових елементів

спостерігалось в зовнішньополітичних акціях в Кувейті, Сомалі, Гаїті, на Балканах, в Афганістані, Іраку та Лівії. Однак в більшості випадків США віддавали перевагу військовим елементам прямого застосування «превентивне розгортання сил», «операція з примусу до миру». В сукупному значенні, в 90-х-2000-х рр. США 18 разів застосували військові елементи превентивної дипломатії, а невійськові елементи 14 разів, що свідчить про реалізацію геополітичних цілей переважно завдяки військовим елементам превентивної дипломатії, що є характерним для зовнішньої політики США 1990-2011 рр. Це в свою чергу є свідченням того, що фактор сили в зовнішній політиці США продовжує грати головну роль.

Інший характер носить застосування превентивної дипломатії в зовнішній політиці КНР. Слід відзначити, що особливістю превентивної дипломатії КНР є запозичення досвіду США в застосуванні елементів концепції М. Лунда, а також його адаптація до немілітаристського характеру зовнішньої політики. Про це свідчить відсутність випадків застосування військових елементів прямого застосування у відносинах КНР з державами АСЕАН, Центральної Азії, РФ, США, Японією в умовах сучасної системи міжнародних відносин. Саме тому найчастішим виявилось застосування невійськових елементів превентивної дипломатії переговори, «співпраця з союзниками», а також військового елемента непрямого застосування «демонстрація сили». Також військова основа елементів прямого застосування була замінена КНР на економічну. На відміну від США, замість акценту на військову силу, КНР робить ставку на економічний потенціал. КНР робить спроби стримувати інші держави від небажаних дій шляхом погіршення торгівельно-економічних відносин, а не військового зіткнення.

Проводячи аналіз застосування превентивної дипломатії в зовнішній політиці РФ, можна побачити синтезування досвіду США та КНР на прикладі її відносин з державами пострадянського простору, периферійних регіонів. Серед усіх військових та невійськових елементів превентивної дипломатії, в більшості випадків РФ застосовувала невійськові елементи та військові елементи непрямого застосування – переговори, санкції, «демонстрація сили», «співпраця з союзниками», стратегічні сили. Однак РФ застосовувала ряд військових елементів прямого застосування – «превентивне розгортання сил», «операція з примусу до миру». На наш погляд, переважне застосування невійськових та військових елементів непрямого застосування обумовлена тим, що РФ не має великого впливу на міжнародні інститути, у тому числі РБ ООН. Саме тому не має ресурсів до легалізації застосування військових елементів прямого застосування.

Незважаючи на відмінності в застосуванні превентивної дипломатії вказаними великими державами, існує проблема визначення її ефективності, як інструменту зовнішньої політики. В теорії міжнародних відносин ще не було розроблено конкретних критеріїв для визначення її ефективності. Взагалі, критеріями ефективності є система оцінки, яка допомагає визначити досягнення цілей. Дані критерії повинні показати відповідність поставлених

цілей досягнутим результатам внаслідок застосування превентивної дипломатії в зовнішній політиці.

Саме тому, ми розробили два критерії для визначення ефективності застосування превентивної дипломатії в зовнішній політиці будь-якої великої держави.

Перший критерій ефективності «ступень реалізованості економічних, військових, політичних цілей» дає змогу співвіднести досягнуті результати від застосування превентивної дипломатії з поставленими цілями. Даний критерій дає змогу кількісно співвіднести реалізовані та нереалізовані цілі держави. Співвідношення здійснюється за конкретними перемінними. Даними перемінними виступають результати досягнутих цілей. Якщо в ході застосування превентивної дипломатії усі цілі були реалізовані, то застосування можна вважати ефективним. Якщо цілі були реалізовані частково, а результати неоднозначні, то застосування превентивної дипломатії характеризується як відносно ефективне. У випадку неможливості реалізації жодної з цілей, застосування превентивної дипломатії визначається як неефективне.

Другий критерій «ступень відповідності реалізованих цілей ціні застосування превентивної дипломатії» передбачає визначення ступеню ефективності її застосування шляхом проведення порівняння відповідності результатів досягнутих цілей з понесеними витратами. Перемінними відповідності є результати реалізованих цілей, а також ціна застосування превентивної дипломатії. Результати вказаних цілей включають прибутки в у. о., а також ступінь реалізованості відповідних цілей. Ціна застосування превентивної дипломатії включає власні перемінні, у вигляді економічних витрат в у. о., кількісного відношення людських та військових втрат, характеру впливу застосування превентивної дипломатії на імідж держави, підтримки з боку громадян застосування превентивної дипломатії їх державою. Якщо прибутки та результати реалізованих цілей перебільшують втрати, вплив на імідж є позитивним, а підтримка громадян є високою, то застосування превентивної дипломатії визначається ефективним. Якщо цілі неповністю реалізовані і якщо прибуток не значно перебільшує витрати, то превентивна дипломатія є відносно ефективною. Коли жодна з цілей нереалізована, а кількість втрат і витрат перебільшує прибутки, то застосування превентивної дипломатії є неефективним.

Таким чином, превентивну дипломатію необхідно вважати однією з нових форм дипломатії в сучасній системі міжнародних відносин. Про це свідчить досвід застосування моделі превентивної дипломатії концепції М. Лунда в зовнішній політиці США, КНР та РФ. Водночас, превентивна дипломатія по різному відобразилася в ході її застосування як інструменту зовнішньої політики даних держав. На наш погляд, це може впливати на результати застосування превентивної дипломатії. Саме тому, розроблені критерії ефективності дають змогу визначити ступень ефективності застосування превентивної дипломатії рядом держав в сучасній системі міжнародних відносин, незалежно від характеру застосування превентивної

дипломатії концепції М. Лунда. А це свідчить про можливість визначити переваги та недоліки превентивної дипломатії як інструменту сучасної системи міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Гумелюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання / Б. Гумелюк // Зовнішні справи. — 2009. — № 6. — С. 11
2. Стратегия национальной безопасности РФ до 2020 года от 19 мая 2009 года [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>
3. Lunde M. Undertaking preventive diplomacy [Електронний ресурс] / М. Lunde. — Режим доступу : <http://www.foreignaffairs.com/articles/51214/michael-s-lunde/undertaking-preventive-diplomacy>
4. National Security strategy of the USA, May 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
5. The Independent Foreign Policy of Peace of China [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24881.htm>

УДК 061.1НАТО:351.863(100)(043)

РОЛЬ НАТО В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Мартинюк І. В.,

студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Енергетична безпека – це спроможність гарантовано забезпечувати свої поточні та перспективні потреби у якісній й економічно доступній енергії шляхом ефективного використання власної паливно-енергетичної бази.

Проблема енергетичної безпеки має глобальний характер, тому її розв’язання потребує посиленої уваги з боку міжнародних організацій з огляду на необхідність колективного прийняття рішень.

Більшість країн-членів НАТО розглядають енергетичну безпеку як одне із найнагальніших завдань загальної безпеки та економіки. Як організація колективної безпеки НАТО не може залишити поза увагою енергетичну сферу. Оскільки йдеться не тільки про безпеку постачання життєво важливих ресурсів, про попередження конфліктів між країнами, але й зміцнення безпеки життєво важливих елементів енергетичної інфраструктури як всередині альянсу, так і за його межами, обумовлену виникненням загрози енергетичного тероризму. Важливість ролі НАТО також обумовлюється з військової та політичної точки зору [1].

НАТО в енергетичній безпеці з військової точки зору полягає у забезпеченні оперативного потенціалу Альянсу енергоресурсами на період воєнного часу або під час операцій та місій; попередження військової загрози енергетичним об'єктам, лініям постачання та маршрутам; запобігання можливим наслідкам через незабезпеченість ресурсами майбутніх операцій та місій.

Політична загроза енергетичній безпеці стосується НАТО через національну безпеку країн-членів, основна причина якої полягає у залежності держави-споживача від потенційно ненадійної держави-виробника й можливості останньою застосування відмови постачання як чинник політичного впливу. Напруженість ринку енергоносіїв та високий рівень залежності від них створюють ситуацію, за якої загрози енергетичній безпеці можуть надходити з різних джерел. Така ситуація диктує необхідність створення стратегії запобігання потрясінь енергетичного ринку і вимагає розробки спеціальних схем для мінімізації наслідків великомасштабних міжнародних криз для енергопостачання. Це означає, що питання, пов'язані з безпекою енергопостачання, а також пошуки шляхів гарантованого енергозабезпечення, вірогідно, будуть дедалі більше визначати зовнішню політику та пріоритети як членів НАТО, так й інших країн світу [4].

Обидві причини, але особливо політична, почали стимулювати обговорення ролі НАТО в забезпеченні енергетичної безпеки.

Головними шляхами вирішення проблем енергетичної безпеки є проведення засідань та сесій.

Північноатлантична рада проводить з цього приводу розширені засідання за участю національних експертів. Але консультації не означають, що Альянс обов'язково має вдатися до практичних дій, або претендує на провідну роль у галузі енергетичної безпеки. Крім того, захист стратегічно важливих елементів інфраструктури та заходи реагування на кризи шляхом застосування військової сили є лише частиною загального пакета ініціатив, необхідних для гарантування енергетичної безпеки. Потенціал НАТО дозволяє організації зробити внесок у міжнародні зусилля щодо зміцнення енергетичної безпеки у так званих «нішових» галузях та в реагуванні на особливо специфічні ситуації надзвичайного характеру [3].

Обмін інформацією є ключовим принципом енергетичної безпеки НАТО. Діючи в рамках дискусії, НАТО намагається підвищити цінність обміну інформацією, діючи як форум для обміну виявленою інформацією. Це може бути забезпечено:

- за рахунок створення постійного механізму моніторингу й оцінки, спільно з Міжнародним енергетичним агентством (МЕА) та іншими організаціями;
- за допомогою практичного використання власних активів, наприклад морського спостереження та оповіщення;
- а також через співробітництво із партнерами.

Важливу роль в прийнятті рішень стосовно енергетичної безпеки відіграє США. Оскільки США мають великий військовий та економічний

капітал, як могутня держава має значний внесок в вирішення питання через Альянс.

НАТО могла б сприяти забезпеченню енергетичної безпеки через скоординовані військові активи і досвід в сфері, де Альянс має особливі знання і потенційні можливості, наприклад шляхом підготовки кадрів та створення потенціалу реагування; подолання наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з енергетикою, а також забезпечити ключові можливості захисту, розглянувши питання про розробку пакета безпеки з допомоги союзникам. Альянс міг би створити сили та засоби «нішової» спеціалізації, що займалися б питаннями безпеки морських шляхів та комунікацій. Наприклад, пропонується створення багатонаціонального підрозділу ВМС спеціального призначення в рамках операції «Активні зусилля» для запобігання ураження та захват важливих об'єктів енергопостачання (таких як танкери для перевезення нафти і скрапленого газу), а також захист важливих перевалочних пунктів та вузьких проходів, особливо в умовах підвищеної загрози чи конфліктної ситуації [2].

Проблема енергетичної безпеки не обминула й Україну. Саме енергетика є тим ключовим чинником, який часто визначає соціально-економічний розвиток країн. Як для України, так і для інших країн світу, енергетична сфера є особливо важливою, оскільки впливає на стан її безпеки.

Важливим аспектом співробітництва України з НАТО є проведення щорічних зустрічей між представниками міністерств та відомств України і Міжнародним секретаріатом НАТО. Метою таких заходів є обмін досвідом між Українськими експертами та експертами країн-членів НАТО з питань енергетичної безпеки, ефективного використання енергоресурсів, а також подолання загроз енергетичному сектору. Роботи українських учених створюють наукове підґрунтя такому співробітництву.

Таким чином, НАТО відіграє одну з провідних ролей у забезпеченні енергетичної безпеки. НАТО прагне уникнути втягування в конфліктні ситуації, особливо пов'язані з енергопостачанням. Заходи, які Альянс намагається здійснювати, спрямовані саме на те, щоб запобігати конфронтації між країнами Альянс надає військовий досвід і знання, а також планування та управління, контроль потужностями у конкретних екстремальних випадках та активи для захисту інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Comprehensive Political Guidance Endorsed by NATO Heads of State and Government on 29 November 2006, Riga, Latvia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/basic/txt/b061129e.htm>
2. Lantos T. Energy security: A state side view [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue4/english/interview2.html>
3. Звіт про засідання Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань економічної безпеки, безпеки енергетичної інфраструктури та енергетичної безпеки 27 жовтня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу://http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article;jsessionid=E2898521DE39FF7BB3A220DB26C8100A?art_id=163767&cat_id=162068&mustWords=%D0%B7%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D1%87&searchPublishing=1

4. Чубик А., Мартинюк В. Захист важливої енергетичної інфраструктури, як частина енергетичної безпеки Альянсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nomos.com.ua/content/view/204/86/>

УДК 327:323.283(043)

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ

Потеряхіна І. С.,

*студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

В сучасних умовах як внутрішні, так і зовнішньополітичні успіхи країн визначаються не тільки їх військової та економічною могутністю, але й успіхами у встановленні фактичного контролю над основними інформаційними та культурними процесами. Відставання в області інформаційних технологій перетворюється в серйозну глобальну загрозу безпеці, оскільки створює реальні можливості експлуатувати інтелектуальний потенціал інших країн у своїх цілях, поширювати і впроваджувати свої ідейні цінності, свою культуру і мову, гальмувати духовно-культурний розвиток інших країн. Для досягнення своїх політичних цілей все частіше стали використовуватися методи інформаційної війни.

Аналізуючи українські статистичні дані можна зробити висновок про те, що збиток, який завдає кіберзлочинність, сьогодні значно перевищує розмір збитків від традиційних видів злочинів. Кількість протиправних посягань на інформаційні ресурси держави зростає [1]. Враховуючи щоденне збільшення обсягів інформації, що обробляється державними структурами, виникає необхідність їх захисту від протизаконних дій.

В кінці минулого року в представленому PricewaterhouseCoopers огляді економічних злочинів значилося, що кіберзлочинність стала одним із п'яти найпоширеніших економічних злочинів в Україні, а збитки від онлайн-злочинів і махінацій на сьогодні вже перевищили збитки від традиційних форм злочинності в Україні.

Сьогодні в Україні близько 18 млн. громадян є постійними користувачами мережі Інтернет. З кожним роком злочинів в інтернеті збільшується приблизно на 25-30%, але разом з тим збільшуються і можливості держави. В Україні вже були прецеденти, коли групи хакерів зупиняли діяльність сайтів держави і намагалися зламати бази даних. Тому влада вже сьогодні повинна подбати про кібербезпеку.

За даними спецслужб, за останній рік українські хакери вкрали з кредитних карт у всьому світі близько сотні мільйонів доларів. За кількістю спроб зараження комп'ютерними вірусами Україна випереджає країни не тільки Східної та Західної Європи, а також Центральної Азії і США, як показало дослідження «Лабораторії Касперського» [3]. Можна стверджувати, що 2011 рік ознаменував для України епоху розквіту професійного хакерства.

Одна з головних проблем ІТ-безпеки в Україні - відсутність скоординованого підрахунку та оцінки хакерських атак. В результаті країна не знає, як зламують її ресурси, хто це робить і звідки.

Не дивлячись на більш ніж 20-річний законодавчий досвід і швидкі темпи розвитку інтернету, в Україні все ще відсутня законодавча база, яка визначала б поняття «кіберзлочин».

Якщо питання стосується державної безпеки - справою займається Служба безпеки України. За словами начальника Управління контррозвідувального забезпечення інформаційної безпеки держави СБУ Віталія Хлевіцького, в найближчому майбутньому керування розширять до департаменту, який буде виконувати ряд функцій: захист інтересів держави і прав громадян в інформаційній сфері від розвідувально-підривної діяльності зарубіжних спецслужб, протиправних посягань [4]. Крім цього розслідування злочинів з використанням комп'ютерних технологій проводить команда реагування на надзвичайні комп'ютерні події України CERT-UA, що займається, серед іншого, реагуванням на кібератаки проти державних ресурсів. Кожен раз, коли хто-небудь атакує офіційні web-сторінки держустанов, CERT-UA проводить розслідування.

Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо виконання загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». На сьогодні МВС розробило Закон «Про боротьбу з кіберзлочинністю» [5]. Основою нового закону стала Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність.

Сьогодні, оцінивши загальнодоступну інформацію, можна сказати, що боротьба з кіберзлочинами закінчується закриттям таких сайтів як EX.ua за звинуваченням у поширенні контрафактної продукції, eio.com.ua. Також, порушенням кримінальних справ за придбання в китайських інтернет-магазинах брелоків і ліхтариків, які СБУ визначає як засоби негласного отримання інформації. Боротьба з кіберзлочинністю доходить навіть до вилучення серверів у місцевих провайдерів без жодних пояснень, як це було з компанією Алчевск.net.

В цей же час для країн Європи кібератаки почали являти собою реальну загрозу фінансовим установам і об'єктам важливої громадської інфраструктури. В недалекому майбутньому це може стати фактором для більш серйозного тиску ЄС на Україну, у відношенні формування ефективних механізмів боротьби із злочинами у віртуальному світі.

Якщо раніше українські хакери писали віруси для злому і розкрадання даних в західних країнах, то тепер у зв'язку з посиленням боротьби

американського і європейських урядів з комп'ютерними злочинами їх увага переключилася на Україну.

Наша країна з її низьким рівнем обізнаності про загрози використання комп'ютерів і низьким рівнем інформаційної безпеки стає для них багатим джерелом. Розкрадання коштів в системах інтернет банкінгу, даних кредитних карт, DDoSатаки на сайти, шахрайство в інформаційних мережах і інсайдерські витoki інформації стають повсякденними явищами.

Так, за оцінками експертів, в останні місяці в управлінні з боротьби з кіберзлочинністю тільки в Києві фіксується до двадцяти випадків крадіжки грошей через клієнт-банк. Суми становлять від 20 тис. до 40 млн. грн [2]. Однак подібні факти замовчуються, повідомлень в ЗМІ про них практично немає. У ряді випадків є ситуації, коли такі шахрайські схеми реалізуються організованими групами, у які входять представники банків та силових структур.

Українською проблемою є як недостатня кількість державних експертів в області комп'ютерно-технічної експертизи, так і складності з введенням в правове поле досліджень фахівців комерційних організацій. Середній термін проведення комп'ютерно-технічних експертиз становить від півроку і вище через високу завантаженість профільних державних установ. Для проведення розслідування таких злочинів необхідні кваліфіковані фахівці, що володіють не тільки технічними навичками, але й знаннями в галузі права.

На засіданні Ради міністрів закордонних справ ОБСЄ, глава українського МЗС Костянтин Грищенко пообіцяв, що Україна буде більш ефективно боротися з кіберзлочинністю в країні. «Україна приділятиме значну увагу консолідації зусиль ОБСЄ в боротьбі з сучасними викликами і загрозами безпеці, такими як тероризм, торгівля людьми, кіберзлочинність, організована транскордонна злочинність» [6].

Боротися з подібними проблемами можна за допомогою інтеграційного підходу. Тому уряди багатьох країн йдуть сьогодні шляхом створення на державному рівні комплексних систем інформаційної безпеки шляхом об'єднання зусиль державних органів, представників бізнес-співтовариств і громадських організацій.

Таким чином, стрімкий розвиток інформаційних технологій є причиною прогресу кіберзлочинності. Вже сьогодні шкода, завдана віртуальними злочинцями в Україні, оцінюється в десятки мільйонів гривень. Країна прагне до світового лідерства за кількістю кіберзагроз. Міжнародні експерти відзначають, що в цьому році атаки кіберзлочинців стануть агресивнішими і будуть проводитися не тільки з метою заробітку або шпигунства, але і з метою демонстрації сили. Крім того, збільшиться кількість загроз для користувачів мобільних технологій.

Список використаних джерел

1. Глава СБУ назвал основные угрозы нацбезопасности [Електронний ресурс]. — Режим

- доступу :http://lb.ua/news/2012/03/23/142428_glava_sbu_nazval_osnovnie_ugrozi.html.
2. Жукова Д. Чего стоит ожидать от киберпреступников [Електронний ресурс] / Д. Жукова. — Режим доступу : <http://internetua.com/cego-stoit-ojidad-ot-kiberprestupnikov-v-2013-godu>.
 3. Киберпреступность в Украине набирает обороты [Електронний ресурс]. — Режим доступу :http://ru.golos.ua/social_problem/12_11_30_kiberprestupnost_v_ukraine_nabiraet_oboroty.
 4. Контрразведывательное обеспечение информационной безопасности [Електронний ресурс]. — Режим доступу :http://inforotor.ru/id/persons/Vitalij_Khlevitskij.
 5. МВД разработало закон о борьбе с киберпреступностью [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://www.visti.ks.ua/novosti/v-ukraine/6708-mvd-razrabotalo-zakon-o-borbe-s-kiberprestupnostyu.html>.
 6. Устенко А. Страна становится эпицентром киберпреступности [Електронний ресурс] / А. Устенко. — Режим доступу :<http://focus.ua/society/210275/>.

УДК 327.8(438+439+439.22+437.1):061.1(ЄС)

ВПЛИВ ПІДГОТОВКИ ДО ЧЛЕНСТВА У ЄС НА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНІВ ЯК ОДИНИЦІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ У КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ

Семенович А. С.,

*здобувач кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Розбудова регіонального рівня врядування у країнах Вишеградської групи передбачала коригування чи встановлення нових адміністративних меж, що викликало гострі дискусії в середині держав щодо кількості та територіальної конфігурації новостворених регіонів. З огляду на винятковий суверенітет у сфері адміністративно-територіального поділу держави Євросоюз був позбавлений можливості безпосередньо втручатися у процес визначення меж та величини субнаціональних одиниць врядування. Однак підготовка до набуття повноправного членства у ЄС не могла не позначитися на ході дискусій та остаточній територіальній конфігурації регіонів.

Європейський Союз причинився до перегляду засад адміністративної організації системи влади країн-кандидатів, змінивши галузевий підхід на територіальний у регіональній політиці. Це стало важливим імпульсом до появи субнаціональних адміністративних одиниць, однак відкритим залишалося питання їхньої величини і кількості. Зокрема, наголошували на необхідності того, що в умовах Європейського Союзу субнаціональні регіони повинні бути достатньо крупними, щоб повноцінно діяти в нових

економічних реаліях та успішно протистояти новим викликам, які з'являтимуться в майбутньому [4, с. 120]. Однак у середині Європейської комісії був відсутній консенсус щодо конфігурації цих територіальних одиниць у країнах-кандидатах.

Форми опосередкованого впливу ЄС найбільш рельєфно простежуються у сфері впровадження уніфікованої стандартизованої класифікації NUTS, де найбільш важливим є статистичні одиниці NUTS-II, адже на цьому рівні відбувається реалізація проектів у рамках європейських структурних фондів. Тому країни-кандидати були одночасно змушені та зацікавлені в її впровадженні, оскільки вона слугувала інструментом для залучення фінансових ресурсів ЄС. Європейська Комісія була безпосередньо залучена в процес запровадження класифікації NUTS та попередила спроби претендентів на членство маніпулювати їх поділом з метою збільшення і кон'юнктурного використання коштів, що виділялися в рамках структурних фондів. Прикладом цього стала Словенія, де Європейська Комісія відмовилася від поділу на три статистичні одиниці NUTS-II [1, с. 34–35].

Ключовою дилемою в процесі впровадження NUTS-II у країнах Вишеградської групи було їхнє кореспондування з адміністративними субнаціональними регіонами. Європейська Комісія не хотіла відкрито втручатися у справи суверенних держав, Однак частина представників країн-кандидатів твердили про її тиск з приводу регіоналізації [6, с. 77–78]. У підсумку з усіх чотирьох країн Вишеградської групи лише в Польщі 16 новостворених регіонів повністю територіально збігалися з одиницями NUTS-II. Одним з важливих аргументів, які наводили, була необхідність сповна скористатися з переваг членства у ЄС [5, с. 1105].

Протилежною була ситуація в Угорщині, де питання співмірності внутрішніх адміністративних регіонів із класифікацією ЄС викликало сум'яття. У цій країні ще в 1996 р. самостійно вирішили впровадити поділ на одиниці NUTS-II з метою продемонструвати свою готовність функціонувати в межах ЄС. Однак через відсутність чітких критеріїв та невідповідність із територіальною компетенцією регіональних рад, одиниці NUTS-II, які були створені в цей період, вирізнялися і розміром, і динамічністю функціонування, що викликали різко негативну реакцію Європейської Комісії. Небезпека, що невчасне та неповне виконання умов членства зможе сповільнити процес вступу до ЄС, зумовив швидку реакцію угорських властей. У стислі строки було ухвалено положення про обов'язковість створення статистичних одиниць NUTS-II, кореспондування з регіональними радами та обсяг їхніх повноважень.

Якщо розглядати формування субнаціонального рівня врядування в Чехії, варто ствердити, що підготовка до вступу в ЄС надала вирішального імпульсу для забезпечення фізичної присутності регіонів в адміністративно-територіальному просторі цієї держави. На початку 90-их рр. ХХ ст. було зліквідовано регіональні ради, а на їхньому місці нічого не створено. Лише відкрита критика Європейської Комісії у 1997 р. з приводу відсутності проміжного рівня врядування між центральними властями та місцевими

громадами в адміністративному просторі держави змусила чеську владу звернути увагу на необхідність створення регіонів. ЄС причинився до появи в територіальній організації Чеської держави адміністративних регіонів, проте він не мав важелів впливу на їхню чисельність та просторову конфігурацію. У підсумковому варіанті, що став результатом внутріполітичного компромісу, було схвалено рішення про формування чотирнадцяти країв Їх наявність збігалася з преференціями ЄС щодо системи регіонального врядування, але величина не відповідали критеріям NUTS-II. Що гарантувати контроль центрального уряду над імплементацією структурних фондів, краї було згруповано у вісім статистичних одиниць NUTS-II. У регулярному звіті від 1999 р. Європейська Комісія критичною з приводу поділу на чотирнадцять країв та їхньої неспівмірності з вісьмома одиницями NUTS-II. Однак у неї були відсутні важелі впливу на забезпечення кореспондування самоврядних і статистичних регіонів.

Творення субнаціональних одиниць у Словаччині відбувалося у складних внутріполітичних умовах. Вона остання з чотирьох Вишеградських країн розпочала переговори про вступ у ЄС. Як і в Чехії, у Словаччині до середини 90-их років був відсутній субнаціональний рівень врядування. У період прем'єрства Мечіара у 1996 р. було впроваджено поділ на краї як деконцентрованої одиниці управління центрального уряду, однак він був підданий гострій критиці з огляду на його незбалансованість. При цьому зауважимо, що під час розподілу держави на краї не брали до уваги перспектив можливого членства в ЄС [3, с. 151].

Зміна уряду та початок переговорного процесу з ЄС поставили на порядок денний питання про відповідність регіональної політики та регіонального врядування вимогам, висунутим до країн-кандидатів. Тому одним із перших кроків стало впровадження ще в 1998 році поділу на чотири статистичні одиниці NUTS-II. Однак вже наступного року Європейська Комісія зазначила, що вважає здійснені кроки недостатніми, висловила тривогу щодо функціонування регіонів у Словаччині, а територіально-адміністративна устрій держави визначила як незавершений. Хоча Європейський Союз не мав впливу на визначення меж і величини словацьких країв, проте відіграв значну роль у завершенні регіоналізації держави. У 2001 р. перевагу віддали збереженню восьми країв, що викликало різку критику частини політичних сил. Особливо гострою була реакція угорської партії, що могли призвести до урядової кризи та сповільнити процес підготовки до членства в ЄС. Оскільки цей поділ був спрямований на розпорошення угорської громади між різними краями та позбавлення її впливу на регіональне врядування. Лише втручання представників Європейської Комісії уможливило попередити кризу. Хоча не було висловлено позиції ЄС з приводу поділу на регіони, але заклик забезпечити єдність дозволив зберегти урядову коаліцію й уникнути подальшого зволікання із легітимацією територіальних меж країв [2, с. 309–310].

Словацькі самоврядні регіони, що були згруповані у чотири NUTS-II зіштовхнулися з уже властивими для Угорщини і Чехії проблемами

узгодження та координації позицій в межах статистичних одиниць NUTS-2 щодо використання європейських структурних фондів.

Менш вагомими, але помітними були також інші чинники. Впровадження регіонів у країнах Вишеградської групи обґрунтовувалося наявністю субнаціонального рівня врядування у країнах-членах ЄС. Досвід більшості країн-членів слугував позитивним прикладом і утвердив переконання, що наявність повноцінних регіонів відповідає сучасним тенденціям і сприятиме створенню успішної системи територіальної організації державної влади.

Іншим чинником стала можливість запозичення досвіду. Можна навести приклад Польщі, де наявні 49 воєводств були занадто малими територіально з недостатнім потенціалом для розвитку, що суттєво обмежувало їх конкурентоспроможність у європейському вимірі. Невирішеним залишалося питання асиметричності польських воєводств у співпраці з іншими європейськими регіонами. Тому, базуючись на досвіді успішних європейських регіонів, уважали, що лише створення достатньо великого за розміром воєводства з відповідним потенціалом могло забезпечити його конкурентоспроможність і дозволити сповна скористатися з майбутнього членства у ЄС. Подібні думки лунали і в інших країнах Вишеградської групи, зокрема Чехії та Угорщині, однак під час створення регіонів виходили з внутріполітичних реалій.

Підсумовуючи, наголосимо, що частково під впливом саме Європейського Союзу та базуючись на його досвіді в регіональній сфері було кардинально змінено суть регіональної політики в постсоціалістичних державах, яка носила переважно галузевий характер. Натомість було впроваджено територіальний підхід, що уможливив просторово виокремити регіони та сприяв їх створенню або відновленню в усіх країнах Вишеградської групи. З огляду на винятковий суверенітет у сфері адміністративно-територіального поділу держави Європейський Союз не міг безпосередньо втручатися у процес визначення кількості та територіальної конфігурації новостворених регіонів. Форми опосередкованого впливу ЄС найбільш рельєфно простежуються в ході впровадження статистичних одиниць NUTS-II у країнах Вишеградської групи та розгляду питання про їхнє кореспондування з адміністративними субнаціональними регіонами. Лише в Польщі було забезпечено співмірність воєводств зі статистичними одиницями NUTS-II, тоді як у Чехії, Словаччині та Угорщині з огляду на внутрідержавні чинники адміністративні межі самоврядних регіонів не збігалися з поділом на NUTS-II. Отже, упровадження регіонів в адміністративно-територіальний устрій збігалося з преференціями ЄС щодо наявності регіонального рівня врядування, проте їхня територіальна протяжність і чисельність не відповідали критеріям класифікації NUTS-II, а визначалися самостійно країнами-кандидатами, виходячи із внутрішніх преференцій.

Список використаних джерел

1. Andreou G. Europeanization and multi-level governance in Slovenia / G. Andreou, I. Bache // Southeast European and Black Sea Studies. – 2010. – Vol. 10, № 1. – P. 29–43.
2. Brusis M. The Instrumental Use of European Union Conditionality: Regionalization in the Czech Republic and Slovakia / M. Brusis // East European Politics and Societies. – 2006. – Vol. 19, № 2. – P. 291–316.
3. Bucek J. Regionalization in the Slovak Republic – from Administrative to Political Regions / J. Bucek // Regionalization for Development and Accession to the European Union: A Comparative Perspective, Local Government and Public Service Reform Initiative / [ed. by Marcou M.]. – Budapest : Open Society Institute, 2002. – P. 142–177.
4. Dehaene J.-L. The Political dimension of EU enlargement: looking towards post-accession: report of the Reflection Group / J.-L. Dehaene, A. Krok-Paszowska. – San Domenico di Fiesole : European University Institute, 2001. – 131 p.
5. Ferry M. The EU and recent regional reform in Poland / M. Ferry // Europe-Asia Studies. – 2003. – Vol. 55, № 7. – P. 1097–1116.
6. Hughes J. Europeanization and regionalization in the EU's enlargement to Central and Eastern Europe: the myth of conditionality / J. Hughes, G. Sasse, C. Gordon. – Basingstoke : Palgrave, 2005. – 231 p.

УДК 323.28(5)

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ТЕРРОРИЗМУ В РАМКАХ ШОС

Ткаченко О. А.,

студентка IV курса специальности «Международные отношения»

Мариупольского государственного университета

Процесс глобализации усиливает взаимозависимость государств в отношении безопасности и развития, необходимости коллективно противостоять вызовам и угрозам, опираясь на согласованные механизмы взаимодействия. Для Центрально-Азиатского региона характерна ситуация обострения борьбы за сферы влияния, за рынки сбыта готовой продукции, рынки сырья, полезных ископаемых, что активизирует деятельность преступных и радикальных группировок региона. Следовательно, возникает угроза суверенитету, территориальной целостности ряда государств.

Изменение геополитической ситуации в мире в конце XX века, выразившееся, в частности, в усилении террористической угрозы, поставило вопросы международной и региональной безопасности в разряд важнейших приоритетов международной политики.

Шанхайская организация сотрудничества была создана 15 июня 2001 года правительствами Китая, России, Казахстана, Кыргызстана,

Таджикистана и Узбекистана. В 2002 г. на саммите ШОС в Санкт-Петербурге была подписана Хартия ШОС. Хартия включила в себя цели, задачи, принципы и основные направления ШОС. По этой причине 2002 г. является официальной датой учреждения организации. Согласно Хартии, основные цели и задачи ШОС связаны с укреплением между участниками взаимного доверия, дружбы и добрососедства, совместным противодействием терроризму, сепаратизму, экстремизму, незаконному обороту наркотиков и оружия, незаконной миграции, развитием региона Центральной Азии, с повышением уровня жизни населения стран – участниц организации, с координацией подходов при интеграции в мировую экономику, содействием обеспечению прав и свобод человека, взаимодействием в предотвращении международных конфликтов и их мирном урегулировании и т.д. Тем не менее, в мировой политике встречается мнение, что основной целью создания ШОС является совместное противодействие части стран постсоветского пространства с мировой гегемонии США. За более чем десять лет существования ШОС правозащитники из стран-участниц этой организации зафиксировали многочисленные серьезные нарушения прав человека, обусловленные нормами регионального сотрудничества между этими странами и реализацией соглашений в соответствии с политической концепцией и характерным видением стратегии по безопасности ШОС, провозгласившей своей основной целью борьбу с «тремя силами зла»: терроризмом, экстремизмом и сепаратизмом [1].

В 2001 году одновременно с Декларацией о создании Шанхайской организации сотрудничества была подписана Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом, являющаяся одним из основополагающих документов Организации.

В целях противодействия терроризму и во исполнение Шанхайской конвенции о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом была создана Региональная антитеррористическая структура (РАТС) ШОС – постоянно действующий орган, предназначенный для координации и укрепления взаимодействия компетентных органов государств-членов Организации в указанной сфере. Исполнительный комитет (штаб-квартира) РАТС ШОС находится в Ташкенте (Узбекистан) и функционирует с 2004 года [3].

Основными задачами РАТС ШОС являются: разработка предложений и рекомендаций о развитии сотрудничества в борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом для государств-членов ШОС; формирование банка данных РАТС ШОС о международных террористических, сепаратистских и иных экстремистских организациях, их структуре, лидерах и участниках, других причастных к ним лицах, а также источниках и каналах их финансирования; содействие в подготовке и проведении антитеррористических командно-штабных и оперативно-тактических учений; участие в подготовке международно-правовых документов, затрагивающих вопросы борьбы с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом, подготовке кадров для антитеррористических формирований [2].

С учетом того, что террористические организации в настоящее время для достижения своих целей широко используют информационные технологии, на саммите государств-членов ШОС в 2009 году было подписано Соглашение между правительствами государств-членов ШОС о сотрудничестве в области обеспечения международной информационной безопасности, в котором вопросы противодействия кибертерроризму являются одними из основных [4].

С 5 по 8 мая 2011 года при координирующей роли РАТС ШОС с участием сотрудников антитеррористических подразделений МОБ Китая, Управления МОБ СУАР КНР, а также ГКНБ Киргизской Республики и ГКНБ Республики Таджикистан на территории КНР было успешно проведено совместное учение спецслужб и правоохранительных органов государств-членов ШОС «Тянь-Шань-2011». Учение в Китае продемонстрировало высокий уровень профессиональной подготовки руководящего и оперативного состава специальных служб и правоохранительных органов государств-членов ШОС при проведении широкомасштабных специальных операций в условиях возникновения массовых беспорядков и связанных с ними террористических актов.

В странах ШОС при РАТС в 2011 году было предотвращено более 10 терактов, ликвидировано свыше 400 террористов [5]. В 2012 году как и ранее неоднократно проводились антитеррористические учения, так в период с 8 по 14 июня 2012 года в три этапа проведено очередное совместное антитеррористическое командно-штабное учение, в которых было задействовано свыше 2 тыс. военнослужащих подразделений сухопутных войск и более 500 единиц боевой техники и авиации от Казахстана, Китая, Киргизии, России и Таджикистана. Наравне с практическими учениями проводятся теоретические исследования данного явления в рамках международных семинаров, конференций и круглых столов.

Включение доктрин ШОС в национальные законы стран-участниц очевидно усилило контроль правительств Китая и России над региональными стратегиями и практическими методами борьбы против терроризма, учитывая их статус лидирующих членов ШОС. Это, в свою очередь, негативно сказалось на защите прав человека в Центральной Азии. На прошедшем 6 и 7 июня 2012 года Пекинском саммите ШОС, страны-участницы пришли к соглашению по механизмам коллективного реагирования на «ситуации, ставящие под угрозу мир, безопасность и стабильность в регионе» [4].

Таким образом тенденции развития РАТС свидетельствуют о незавершенности ее становления как эффективной структуры по борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом. Это частично объясняется

тем, что «далеко не все участники» ШОС стремились и стремятся стать «влиятельными игроками в регионе наряду со странами НАТО». Но актуальность проблемы противодействия терроризму, представляющему реальную угрозу международной и региональной безопасности, диктует

насушную необходимость дальнейшей координации действий и укрепления сотрудничества в борьбе с ним со стороны всего мирового сообщества.

Список использованных источников

1. Вайц Р. ШОС и борьба с терроризмом: опыт регионального сотрудничества / Р.Вайц [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://inosmi.ru/russia/20121014/200890216.html>
2. Лагунина И. ШОС: терроризм и права человека / И. Лагунина [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.svoboda.org/content/article/24696767.html>
3. Новый отчет FIDH: Шанхайская организация сотрудничества: благодатная почва для нарушений прав человека [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://www.fidh.org/Novyj-otchet-FIDH-SHanhajskaya-12106>
4. Шанхайская организация сотрудничества в 2012 году [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://rus.ruvr.ru/2012_12_21/SHanhajskaja-organizacija-sotrudnichestva-v-2012-godu/
5. Щербатюк Д. При участии ШОС решаются глобальные проблемы международной политики/ Д. Щербатюк [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://infoshos.ru/ru/?idn=10940>

УДК

SOUTH PACIFIC NUCLEAR FREE ZONE AND THE ROLE OF AUSTRALIA IN ITS ESTABLISHMENT

Toropchin G.V.,

1st year PhD student of Kemerovo State University, Department of History and International Relations, Chair of Modern, Contemporary History and International Relations

The process of NWFZs (nuclear-weapons-free zones) creation goes very well with the guidelines of the NPT (Nuclear Non-Proliferation Treaty) and forms an important part of the contemporary non-proliferation regime [12]. To be more precise, according to Article VII of the NPT, states can agree on zones free of nuclear weapons [11]. This phenomenon basically represents the regional aspect of non-proliferation. As of now, there are five continental or subcontinental zones that are covered by such international agreements. The Treaty of Rarotonga (or South Pacific Nuclear Free Zone Treaty), can serve as an example of an effectively functioning NWFZ.

Before proceeding to the analysis of the Treaty itself and the role of Australia in it, one has to consider the global and regional context in the historical retrospective in this regard. One of the main reasons that made the states of this region opt for establishing a nuclear free zone was a huge number of nuclear tests held in this sub-region by three nuclear weapon states (United States, United

Kingdom and France) over the mid-to-late 20th century. For instance, the U.S. carried out numerous atmospheric and underwater tests in 1940s and 1950s, whereas France conducted a little less than 200 tests in French Polynesia in 1966-1996 (including detonations at the Mururoa atoll that eventually led to the formation of the Greenpeace organization). Interestingly enough, around 20 tests were held by the British on the Australian territories, such as Maralinga, Emu Field, and Monte Bello Island [8], some of them on the continental territory of the Commonwealth of Australia (the state of South Australia) [5]. Besides, the 1967 Treaty of Tlatelolco could be regarded as a signal that the creation of such a zone on the regional basis is possible and desirable. Another major premise that influenced the establishment of the NWFZ in this region is the reaction of the Australian civil society to these events that caused great impact. Anti-nuclear movement protests grew especially active in 1970s, involving hundreds of thousands of people. One of their demands was deeply connected with the necessity of the nuclear-free zone establishment in the South Pacific [14].

Since the mid-1970s these aspirations and proposals were discussed broadly, both at the governmental and intergovernmental levels. In 1975, the problem of nuclear weapons free zones creation was the topic of a special report prepared by a group of experts for the United Nations General Assembly. In July of the same year, several countries, including Australia, New Zealand and island states of Oceania, signed a communiqué emphasizing the importance of reducing risks linked with the nuclear problems in the region, by means of agreeing on a nuclear weapons free zone. Next month, the representatives of Fiji and New Zealand offered to put the issue of the possible establishment of a NWFZ in the region on the agenda of the UN General Assembly. As a result, on December 11, 1975, the GA adopted resolution 3477, on the establishment of a nuclear-weapon-free zone in the South Pacific, encouraging the countries of the region to co-operate with the aim to elaborate the common view of the nuclear weapons free zone.

South Pacific Forum (now Pacific Islands Forum) officially became the platform for discussions on the details of the document [3]. Australia and, to some extent, New Zealand, being the largest and most economically developed countries in the sub-region, have played a special role in this organization (although it was not foreseen in any of the international legislation acts). Perhaps, under such circumstances, the situation called for Australian leadership, and the country turned out to be the initiator and conductor of these negotiations [9]. During the following years nuclear weapon states and the countries of the region were actively debating over the peculiarities and conditions of the NWFZ establishment in the South Pacific.

The year of 1983 can indeed be marked as the tipping point in this regard. In August, at the session of the aforementioned forum, Australia came forward with a more or less concrete proposal exposing the nature of the nuclear weapons free zone concept. This offer also contained the initiative to establish a working group in order to provide expertise on the perspective of NWFZ creation and develop the basic principles of the agreement and a draft treaty [15, pp. 199-201]. This working group, chaired by Australia [10, p. 14], was created in 1984, and the Treaty was

prepared by the 1985 August session of the South Pacific Forum. The main goal of the Treaty was the establishment of the Nuclear Free Zone in the South Pacific (SPNFZ for short), as well as its territorial and legal framework.

The Treaty was signed on August 6, 1985 in Rarotonga (Cook Islands) by 13 countries, Commonwealth of Australia among them. As a matter of fact, the Treaty entered into force on December 11, 1986 [4, p. 180], after it was ratified by 8 countries (curiously enough, it was after ratification by Australia that the Treaty became effective, which is rather symbolic). As of now, the document has been ratified by all 13 party states, which can prove the efficiency of the efforts displayed by Australia and other states of the region.

The text of the Treaty itself can be logically divided into Preamble, 16 Articles, as well as 4 Annexes and 3 Protocols [7]. The Protocols have been signed and ratified by the five nuclear weapon states (except for the United States of America that have not ratified them yet).¹

Considering the role of Australia in the establishment of NFZ in the South Pacific, one has to keep in mind that by the late 1980s Australia has already been an IAEA Member State, party to the Non-Proliferation Treaty [3] and member of the so-called Zangger Committee (also known as Nuclear Exporters Committee). In many regards, this explains the part that Australia played in the process of preparation of the Treaty of Rarotonga.

It is also necessary to dwell upon the role of the personalities, i.e. Australian politicians that participated in the negotiations on the establishment of SPNFZ in person; in particular, Bob Hawke, Prime Minister of Australia in 1983-1991 (he was the leader of the Labour Party during these years). Hawke was a keen supporter of this initiative, and it was his government that signed and ratified the Rarotonga Treaty [2].

As for the significance of the Treaty, it can be evaluated as a step forward in comparison with the Tlatelolco Treaty (because it also banned nuclear tests of any kinds in the region) [1, p. 9], and Australia, together with New Zealand, contributed essentially to the process of negotiations. It is symptomatic that several islands situated in the Indian Ocean that belong to Australia are also a part of the zone covered by the Rarotonga Treaty.

However, it is difficult to refute the fact that Australia also kept in mind its own national interests participating in the formation of SPNFZ. According to the French researcher Stéphane Vérine, with this treaty Australia guaranteed the military presence of the United States in the region (e.g. military airbases) and provided further relevance of the ANZUS bloc for the policy in the region [13, pp. 101-102], staying under American nuclear umbrella. As Vérine underlines, Hawke managed to exclude the notion of nuclear cycle from the text of the agreement, which allows Australia to extract and sell uranium and does not prevent the country from building a civilian nuclear programme one day.

¹ Russian Federation and the People's Republic of China have only signed and ratified Protocols 2 and 3, making reference to the fact that they have no territories in the zone.

It is important to assess the impact of the Treaty on the further development of events. In a way, it reflected on the prospects of the regional integration: shortly after signing of the Treaty, in 1989, Asia Pacific Economic Cooperation forum was founded (again, Australia was one of the initiators of this process). Australia has repeatedly confirmed and still sticks to its commitment to maintain the non-proliferation regime both regionally and globally (for instance, International Commission on Nuclear Non-Proliferation and Disarmament was established in 2008 thanks in no small part to Australian PM Kevin Rudd). Urgency of this topicality can also be proven by contemporary concerns in terms of the intentions of the existing Labour government to export the nuclear raw materials to India, which is not a member of the NPT. Dr. Donald R. Rothwell expresses the opinion that such situation would contradict the Rarotonga Treaty as well as NPT [6].

Thus, one can conclude that the Commonwealth of Australia played a crucial role in the process of creation of the nuclear weapons free zone in the South Pacific, both providing a platform for negotiations and chairing this process. This situation made it possible for Australia to strengthen the ties with the neighbouring countries and ensure its leading position in the region. As such, one cannot underestimate Australia's valuable contribution to the global nuclear non-proliferation regime on the whole.

Reference list

1. Hamel-Green M. Peeling the orange: regional paths to a nuclear-weapon-free world [Internet source] / United Nations Institute for Disarmament Research. – Disarmament forum. Nuclear-weapon-free zones. – 2011. – pp. 3-15. – Access mode: <http://unidir.org/pdf/articles/pdf-art3079.pdf>
2. Keane B. Would uranium sales to India breach a key Labor treaty? [Internet source] / Crikey – On politics, media, business, the environment and life. – Access mode: <http://www.crikey.com.au/2011/11/28/would-uranium-sales-to-india-breach-a-key-labor-treaty/>
3. Papadimitropoulos P. The Rarotonga Treaty: A regional approach to non-proliferation in the South Pacific [Internet source] / International Atomic Energy Agency (IAEA). – Access mode: <http://www.iaea.org/Publications/Magazines/Bulletin/Bull301/30103472931.pdf>
4. Preventing Nuclear Dangers in Southeast Asia and Australasia (An IISS Strategic Dossier) [Internet source] / The International Institute for Strategic Studies. – Access mode: <http://www.iiss.org/EasySiteWeb/GatewayLink.aspx?allId=32478>
5. Rehabilitation of the Former Maralinga and Emu Nuclear Test Sites [Internet source] / Australian Government. Department of Resources, Energy and Tourism. – Access mode: http://www.ret.gov.au/resources/radioactive_waste/maralinga/maralingaandemu/Pages/default.aspx
6. Rothwell D.R. Australia's Obligations under the South Pacific Nuclear Free Zone Treaty and Uranium Sales to India [Internet source] / Crikey – On

- politics, media, business, the environment and life. – Access mode: <http://media.crikey.com.au/wp-content/uploads/2011/11/ICANWLegal-OpinionFINAL.pdf>
7. South Pacific Nuclear Free Zone Treaty [Internet source] / Federation of American Scientists. – Access mode: <http://www.fas.org/nuke/control/spnfz/text/spnfz.htm>
 8. South Pacific Nuclear-Free Zone (SPNFZ) Treaty of Rarotonga [Internet source] / Nuclear Threat Initiative. – Access mode: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/south-pacific-nuclear-free-zone-spnfz-treaty-rarotonga/>
 9. South Pacific Nuclear-Free Zone Treaty of Rarotonga [Internet source] / Agency for the Prohibition of Nuclear Weapons – Opanal. – Access mode: http://www.opanal.org/NWFZ/Rarotonga/rarotonga_en.htm
 10. Tairea A. An Assessment of the South Pacific Nuclear Free Zone Treaty [Internet source] / ScholarSpace Home – University of Hawaii. – Access mode: http://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/handle/10125/21205/Tairea_.pdf
 11. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons [Internet source] / Federation of American Scientists. – Access mode: <http://www.fas.org/nuke/control/npt/text/npt2.htm>
 12. Vargas Carreño, E. Nuclear Weapon Free Zones and the promotion of nuclear non-proliferation [Internet source] / Parliamentarians for Nuclear Non-Proliferation and Disarmament. – Access mode: <http://www.pnnd.org/pnnd/EdmundoVargasDec8Forum.html>
 13. Vérine S. Le traité de Rarotonga [Internet source] / Persée: Portail de revues scientifiques en sciences humaines et sociales. – Politique étrangère. – №1. – 1987. – 52e année. – pp. 101-102. – Access mode: http://www.persee.fr/articleAsPDF/polit_0032-342x_1987_num_52_1_5272/article_polit_0032-342x_1987_num_52_1_5272.pdf
 14. Wittner L.S. Nuclear Disarmament Activism in Asia and the Pacific, 1971-1996 [Internet source] / The Asia-Pacific Journal: Japan Focus. – Access mode: http://www.japanfocus.org/-Lawrence_S_-Wittner/3179
 15. Ядерное нераспространение: учебное пособие / Отв. ред. – Л.В. Дериглазова. // Томск: Изд-во «Иван Фёдоров», 2010. – 336 с.

GLOBAL CIVIL SOCIETY AS A NEW ACTOR OF INTERNATIONAL RELATIONS

*Tryma C.,
PhD, Mariupol State University*

The growth of such global interdependent communication relations has been greatly accelerated by the advent of decentralizing communication technologies such as Internet networking. Global civil society now represents a new force in international relations. So this article is aimed to highlight the some theoretical concepts of global civil society as a new participator of world politics.

From the industrial age to the present, mercantilist and power political interests pushed civil society to the edge. In most countries, civil society even lacked its own channels of media communication. It was speechless and powerless, isolated behind the artifice of national boundaries, rarely able to reach out and gain strength in contact with counterparts around the world. What we now call the «NGO Movement» began in the middle of the last century with a trickle of organizations and has now become a flood of activity. Nongovernmental organizations (NGOs) today encompass private citizens and national interest groups from all spheres of human endeavor. Their huge increase in number and power is due in no small measure to the development of globe-girdling communications technologies [2].

As Dutch social theorist Cees J. Hamelink has written, we are seeing a new phenomenon emerging on the world scene — global civil society, best articulated by the NGO movement [3, c.5-8]. New communications technologies now facilitate communication among and between the world's national civil societies, especially within the fields of human rights, consumer protection, peace, gender equality, racial justice, and environmental protection. From Earth Summit to GATT, from the United Nations General Assembly to the Commission on Human Rights, NGOs have become the most important embodiment of this new force in international relations.

The development of communications technologies has vastly transformed the capacity of global civil society to build coalitions and networks. In times past, communication transaction clusters formed among nation-states, colonial empires, regional economies and alliances- -for example, medieval Europe, the Arab world, China and Japan, West African kingdoms, the Caribbean slave and sugar economies. Today new and equally powerful forces have emerged on the world stage — the rain forest protection movement, the human rights movement, the campaign against the arms trade, alternative news agencies, and planetary computer networks.

The continued growth and influence of global civil society face two fundamental problems: increasing monopolization of global information and communication by transnational corporations; and the increasing disparities between the world's info-rich and info-poor populations. Global computer

networking makes an electronic «end-run» around the first problem and provides an appropriate technological solution to overcome the second.

Hamelink observed that the very powers that obstructed civil society at the national level — markets and governments also controlled most of the communication flows at the global level. Government monopolies still control a huge share of the world's air waves and telecommunications flows. Even worse, a handful of immense corporations now dominate the world's mass media. If present trends continue, Bagdikian predicted, by the turn of the century «five to ten corporate giants will control most of the world's important newspapers, magazines, books, broadcast stations, movies, recordings and videocassettes» [1, c. 805]. Telecommunications infrastructures and data networks must also be included in this gloomy account. Today's «lords of the global village» are huge corporations that «exert a homogenizing power over ideas, culture and commerce that affects populations larger than any in history». Neither Caesar nor Hitler, Franklin Roosevelt nor any Pope, has commanded as much power to shape the information on which so many people depend to make decisions about everything from whom to vote for to what to eat» [1, c. 807].

Why is this happening? The most fundamental reason is that fully integrated corporate control of media production and dissemination reaps vast profits and creates huge corporate empires. Already more than two-thirds of the U.S. work force is now engaged in information-related jobs. Almost half the Gross National Product of the 14 most industrialized countries, and one-quarter of all international trade, comes from services. Telecommunications services grew by 800 percent worldwide in the 1980s [5, c. 11]. According to UNESCO, the total world information and communication economy in 1986 was \$1,185 billion, about 8 to 9 percent of total world output, of which \$515 billion was in the United States [8, c. 1-2]. Growth in this sector is accelerating and it is no surprise that a few large corporations now predominate in the world's information flow.

So Global civil society is seen by many analysts as an extension of the rule of law and political community, *societas civilis*, beyond national boundaries. For its most radical advocates, global civil society is about political emancipation, the empowerment of individuals and the extension of democracy. Mary Kaldor, for example, argues that the end of the global conflict of the Cold War «allows for the domestication of international relations and the participation of citizens, and citizen groups at an international level' which was previously the preserve of governments [6, c. 13]. For John Keane, «brand new democratic thinking — implicit in the theory of global civil society — is required' in the face of the growing lack of accountability of global governance» [7, c. 126].

Over the last 15 years it appears that the international realm has been transformed, no longer the sphere of violence and competition of the «war of all against all», the international is the sphere of transnational values and transnational actors increasingly able to influence and overcome the selfish and narrow interest of national elites. Analysts of global civil society argue that a new normative and ethical international agenda demonstrates the waning influence of the sovereign state pre-occupied with national concerns. For Jean Grugel: «The global civil

society approach represents an overt attempt to blend normative theory with international relations» [2]. Along similar lines, Kaldor asserts: «The new meaning of civil society offers expanded possibilities for human emancipation» [6, c. 143].

Every campaign group, political party, NGO, government and local authority is busy making international links and ‘making a difference’ at an international level. Why is it that the international sphere holds such an attraction for individuals and groups involved in politics? For some cynics it is merely the foreign junkets and chance to travel on per diem expenses which draws the attraction of our globalised political classes. For others, it is the new openness of the post-Cold War world, with less barriers to travel and fewer visa restrictions (for some at least). For others, it is the cheapness of air travel and mass communications which have encouraged global consciousness and new broader political horizons. In the past, domestic and international political activism were closely correlated. However, today the decline of domestic political engagement and the rise of international activism appear to have marched hand-in-hand.

The international sphere was once dominated by real politics and the «struggle for power», while the domestic sphere was seen as the sphere of ethical and normative concerns of ‘the good life’. Today, in contrast, it is held that the sphere of power and contestation has been ‘colonized’ by the domestic sphere of ethics and civility. For global civil society theorists, it is non-state actors which are held to have overcome the empirical and ethical divide between the domestic political realm and the international. The empirical case for many commentators, «Power Shift», the title of Jessica Mathew’s article in *Foreign Affairs*, aptly sums up the seismic shift which has taken place in international relations since the ending of the Cold War. Rather than the end of the Cold War resulting in a shift in power relations among states, there is alleged to be a ‘no viler distribution of power’ away from states towards global civil society. The most important empirical trend since the end of the Cold War is alleged to be that of the development of a global civil society because it brings with it emancipatory alternatives and new ways of doing politics and of establishing political and moral communities.

As AnnFlorini states: «The state system that has governed the world for centuries is neither divinely ordained nor easily swept away. It is, however, changing, and one of the most dramatic changes concerns the growing role of transnational civil society».

Notes

1. Bagdikian B. *The Lords of the Global Village* / B. Bagdikian. — *The Nation*, 1989. — 1203 p.
2. Grugel J. and Piper N. Global governance, economic migration and the difficulties of social activism. *International Sociology* / J. Grugel and N. Piper. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://iss.sagepub.com/content/26/4/435>.
3. Hamelink j. *Global Communication: Plea for Civil Action* / J. Hamelink. — Stockholm: Royal Academy of Sciences, 1991. — P. 5 — 8.

4. International Encyclopedia of Communications, Yearbook of International Organizations. — Munich: K.G. Saur, 1987, Volume 1, Appendix 7, Table 4. — 734 p.
5. Jussawalla Meheroo Can We Apply New Trade Rules to Information Trade? / Meheroo Jussawalla // International Information Economy Handbook. — Springfield, VA: Transnational Data Reporting Service, 1985. — 215 p.
6. Kaldor M. Global Civil Society: An Answer to War / M. Kaldor. — Cambridge: Polity Press, 2003. — 283 p.
7. Keane J. Global Civil Society? (Contemporary Political Theory) / J. Keane. — L. : Cambridge University Press, 2003. — 236 p.
8. U.S. International Communication and Information Policy. — Department of State, December 1988. — 354 p.

УДК 327.5(55)(043) = 111

**THE DEVELOPMENT OF IRANIAN NUCLEAR PROGRAM IN THE
POST-BIPOLAR WORLD: THE PROBLEMS OF PERIODIZATION AND
CORRELATION OF THIS PROCESS WITH WORLD POLITICS**

Konstantinova V.,

*5th year student, International Relations, The Institute of Social Sciences of Odessa
I. I. Mechnikov National University*

One of the most pressing international problems today is the problem of nuclear proliferation, which tends to escalate. In particular, we are talking about the Iranian nuclear program, which recently so closely monitoring by international community. The Iranian nuclear issue is one of the most politicized, polarized and controversial issues of modern international relations, from an adequate solution of which the stability not only of the regional, but also of the global system of international relations depends on.

Any process has the prerequisites to occur. Realizing that the Iranian nuclear program did not appear from scratch, its development should be considered before the elimination of the bipolar system of international relations. The basis of the nuclear power program of the Islamic Republic of Iran (IRI) was started back in times of Shah's monarchy. During the bipolarity, two phases reveal within the first stage of IRI nuclear program: first phase (1950s - 1967) characterizes by the creation and accumulation of the scientific and technical base, while the second is already progressive development, from a legal point of view, of Iranian nuclear technology (1967 - 1978). During this period the construction of the Bushehr Nuclear Power Plant was started in 1975. However, all plans have not been implemented or have been frozen as a result of the Islamic Revolution in 1979.

The second stage dates back to 1979 and completed in 1992. It should be noted that in this period the IRI's nuclear program was in a latent state, perhaps, due to a deficit in the budget, which was observed up to 1984, and recovering from the Iran-Iraq War (1980 – 1988). At the end of prolonged military conflict, in

1990s the Iranian leadership initiates active development of the nuclear program. According to our opinion, the revitalization of nuclear researches was connected with the Iran-Iraq military conflict, in which Iraq used chemical weapons against Iran. Iranian leaders have realized the necessity of new means development for overthrowing the regime of Saddam Hussein.

After the collapse of the USSR and changes in the geopolitical world situation, the next stage, which we should focused on in the framework of the issue posed, the third one, from 1992 up to the end of 2002. This phase was characterized by the increasing interest of other states to the Iranian Atomic Energy, signing of several key agreements on the building and equipment supplies, creation of the necessary infrastructure, and as a result, “awakening” of Iran's nuclear program. It is important to note that the recovery in the nuclear field researches takes place exactly during the period of the liberal reformist forces, led by the President Akbar Hashemi Rafsanjani (1989 – 1997) [3]. It is possible to say that events of the 1990s in the Gulf also influenced on the political decision to accelerate the development of Iranian nuclear program.

Since 2003 Iran is accused of undeclared nuclear activities and suspected in desire to create nuclear weapons, and exactly from this year, according to the author's opinion, goes back the fourth key stage in the development of IRI nuclear program. Within this period there are several phases of Iran's nuclear program: the first phase associated with the name of President-reformer Seyyed Mohammad Khatami (1997 - 2005) and his idea of Dialogue Among Civilizations [5]. During this period, Iran cooperated with the IAEA, sought to create an atmosphere of trust around its nuclear researches. The second period begins after 2005 with coming to power the representative of neo-conservative political forces M. Ahmadinejad, can be characterized by closing for IAEA inspectors Iranian nuclear facilities and transferring “the Iranian dossier” to the UN Security Council.

The attention should be paid to the fact, that since 2003 the regular reports of the IAEA Director General dedicated to Iranian nuclear issue have appeared. The reports contain information that at the same time does not contain direct proofs of the military component of IRI nuclear program, and Iran continues to insist on peace (civil) nature of its nuclear researches. To create an atmosphere of trust to its nuclear program Iran at the end of 2003 agreed to sign the Additional Protocol (1997) to the NPT (to which Iran is a State Party since 1970), but document it has never been ratified by the Iranian Majlis. The international situation over the Iranian nuclear program continued to deteriorate, and in autumn 2004 for the first time a threat of transferring “the Iranian dossier” to the UN Security Council has appeared. In late 2004, the crisis seemed to pass to the stage of de-escalation by the signing of the Paris Agreement, in addition to which Tehran announced moratorium on nuclear researches [4].

However, after the victory of Mahmoud Ahmadinejad on the presidential elections in 2005, Iran has taken a tougher stance in defending its right to “peaceful atom” as a State Party to the NPT. Tension around Iran increased periodically not only because of nuclear researches, but also because of rapid development of Iran's Ballistic Missile Program. This fact raises concerns of the international community

and immediate Iran's neighbors. For example, in 2007 - 2009 IRI demonstrated several specimens of new armament, including anti-aircraft missiles "Shahab-3", "Hadr" and "Ashura" with a range from 1500 to 2 thousand km, with the possibility of destruction the objects on Israeli territory [2].

According to the author's point of view, a key landmark in the development of Iran's nuclear program was the period of 2005 - 2006, when in 2005 Iran removed seals from the Isfahan (Esfahan) Nuclear Technology Center (INTC) and resumed works on uranium conversion. Then in early 2006, the government of Iran also removed seals from nuclear research centers at Natanz, Pars and Farayande. It is known that after these events, the Iranian "nuclear dossier" transmitted to the UN Security Council. In its turn, in response to the actions of the Agency, IRI President Mahmoud Ahmadinejad ordered to "suspend the Additional Protocol to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons and other kinds of cooperation that go beyond it, and start all research and industrial activities to use peaceful nuclear technology for energy production". After that, from 2006 between IRI and Western countries started period of cozying, mutual threats and political blackmail. In its turn the State of Israel pronounced the opportunity to resolve the conflict by military means [1]. Despite the best efforts of the world community, mutual agreement with Iran could not be determined. Iran continues to appeal to its rights as a State Party to the NPT to develop nuclear power, denying the existence of the military component in its nuclear program.

Since then, the negotiation process, as in the "5+1" format ("nuclear five" and Germany) and in the format of the Iran-IAEA cannot boast of great success. Despite the declaration by the Iranian side in the early stages of negotiation process the principle of transparency (lack of privacy, access to any information), after the adoption by UN Security Council several resolutions 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008), 1835 (2008) and 1929 (2010), the imposition of economic sanctions by the U.S. and the European Union, "climate" of negotiations significantly deteriorated. Iran became closed and less predisposed to seek compromise, not only regarding concessions for the development of nuclear technology, but even in matter of admission of the IAEA representatives to its nuclear facilities. When tightening the process of achieving consensus the Iranian leadership has the time for development of Iran's nuclear program, even in such "harsh" conditions.

After another round of sanctions, in January 2011 Iran interrupted the dialogue. Following statements by the Iranian side about the success in the uranium enrichment process up to the 20-% level, 2011 was marked by suspicion, media hysteria in regard to developing nuclear weapons by Iran, discussion the military scenario of resolving the Iranian nuclear issue. And just in 2012, Iran returned to the negotiations when, as analysts note, felt in full the effects of imposed economic sanctions. However, neither sanctions nor the negotiation process was not prevented IRI in November 2012 to commission an underground uranium enrichment plant "Fordow", capable to produce up to 43 kg of enriched to a level of 20% uranium per month [1]. On 21 February, the IAEA released a report showing continued expansion in Iranian uranium enrichment capabilities.

It should be mentioned that during the period in power of M. Ahmadinejad, whose term will expire this year (in June 2013 the next presidential election should be held), huge period of time for the efficient solution of the Iranian nuclear issue was lost. Many western politicians recklessly expect these presidential elections in IRI in June 2013, believing that the next president will make the right conclusions and take more balanced position on the nuclear issue. Nevertheless, taken into consideration the specificity of the IRI political system hopes for changes might come true only if Ayatollah Ali Khamenei changes his opinion or leave the position. He is the main political figure who makes decisions on key issues of internal and foreign policy of the IRI, including that on his will depends who gets the chance to take part in the race for the “presidency”. Given the fact that while the candidate for the next president is called Ali Rafsadzhan, a fundamental change of course and stop nuclear researches (especially when the Iranian side has already reached a success in the issue of uranium enrichment up to 20-% level) should not be waited.

Thus, it is obvious that the consequences of acquisition nuclear weapons technology by Iran will be catastrophic not only for regional and global security as a whole, but also for the “non-proliferation regime” in particular. On the regional level Iran's acquisition of nuclear weapons will lead to new wave of militarization and arms race in such troubled and volatile region like the Middle East. The appearance of another one, fifth de facto nuclear state creates a precedent, which finalized an unofficial “nuclear club” including to it Iran, India, Pakistan, Israel and North Korea. From these countries, mentioned above only Iran still is obliged under the NPT. It follows that the “non-proliferation regime of nuclear weapons” finally will turn to the archaic concept of international relations, a relic of the past.

Having considered the development of Iranian nuclear technology in the post-bipolar period, it can be concluded that Iran's nuclear program has made significant progress and, according to the author's opinion, to stop nuclear development without political decision by the Iranian leadership is no longer possible. The military scenario of resolving the issue is not acceptable in any case. There remain only diplomatic methods, which include not only search for consensus in the solution of contradictions, but also the international community efforts (in particular, specialists in international nuclear law, specialists in nuclear physics, political scientists and politicians) in reformation of “non-proliferation regime” before the status quo of de jure “nuclear five” will be challenged by “nuclear five” de facto.

References

1. Iran Nuclear Chronology [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.nti.org/media/pdfs/iran_nuclear.pdf?_=1316542527
2. Parsi Rouzbeh. The Iranian Nuclear Issue: A Never-ending Story [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.iss.europa.eu/uploads/media/The_Iranian_nuclear_issue.pdf

3. Салиев А. Л. Ядерная программа Ирана: история и основные этапы развития [Электронный ресурс] / А. Л. Салиев. — Режим доступа : <http://www.easttime.ru/analytic/2/11/212.html>
4. Синовец П. А. Иранская ядерная программа – выживет ли режим нераспространения ядерного оружия? [Электронный ресурс] / П. А. Синовец. — Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2006/12-09-06с.htm>.
5. Синовець П. А. «Іранське досьє» // Політика і час. — 2005. — № 7. — С. 44 — 49.

УДК 327.5(569.1)(043) = 111

THE CIVIL WAR IN SYRIA IN THE CONTEXT OF THE TRANSFORMATION PROCESSES IN THE MIDDLE EAST REGION

Lozova V.,

third-year student, International Relations, The Institute of Social Sciences of Odessa I. I. Mechnikov National University

The Arab East region is traditionally a major focus of the world's top players. Given the geographical proximity, Europe is very vulnerable to threats emanating from the Middle East: illegal migration, and the spread of Islamic radicalism and extremism, proliferation of weapons of mass destruction. Energy security of the EU, the importance of which was shown to Europeans by oil crises of the 1970s, is directly dependent on the uninterrupted supply of energy from Arab countries [4, p. 26]. At the turn of the twenty-first century the Arab world turned up at the centre of the globalization processes that stimulate and generate in it a variety of trends, including the acceleration of the process of political transformation.

Arab scholars define several types of approach regarding to the Arab perception of globalization: the conservatives, who mostly reject globalization; integrationists - Muslim modernists, who are trying to adapt the globalization to Islamic values and the globalists-liberals who are willing to unconditionally accept globalization in its European sense.

Political instability, economic and social stagnation, low activity of political parties led to the low efficiency of the democratic reforms in most Arab countries. On the other hand, the conduct of the limited political reforms strengthened the opposition political parties, improved the situation with freedom of speech, helped to activate the role of civil society. As a result, authoritarian Arab regimes have lost the old political power and were in a difficult situation in which both the subsequent democratic reforms and their containment almost equally threaten the existence of these regimes. And this was shown to us by the latest revolutionary developments in the Arab world [6].

Political resources of the Arab world are determined by the presence of authoritarian regimes in most Arab countries. Minor political parties's activity is connected with social structure of the traditional Arab society (the existence of

powerful ruling dynasties, tribes and clans), in which political parties are the mainstay of president and did not play a significant role in the political process. In particular, the President of Syria Bashar al-Assad inherited the position from his father, Hafez Assad, who ruled the country for thirty years [3, p.30].

The development of the Syrian Arab Republic even recently was happening on a secular basis, considering the moral principles of national and Islamic traditions. And also there was a high level of religious tolerance, because about 15% of Christians lives in the country, and there is no religious strife. Syrian security forces severely persecuted manifestations of religious extremism, protecting interfaith relations [1].

Anti-governmental riots in Syria began in mid-March 2011. During this time, according to its government's data, about 70000 people were killed and according to the UN data [5]. Rebellions were accompanied by the information war, so it is not easy to determine the reasons for the protest and to answer the question whether this is the majority Sunni population and the ruling Alawite minority opposition, and also, what the role of Islamic radicals is. Fast enough, calls for reforms have been replaced by an ultimatum demand of resignation of President Bashar al-Assad. His father Hafez al-Assad in the late 1970's and early 1980's opposed to terror by the "Muslim Brotherhood". The uprising in the city of Hama was brutally suppressed, but Islamic radicalism was eradicated.

Nowadays, according to Western secret services, the Syrians in "Al-Qaeda" occupy the second place after the Saudis in quantity. The organization's leadership has welcomed the uprising. Of course, the Sunnis are only a part of the opposition, but the most radical and battle worthy part. The opposition also includes westernized liberal intellectuals, ousted prominent members of the ruling Baath Party. The third force is the Kurds, who are fighting for independence together with tribesman in Iraq, Iran and Turkey. The authorities are ready for the dialogue with the liberal intelligence, but they, so as former members of the Baath Party do not have broad support in the community. The balance of power in the opposition is complicated by the fact that in each group there are both radicals and supporters of a compromise with the government.

According to the Libyan example Syrian opposition wanted to establish a National Council, which, according to the Syrian security services, is funded by the American Foundation for the Development of Democracy and security services in Israel. Assad's opponents are trying to unite different groups of opposition with money to legitimize National Council [3, p.30 - 31]. However, unlike Libya, Syria is more diverse politically, ethnically and religiously. Democratic position in the region is weak, it doesn't have considerable population's support, any clear program, generally recognized charismatic leaders. In our opinion, even the current leader of the Syrian opposition Ahmed Muaz al-Khatib is a random person who got the position circumstantially. Therefore, there is no confidence in its victory. Instead, with great probability Islamist radicals can be expected to intensify. In a political vacuum and the absence of democratic alternatives they can seize the initiative and successfully implement their political projects [4, p. 27].

At the same time, such long mass protests would not have been possible without the real and strong support of determined part of society. But also the authorities enjoy certain support. The military elite is mainly Alawite, so will remain with Bashar Assad until the end.

Possible concessions to foreign pressure, as it is understood by the supporters of the Syrian president, will inevitably lead to the elimination of Syria in its current state borders. Hostile to Assad Arab TV channels from the Gulf have already spread the map of Syria "After Assad." The map shows Kurdish state in the north, the country Druze in the south and Sunnis in the centre of the country. Human rights organizations that collect data about the facts of mass terror against the population of this country, but do not notice the criminal actions of "peaceful protesters" play an important political role in the elimination of Syria. Official Damascus loses the information war what is resulting in the dissemination of the information about "bloody Assad," who kills own people. That may lead to direct foreign military intervention [3, p. 31].

The existence of Syrian chemical weapons may become an immediate cause to this. At least, this topic is actively negotiated in the media. Without signing the treaty to ban these weapons, Syria has been developing it since 1967. Therefore, the operation of coercion in order to give it up is possible. The world is being threatened by chemical weapons proliferation, which according to the U.S. and Israelite could fall into the hands of terrorists in the chaos. However, Syria has assured Russia that everything would be done to prevent this from happening, and chemical weapons are guaranteed to be safe where they are now [7].

At the same time, Russia has been accused not only of the support of the Syrian authorities, but also Iran, Hamas and Hezbollah. The reason for the charges is the presence of logistics point of Russian Navy in the Syrian port of Tartus. It is the only place where ships of the Russian Navy in the Mediterranean can be based. In addition, Syria is a major buyer of Russian weapons. This is also the reason why Russia does not support sanctions against Damascus and does not give the green light to Western military intervention. Russia and China will defend the Syrian authorities in the Security Council to the bitter end. China is also not interested in the final change of authoritarian regimes in the Middle East, because, as a result, Moscow and Beijing would lose influence on allied regimes and lose their economic advantages.

Russia, in turn, draws attention to the errors of the Syrian leadership. At the congress in 2005, the Baath party announced some reforms, their intention to pass the law in media freedom, to legalize opposition parties, to democratize the election law and to liberalize the economy (because most of it is concentrated in the hands of the Alawite elite, 7% of the population). But instead of the modernization of agriculture and industry authorities they sent money into the banking sector and the service sector. Thus, the gap between rich and poor has increased and the number of unemployed has risen.

Losing of the information war is an unpleasant tendency for the government. Although access to the social networks of the Internet in the country is locked, no one can stop the people's communication. The pro-government propaganda is

based on the hostility to Israel, who is accused of financing the opposition. Everyone knows that Syria is totally for the return of the Golan Heights and the establishment of the Palestinian Authority. But most of all, the Syrian alliance with Iran annoys Israel. Assad's opponents are also the UAE, Saudi Arabia, the USA and Turkey. Ankara's interest is in preventing the establishment of a Kurdish state and the settlement of territorial disputes. As to the U.S., their interest is in secularization and democratization of the region. [1]

The Syrian army continues to eliminate opponents in many cities. As a result, the EU after the U.S. has created even more severe sanctions against Syria. However, only Washington and Brussels adopted them. After all, Russia, as a permanent member of the UN Security Council, vetoed a draft resolution proposed by France. It demanded that the Syrian authorities actually surrender. The League of Arab States which delegation regularly puts pressure on Damascus insists on it [2]. At the moment two Security Council resolutions act in Syria: 2042 and 2043, and the second (after the end of Kofi Annan's office) the UN's special envoy - Lakhdar Brahimi was appointed.

However, the Alawites have decided to fight to the end. And Iran knows that the loss of influence in Syria would mean advancement of Western interests in the region. Syrian President Bashar al-Assad said that it was the opposition to reject dialogue with the government and destabilize the situation in the country. Thus, "the Syrian front" actually turned into the main line of confrontation in the Middle East. The transition of the internal conflict in the regional is irreversible, because Syria was the last bastion of authoritarianism here. But the main thing is to consider some special characteristics of the region, its culture, weak democratic tradition, the impact of terrorist groups and Islamist organizations, as well as the geopolitical situation here. Therefore the overthrow of the Assad regime can lead to various destabilizing consequences, such as the radical Islamization of the country and even the disappearance of it off the map, at least in its current borders. One of the best output, in this case, we believe, is the preservation of Assad's government through negotiations with the united opposition and further implementation of fundamental reforms in the country.

The List of Studied Sources

1. The International Coalition for the Responsibility to Protect (ICRtoP): Crisis in Syria [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria#back>
2. Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Syria as Russian Federation, China Veto Text Supporting Arab League's Proposed Peace // Security Council SC/10536 Department of Public Information Plan [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10536.doc.htm>
3. Горобець, І. Сирійський гордіїв вузол / І. Горобець, А. Мартинов // Зовнішні справи. — 2011. — N 10. — С. 30 — 32.

4. Захарченко А. «Арабська весна» у дзеркалі Європейських ініціатив // Зовнішні справи: суспільно-політичний журнал / «Політика і час». — Київ, 2011. — № 10. — С. 26 — 29.
5. Количество погибших в Сирии выросло до 70 тысяч // Утро.ру. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.utro.ru/news/2013/02/13/1100863.shtml>
6. Материалы круглого стола Одесского филиала Национального института стратегических исследований (НИСИ) «Арабский Мир на пороге новой эпохи: от автократии к демократии?» от 11 февраля 2011 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.blackseanews.net/read/13576>
7. Правительство Сирии не намерено применять химическое оружие // Риа новости [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://ria.ru/arab_riot/20121209/914047970.html#13628462790913&message=resize&relto=register&action=addClass&value=registration

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

УДК 378.014.25(477:510)“2012”(043)

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КНР У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анохіна А. В.,

студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

На сучасному етапі відносини України та КНР знаходяться на стадії активного розвитку. Обидві країни прагнуть до поглиблення двостороннього співробітництва у всіх сферах, економічній, науково-технічній, політичній та гуманітарній. Особливе місце у міждержавних відносинах займає співробітництво у галузі вищої освіти.

Головним документом, який регулює відносини у цій сфері є «Угода про співробітництво у галузі освіти та науки» від 18.06.2002 р., згідно з якою сторони співпрацюють за такими напрямками:

- обмін зразками підручників, посібників, навчальних програм, аудіо- і відеоматеріалами, тестами для середніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів;
- вивчення історії, мови і літератури, географії і фольклору обох держав;
- обмін студентами, аспірантами, докторантами, стажистами і викладачами;
- обмін науковими і науково-педагогічними співробітниками для проведення спільних наукових досліджень [6].

Окрім цього, угода передбачала, що загальна кількість студентів, аспірантів і стажистів, які навчаються у вищих навчальних закладах обох держав, включаючи тих, хто вивчає мову на підготовчому факультеті, і тих, кому продовжений термін навчання, не повинна перевищувати 25 осіб у кожному році. Держава, що приймає, відповідно до законодавства своєї держави забезпечує учасникам обмінів: безкоштовне навчання, безкоштовне проживання у студентському гуртожитку, виплату стипендії, медичне обслуговування. Студенти і аспіранти повинні володіти мовою держави що приймає [6].

Україна та КНР сприяють встановленню і розвитку безпосереднього співробітництва між вищими навчальними закладами обох держав, важливе місце займає співпраця між університетами. Серед яких:

• **Київський національний університет ім. Тараса Шевченка** та Чжецзянський педагогічний університет. На цей час в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка навчається більше 500 іноземних студентів з 40 країн, серед яких 300 студентів з Китаю. В університеті викладається китайська мова і працює Інститут Конфуція. В

Чжецзянському педагогічному університеті навчається близько тисячі іноземних студентів, з них більше 30 українці. Також в ньому працює 5 викладачів з України [7].

• **НТУУ «КПІ»** має угоди про співробітництво з 18 університетами КНР. Сьогодні в КПІ навчаються і проходять стажування 40 студентів і аспірантів з Китаю. У жовтні 2011 р. було відкрито Українсько-Китайський центр НТУУ «КПІ», 23 травня 2012 р. – Спільний навчально-науковий центр сучасного приладобудування «Нові датчики та системи» (Пекінська компанія сучасних аерокосмічних оптико-електронних технологій та кафедра приладобудування ПБФ НТУУ «КПІ»). У перспективі заплановано відкриття філії Наукового парку «Київська політехніка» в КНР, відкриття філії НТУУ «КПІ» в КНР, створення бюро з набору кандидатів на навчання в КПІ, відкриття в КПІ філії Інституту Конфуція при Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка та інші. Реалізація цих заходів створить серйозну основу для суттєвого поглиблення і поліпшення якості співпраці [4].

• **Дніпропетровський національний університет.** Має давню й плідну співпрацю з вищими навчальними закладами Китайської Народної Республіки. Укладено двосторонні угоди про співробітництво між ДНУ та чотирма китайськими ВНЗ – Харбінським технологічним інститутом, Шандунською науково-технічною академією, Нанчанським інститутом аерокосмічних технологій та Шанжайським педагогічним інститутом. Угоди передбачають підготовку висококваліфікованих фахівців для Китаю, поліпшення рівня викладання китайської мови в Україні, обмін студентами, мовне стажування. Вчені та викладачі Дніпропетровського університету неодноразово виїжджали до Китаю для участі у наукових конференціях і виставках, читання лекцій, проведення рекламних кампаній. Сьогодні у ДНУ навчається більш ніж 300 китайських студентів. Найбільшим попитом серед них користуються такі спеціальності, як «Міжнародні відносини» та «Міжнародні економічні відносини», «Фінанси», «Маркетинг», «Мова й література» (російська та німецька), «Технології й засоби телекомунікацій», «Комп'ютерні системи й мережі», «Екологія й охорона навколишнього середовища». Троє китайських громадян успішно закінчили аспірантуру й захистили дисертаційні роботи. В університеті працюють китайські викладачі, які зробили вагомий внесок в освіту українського студентства [1].

• **Харківський національний Університет ім. В. Н. Каразіна,** на базі якого з 2009 р. функціонує Інститут Конфуція. В університеті організовано курси китайської мови та культури, проводяться наукові конференції, присвячені Китаю, ведеться підготовка та видання навчальної літератури з китайської мови. Студенти та викладачі приймають участь у програмах по стажуванню в Китаї, проводять консультації з навчання у КНР [2].

• **Маріупольський Державний Університет,** з 2009 р. досить плідно розвиває китайський вектор своїх міжнародних зв'язків. Так, навесні 2009 р. університет відвідали делегації Народного уряду міста Цицикар, Цицикарського університету та Цицикарського вищого педагогічного

коледжу. Між університетами було укладено договір, згідно з яким відбувається обмін студентами та обмін викладачами на взаємній основі, науковий та інформаційний обмін. В рамках переговорів було досягнуто домовленостей про створення на базі МДУ Китайського культурного центру. Китайські партнери взяли на себе постачання наукової літератури та інших матеріалів для Центру. У 2011 р. було укладено договір між МДУ та Асоціацією культурного українсько-китайського співробітництва, щодо відбору китайських студентів для вступу до МДУ [3].

Отже, співробітництво між вищими навчальними закладами України та КНР, дуже успішно та активно розвивається. Така співпраця є взаємовигідною та перспективною. У майбутньому, можливе поширення наукового та культурного обміну між країнами, завдяки відкриттю нових культурних центрів та Інститутів Конфуція в Україні.

Також, слід відзначити, що 28 березня 2012 р. під головуванням Першого заступника Міністра освіти і науки, молоді та спорту України Євгена Суліми та заступника Міністра освіти Китайської Народної Республіки Хао Піна у м. Санья (КНР) розпочала роботу підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки [5].

На засіданні підкомісії було розглянуто питання подальшого розвитку освітнього, наукового та культурного співробітництва, зокрема співпраці у сфері середньої освіти, організації проведення спільних наукових досліджень провідними китайськими та українськими університетами, міжнародного академічного обміну та навчання іноземних громадян в Україні та Китаї, гармонізації магістерських програм, виконання аспірантських дисертаційних робіт під подвійним керівництвом професорів з китайських та українських вищих навчальних закладів тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що співпраця між Україною та КНР у галузі вищої освіти динамічно розвивається. Взаємне прагнення України і Китаю до більш тісної взаємодії, подальшого розвитку і поглиблення партнерських відносин є запорукою успішної реалізації спільних наукових проектів і подальшого розширення взаємовигідного двостороннього співробітництва у всіх сферах.

Список використаної літератури

1. Відвідування делегації Посольства КНР Дніпропетровського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnu.dp.ua/news/61>
2. Інститут Конфуція ХНУ ім. В.Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confucius.univer.kharkov.ua/>
3. Міжнародна діяльність МДУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mdgu.com.ua/?set=page&str=1>
4. НТУУ «КПІ» та університети КНР: нові горизонти співпраці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kpi.ua/12-05-25>

5. Розпочала роботу українсько-китайська підкомісія зі співробітництва у галузі освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245082100&cat_id=244277212
6. Угода між Міністерством освіти і науки України і Міністерством освіти Китайської Народної Республіки про співробітництво в галузі освіти і науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156_043
7. Чжецзянський педуніверситет підписав угоду про співпрацю з Київським національним університетом ім. Т. Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainian.cri.cn/83/2012/02/27/2s21928.htm>

УДК 327:341.24(477:430)(043)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Арсеньєва А.О.,

студентка 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Зв'язки у сфері економіки є основою в усьому спектрі двосторонніх відносин, тому що економічна привабливість держави – це найсильніший козир у її зовнішній політиці. До того ж саме в цій галузі українсько-німецького співробітництва налічується найбільша кількість міжнародно-правових договорів на різних рівнях, що дає нам змогу стверджувати про високий рівень розвитку економічних відносин та їхню актуальність у зовнішній політиці країн. Характер відносин між двома країнами у будь-якій сфері визначається наявністю міжнародно-правової бази, яка й визначає глибину цих відносин. Отже, актуальність теми дослідження визначається необхідністю наукового обґрунтування особливого характеру та стану міжнародно-правових аспектів економічних міждержавних відносин України та ФРН.

У ході роботи над дослідженням було використано публікації вітчизняних та зарубіжних авторів. Питання, присвячені окремим міжнародно-правовим аспектам знайшли себе у наукових доробках І.Багрової [1]. Погляди німецьких наукових кіл на проблеми українсько-німецьких відносин представляють роботи Р. Шеферса[6], Е. Гайкена [2] та інших.

Метою роботи є комплексний аналіз міжнародно-правової бази українсько-німецького економічного співробітництва та визначення місця у двосторонніх міждержавних відносинах.

Формування нормативно-правової бази двосторонніх відносин України та ФРН відбувалося поетапно, кожний з яких має певні характерні риси та

особливості. На сьогодні українсько-німецький діалог має об'ємну договірно-правову базу, яка налічує понад 100 документів.

Основу договірно-правової бази українсько-німецького економічного співробітництва складають такі документи, як: Спільна декларація про основи відносин між Україною та ФРН від 9 червня 1993 р., яка є базовим політичним документом, Угода про сприяння здійсненню і взаємний захист інвестицій (підписана 15 лютого 1993 р., набула чинності 29 червня 1996 р.), Договір про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки (підписаний 10 червня 1993 р., набув чинності 5 листопада 1993 р.), Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про фінансове співробітництво та понад двох десятків інших угод, що регулюють практичну співпрацю в економічній сфері.

Формуючи договірно-правову базу, Німеччина та Україна зафіксували право на вільний вибір форм економічного співробітництва. У межах своїх можливостей Бонн та Київ зобов'язалися вжити відповідних заходів сприяння з метою диверсифікації та якісного вдосконалення товарообігу. Сюди можна віднести такі заходи, як сприяння участі в ярмарках, виставках, проведенні науково-практичних семінарів, курсів підвищення кваліфікації тощо. Відповідно до чинного законодавства кожної країни, не підлягають ніяким обмеженням на території партнера спільне підприємництво, спеціалізація, ліцензійні угоди, а також інші форми капіталовкладень.

Першим політичним документом двостороннього волевиявлення стала Спільна декларація про основи відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччина, підписана в Києві 9 червня 1993 року тодішнім Президентом України Л.Кравчуком та Федеральним Канцлером Німеччини Г.Колем.

У статті 10 Декларації зазначено, що Україна та Німеччина прагнуть до широкого економічного співробітництва. Інтенсифікації економічних стосунків має слугувати Бюро представника німецької економіки в Україні, а також відкриття відповідного бюро України в Німеччині. Оцінюючи Спільну декларацію, Президент України Л.Кравчук відзначав, що її підписання відкриває "новий етап у розвитку відносин між Україною та Німеччиною", надає "нової якості українсько-німецькому співробітництву, створює належну договірно-правову базу для зміцнення нашої співпраці у політичній, економічній та культурній сферах"

В українсько-німецькому міждержавному Договорі про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки підкреслюється необхідність створення як правових, так і матеріальних передумов для забезпечення безперешкодних контактів між підприємствами і організаціями обох держав. Також у договорі зазначається, що існує обопільна зацікавленість у розвитку торгівлі та наукових контактів на основі національного законодавства і відповідно до міжнародних зобов'язань.

Велику роль у справі залучення німецьких інвестицій відіграв закон України "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій".

Програма передбачала забезпечити за рахунок залучення інвестицій додаткові джерела фінансування: прогресивних структурних перетворень в економіці України; розвитку потужного експортного потенціалу підвищення технічного та якісного рівня виробництва, зменшення потреб підприємств в енергоносіях і сировині; ліквідації існуючих дефіцитів на ринку України.

Серед зазначених нормативно-правових документів особливо слід відзначити важливість прийняття документів, які сприяють встановленню плідних фінансових взаємовідносин між двома країнами, а саме угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про фінансове співробітництво. Угоди передбачають: одержання фінансування, необхідного для реалізації спільних проектів; отримання позик, грантів та інше.

Питання економічного співробітництва постійно перебувають у центрі уваги міжурядової українсько-німецької Ради з питань співробітництва.

Основними критеріями періодизації є комплекс завдань та конкретний зміст двосторонніх, насамперед, політичних зв'язків між Україною й Німеччиною: періоду президенства Л.Кравчука (1991-1994 рр.), Л.Кучми (1994-2005 рр.), В.Ющенка (2005-2010 рр.) та В.Януковича (2010 р. – до нині).

У підсумку слід зазначити, що розвиток українсько-німецького економічного співробітництва створює сприятливе середовище для формування правового фундаменту відносин між Україною та ФРН.

Список використаних джерел

1. Багрова І.В. Міжнародна економічна діяльність / І.В.Багрова // Український історичний журнал. — 2004. — № 4. — С. 260—263.
2. Гайкен Е. На головних напрямках стабілізації / Е. Гайкен // Політика і час. — 1996. — № 12. — С. 4—9.
3. Договір між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про розвиток широкомасштабного співробітництва у сфері економіки, промисловості, науки і техніки[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276_010.
4. Спільна декларація про основи відносин між Україною та ФРН від 9 червня 1993[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276>.
5. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про фінансове співробітництво(асигнування 2005 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276_071.
6. Шеферс Р. Поняття нейтралітету не пасує до ХХІ століття / Р. Шеферс // День. — 2006. — №7. — С. 3.
7. Außenhandel. Zusammen fassen de Übersichten für den Außenhandel. Fachserie 7. Reihe 1. —Dezember 2006. —Statistische Bundesamt [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [:http://dictionnaire.sensagent.com/statistisches+bundesamt/de-de](http://dictionnaire.sensagent.com/statistisches+bundesamt/de-de).

8. Ukraine unattraktiv für Auslands-Investments: Analysten warnen vor Risiken [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.djnewsletters.de/news/article_detail.php5?bnlId=628199&productId=20&sid.

УДК 336.124.563(045)

СПЕЦИФІКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Боярська Є.,

студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Проблема досягнення енергетичної незалежності є актуальною задачею енергетичної політики не тільки для держав з перехідною економікою, до яких належить і Україна, але й для багатьох країн світу. Перебування у складі колишнього Радянського Союзу, де був досить високий рівень забезпеченості паливно-енергетичними ресурсами, значною мірою визначило нинішнє положення енерговикористання в країні і відносно низький рівень енергетичної безпеки. Про високий рівень актуальності зазначеної проблеми переконливо свідчать наступні дані: ще у 1909 році на Прикарпатті видобуток нафти становив 2 млн. тонн. А газова галузь паливної промисловості України бере свій початок з введення в експлуатацію Дашавського газового родовища і побудови першого газопроводу Дашава – Стрий в 1924 році. Максимального рівня видобутку нафти Україна досягла у 1972 році – 14,4 млн. тонн (разом з газовим конденсатом), а природного газу – у 1975 році – 68,7 млрд. куб. м. А ось цифри за підсумками 2011 року: видобуток газу (природного і попутного) склав 20,139 млрд. куб. м., видобуток нафти (без газоконденсату) знизилася до 2,406 млн. тонн [6]. Проблематика забезпечення енергетичних інтересів країни є сьогодні однією з центральних в науковій та публічній дискусії, тому призначення даної статі, це висвітлити основні принципові позиції, які поділяють більшість науковців та експертів в галузі енергопостачання та використання енергії. Методологічні, теоретико-методичні й науково-практичні аспекти енергетичної безпеки України на сьогодні є досить ґрунтовно дослідженими та розробленими, зокрема, такими вченими і фахівцями, як Білорус О.Г., Геєць В.М., Пахомов Ю.М., Пірожков С.І., Недін І.В., Мунтіян В.І., Прейгер Д.К., Сухоруков А.І., Жаліло Я.А., Саприкін В.Л., Степанов В.М., Бараннік В.О. та ін.

Сьогодні більшість експертів розглядають енергетичну незалежність країни як здатність держави в особі її органів управління забезпечувати кінцевих споживачів енергоносіями в необхідних обсягах та відповідної якості в стабільних умовах, а також в період дії дестабілізуючих факторів (непередбачених ситуацій) внутрішнього чи зовнішнього характеру. У свою

чергу, рівень енергетичної безпеки визначається потенціалом національного паливно-енергетичного комплексу, а енергетична незалежність держави вимірюється рівнем самостійності керівництва країни у формуванні та реалізації політики, незалежної від зовнішнього і внутрішнього впливу і тиску, що виходить зі сфери діяльності ПЕК. Більш того, в сучасному світі проблеми енергетики та енергетичної безпеки вже не є питаннями тільки економіки чи політики: це категорія геополітики, визначальна роль і місце держави в сучасному світі.

Український законодавець оцінює енергетичну безпеку України як спроможність держави забезпечити ефективне використання власної паливно-енергетичної бази, здійснити оптимальну диверсифікацію джерел і шляхів постачання в Україну енергоносіїв для забезпечення життєдіяльності населення та функціонування національної економіки у режимі звичайного, надзвичайного та воєнного стану, попередити різкі цінові коливання на паливно-енергетичні ресурси або ж створити умови для безболісної адаптації національної економіки до нових цін на ці ресурси. Для України питання енергетичної безпеки є нині головною умовою її існування як самостійної держави. Заходи державного регулювання щодо забезпечення енергетичної безпеки можна розділити на превентивні і ліквідаційні.

Одним з важливих напрямків з забезпечення енергетичних інтересів України стало прийняття довгоочікуваного стратегічного документу – «Енергетичної стратегії України на період до 2030 року». В ньому зазначені основні принципи, термінологія та підходи держави до забезпечення її енергетичних інтересів. При цьому наголошується, що саме наявність якісного та постійного енергетичного продукту є важливою соціальною цінністю та зобов'язанням держави у відповідності до Головного закону країни: «Метою соціальної держави, якою відповідно до Конституції є Україна, має бути всебічне забезпечення добробуту громадян. Однією із найважливіших складових добробуту у цивілізованих державах є забезпечення громадян теплом та електроенергією. Конституцією України передбачено право громадян на їх достатній життєвий рівень та безпечне для життя і здоров'я довкілля, що зобов'язує державу створити відповідні умови для розвитку економіки. Запорукою реалізації цих завдань має стати повне, надійне та екологічно безпечне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в енергетичних продуктах» [7].

Замість завдань енергозабезпечення кількісного розвитку, яким економіка України слідувала впродовж десятиріч, енергетика повинна перейти на енергозабезпечення сталого розвитку економіки, на що орієнтовані сьогодні розвинуті країни світу. Альтернативи цьому шляху немає. Забезпечення економіки і соціальної сфери країни основними видами енергоносіїв (електричною та тепловою енергією, моторними і котельно-підними видами палива), і сировинними ресурсами для потреб хімії, нафто- та вуглекімії, металургійної промисловості (коксівним вугіллям, продуктами нафто- та газопереробки) покладається на паливно-енергетичний комплекс України (ПЕК).

Однак експерти не розглядають прийнятий документ в якості такого, що може бути реалізований на практиці. Стратегічні орієнтири, закладені в цьому енергетичному документі, справляють враження всього лише амбітних декларацій. Запропоновані для їх реалізації механізми не мають необхідної фінансової основи і об'єктивних передумов для реалізації. Більшість фахівців у цій галузі вважають, що енергетичну стратегію країни можна вважати неадекватною – як за ресурсними можливостями, так й за потенційними потребами нашого суспільства [4].

На думку спеціалістів, цілі та способи забезпечення енергетичної безпеки України, закріплені в Стратегії можливо було б реалізувати за рахунок наступних дій. По-перше, впровадження більш жорсткої системи контролю в рамках внутрішньої політики, що має забезпечити надійність і безперебійність поставок з боку Росії, виключаючи будь-які політичні та інші мотиви. Адже кожного разу зі зміною політичної еліти в Україні починаються незрозумілі ігри навколо газових поставок з Росії в Україну. Нажаль кількість всіх стейкхолдерів, які мають інтереси в цьому питанні навряд чи дозволить в найближчому майбутньому кардинально змінити ситуацію, тому найімовірніше, що саме зовнішньополітичний чинник зіграє суттєву роль у розвитку енергетичної системи країни.

По-друге, свою енергетичну безпеку Україна може посилити за рахунок здійснення різноманітних заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності економіки та пошуку альтернативних постачальників енергоносіїв. Наприклад, за рахунок збільшення видобутку вуглеводів та використання вітчизняного вугілля замість імпорту природного газу. Вельми привабливим є використання потенціальних можливостей гідроенергетики, вітряної енергетики, пошуки та розвідки в галузі інших альтернативних джерел енергії. Однак, на наш погляд, все ж таки привабливочим напрямом, і з цією думкою погоджується низка експертів, є обережне та професійне використання потужних можливостей атомної електроенергетики. Навіть незважаючи на те, що реакторні касети доведеться імпортувати з Росії, за запасами урану Україна посідає шосте місце в світі і перше – в Європі. Зараз у світі вже ліцензовані реактори третього покоління, і ми можемо будувати такі реактори. З 2030 року очікується поява реакторів четвертого покоління, для яких питання безпеки будуть вирішуватися принципово іншим способом. Тому «атомний напрям» розвитку українського енергетичного вектору вельми привабливим, адже він спроможний за короткі строки забезпечити абсолютну більшість всіх енергетичних потреб країни. Нажаль, досвід використання цього різновиду видобутку енергії, відсутність належного державного контролю в цій галузі, непрофесіоналізм та гіркий досвід Чорнобиля роблять саме цей цілком реальний та найбільш прагматичний напрям не досить реалістичним.

Враховуючи складне соціально-економічне й геополітичне становище, до першочергових і невідкладних завдань забезпечення енергобезпеки України слід віднести наступні: вирішення нагальної проблеми ціноутворення на імпортований газ та транспортний тариф; нарощування

темрів власного виробництва паливно-енергетичних ресурсів, модернізація виробництва та, найголовніше – вирішення у стратегічній перспективі складної проблеми диверсифікації джерел енергії. Цілеспрямована і послідовна робота України забезпечить можливість реалізації більш незалежної енергетичної політики та надасть змогу хоча б частково реалізувати стратегічні цілі, проголошені в Енергетичній стратегії України.

Список використаних джерел

1. Білорус О. Г. Глобалізація і національна стратегія України / О. Г. Білорус. – К. : ВО "Батьківщина", 2001. – 300 с.
2. Гудыма О. Энергетическая безопасность: два пути развития Украины [Електронний ресурс] / О. Гудыма. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/ru/article/podrobno-sti/energeticheskaya-bezopasnost-dva-puti-razvitiya-ukrainy>.
3. Костьев О.І. Энергетична безпека України [Електронний ресурс] / О. І. Костьев. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42259>.
4. Оцінка рівня енергетичної безпеки [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.rainbow.gov.ua/files/2009/energy_4.pdf.
5. Сабадаш В.В. Энергетична безпека України: конфліктність геополітичного вибору // Механізм регулювання економіки. – 2011. – №2. – С.52-59.
6. Энергетическая безопасность Украины: реальность и перспективы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://eho-ua.com/2012/01/26/jenergeticheskaja_bezopasnost_ukrainy_realnost_i_perspektivy.html.
7. Энергетическая стратегия Украины на период до 2030 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN38530.html.

УДК:339.52:327(477)(043)

РОЛЬ СОТ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРАХ УКРАЇНИ

Федоренко О. О.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

В останні роки все більше значення набуває міжнародна економічна інтеграція. Однією з найбільш відомих і авторитетних міжнародних організацій є Світова організація торгівлі(СОТ). СОТ - заснована в 1995 році глобальна міжнародна організація, яка займається правилами міжнародної торгівлі.

Актуальність теми полягає в тому, що нині світ глобалізує, економіки усіх країн світу мають тенденції до взаємної інтеграції, і Україна не виняток. У даному контексті СОТ є однією з найбільш відомих і впливових структур, діяльність якої нині визначає розвиток міжнародної торгівлі, співпрацю країн в цій сфері. Керівництво держави надає великого значення вступу України до Світової організації торгівлі та інтеграції України у загальносвітові економічні структури. Вступ України до СОТ є одним з головних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України. У посланні Президента України до Верховної Ради України „Європейський вибір” вступ України до СОТ визначено першою передумовою для започаткування роботи із створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС.

Тому, Микола Азаров вважає що не здивує нас, запевнивши, що цей напрямок є пріоритетним у роботі нового Уряду. Приємно зазначити, що сьогодні вже ніхто не обговорює питання, чи потрібно вступати Україні до СОТ, чи ні. Відповідь є очевидною для всіх. Світова організація торгівлі є провідною міжнародною організацією у сфері зовнішньої торгівлі, яка об'єднує 145 країн світу, на долю яких припадає більше 96% світової торгівлі.

Проблема полягає в іншому: на яких умовах і коли вступати?

Умови вступу до СОТ є жорсткими для економіки України, а сам переговорний процес є надзвичайно складним, незважаючи на те, що сьогодні Україна дуже близько підійшла до моменту, коли має бути прийнято рішення про підготовку підсумкових документів – Звіту Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ та Протоколу про вступ до СОТ.

Україна вже досягла значного прогресу на шляху до членства в СОТ.

Підписано 9 двосторонніх протоколів з доступу до ринків товарів та послуг з Мексикою, Уругваєм, Новою Зеландією, Канадою, Південною Кореєю, Словенією, Латвією, Грузією та Індією. Завершено двосторонні переговори з Європейським Союзом та Угорщиною. Завершуються переговори з іншими країнами-членами Робочої групи. Погоджено більше 95% тарифних позицій, які містяться у консолідованій тарифній пропозиції України на переговорах. Практично узгоджено графік специфічних зобов'язань у секторі послуг. На жаль, на сьогодні у двосторонньому переговорному процесі склалася ситуація, коли низка країн вимагають від України поступок, які є економічно необґрунтованими не тільки з точки зору України, але й з точки зору інших країн. Фактично певні країни, підтримуючи вступ України до СОТ у політичних деклараціях, у переговорах висувують вимоги, які значно уповільнюють процес набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі.

Зрозуміло, що процес формулювання умов, на яких Україна вступає в СОТ, об'єктивно стимулює дискусію щодо потенційних наслідків членства в цій вельми впливовій міжнародній організації. В цьому зв'язку слід відзначити, що членство в СОТ, на нашу думку, надає Україні цілий ряд переваг, серед яких слід назвати наступні.

1. Збільшення іноземних інвестицій в економіку України. Звичайно, притік іноземного капіталу визначається багатьма економічними та політичними чинниками, але, на нашу думку, чинник членства в СОТ не слід недооцінювати. В цьому плані необхідно враховувати досвід окремих країн-членів СОТ

2. Лібералізація доступу українських товарів на ринки світу. Мова йде про можливість скористатись майбутнім зниженням митних тарифів країн-торговельних партнерів по мірі виконання ними своїх зобов'язань відповідно до рішень Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів.

3. Отримання можливості захисту інтересів українських виробників згідно з процедурою розгляду торгових спорів Світової організації торгівлі.

4. Уникнення торговельно-економічної ізоляції нашої держави не тільки від країн Західної та Центральної Європи, а й від країн Східної Європи та Балтії, багато з яких вже 1 січня 2004 року набудуть членства у ЄС.

5. Створення передбачуваного законодавчого поля внаслідок гармонізації законодавства України відповідно до вимог СОТ. Мова йде про приведення українського регулятивного середовища у відповідність принципам та нормам СОТ.

6. Створення передумов до заснування зони вільної торгівлі Україна - ЄС. Зрозуміло, що членство в СОТ є важливим етапом реалізації європейського вибору України.

7. Забезпечення участі України у новому раунді багатосторонніх переговорів в рамках Світової організації торгівлі (в разі набуття Україною членства в організації до 2005 року). В цьому зв'язку слід значити, що участь в новому раунді цих переговорів дасть можливість Україні більш активно відстоювати свої національні економічні інтереси та реально впливати на процес вироблення правил міжнародної торгівлі. В якості підсумку можна зробити висновок про те, що активізація участі країни в світогосподарських зв'язках, позитивно впливає на динаміку зростання ВВП, про що також свідчить міжнародний досвід

На підставі вищевикладених даних можна зробити висновок, що нині організацією, що регулює правила ведення торгівлі між країнами, є світова(СОТ) організації торгівлі. Її історичний досвід регулювання правил взаємної торгівлі налічує більше 10 років. За ці роки Організація придбала серйозний вплив і стала головним інститутом світової економічної системи, що включає в собі 152 країни.

Дотримання правил СОТ все більшою мірою стає необхідною умовою для виходу на світовий ринок. Ці правила все більше уніфікуються на глобальному рівні і встановлюються, значною мірою, потужними групами впливу в міжурядових організаціях, а не самими суверенними країнами, хоча застосовуються ці правила, в основному, саме на національному рівні.

Для країн, вступаючою в цю організацію(у їх числі і Україна), важливо зрозуміти, яку роль грає СОТ в організації глобальної економіки, у вибудовуванні ієрархічних стосунків між країнами, в перерозподілі доданої вартості(технологічної, інтелектуальної і природної ренти), в консервації

відсталості одних і прискореному розвитку інших. Для визначення ролі СОТ у світовій економічній системі, необхідно знати її цілі і принципи, що вже розглядалося в справжній роботі. Підсумовуючи відомості, можна відмітити, що основна мета СОТ полягає в тому, щоб, кінець кінцем, усі країни-члени організації відкрили свої кордони, ліквідувавши митниці, мита, квоти і інші бар'єри, що оберігають національну економіку від натиску іноземної конкуренції.

Найбільш важливими принципами СОТ є: по-перше, найбільше сприяння в торгівлі, яка країна, що вступила у СОТ, зобов'язана надати іншим членам організації, а за це вона отримує такі ж пільги від усіх інших країн-членів СОТ; по-друге, зобов'язання зробити відкритим свій ринок для іноземців, надати продукції іноземних корпорацій на своєму внутрішньому ринку ті ж умови, що має продукція вітчизняних компаній.

За результатами цієї роботи можна також відмітити, що основні функції СОТ зводяться до сфери торгових переговорів і дотримання встановлених багатосторонніх торгових правил. Особлива увага приділяється чотирьом конкретним напрямкам діяльності, відповідним цим функціям :

- допомога країнам, що розвиваються, і країнам, що переживають період економічних реформ;

- особливе сприяння розвитку експорту;

- спільна розробка основних напрямів міжнародної політики;

- забезпечення доступу до інформації, у тому числі, обов'язкове і регулярне повідомлення СОТ у випадках, коли країни-члени організації вводять нові правила торгівлі або значно змінюють діючі правила.

Роблячи загальний висновок про недавній(16 травня 2008 року) офіційний вступ України до СОТ слід зазначити, що єдиної думки з цього питання не існує і сьогодні, проте, аналізую прогнози більшості експертів, можна сказати, що галузями, які отримають найбільші переваги від факту вступу, являється хімічна, текстильна і металургійна, а найбільші проблеми очікуються в області агропромислового комплексу і автомобільної продукції. В той же час, все частіше звучать думки, що Україна не зможе вічно закривати свою економіку від міжнародного впливу і в даному випадку вступ до СОТ є свого роду викликом для молодшої держави, якою є зараз Україна.

Так або інакше, у кожній без виключення галузі національної економіки спостерігатимуться як негативні, так і позитивні моменти, викликані приєднанням до потужного інтеграційного союзу СОТ. І від того, чого - плюсів або мінусів, у результаті виявиться більше, безпосередньо залежатиме подальша доля економіки нашої країни.

Список використаних джерел

1. Аналіз соціально-економічних наслідків членства України в СОТ після трьох років членства: очікування та реалії [електронний ресурс] // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2011/2011_09/WTO_three_years.pdf

2. Вступ України до СОТ: новий виклик економічній реформі [електронний ресурс] // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Books/11_Vstup_Ukrainy_do_WTO/11_book_2003_WTO_ukr.pdf
3. Духневич А.В. Світова організація торгівлі (СОТ) – основа правової системи міжнародної торгівлі [електронний ресурс] / А.В. Духневич // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. - № 3. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2010-3/10davsmt.pdf>
4. Членство України в СОТ: огляд зобов'язань та коментарі до них [електронний ресурс] / за редакцією І. Бураковського та В. Мовчан // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Books/16_Chlenstvo_v_SOT/16_book_2008_Guidebook_TIBA_ua.pdf

УДК 329.055.3(495)“1974/2010”(045)

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Коршунова С. В.,

студентка ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Торговельно-економічне співробітництво відіграє одну з головних ролей у двосторонніх відносинах. Воно покладено в основу будь-якої співпраці, зацікавленість та взаємний інтерес призводить до постійного вдосконалення та покращення співробітництва в даній сфері.

Між Україною та Чехією вже давно налагоджено торговельно-економічне співробітництво, та потенціал українсько-чеських відносин величезний, головне це поступово переходити від простих товарообмінних схем до більш глибоких форм співробітництва, таких як інвестиційна діяльність, промислова кооперація, впровадження сучасних технологій та «ноу-хау». Очікується подальше поглиблення українсько-чеських відносин у таких сферах, як промисловість, зокрема транспортне машинобудування, а також енергетика і сільське господарство.

Останнім часом дуже активно розвивається співробітництво у сфері інвестування та фінансів. Україна активно розвиває такі напрямки промисловості як: машинобудування (суднобудування, виробництво автобусів, легкових та вантажних автомобілів, тракторів та іншої сільськогосподарської техніки, тепловозів, верстатів, турбін, авіаційних двигунів і літаків, устаткування для електростанцій), металургія (чорна та кольорова металургія, коксохімія, трубопрокатне виробництво), нафтогазова, хімічна, вугільна (видобуток кам'яного і бурого вугілля), харчова

промисловість, лісова, деревообробна, целюлозно-паперова і лісохімічна промисловість, виробництво будматеріалів [1]. І саме інвестування у ці галузі може бути дуже вигідним й ще більше об'єднати інтереси між обома країнами.

Протягом останніх років Україна входить до десяти найбільших світових виробників сталі. Іншою важливою галуззю економіки є хімічна та нафтохімічна промисловість, яка, серед іншого, виробляє кокс, мінеральні добрива, кислоти та соду. Саме в цьому напрямку Україна може розвивати свою експортну політику.

Структура чеського експорту в Україну є більш різноманітною, ніж українського до Чехії. У чеському експорті головну роль відіграють високотехнологічні товари. З України Чехія імпортує передусім сировину. Зокрема, більшу частину усього українського експорту до Чехії становить залізна руда, титанові руди, алюміній, хімікати, добрива, нафтопродукти, деревина. Структура українсько-чеського товарообміну асиметрична [4]. З Чехії в Україну в основному поставляються верстати, машини, обладнання і різні промислові товари, які в сукупності становлять 73% усього чеського імпорту в Україну.

Сьогодні поживилася співпраця в атомній енергетиці – на перших позиціях чеського експорту з'явилися комплектуючі для реакторів українських АЕС [3]. Близько 20% експорту – автомобільна продукція, яка має в Україні високий попит. Значну частину посідають ліки, а також алюмінієва фольга, цигарковий папір. Серед тих позицій, які раніше не з'являлися у двосторонньому товарообороті, - чеське виробниче обладнання для електротехнічної промисловості, машинобудування, легкої промисловості тощо.

В останні роки, між двома країнами активізувався ринок нерухомості. Українців цікавить нерухомість у Чехії в перспективних регіонах. У свою чергу чехи теж проявляють активність, і інвестують гроші в проекти пов'язані з нерухомістю.

Можна стверджувати, що чеська сторона вважає за доцільне продовжувати розвивати українсько-чеське економічне співробітництво в галузі енергетики, транспорту, машинобудування, гірничодобувній промисловості. Важливою складовою двостороннього економічного співробітництва є реалізація спільних проектів у сфері інвестування, промислової кооперації, сільського господарства. Серед таких проектів - участь чеської сторони у модернізації діючих та спорудженні нових українських АЕС, модернізації об'єктів теплоенергетики, транспортному машинобудуванні [2].

Початок 2013 року вніс свій негативний момент щодо економічної вигоди України. Чеський газопровід GAZELLE, який є продовженням газопроводу «Північний потік», введений в експлуатацію [5].

Потужність газопроводу GAZELLE розрахована на поставки до 30 млрд кубометрів газу в рік. Україна, скорочуючи споживання «газпромівського» газу, втрачає і обсяги його транзиту по своїй території через введення Росією

обхідного газопроводу. Російський газ тепер потече в Південну і Південно-Східну Європу в обхід України. Втрати України як транзитера газу від його введення в експлуатацію оцінюються в сотні мільйонів доларів.

Та загалом, можна сказати, що українсько-чеські торговельно-економічні відносини мають позитивний характер. Україна – єдина із країн СНД, з якою в Чехії спостерігається динаміка зростання товарообігу. Можемо стверджувати, що незважаючи на низку проблем, українсько-чеський діалог має усі підстави перетворитись у справді ефективне партнерство, вигідне обом державам. Країни зацікавлені в продовженні та вдосконаленні торговельно-економічного співробітництва. Тож даний напрямок відносин має величезні перспективи на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Економічні відносини України з Чехією 2008 – 2010 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/?country=cze¶m=zed++>.
2. Европейские надежды украинской экономики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://minprom.ua/articles/117683.html>.
3. Україна – Чехія. Міжурядова комісія визначила подальші пріоритети міждержавних відносин [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tpp.uzhgorod.ua/filelib/sou/ДВ%2009-12%202010.pdf>.
4. Чехия — модель идеального малого бизнеса [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ubr.ua/business-practice/own-business/chehiia-model-idealno-malogo-biznesa-68901>.
5. «Чешский» «Северный поток» введен в эксплуатацию [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://rada2012.net.ua/?p=8798>.

УДК 327(477:450)(043)

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ З ІТАЛІЄЮ В КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО БАСЕЙНУ

Лисак В. Ф.,

*к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Враховуючи суттєві геополітичні зміни, глобальну фінансово-економічну кризу початку ХХІ ст., перед кожною країною постає завдання проведення виваженої і правильної внутрішньої і зовнішньої політики. Це сприяє захисту національних інтересів держави, її національної безпеки.

З проголошенням незалежності Україна як суверенна демократична держава розпочала творення своєї власної зовнішньої політики. Стратегічними цілями і основними завданнями політики національної безпеки України сьогодні є створення прийнятних зовнішніх і внутрішніх

умов для реалізації національних інтересів України, ефективної системи забезпечення національної безпеки тощо [1].

У зовнішньополітичній площині одним з завдань є здійснення збалансованої політики з ключовими міжнародними партнерами України, а саме з Європейським Союзом та його державами-членами на засадах економічної інтеграції та політичної асоціації [1]. В цьому контексті одною з провідних країн світу в зовнішній політиці Української держави є Італія.

Італійська Республіка як країна Середземноморського басейну має сприятливі умови для розвитку торгово-економічних відносин. Щоправда останнім часом дещо змінилися внутрішньополітичні та економічні чинники і Італія як одна з країн Європейського Союзу в 2009 р. відчула вплив світової фінансово-економічної кризи [2]. Це позначилося на двосторонньому співробітництві між Україною та Італією.

Метою даної роботи є дослідження відносин України та Італії в умовах загальносвітової фінансово-економічної кризи. Автор вважає за доцільне проаналізувати сучасний стан політичного, торгово-економічного, науково-технічного співробітництва.

Українсько-італійські відносини загалом привернули увагу науковців-політологів. Серед авторів слід відзначити таких як Л. Ф. Істратій, Л. Чекаленко та інші [3, 4]. Попри важливе значення вищезгаданих праць сьогодні назріла нагальна потреба проаналізувати сучасний стан відносин між Україною та Італією з одного боку як країни-члена Європейського Союзу, а з іншого як країни Середземноморського басейну.

Двосторонні відносини між країнами розпочалися від проголошення незалежності України. На сьогоднішній день договірно-правова база налічує 32 документи, з яких одна угода не набула чинності, а 20 знаходяться на доопрацюванні [5].

Політичне співробітництво України та Італії впродовж останніх років проходило на рівні Міністрів закордонних справ, а також заступників керівників зовнішньополітичних відомств двох держав. Свого часу були створені Спільні міжурядові комісії, насамперед Українсько-Італійська Рада з економічного, промислового і фінансового співробітництва. Сьоме засідання Ради відбулося у Римі 19 червня 2009 р. Спільна українсько-італійська комісія з військово-технічного співробітництва створена на підставі договору 2007 р. про військово-технічне співробітництво і перше її засідання відбулося 5 травня 2011 р. В березні 2013 р. в ході зустрічі Першого заступника Міністра Закордонних справ України Руслана Демченко та Посла Італійської Республіки в Україні Фабріціо Романо було обговорено актуальні питання двосторонніх відносин в тому разі перспективи двостороннього політичного діалогу після формування урядової коаліції Італії [12].

Дипломатичні представництва України в Італійській Республіці відкриті у Римі, Неаполі, Мілані. Почесні консульства України діють в м. Барі, м. Реджіо Калабрія, м. Флоренція, м. Генуя та м. Падуя.

Італія є одним з важливих торгівельно-економічних партнерів України. У січні - вересні 2012 р. Італія стала сьомою з десяти країн світу, в торгівлі з

якими наша країна мала найбільший зовнішньоторгівельний оборот. Серед країн Європи Італія займає третє місце за обсягами товарообігу з Україною [6]. За обсягами інвестицій Італійська Республіка посідає 12 місце. Протягом 2009 – 2012 рр. постійно зростала сума італійських інвестицій в економіку України. У 2009 р. вони склали 914 млн дол. США, а на 1 жовтня 2012 р. – 975 млн. дол. США.

Загальноторгівельний оборот товарами і послугами між двома державами протягом останніх років показав деяке зменшення. У 2011 р. порівняно з 2010 р. він збільшився на 32 %, причому експорт - на 24 %, а імпорт – на 45 %. У 2012 р (за дев'ять місяців) товарообіг зменшився на 11,4 %, в основному за рахунок експорту товарів (зменшився на 28,8 %), імпорт збільшився на 18 % [7]. У 2012 р. в структурі українського імпорту з Італії було механічне обладнання, машини, електричне устаткування, меблі, продукція легкої промисловості та взуття, енергетичні матеріали, вироби з чорних металів, полімерні матеріали та пластмаси. Ця продукція в загальних обсягах імпорту складала 64 % [8]. Український експорт до Італії представлений чорними металами (залізо, чавун, сталь), насінням і плодами олійних рослин, технічними або лікарськими рослинами, соломомою і кормами. Певне значення мають добрива, мінеральне паливо, нафта та продукти її перегонки. В українському експорті до Італії представлені зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, продукти їх розщеплення, готові харчові жири, віск тваринного або рослинного походження [9].

В структурі експорту і імпорту відбулися суттєві зміни. Так, зменшився український експорт металів до Італії. Втім Італійська Республіка продовжує займати третє місце в світі серед країн-експортерів чорних металів [6].

Важливим напрямком розвитку українсько-італійських відносин є науково-технічна і культурно-гуманітарна сфера. Співробітництво відбувається через встановлення контактів між науково-дослідними центрами та інститутами, провідними науково-промисловими об'єднаннями. Наприклад відбувається партнерство і науковий обмін між дослідними і університетськими закладами [10]. Зокрема Маріупольський державний університет підписав з Італійською Республікою Декларацію Середземноморських університетів м. Енна про співробітництво в галузі науки, освіти та культури. Практичним результатом є створення мережі університетів для мобільності студентів та спільного середземноморського наукового та освітнього простору [11]. Протягом останніх років підписано декілька дуже важливих угод між Маріупольським державним університетом та провідними університетами Італії, що в цілому сприяє подальшому розвитку двосторонніх відносин з Італією в напрямку співробітництва України з країнами Середземноморського басейну.

Таким чином, останніми роками двосторонні відносини України та Італійської республіки можна вважати як стабільно партнерські, що дозволяє говорити про їх особливу роль в подальшому розвитку співробітництва України з країнами Середземномор'я та країнами-членами Європейського

Союзу. Під час зустрічі Посла Італії в Україні з Міністром закордонних справ України 19 лютого 2013 р. була приділена увага питанню європейської інтеграції України, зокрема у контексті підписання угоди про асоціацію, а також лібералізації візового режиму для українців [13].

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» // <http://www.president.gov.ua/documents/14823.html?PrintVersion>
2. Досвід країн світу щодо подолання наслідків світової фінансової кризи // www.me.gov.ua/file/link/146035/file/krisis_p.doc
3. Істратій Л. Ф. Українсько-італійські відносини (1990 рр. – поч. ХХІ ст.) та їх роль в становленні незалежної держави // http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Politologia/45831.doc.htm
4. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник / Л. Д. Чекаленко. – К. : Либідь, 2006. – 712 с.
5. Політичні відносини між Україною та Італією // <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/diplomacy>
6. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Італією. Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Італією // <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade>
7. 2012 – 9 міс. Стан двосторонніх торговельно - економічних відносин між Україною та Італією // http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/ita/6950.html
8. 2012 – 9 міс. Структура українського імпорту з Італії // http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_stat/ita/6946.html
9. 2012 – 9 міс. Структура українського експорту в Італію // http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_stat/ita/6947.html
10. Науково-технічне співробітництво між Україною та Італією // <http://italy.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/science>
11. Угоди про співпрацю МДУ з іноземними партнерами // <http://mdu.in.ua/index/ugody/0-13>
12. Перший заступник Міністра Руслан Демченко прийняв Посла Італійської Республіки в Україні Фабріціо Романо // <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/10813-pershij-zastupnik-ministra-ruslan-demchenko-prijnyav-posla-italijsykoji-respubliki-v-ukrajini-fabricio-romano>
13. Італія хоче спростити українцям візовий режим // <http://www.volynpost.com/news/11508-italiia-hoche-sprostyty-ukrainciam-vizovyj-rezhym>

ПРОБЛЕМА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ. ЗВТ ЧИ МИТНИЙ СОЮЗ

Міхно В. В.,

*студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

За досить короткий проміжок часу з 1991 року змінилася конфігурація міжнародних відносин. Біполярний світ став однополярним, і вже через нетривалий відрізок часу в світі намітилася тенденція до багатополлярності.

Більшість сучасних загроз мають глобальний характер і потребують колективних підходів для боротьби з ними. Тому посилення взаємозалежності держав стає основою формування стратегії їх майбутнього розвитку та мирного співіснування.

Динамічні геополітичні зміни, які відбуваються навколо України, потребують визначеності її власних цілей і адекватної активності. Взаємно інтегровані держави, які формують євроатлантичне співтовариство, є найбільш дієздатним і ініціативним міжнародним фактором. Саме вони створили і випробували оптимальну модель економічного та політичного розвитку, яка може служити орієнтиром для національного розвитку України.

Одним з таких інтеграційних об'єднань є Європейський Союз. Щодо ЄС позиція України на законодавчому рівні вперше була сформульована в Основних напрямках зовнішньої політики України у липні 1993 року. У цьому документі визначається, що "перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації". З тих пір було створено багато документів, супроводжуваних двостороннім діалогом між країною та ЄС, таких як Угода про партнерство і співробітництво, Указ Президента від 1998, 2001 рр., План Дій Україна – ЄС 2001 р. та ін..

Одним із найактуальніших питань сьогодення стосовно співробітництва України з ЄС є створення Зони Вільної Торгівлі. Діло у тому, що для того, щоб стати невід'ємною складовою інтеграційних процесів в Європі Україні потрібно створити Зону Вільної Торгівлі з Євросоюзом.

За умови підписання, ратифікації та належного виконання Угоди про асоціацію - найкрупнішого договору ЄС з країною-нечленом Союзу - Україна стане невід'ємною складовою процесу інтеграції в Європі. Цей документ створить якісно новий формат відносин між Україною та ЄС, а його результатом стане поступова «європеїзація» української економічної,

політичної, управлінської, правової і т.п. систем. Можливо, в який-то момент виконання Угоди навіть буде розглядатися як перший крок до здобуття Україною членства в Європейському Союзі.

Протягом декількох років на перший план висувалася проблема вибору для України: продовжувати активну інтеграцію до Європейського Союзу або віддати перевагу Митному Союзу. Митний Союз – це договір між Росією, Казахстаном та Білорусією. Митні правила Росії, Білорусі та Казахстану регулюються договором про комісію Митного союзу від 6 жовтня 2007 року. У преамбулі документа зазначається, що він "базується на Договорі про створення Євразійського економічного співтовариства від 10 жовтня 2000 року".

Передумовою входження України до Митного союзу є її входження до ЄврАзЕС. Але які плюси для економіки України може привнести членство у Митному Союзі?

Отже, члени Митного союзу зобов'язуються забезпечити впровадження відповідних змін у своє національне законодавство. Фактично комісія як наднаціональний орган зобов'язує національні парламенти прийняти відповідні закони. Тим самим, право законодавчої ініціативи заміщується обов'язком.

Як вважається, Митний союз і ЄС є взаємовиключними напрямками інтеграції. Наразі наслідки відмови України від ЄС на користь Митного Союзу можуть бути наступними:

По-перше, Угода про зону вільної торгівлі з ЄС є передумовою та складовою ширшої Угоди про Асоціацію, що окрім економічної інтеграції, передбачає й поглиблення політичного взаємозв'язку з чіткою перспективою членства в ЄС. В той час, як Митний союз є продовженням ініціативи з інтеграції Росії, Білорусі, Казахстану та України.

По-друге, попри достатньо складні переговори з ЄС, угода про ЗВТ цілком узгоджується зі статусом України, як члена СОТ. При успішному завершенні переговорів, співробітництво відкриває колосальні економічні перспективи.

В той час, як Митний союз – це проблеми у взаємовідносинах з країнами СОТ, що коштуватимуть Україні, за найоптимістичнішими оцінками, більше 2 мільярдів доларів та початок економічної війни з кожною зі 153-х країн учасниць СОТ. А це неминуче призведе до відповідних економічних санкцій.

По-третє, зона вільної торгівлі з ЄС – це покращення ділового клімату, запровадження європейських регуляторних стандартів та доступ до інноваційного та інвестиційно-потужного ринку.

В той час, як Митний Союз для України – це фактична відмова від членства в СОТ та звуження зовнішньоекономічних можливостей України рамками низько технологічного та інвестиційно-дефіцитного ринку країн СНД.

По-четверте, легітимізація приєднання України до Митного союзу – це не лише втрата економічного суверенітету держави (митний союз має власну Комісію, яка уповноважена проводити переговори щодо торговельної

політики членів союзу з третіми країнами), але й закріплення політичної залежності від Росії.

Це пов'язане з тим, що Митний союз є етапом інтеграції до ЄСП, яка передбачає створення наднаціональних органів, рішення яких будуть обов'язковими для України.

По-н'яте, задекларовані економічні зиски України від Митного союзу, у вигляді збільшення товарообігу, є нічим іншим, як намаганням втримати гарну міну при поганій грі.

По-шосте, вступаючи до Митного союзу, Україна одночасно і остаточно втрачає свою геополітичну перевагу, пов'язану із стратегічно вигідним положенням – поряд із ринками ЄС та країн Чорноморського басейну.

Однак, за конкретне рішення не було прийнято й наразі відносини України з МС носять характер «3 + 1», тобто країни Митного Союзу та Україна.

Список використаних джерел

1. Вовчук Р. Украина и ЕС [Текст] / Р. Вовчук // Голос Америки. — 2005. — 26 грудня. — С. 5
2. Горенко О. М. Україна і європейська інтеграція [Текст] / О. Горенко // Україна і Європа (1990 – 2000 рр.) – 2001. – С. 27
3. Євроінтеграція України - основная цель ЕС [Електронний ресурс] / В. Подопригора // Вісник Харківського Університету. — Режим доступу : <http://for-ua.com/ukraine/2006/09/26/114321.html>
4. Тарасюк Б. Україна – ЄС: пріоритети, проблеми, перспективи [Текст] / Б. Тарасюк // Аналітичний щоквартальник. — 2003. — Випуск 3. – С. 21.
5. Україна: стратегія євроінтеграції та співробітництво на пострадянському просторі. [Текст] // Матеріали "круглого столу" (Київ 18 березня 2003 р.). – НІСД. – 2003. – С. 12.
6. Шерр Дж. Євроатлантичні перспективи України крізь туман війни і геополітики [Текст] / Дж. Шерр // Дзеркало тижня. – 2003. – 12 квітня. – С. 5.

УДК 34:327(477)(045)

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Папаяні С. В.,

*аспірантка кафедри конституційного адміністративного та міжнародного
права Маріупольського державного університету*

У сучасному світі фактор міжнародної співпраці відіграє все більшу зростаючу роль. Внаслідок цього відбувається поглиблення та удосконалення вже існуючого обсягу, а також виникнення нових видів міжнародних

відносин. В умовах європейської міждержавної інтеграції зростає потреба реалізації зовнішніх функцій України та вироблення потужного конституційно-правового механізму їх регулювання. Концепцію зовнішньої політики України викладено в Декларації про державний суверенітет та в Акті проголошення незалежності України, в яких декларується та закріплюється створення незалежної держави Україна – суб'єкта міжнародного права, яка будує свої відносини з іншими країнами, керуючись міжнародно-правовими нормами і принципами.

На сьогодні у сфері зовнішніх зносин прийнято також ряд законів України, які регулюють окремі напрямки зовнішньополітичної діяльності нашої держави. Зокрема, варто відзначити закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність в Україні» [7], «Про основи національної безпеки України» [8], «Про дипломатичну службу» [4], «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» [5] та інші.

У цьому сенсі варто зауважити, що нормативно-правове забезпечення сфери зовнішньої діяльності України найчастіше не відповідає сучасним реаліям. Свідченням цього є відсутність в українському законодавстві спеціального закону, що регулює поряд з Конституцією та іншими актами зовнішню політику держави. Неврегульованість законом засад зовнішніх зносин суперечить закріпленому у Конституції України положенню, згідно з яким остання проголошена правовою державою (ст.1) [2, с. 1]. Цим і обумовлена актуальність даної роботи.

Необхідно зазначити, що до сьогодні у сфері зовнішніх зносин ключовим документом є Постанова ВРУ «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. [9], якою закріплені пріоритети та стратегічні цілі зовнішньої політики. Але цей базовий документ є застарілим. Він має низку недоліків: 1) не розкривається та не охоплюється весь комплекс зовнішньополітичних завдань, які стоять перед Україною; 2) не врегульовані сьогоденні національні інтереси України з урахуванням сучасних світових реалій та потреб внутрішнього розвитку; 3) не затверджений алгоритм поступових дій на міжнародній арені, критерії і порядок встановлення зовнішніх відносин стратегічного партнерства України з іноземними державами та міжнародними організаціями тощо. Дуже доречно з цього приводу висловився экс-Голова Комітету Верховної Ради з закордонних справ С. Сташевський: «Вона прийнята ще очима, руками і мозком Української РСР» [10, с.2].

Слід зазначити, що п. 5 ст. 85 Конституції відносить визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики до повноважень Верховної Ради України [2, с. 61]. Характерно, що при цьому не вказується та не конкретизується необхідність прийняття єдиного закону або навпаки декількох законів щодо визначення названих засад, наприклад, через систему правових норм у різних законодавчих актах.

Аналіз наявної законопроектної бази засвідчив, що для надання зовнішньополітичному процесу належної прозорості, підконтрольності та

зорієнтованості на національні інтереси необхідна розробка єдиного законодавчого акту, спрямованого на визначення основних засад державної правової політики у сфері зовнішніх зносин. У цьому контексті варто наголосити, що починаючи з 1998 р. на розгляд парламенту постійно вносилися законопроекти стосовно визначення внутрішньої та зовнішньої політики. Наприклад, до Верховної Ради IV скликання було внесено з цієї проблеми 15 законопроектів, V скликання – 9, VI скликання – 7, VII скликання – 1.

Програмою діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків», затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України [6], також була передбачена розробка Закону «Про засади зовнішніх зносин», однак такий законопроект до парламенту до цього часу урядом ще не подано.

Отже, можна констатувати, що проблема вдосконалення законодавчого забезпечення зовнішніх зносин України ще тривалий час буде фактично нерозв'язаною. Головною причиною є те, що до цих пір не створені умови для досягнення консенсусу між основними, представленими у парламенті, політичними силами з ключових зовнішньополітичних питань. Насамперед, йдеться про те, бути Україні нейтральною позаблоковою країною, чи членом Північноатлантичного альянсу.

Що стосується практичних рекомендацій щодо можливої структури Закону України «Про засади зовнішніх зносин», на наш погляд, варто запропонувати наступні: 1) визначення належного понятійно-термінологічного апарату, які стосуються здійснення зовнішніх зносин, наприклад, визначення змісту термінів «зовнішні зносини» та «зовнішня політика»; 2) засади, стратегічні цілі та принципи зовнішньої політики України; 3) процедура формування і реалізації зовнішньополітичного курсу держави; 4) основні стратегічні мета, напрями та пріоритети зовнішньої політики держави на сучасному етапі; 5) систему функцій стратегічного аналізу і планування, механізмів здійснення зовнішніх зносин; 6) порядок висвітлення засобами масової інформації формування та здійснення зовнішньої політики у сучасній міжнародній системі; 7) участь бізнесу та громадськості у формуванні зовнішньої політики; 8) чітке визначення суб'єктів здійснення зовнішніх зносин; 9) чіткий механізм прийняття найважливіших зовнішньополітичних рішень в умовах становлення в Україні багатопартійної системи та пропорційної системи виборів народних депутатів за участю представників правлячих партій і опозиції; 10) механізм прийняття рішень за різними термінами; 11) контроль за здійсненням зовнішньої політики та відповідальність за дотримання державою стратегічного курсу; 12) відповідність прийнятих зовнішньополітичних рішень з наявними, у першу чергу, економічними ресурсами країни.

Аналізуючи стан та проблеми зовнішньої політики нашої держави, слід зауважити, що для сучасної України характерна висока залежність зовнішньої політики від політики внутрішньої при визначенні її цілей та засобів. Дуже популярною та поширеною серед науковців стала думка, згідно

з якою зовнішня політика мусить здійснюватися на ефективній внутрішньополітичній основі [11, с. 21]. Ця внутрішньополітична основа має ґрунтуватися на ефективному відображенні за межами країни ключових елементів національного життя. Дуже вдало з цього питання зауважує С. Кортунів: «Глобалізація стирає грані між зовнішньою та внутрішньою політикою. Злиття цих двох важливих напрямків державної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки означає, що кожна країна, яка претендує на будь-яку помітну роль у світових проблемах вже не може собі дозволити одну політику усередині своїх кордонів і принципово іншу – за її межами» [3, с.101]. Таким чином, можна констатувати, що сфера реалізації зовнішніх зносин на пряму залежить від внутрішньополітичного курсу держави. Тому вона має повною мірою відображати всю глибину національних інтересів країни. Проаналізувавши стан законодавчої бази, яка регламентує зовнішні зносини України, автор дійшов до висновку, що вона потребує суттєвого вдосконалення. У зв'язку з цим, ключовим питанням на порядку денному повинно стати прийняття Закону «Про засади зовнішніх зносин», який сприятиме визначенню стратегічного курсу держави на міжнародній арені та зніме протистояння як у політичних колах, так і в суспільстві. Прийняття Закону сприятиме законодавчому закріпленню формування та розвитку конституційно-правового механізму здійснення зовнішніх зносин, а також збалансуванню повноважень всіх гілок влади. Одним із основних його положень, на наш погляд, має бути норма щодо колегіальності прийняття зовнішньополітичних рішень. Отже, розрізнені інститути формування і реалізації зовнішньої політики повинні бути зібрані у раціональну політико-управлінську систему, а їхня діяльність націлена на всебічне задоволення потреб українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Засади зовнішньої політики : стан законодавчої бази та перспективи правового забезпечення // Верховна Рада України. – Матеріали круглого столу. – К. – 2007. – 43 с.
2. Конституція України (із змінами і доповненнями). – К. : Атіка, 2006. – 64 с.
3. Кортунів С. В. Становление политики безопасности : Формирование политики национальной безопасности России в контексте проблем глобализации / С. В. Кортунів – М. : Наука, 2002. – 320 с.
4. Про дипломатичну службу : Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2728–III / Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 5.
5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29.
6. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив : для людей, а не політиків” : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 січня 2008 р. № 14 / Офіційний сайт Кабінету

- Міністрів України // http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=10423117.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність в Україні : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
 8. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-ІV / Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39.
 9. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. № 3360-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – Ст.379.
 10. Сташевський С. Т. Досягти порозуміння / С. Т. Сташевський // Голос України. – 2003 р. – 23 грудня.
 11. Юридична енциклопедія : В 6 Т. / [Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та інші]. – К. : «Укр. енцикл.», Т. 2 : Д-Й. – 1999. – 744 с.

УДК 327(477:569.4) (043)

УКРАЇНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

Пашко А. В.,

студентка ІV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Розвиток партнерських відносин з Державою Ізраїль є одним з пріоритетних напрямків зовнішньополітичної діяльності України. Так як Ізраїль грає ключову роль в регіональних та світових політичних процесах і входить в двадцятку найбільш розвинених в промисловому відношенні країн світу.

Потенціал українсько-ізраїльських відносин визначається широкими можливостями співробітництва в галузях економіки, торгівлі, науки, культури, туризму, а також географічною близькістю, зручністю морського і повітряного повідомлень. При цьому серед вказаних вище факторів домінують не тільки економічні та політичні міркування, але і визнана обома країнами ментальна близькість, важливі історичні зв'язки, а також той факт, що громадянами Ізраїлю є 500 тис. євреїв - вихідців з України [5].

Але, одним з найбільш розвинутих напрямків українсько-ізраїльських відносин залишається співпраця в гуманітарній сфері. Значну роль у стимуляції гуманітарних контактів між двома державами відіграє насамперед велика єврейська громада України. Так, сьогодні понад 500 єврейських організацій активно працюють у всіх сферах соціального, культурного і релігійного життя країни. Близько десяти загальноукраїнських єврейських організацій координують свою діяльність на всій території України. Регулярно виходить з друку 40 єврейських періодичних видань, діють шість шкіл з навчанням на ідиші та 100 недільних шкіл, працює п'ять телевізійних

програм, дві з яких транслюються на всю країну. Української та ізраїльської сторонами підписані і реалізуються угоди про співпрацю між академіями наук і гостелерадіокомітетами. Багато українських фахівців підвищили свою кваліфікацію в Ізраїлі в рамках ізраїльської програми трансферу знань і технологій. Щорічно в різних містах України проходять "Дні культури Ізраїлю", які включають цілий ряд культурних заходів, спрямованих на ознайомлення українського населення з культурою цієї держави [4].

Головне, що загострює відносини між країнами – історично важливе питання визнання Голодомору та Голокосту геноцидом відповідно української та єврейської націй. Геноцид – це жахливе явище повного чи часткового знищення етнічної, релігійної чи національної групи людей, спричинення шкоди здоров'ю, насильне переселення, створення нелюдських умов життя. В світовій історії ми зустрічаємо багато таких прикладів. І все це буде виникати і продовжуватись до тих пір, доки геноцид не буде названо його дійсним ім'ям – міжнародний злочин проти людства [1].

У відносинах Ізраїлю та України слід визнати факт небажання єврейського народу визнати геноцидом Голодомор (1932-1933 рр.) в Україні. Звичайно, це не додає тепла у взаємовідносини та співпрацю держав, але до кризових явищ це не призводить.

Навпаки, останім часом відбувається помітне зближення народів у питаннях досліджень історичного минулого країн, засудження таких явищ, як антисемітизм, расова та національна нетерпимість, сприяння зміцненню міжнародного світу, безпеки і стабільності [2].

Українсько-ізраїльське співробітництво пережило багато проблем, які неминуче виникають в процесі побудови міждержавних відносин. Україні та Ізраїлю вдалося подолати стереотипи минулого, усунути непорозуміння обох сторін, які на перших порах гальмували процес розвитку двосторонньої співпраці. З часу встановлення відносин Україна завжди демонструвала Ізраїлю своє негативне ставлення до антисемітизму та намагалась рішуче діяти проти проявів цього явища в українському суспільстві. Українським урядом доклались значні зусилля для відродження життя єврейської громади. Ізраїль, зі свого боку, підтримував Україну на шляху розбудови державності [3].

Для успішного рівноправного і взаємовигідного співробітництва Україні та Ізраїлю необхідно здійснити велику роботу: привести у відповідність з конкретними потребами спільну законодавчу базу, перевести співпрацю на новий рівень довіри, фінансового та правового супроводу, створити нові спільні державні та громадські інститути.

Звичайно, відносини України та Ізраїлю розвивалися б більш інтенсивно, якби Ізраїль врегулював відносини з Палестиною і Сирією.

Список використаних джерел

1. Бадрак В. Україна — Ізраїль: передумови прориву / В. Бадрак [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.jewukr.org/observer/eo2003/page_show_ru.php?id=1191.

2. Взаємовідносини Україна-Ізраїль [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.7kanal.com/news.php3?id=269107>.
3. Майборода О. Українці і євреї: теоретично дружба, практично з підтекстом / О. Майборода [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.jewukr.org/observer/jo11_30/p1101_r.html.
4. Осипов А. Україна-Ізраїль: динаміка добрих відносин / А. Осипов [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.jewukr.org/observer/eo2003/page_show_ru.php?id=2878.
5. Захарченко А. Н. Україна и Израиль: новые горизонты сотрудничества / А. Н. Захарченко [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.iimes.ru/?p=6476>.

УДК 327(477:498)(043)

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ УКРАЇНСЬКО- РУМУНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Шаповалова Я. В.,

*студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

На протязі довгих років зовнішньополітичні інтереси України та Румунії тісно перепліталися та були взаємопов'язаними. Але цей зв'язок не можна назвати сприятливим для обох країн. Між цими країнами було чимало проблем, насамперед територіальних. В даній статті розглядається політичний аспект сучасних українсько-румунських відносин.

Основа нормативно-правової бази між Україною та Румунією була закладена в середині 90-х рр. ХХ ст. Базовий договір «Про дружбу і співробітництво» був підписаний 2 червня 1997 р. у румунському місті Констанца. Робота над цим договором продовжувалась тривалий час і підписанню передувало 11 двосторонніх консультацій [1]. Зазначений документ закладав основні принципи співробітництва між державами, а саме: принцип суверенної рівності, незастосування сили та погрози силою, непорушності кордонів, територіальної цілісності держав, мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи, поваги до прав людини, рівноправності та права народів розпоряджатися власною долею, співробітництва між державами та сумлінного виконання взятих зобов'язань відповідно до міжнародного права.

Окрім цієї угоди правовий фундамент для розвитку двосторонніх українсько-румунських відносин складають:

- Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань був підписаний 17 червня 2003 р. (ратифікований ВРУ 12 травня 2004 р., Парламентом Румунії – 5 квітня 2004 р.).

- Консульська Конвенція між Україною та Румунією була підписана 3 вересня 1992 р. (набула чинності 14.03.1995 р.)

- Угода між Урядом України та Урядом Румунії про спрощений порядок перетинання спільного державного кордону громадянами, які проживають у прикордонних районах і повітах була підписана 29 березня 1996 р. (набула чинності 14.11.1996) [2].

З 1991 по 2013 роки політичні відносини між обома державами розвивалися неоднозначно. Спостерігалися часи піднесення та спаду активності у відносинах, налагодження, порозуміння, застої та відчуження. Загалом, можна виділити кілька етапів розвитку українсько-румунського співробітництва: I етап – 1990-2000-ні рр.; II етап – 2001-2009 рр.; III етап – сучасність.

В 1990-х та початку 2000-х рр. складності відносин сприяла важка доля обох країн, яка історично склалася між Румунією та Україною. Головне питання із-за якого обидві країни сперечалися на міжнародному рівні – це територіальне питання. Воно загострилося після отримання Україною незалежності та повалення комуністичного режиму в Румунії. Вже від 1990 років Бухарест відкрито налягав на найскорішому розділенні територіальних вод та визначенні о. Зміїного. Але існували й інші території, які спричиняли невдоволення румунської та української сторін. Це проблема з п'ятьма островами в гирлі Дунаю. Також крім цих питань, не менш важливою була зміна природного ландшафту і, як наслідок цьому, проблема кордону між Україною та Румунією. Це території Рахівського та Тячівського районів (Закарпатської області) українсько-румунського державного кордону. З кінця 1990-х рр. Румунія змінює стратегію розвитку відносин з Україною.

Треба зазначити, що Україна і Румунія в XXI століття увійшли із значним багажем невирішених проблем та взаємних претензій. Тому початком II етапу можна вважати період з 2000-х рр. по 2009 рр. Насамперед цей період стосувався визначення статусу острова Зміїний і порядку делімітації континентального шельфу, оцінки рівня задоволення прав і свобод своїх земляків відповідно в Румунії та Україні, економічних і екологічних наслідків відновлення Україною судноплавного каналу у гирлі Дунаю.

Румунія звернулася до Міжнародного Суду ООН для вирішення територіальних суперечок із Україною, пов'язаних з делімітацією континентального шельфу та виключних економічних зон в районі Чорного моря [3, с.59]. І 3 лютого 2009 р. Міжнародний Суд виніс рішення у справі «Румунія проти України», розгляд якої тривав з 2004 року. Він своїм рішенням затвердив за Зміїним статус острова, але постановив, що цей острів через невеликі розміри та віддаленість від берега не може вважатись частиною прибережної лінії України при визначенні середньої лінії делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони.

Якщо говорити про сучасний стан відносин то вони, знаходиться в замороженому стані і недостатньо досліджені. Конкретно вирішених питань немає і позитивної динаміки в урегулюванні остаточних проблем не

спостерігається. Попри певне покращення у взаємному сприйнятті одна одною наших країн протягом 2013 року, компетентні органи влади України та Румунії мають продовжити процес подолання непорозумінь та розвіювання недовіри. У цьому контексті ключовим є необхідність відходу від стереотипного сприйняття одна одної як недружніх країн та відмови від агресивної риторики на адресу сусідньої держави.

Тривалий час основними причинами невирішеності існуючих українсько-румунських проблем були різні підходи сторін до пошуку їх розв'язання, а також темпи реалізації ухвалених рішень.

Тому, для розв'язання існуючих проблем між двома країнами їм потрібно поставити на другий план всі негаразди, які були між ними в минулому. Тільки тоді Україна і Румунія зможуть вирішити всі територіальні питання, які існують на даний час та інші проблеми, які є не менш важливими.

Список використаних джерел

1. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією 02.06.1997. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1079.2595.0>.
2. Посольство України в Румунії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>.
3. Територіальні суперечності між Україною та Румунією в контексті євроатлантичної інтеграції. / Тригуб П.М., Плетенчук Г.В. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2010/121-108-10.pdf>.

УДК 327(477:71)"1991/2004"(043)

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (1991-2004 РР.)

Скрєбнєва А. В.,

студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

З часів незалежності України двосторонні відносини з Канадою є одним з пріоритетних напрямків зовнішньої політики нашої держави. 2 грудня 1991 р. Канада перша із західних держав визнала незалежність України. Декларація “Про особливе партнерство”, підписана у 1994 р. і поновлена у 2001 р. та у 2008 р., засвідчила підтримку Канадою розвитку України та важливість нашої двосторонньої співпраці для забезпечення стабільності та процвітання у світі. Завдяки підтримці Канади Україну визнали як суверенну державу. З моменту встановлення дипломатичних відносин Канадська держава надавала допомогу для вирішення соціальних, екологічних проблем, подолання економічної кризи. З урахуванням вищезазначеного, доцільним

представляється аналіз міжнародно-правової бази українсько-канадських відносин.

Проблемі становлення та розвитку українсько-канадських двосторонніх відносин приділяють значну увагу вітчизняні та зарубіжні вчені. У роботах вітчизняних фахівців з питань зовнішньої політики України, зокрема М. Дойчик [2], Е. Баран [1] визначено коло зовнішньоекономічних пріоритетів України та головні напрямки співробітництва України та Канади. Питання, присвячені окремим аспектам і напрямкам зовнішньої політики України знайшли відображення у наукових роботах В. Ф. Цимбалістий [13], В. В. Козик [4].

Метою роботи є аналіз існуючої міжнародно-правової бази українсько-канадського двостороннього співробітництва у 1991-2004 рр. Верхня межа обумовлена створенням незалежної Української держави та встановленням дипломатичних відносин з Канадою. Нижня межа обумовлена тим, що у 2004 р. відбулась помаранчева революція, внаслідок якої відбулась зміна влади та зовнішньополітичного курсу країни.

2 грудня 1991 р. Канада першою із західних держав визнала незалежність України і повідомила про бажання розвивати з нею повноцінні двосторонні відносини. Цю подію можна відзначити як початок першого етапу українсько-канадських відносин. З моменту встановлення дипломатичних відносин і до 1994 р. між Україною та Канадою було підписано майже три десятки принципово важливих на сучасний момент міжнародних документів, які заклали основу для розвитку українсько-канадських відносин. Найважливішим документом у цей період стала «Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою» [9]. В ній Україна й Канада підкреслювали своє бажання розвивати й зміцнювати положення документів, що були підписані між державами раніше. Йшлося про підтримку України Канадою та надання Україні гарантій забезпечення її національної безпеки. Ці гарантії були надані ядерними державами у формі багатостороннього документа й набули чинності після приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як без'ядерної держави. Важливим документом між країнами залишається Угода про дружбу й співробітництво між Україною та Канадою [12], де сторони домовилася сприяти наступному розвитку двостороннього співробітництва у всіх можливих галузях і сферах на взаємну користь.

Таким чином, під час президентства Л. Кравчука відбулось визнання України як незалежної держави, підтримка її Канадою на міжнародній арені.

У період президентства Л. Д. Кучми (1994-2004 рр.) відбувається подальший розвиток міжнародно-правової бази українсько-канадського співробітництва. З 1995 р. почала діяти Програма канадсько-українського партнерства, яка була націлена на реформування сільськогосподарського сектора української економіки, охорони здоров'я, сфери державного управління та розвиток недержавних громадських організацій як крок на шляху до побудови громадянського суспільства. В лютому 1996 р. вступила в дію нова програма українсько-канадського партнерства. Нова програма

складалася із трьох секторних програм, а саме: Партнерство в цивільному суспільстві, Партнерство в охороні здоров'я й Партнерство в державному управлінні [1; 33]. Використовуючи свій винятковий вплив на провідні країни Заходу, Канада охоче допомагала Україні залучати їхні кошти на користь своєму партнерові. Зокрема, при створенні Українського науково-технологічного Центру, завдяки зусиллям канадської сторони, вдалося залучити основні кошти для фінансування проектів зі США, Японії, країн членів Європейського Союзу [2; 10]. Під час візита президента України Л.Д.Кучми до Канади 24 жовтня 1994 р були підписані важливі документи у військовій сфері: Угода між Урядом України і Урядом Канади про військові відносини, Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Канади в галузі двосторонніх військових стосунків. Ці документи заклали політичне підґрунття для довгострокового і конструктивного партнерства на двосторонній і багатосторонній основі.

Принциповим документом українсько-канадського співробітництва з юриспруденції та в юридичній взаємодії став Меморандум взаєморозуміння між Генеральною прокуратурою України й Міністерством юстиції Канади [6]. Важливим кроком стало співробітництво в галузі судочинства й правових реформ. Канада, маючи одну із найбільш розроблених судових систем, погодилася надавати допомогу Україні, підписавши з нею Протокол про Наміри між Офісом глави комісії федеральних судових справ при Уряді Канади і Міністерством юстиції України та Верховним Судом України [8]. Міждержавні взаємодії, завдяки цьому Протоколу, успішно тривають. Існує принципова домовленість між Міністерством юстиції України й Міністерством юстиції Канади по співробітництву в галузі юстиції [7]. Це співробітництво спирається на історичні зв'язки між народом України та народом Канади, враховує обсяг реформ, початих Україною в правовій сфері. Звертає на себе увагу також Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу в кримінальних справах, що має чинність Закону України [3]. З метою розширення співробітництва Міністерство юстиції України, Міністерство юстиції Канади й Центр правової реформи й законопроектних робіт активно співробітничать для підтримки зусиль України, спрямованих на боротьбу з корупцією в державному секторі.

6 березня 1997 р. в м. Вінніпезі було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ України і Департаментом закордонних справ і міжнародної торгівлі Канади про співробітництво в галузі інформації [5]. 05 грудня 2001 р. була підписана Спільна Декларація про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою [11].

Отже, аналіз міжнародно-правової бази дозволяє виділити кілька етапів у процесі становлення та розвитку українсько-канадських відносин. Перший етап на припадає на часи президентства Л.М.Кравчука. У цей період було закладено підвалини для розвитку двостороннього співробітництва. За період 1991 –1994 рр. між Україною та Канадою було підписано майже три десятки

принципово важливих на сучасний момент міжнародних документів, було закладено ґрунт для розвитку «особливого партнерства» між країнами.

Другий етап українсько-канадського співробітництва припадає на часи президентства Л.Д. Кучми (1994 – 2004 рр.) Цей період характеризується економічними проблемами в Україні, що відобразилося на двосторонніх українсько-канадських відносинах. Під час президентства Л.Д.Кучми були підписані важливі документи в усіх сферах, які зміцнили співробітництво України та Канади. Але найбільшу увагу було приділено саме економічному співробітництву. У підсумку потрібно зазначити, що перші два президента України зробили великий внесок у розвиток українсько-канадського співробітництва. Вони заклали основи для розвитку відносин між Україною та Канадою. Завдяки підтримці Канади, Україну визнали як суверенну державу. Вона змогла вийти на міжнародний рівень та завдяки інвестиціям Канади подолати економічні труднощі.

Список використаних джерел

1. Баран Е. Канадське співробітництво з Україною. Зовнішня торгівля / Е. Баран. — № 1— 2. — С. 34— 35. — 1999.
2. Дойчник М. Стосунки України та Канади в 1991— 1996 рр.: патронат чи співробітництво / М. Дойчик // Нова політика. - 1998. — № 4. — С. 9— 12.
3. Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу у кримінальних справах від 23.09.1996. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/124_003.
4. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини / В. В. Козик. — К.: Знання — 2006. — С. 351.
5. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ України і Департаментом закордонних справ і міжнародної торгівлі Канади про співробітництво в галузі інформації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124_047.
6. Меморандум про взаєморозуміння між Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції Канади [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU92363.html.
7. Принципова домовленість між Міністерством юстиції України і Міністерством юстиції Канади щодо співробітництва в галузі Юстиції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main/cgi?user=c191y1992&sp=i.8>.
8. Протокол про Наміри між Офісом голови комісії федеральних судових справ при Уряді Канади (перша сторона) та Міністерством юстиції України (друга сторона) та Верховним Судом України (третья сторона) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/124_030.
9. Спільна Декларація про особливе партнерство між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/124_002.

10. Спільна Декларація про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main/cgi?user=c191y1992&sp=i>.
11. Спільна Декларація про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/legal-acts>.
12. Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/124_001.
13. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин. / В. Ф. Цимбалістий. — Львів: Новий Світ. — 2000, 2006. — С. 238.

УДК 327 (477: 479.24) (043)

ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ НАГІРНО-КАРАБАХСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Умарова Н. Н.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Нині життєво важливі національні інтереси України реалізуються у складному внутрішньому та зовнішньому середовищі, яке характеризується низкою викликів та загроз. Зростає небезпека ескалації так званих «заморожених» і виникнення нових регіональних конфліктів біля кордонів України. Йдеться, насамперед, про нерозв'язані довготривалі конфлікти у Придністров'ї й на Кавказі. Унаслідок залучення до них інших держав, а також «тіньового» бізнесу й міжнародних злочинних угруповань можливості їх врегулювання ускладнюються. Україну не можуть не хвилювати конфлікти, які знаходяться у безпосередній близькості біля її кордонів. З цією метою вона велику увагу приділяє питанню забезпечення безпеки та стабільності у Чорноморсько-Каспійському регіоні і, насамперед, питанню врегулювання конфліктів на територіях країн-учасниць Організації за демократію й економічний розвиток (ОДЕР) – ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова).

Починаючи з кінця 80–х рр. ХХ сторіччя у регіоні Кавказу зберігається соціально-політична напруга, яка час від часу загострюється до стану військового протистояння конфліктуючих сторін. Україна не мала збройного конфлікту на своїй території. Однак, наявність конфліктогенного потенціалу у деяких її регіонах, а також імовірність втручання третіх сторін за умови негативного розвитку ситуації, вимагає детального вивчення причин конфліктів у сусідніх державах та можливих шляхів їх вирішення. Окрім того зазначимо, що за сучасних умов взаємопов'язаності країн, жоден конфлікт не може залишатися суто справою конфліктуючих сторін, оскільки його

негативні наслідки мають транскордонний вплив, загрожують стабільності регіону й розвитку інших держав.

Невирішені конфлікти щоденно негативно впливають на ситуацію в регіоні. Адже кожний невеликий етнічний конфлікт може перерости у небезпечну для регіону війну і навіть світові війну, враховуючи «прихильників» кожної з суб'єктів конфлікту (Туреччину з боку Азербайджану та Росію з боку Вірменії). Крім того, після позитивно сприйнятої пропозиції українського уряду щодо врегулювання конфлікту у Придністров'ї, керівництво Грузії, Вірменії та Азербайджану неодноразово пропонували активніше залучати Україну як посередника або миротворця для врегулювання конфліктів на їхніх територіях. Тому необхідно чітко окреслити загрози національній безпеці України, які криються у невирішеності конфліктів, та які наслідки для нашої країни матиме участь України у їхньому врегулюванні.

Тому важливо проаналізувати роль України у врегулюванні конфлікту у Нагорному Карабаху.

У період президентства Л.Кучми, українське керівництво робило свій внесок у врегулювання Нагірно-Карабаського конфлікту. Зокрема, Президент неодноразово заявляв, що Україна готова брати найактивнішу участь у переговорних процесах, підтримуючи територіальну цілісність та політико-економічну незалежність Республіки Азербайджан. Колишній міністр закордонних справ України А. Зленко, перебуваючи з візитом у країнах Закавказзя наприкінці 1990-х рр., також наголосив, що Київ виступає за територіальну цілісність Азербайджану.

З даної проблеми та багатьох інших питань Київ і Баку добре взаємодіють на міжнародних форумах і в межах міжнародних організацій, де часто виступають з єдиною позицією. Їхні представники підтримують один одного на сесіях ООН, у Парламентській Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ), ОБСЄ, на нарадах Співдружності незалежних держав (СНД).

У період президентства В.Ющенко Україна вважала справедливою позицію Азербайджану в Нагірно-Карабахському конфлікті й активно підтримувала ініціативи Баку щодо його розв'язання. Про це свідчать заяви її нового керівництва після Помаранчевих подій кінця 2004–початку 2005 рр. Так, навесні 2005 р. таку заяву на спільному брифінгу зі своїм азербайджанським колегою зробив голова колишній МЗС України Б. Тарасюк [12].

Україна підтримує відповідні ініціативи азербайджанської сторони щодо цього питання і в рамках міжнародних організацій. Вона готова й надалі для розвитку домовленостей, досягнутих у межах ГУАМ, підтримувати азербайджанську сторону, щоб привернути увагу міжнародної спільноти до необхідності активізації зусиль щодо врегулювання Нагірно-Карабаського, а також інших «заморожених» конфліктів на територіях країн-учасниць ГУАМ [12].

Україна готова включити своїх миротворців до миротворчого контингенту ГУАМ для участі в розв'язанні конфлікту між Азербайджаном і

Вірменією за умови схвалення таких дій ООН. У межах ОБСЄ Україна запропонувала свою допомогу для розв'язання проблеми біженців. У липні 2007 р. з ініціативи України на черговій сесії Парламентської асамблеї (ПА) ОБСЄ у Києві була схвалена резолюція з врегулювання конфліктів у країнах-членах. Вона передбачає розв'язання вірменсько-азербайджанського – Нагірно-Карабаського конфлікту в межах територіальної цілісності, непорушності кордонів і суверенітету Азербайджану. У резолюції також зазначається, що конфлікт повинен бути розв'язаним на основі рішень, схвалених ООН, а Косовська модель і методи врегулювання інших конфліктів не можуть бути застосовані до Нагірного Карабаху. Водночас сесія ПА ОБСЄ відхилила пропозиції вірменської делегації про виключення із вказаної резолюції поправок про непорушність кордонів Азербайджану й залучення до переговорів вірменської общини Нагірного Карабаху [1].

Нинішня позиція України в Нагірно-Карабаському конфлікті визначається Стратегією національної безпеки України, яка затверджена указом Президента від 27 лютого 2007 р. Згідно з нею, основними пріоритетами регіонального співробітництва у Чорноморсько-Каспійському регіоні є: утвердження демократії та безпеки, розширення і поглиблення співпраці у форматах Спільноти Демократичного Вибору і ОДЕР–ГУАМ; активізація взаємодії з європейськими регіональними організаціями та участь у реалізації багатосторонніх проектів, формування субрегіональних систем колективної безпеки в інтересах усіх держав регіону. Україна має залишатися активним учасником процесів врегулювання «заморожених» конфліктів у регіоні [12].

На даному етапі, в період правління В.Януковича, Україна займе незмінну позицію, яка ґрунтується на повазі суверенітету і територіальної цілісності Азербайджану в міжнародно визнаних кордонах [11].

Отже, Україна протягом багатьох років займає чітку й принципову позицію щодо врегулювання Нагірно-Карабаського конфлікту. Вона полягає у збереженні територіальної цілісності Азербайджану й наданні Нагірному Карабаху широкої автономії. Український підхід базується на загальновизнаних нормах і принципах міжнародного права, резолюціях Ради Безпеки ООН й ОБСЄ. Українське бачення розв'язання даної проблеми відповідає не тільки її національним інтересам, а й інтересам держав Чорноморсько-Каспійського регіону, а також сприяє розвитку стратегічних і партнерських відносин з Азербайджанською Республікою. Україна бере активну участь у розв'язанні цієї проблеми в межах РЄ, ОБСЄ, ОДЕР–ГУАМ, СНД і навіть ООН, намагаючись активізувати їх і світову громадськість для врегулювання конфлікту. Україна готова виступати у ролі одного з посередників конфлікту, надати свою територію для переговорів між Азербайджаном і Вірменією, а також включити свої військові підрозділи до миротворчого контингенту в Нагірному Карабаху. Також Україна на двосторонньому рівні надавала посильну допомогу Азербайджану в подоланні наслідків конфлікту.

Список використаних джерел

1. В резолюцію ПА ОБСЕ включены важные пункты по урегулированию нагорно-карабахского конфликта // ИА.Тренд. – 2007, 11.07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bizspravka.ru/view_article_print.php?id=260838
2. Вирішення питання Нагірного Карабаху насамперед має відбутися мирним, демократичним шляхом, - Анатолій Кінах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/384.html>.
3. Дацюк А. В. Політика України з урегулювання збройних етнополітичних конфліктів: досвід та перспективи // Стратегічна панорама. – 2006. - № 1.
4. Дуднік О.Я. Офіційна позиція України щодо врегулювання Нагірно-Карабаського конфлікту [Текст] / О.Я. Дуднік // Світова політика і дипломатія на сучасному етапі. – 2009. – №15. – С.170-174.
5. Карабаський конфлікт – вісім кроків від міжетнічного протистояння до широкомасштабної війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nomos.com.ua/content/view/93/79/>.
6. Карабаський конфлікт можуть вирішити у Києві // Обозреватель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.obozrevatel.com/news_print/2006/6/19/119409.htm.
7. Нагірно-Карабаська проблема має бути вирішена виключно мирним шляхом, підкреслив в Єревані президент України // Країни світу. Азербайджан. Укрінформ про країну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svit.ukrinform.ua/Azerb/azerb.php?menu=ukrinform>.
8. Офіційна позиція України щодо Нагірного Карабаху залишається незмінною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kau.net.ua/ukr/press/news/e/id/367>.
9. Перспективи залучення України до врегулювання конфліктів на Кавказі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.academia.edu/HannaShelest/Papers/336278/>.
10. Посольство України в Азербайджанській Республіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/azerbaijan/ua/news/detail/13208.htm>.
11. Президент Виктор Янукович: Позиция Украины по нагорно-карабахскому конфликту основывается на уважении суверенитета и территориальной целостности Азербайджана [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trend.az/news/politics/1867888.html>
12. Указ президента України від 12 лютого 2007 року №105/2007 «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5728.html>.
13. Україна підтримує ініціативи азербайджанської сторони щодо Нагірно-Карабаського питання – інтерв'ю Віктора Ющенка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/news/data/17_10165.html.

14. Україна вважає справедливою позицію Азербайджану в Нагірно-Карабаському конфлікті, proUA/19.05.2005, 13:22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.proua.com/news/2005/05/19/132237.html>.
15. Україна може направити миротворців у гарячу точку Кавказу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/608/116/22018/>.

УДК 329.055.3(495)“1974/2010”(045)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Яцків М. М.,

аспірантка III року навчання кафедри міжнародних відносин та дипломатичної служби, факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка

Республіка Польща відіграє надзвичайно вагомую роль у зовнішній політиці України. Це зумовлено не лише географічним статусом сусідніх держав, але й спільною історією, тісними культурними та економічними зв'язками. Саме Польща 2 грудня 1991 року стала першою у світі країною, котра визнала державну незалежність України та заявила про намір встановлення дипломатичних відносин. Важливим документом для затвердження двосторонніх відносин став Договір про добросусідство, дружні відносини і співпрацю від 18 травня 1992 року. А вже з кінця 1997 року формула "стратегічного партнерства" у взаєминах з Україною постала абсолютною в офіційному політичному дискурсі Республіки Польща й поділяється децидентами польської зовнішньої політики незалежно від їх ідейно-політичної належності [1, 157].

Попри наявність в Україні доволі великої кількості стратегічних партнерів, рівень співпраці з якими не завжди повністю відповідає даному статусу, двосторонні українсько-польські відносини можна охарактеризувати саме як стратегічні, враховуючи тісне співробітництво на політичному, економічному, науковому, громадському рівнях, наявність спільних інтересів та механізмів їх реалізації тощо.

Однак все ж у реалізації власних стратегічних цілей партнери досягли неоднакових успіхів. Польща, проголосивши своїм пріоритетним завданням інтеграцію у європейські та євроатлантичні структури, у 1999 році стає членом НАТО, у 2004 році - членом ЄС. В той же час Україна, занадто обширно та доволі розмито задекларувавши основні напрямки розвитку зовнішньої політики, не набула членства ані в НАТО, ані в ЄС, наразі просто співпрацюючи з цими двома організаціями у рамках різноманітних програм. Великі надії у цій співпраці покладаються саме на Польщу.

Ще у 90-их роках минулого століття на суспільно-політичному рівні активно формувався образ Польщі як "адвоката" України перед

євроспільнотою, як держави, котра має всі можливості, а головне - зацікавленість у сприянні інтеграції України в ЄС. Після Помаранчевої революції 2004 року цей термін поступово зникає. А беручи до уваги нещодавнє висловлювання посла Польщі в Україні Генріка Літвіна, то все-таки Польща для України є навіть більше, аніж просто "адвокатом", оскільки "адвокат – це професіонал, який за свою працю бере гроші й працює для кожного, хто йому ці гроші платить. Те, що робила і робить Польща, – зовсім інше. (...) Тому ми від самого початку нашого нового незалежного життя підкреслювали значення України, наголошували, що для України має бути визначена європейська перспектива. Тут підтримка була й буде, бо це один з найважливіших елементів нашої політичної думки зараз у Польщі. (...) Та ще раз хочу підкреслити, що позиція Польщі щодо європейських перспектив України не змінилася." [2] А отже, Україна може розраховувати на підтримку Польщі у плані євроінтеграції, однак відсутність внутрішньополітичної стабільності, різкі зміни зовнішнього курсу здатні призвести до охолодження двосторонніх взаємин.

Важливість розвитку двосторонніх відносин з Польщею визначається ще й тим фактором, що таким чином Україна отримує можливість позбутися статусу "буферної зони" між ЄС-НАТО та Росією. Але з іншого боку Росія чинить вагомий вплив на зовнішню політику не лише України, але й Польщі. Тому Польща, прагнучи стати ключовим гравцем на політичній арені Центральної та Східної Європи, але й не бажаючи виявитися "останньою фортецею" на "полі битви" між Сходом і Заходом [3, 284], безсумнівно не може не враховувати позицію Кремля.

В економічному плані співпраця з Польщею вигідна в першу чергу через активну підтримку з боку останньої створення зони безмитної торгівлі між ЄС та Україною. Це відкриє для України нові ринки збуту і широкі інвестиційні можливості. Окрім того, навіть поживавлення торгівлі з Польщею як членом ЄС здатне полегшити доступ української продукції на європейський ринок та навпаки.

Після приєднання Польщі до Шенгенської зони у 2007 році виникли додаткові труднощі для розвитку та оптимізації співпраці між двома державами. Хоча Польща поступово лібералізує візовий режим, все ж зберігаються незручності, пов'язані із ускладненням перетину кордону для українських громадян. Тому необхідно покращувати зону малого прикордонного руху, розвивати співпрацю в рамках єврорегіонів (зараз в Україні такими є регіони "Буг" та "Карпати"). Зважаючи на високий потенціал та перспективи польсько-українського регіонального співробітництва, офіційна Варшава здійснює масштабні інвестиції у західні області України [4, с. 45]. Водночас можна говорити і про недостатню реалізованість багатьох спільних проектів, наприклад, євразійського нафтотранспортного коридору Одеса – Броди – Плоцьк – Гданськ, добудову якого Польща відмовилася фінансувати [5].

Водночас у спільній історії обох країн є багато "каменів спотикання", тлумачення та оцінка яких значною мірою впливають на процес розбудови і

поглиблення двосторонніх відносин. Зокрема, діяльність таких постатей української історії як С.Бандера, С.Петлюра тощо дотепер не отримала однозначної інтерпретації в самій Україні та є предметом гострих суспільно-політичних дискусій. З іншого боку, ведуться такі ж дискусії, але вже на міждержавному польсько-українському рівні, щодо договору Петлюри-Пілсудського 1920 р., Волинської трагедії 1943 року, меморіального комплексу Львівських орлят, відкритого 2005 року і т.п. Існування негативних стереотипів у свідомості обох суспільств здатне перешкодити подальшому розвитку двосторонніх відносин, а тому потребує ґрунтовного дослідження та пошуків компромісного розв'язання. Дуже важливим чинником поглиблення порозуміння є не лише політичні декларації та угоди, а в першу чергу посилення наукового, культурного співробітництва, залучення молоді, наприклад, шляхом активних учнівських та студентських обмінів, створення спільних навчальних закладів, засобів масової інформації тощо. Повинен відбутися двосторонній відхід від надмірного націоналізму до взаємної толерантності та взаємоповаги.

Таким чином, незважаючи на наявність багатьох проблемних моментів, в загальному українсько-польські відносини мають хорошу динаміку розвитку. За умови дотримання послідовного зовнішньополітичного курсу двома державами зміцнення двосторонніх взаємин спроможне допомогти Україні укріпити власні позиції на міжнародній арені, сприятиме зміцненню економіки та європейській інтеграції.

Список використаних джерел

1. Стоєцький С. Концепція стратегічного партнерства в політиці Республіки Польща щодо України // Політичний менеджмент. - 2005. - № 3 (12). - С.147-158.
2. Генрік Літвін: мені не дуже подобалося, коли Польщу називали «адвокатом». - доступно з <http://www.unian.net/ukr/news/news-445599.html>
3. Україна в сучасному геополітичному вимірі: теоретичні і прикладні аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. – К.: МАУП, 2002. – 488 с.
4. Зеленько Г. Вишеградська четвірка матиме на Заході те, що заробить на Сході / Галина Зеленько // Політика і час. – 2005. – №2. – С. 38–46.
5. Польща не фінансуватиме добудову нафтопроводу Одеса-Броди - доступно з <http://www.unian.net/ukr/news/news-456882.html>

УКРАЇНО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Паюк К. А.,

студентка V курсу відділення «Міжнародні відносини» Інституту соціальних наук Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

Історія україно-турецьких відносин бере свій початок задовго до здобуття Україною незалежності в 1991 р. і має декілька етапів свого розвитку, тривалість і плідність яких були окреслені становищем обох країн на міжнародній арені та умовами їх залучення до процесу міжнародних відносин того часу.

Із визнанням України незалежною (Туреччина визнала Україну 16 грудня 1991 р.) відносини між двома країнами отримали розвиток на якісно новому рівні. Встановлення консульських відносин між Україною та Туреччиною відбулося 20 листопада 1991 р., дипломатичних - 3 лютого 1992 року. У 1998 році рівень двостороннього співробітництва між країнами було визначено як конструктивне партнерство, а в 2003 році – україно-турецькі відносини набули статусу пріоритетних [3]. Разом з тим, все це супроводжувалось чередою двосторонніх візитів голів держав та міністрів закордонних справ, укладанням низки договорів відносно дружби, співпраці та подальшого поглиблення відносин, а також про розвиток торгівельно-економічної співпраці, скасування подвійного оподаткування, заохочення інвестицій та захист іноземного капіталу, будівництва нафтопроводу Джейхан-Самсун, співпрацю у сфері оборонної промисловості, культури, міжнародні транспортні перевезення, торгівельне судноплавство тощо; і взаємодією та співпрацею в рамках деяких міжнародних організацій (зокрема, в рамках ОЧЕС) [5].

Розглядаючи українсько-турецькі відносини на сучасному етапі слід зазначити, що в останні декілька років відносини між Україною та Туреччиною отримали новий імпульс та почали стрімко розвиватись. В результаті кількох років консультацій та серйозної підготовки 25 січня 2011 року в рамках офіційного візиту прем'єр-міністра Туреччини Р.Т. Ердогана в Україну було підписано Спільну декларацію про створення Стратегічної ради високого рівня між Україною та Туреччиною, що надало українсько-турецьким відносинам нового статусу – статусу стратегічного партнерства - разом з визначенням механізму його реалізації [1].

Перше засідання Стратегічної ради високого рівня між країнами відбулося 22 грудня 2011 р. під час офіційного візиту президента України В.Ф.Януковича до Турецької Республіки. Серед найважливіших питань, що обговорювались, були, в першу чергу, поглиблення співпраці в енергетичній та економічній сферах, скасування візового режиму та створення в майбутньому зони вільної торгівлі (ЗТС) між Україною та Туреччиною. Результатами таких домовленостей стали реалізація низки спільних проектів в транспортній сфері, таких, як «Вікінг» та «ZUBR», проведення декількох

раундів переговорів щодо створення ЗТС, збільшення кількості турецьких інвестицій в українську економіку, скасування візового режиму між двома країнами з 1 серпня 2012 р. тощо [2].

Друге засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною та Туреччиною відбулося 12-14 вересня 2012 р. у ході офіційного візиту в Україну прем'єр-міністра Турецької Республіки Р. Т. Ердогана, За результатами засідання Стратегічної ради високого рівня було підписано Спільну заяву, низку двосторонніх документів про співпрацю та досягнуто кількох вагомих домовленостей в енергетичній сфері, що мають для України велике значення [3]. Зокрема, турецька сторона пообіцяла помісячно пропускати 8 українських танкерів-метановозів через Босфор та Дарданелли, що відкриває для України в майбутньому можливість приймати зріджений газ через LNG-термінал в Одесі не тільки з Азербайджану, а й з Катару та Алжиру. Також було заявлено про співпраці у таких галузях, як транспортування електроенергії, будівництва газосховищ та LNG-терміналу (узбережжя Мармурового моря) на території Туреччини, спільний видобуток вуглеводню тощо. Крім того, Туреччина підтримала Україну та висловила свою зацікавленість щодо її приєднання до Трансанатолійського газопроводу (TANAP - Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline Project), що простягається з Азербайджану через Туреччину до кордонів з Болгарією та Грецією [4]. Разом з цим, турецький прем'єр-міністр висловив надію, що до кінця поточного десятиріччя товарообіг між двома країнами досягне 20 млрд. доларів [1]. Як результат досягнутих домовленостей продовжились раунди україно-турецьких переговорів щодо створення ЗТС, що включають в себе також узгодження положень майбутнього договору з роботою України над згодою про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС і членством Туреччини в Митному союзі ЄС; відбулась низка робочих візитів представників державних відомств обох країн. Третє засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною та Туреччиною, згідно домовленостей міністрів закордонних справ Л. Кожари та А. Давутоглу, заплановане на 2013 р. [3].

Таким чином, характеризуючи україно-турецькі відносини, їх слід розглядати як перспективні та такі, що мають позитивну динаміку розвитку. Співпраця між двома країнами охоплює різноманітні сфери – від культури до оборонної промисловості. Найбільш пріоритетними для вирішення на сьогоднішній день є питання енергетики та створення зони вільної торгівлі, що в майбутньому дозволять Україні та Туреччині вирішити проблеми енергоресурсів і створити сприятливі умови для покращення інвестиційного клімату та збільшення товарообігу між країнами.

Список використаних джерел

1. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının resmi sitesi: Türkiye-Ukrayna siyasi ilişkileri [Electronic kaynağı]. — Ulaşım rejimi: http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ukrayna-siyasi_iliskileri-.tr.mfa
2. Інтерв'ю с С. Корсунским [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://1tv.com.ua/ru/video/program/progolovne/2012/10/08/5438>.

3. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: Єдина інформаційна стрічка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/newswire>
4. Кравченко В. Слово Эрдогана / В. Кравченко [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://gazeta.zn.ua/POLITICS/slovo_erdogana.html.
5. Габер Е. Украина и Турция: два берега одного моря / Е. Габер [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://2000.net.ua/2000/forum/puls/71691>.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 327 (100-69= 133.1) (043)

ПІДХІД ФРАНЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Добродій О. Є.,

*студентка ОКР “Спеціаліст” спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

Стратегічне бачення проблем національної та європейської безпеки, як і основні напрямки французької зовнішньої та, зокрема, європейської політики, традиційно виголошуються президентом на щорічних конференціях послів. Відтак, основні пріоритети розвитку ЄПБО вперше прозвучали на відкритті 15-ї конференції послів в Парижі 27 серпня 2007 р. Саркозі відзначив, що головними перешкодами для розвитку європейської оборони є постулат, що ЄПБО розвивається проти НАТО і США. Друга проблема – те, що більшість європейців не хочуть платити за свою безпеку. За словами Саркозі, оборонні бюджети Франції і Великобританії становлять дві третини всіх оборонних бюджетів інших країн-членів, а бюджети цих двох країн на оборонні дослідження, відповідно, вдвічі перевищують бюджети решти членів. «Чотири країни не можуть оплачувати безпеку всіх інших» [2]. Франція та Британія виділяють 2,6 % ВВП на оборону. Середній показник серед інших членів ЄС становить лише 1,5 % при тому, що деякі країни-члени виділяють менше 1 %. З 21 члена ЄС і одночасно учасника НАТО на потреби оборони виділяють не менше 2 % ВВП лише Великобританія, Франція, Греція, Болгарія [4]. Тому Франція активно відстоює обов'язкове виділення всіма країнами-членами не менше 2 % ВВП на потреби оборони, адже для неї зростання оборонних бюджетів є інструментом збільшення ваги ЄПБО в міжнародних справах. На основі цих показників тодішній радник президента з питань оборони П'єр Лелуш у 2008 році пропонував створити групу з шести країн Європи – Франції, Великобританії, Німеччини, Іспанії, Італії та Польщі, об'єднану за критерієм подібності оборонного бюджету, який має складати не менше, ніж 2 % [3]. Однак, в силу того, що Лісабонський договір на той момент ще не був прийнятий повноцінно, цей проект диференційованої інтеграції було відкинуто.

У подальшому концептуальною основою безпекової політики Франції в ЄС залишалась Біла книга з оборони та національної безпеки, прийнята у 2008 році, а також Біла книга з зовнішньої та європейської політики 2008 року. В цих документах, фактично, були викладені пріоритети Франції на

президентство в Європейській Раді на друге півріччя 2008 року, закладена основа всеохоплюючої стратегії оцінки загроз і ризиків безпеки та способів їх подолання. Біла книга з зовнішньої та європейської політики Франції, розрахована на 2008-2020 рр., акцентує увагу на тому, що «в рамках Європейського Союзу слід посилювати політичну конвергенцію, яка є основою спільної зовнішньої та безпекової політики, а також продовжувати стимулювати ЄС відігравати більшу роль у підтриманні безпеки в регіоні та у всьому світі» [4]. Метою подальшого розвитку СПБО вважається надання ЄС здатності до 2010 року здійснювати повномасштабні операції та нейтралізувати пов'язані з ними ризики. Крім того, надзвичайно важливим вектором безпекової політики Франції є російський напрямок. Зокрема, підтримка Францією російської ініціативи щодо переформатування системи європейської безпеки та підписання Договору про європейську безпеку (ДЕБ). До того ж у французьких політичних та наукових колах давно існує точка зору про необхідність залучення Росії до європейської системи безпеки. При цьому слід зазначити, що Ніколя Саркозі чітко виділяв Росію, США, НАТО та ЄС як рівні та взаємопов'язані компоненти для ефективної безпеки. За його словами, ці складові розвиваються нога в ногу: незалежна європейська оборона і організація, в якій всі інші країни-партнери відіграють повноцінну роль [2].

Прихід Франсуа Олланда суттєво не змінив принципів, закладених у доктрині Ніколя Саркозі. На відміну від інших сфер, з багатьох стратегічних питань обидва політики мали схожі позиції, незважаючи на полярність ідеологій. Нинішній президент Французької Республіки підкреслює важливість збереження ядерного стримування як необхідного важеля впливу і захисту національних інтересів держави [5]. Він також вказав на курс зберегти і підтримати повітряний та морський компоненти ядерного стримування Франції. Тож оприлюднені ним пріоритети досить чітко нагадають програму колишнього керівництва.

В цьому контексті варто додати, що в умовах кризи країни-учасниці ЄС продовжують скорочувати витрати на загальну систему оборони і розробки в цій області, віддаючи перевагу антикризовим проектам та заходам, що стимулюють розвиток економіки. Однак, в цілому минулий рік показав, що за умов належного фінансування, проекти в сфері зовнішньої політики, оборони та безпеки здатні посилити роль Європейського Союзу не тільки в регіоні, але й у світі. У Нігерії, Південному Судані та на Сомалійському півострові були відкриті нові представництва ЄС під егідою Європейської політики безпеки і оборони – цього очікували протягом останніх трьох років [1]. Звичайно, залишаються питання, де європейці показали себе менш успішно. Перш за все це стосується пошуків єдиного підходу до Туреччини, в той час як переговори про вступ залишалися заблокованими. Тому для посилення свого міжнародного авторитету в майбутньому країнам ЄС необхідно подолати свої внутрішні розбіжності і поліпшити зовнішньополітичну координацію.

Список використаних джерел

1. Виторино А. Стойкость европейской внешней политики [Електронний ресурс] / А. Виторино // День — № 30 — 2013 — Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/ru/article/mirovye-diskussii/stoykost-evropeyskoj-vneshney-politiki>.
2. Олланд і Монті: «Зробити все, що міг» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua.euronews.com/2012/12/03/building-a-europe-for-future-generations/>.
3. Центр стратегических оценок и прогнозов об обороноспособности стран Евросоюза [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.csef.ru/studies/defence/projects/military_strategy_review/articles/1103.
4. Хилько О. Французьке бачення сучасної європейської безпеки і оборони [Електронний ресурс] / О. Хилько. — Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2010/polit/112-SevNTU/112-42.pdf>.
5. Франция в отсутствии внешней политики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.voltairenet.org/article175728.html>.

УДК:327 (1-622) НАТО «1999/2012» (043)

РОЗШИРЕННЯ НАТО НА СХІД ЯК ПРОБЛЕМА РОСІЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Гуров М. І.,

студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Із завершенням «холодної війни» проблеми війни і миру набули нового звучання.. Надії на те, що ХХІ століття буде більш безпечним для людства, ніж ХХ, поки не виправдовуються. Спостерігається зростання числа неядерних, локальних, міждержавних і внутрішньодержавних конфліктів. В умовах зростання руйнівної сили звичайної зброї, наслідки цих конфліктів стають все більш небезпечними. Історію відносин між пострадянською Росією і Північноатлантичним альянсом прийнято відраховувати з 20 грудня 1991 року, коли президент РРФСР Борис Єльцин звернувся до керівництва НАТО із заявою про те, що Росія готова розглядати питання про свій вступ до НАТО як «довгострокову політичну мету». Тоді ж Росія стала одним з засновників Ради північноатлантичного партнерства (з травня 1997 року - Ради євроатлантичного партнерства, РЄАП), створеного для співпраці НАТО та країн колишнього Варшавського договору.

Починаючи з 1993 р., розширення Північноатлантичного альянсу на схід утворює одну з провідних сюжетних ліній у відносинах між Росією і Заходом, в формуванні російської зовнішньої політики в цілому, в боротьбі ідей і політичних течій з питань з військово-стратегічної орієнтації Росії і, в

кінцевому рахунку, з її цивілізаційної приналежності. При цьому історія дискусій про розширення НАТО свідчить про глибокі відмінності в сприйнятті проблеми російськими та західними спостерігачами.

Отже вивчення теми відносин НАТО та Росії у контексті розширення НАТО на схід є актуальною на сучасному етапі. Метою дослідження є показати особливості і перспективи розвитку взаємин Росії та НАТО у нових політичних міжнародних умовах.

У 1990-ті роки світ став свідком боротьби між прихильниками і противниками розширення, перший етап якої завершився перемогою прихильників експансії, оголивши при цьому глибокі протиріччя як між Заходом і Сходом, змінили свої геополітичні контури, так і всередині самої західної еліти. 12 березня 1999 ідея, що недавно здавалася багатьом на Заході безглуздою, безперспективною і небезпечною здійснилася: колишні члени Організації Варшавського Договору (ОВД) Польща, Чехія та Угорщина стали членами НАТО. Тим часом уже через два тижні Північноатлантичний альянс, тепер уже в складі 19 держав, в порушення Статуту ООН і всього міжнародно-правового порядку, скоїв напад на Союзу Республіку Югославію (СРЮ). Стало ясно, що російська дипломатія та експертно-політична спільнота, до цих пір дебатували приватне питання розширення альянсу, випустили з уваги формування ідеології і стратегічних планів куди більш великої та глибокої експансії [1].

У Росії прийняття програми ПЗМ викликало прилив ейфорії, оскільки вона сприймалася як альтернатива розширенню НАТО, а не як один з етапів процесу, хід якого почасти залежав від дій самої Росії, в тому числі і дій попереджувального характеру. В кінцевому рахунку праві виявилися ті спостерігачі, які не поділяли загальної ейфорії, вважаючи, що «велика гра навколо розширення НАТО тільки починається» [7].

Деякі противники розширення НАТО на Заході вважали, що Росія навряд чи піде на таку угоду в існуючих обставин або що ратифікація договору парламентами країн НАТО і Росії може бути ускладнена, що, в свою чергу, загальмує розширення альянсу. Насправді, російське керівництво прийняло не тільки саму ідею, а й запропоновану Вашингтоном структуру. Провідні американські газети писали про те, що Б. Єльцин погодився підписати Паризький Акт в обмін на обіцянку Клінтона допомогти Москві в отриманні нового кредиту МВФ і перейменувати «Велику сімку» в «Велику вісімку» [2]. Історичним парадоксом є участь в розробці цього документа Е. Прімакова в якості російського міністра закордонних справ, однак слід згадати про те, що зовнішня політика по Конституції РФ 1993 р. була винятковою прерогативою президентської влади [6].

Як вважають дослідники, утворена відповідно до акту Спільна постійна рада (СПС) задала нові інституціональні параметри взаємодії між Росією і НАТО. Як свідчить досвід наступних років, формат двосторонньої взаємодії Росії з НАТО як єдиного цілого істотно погіршив позиції Росії при переговорах з альянсом у порівнянні, наприклад, з СПС. Оскільки в рамках нового форуму російські представники мали справу не з представниками

індивідуальних членів та кандидатів у члени альянсу, а із заздальгідь консолідованою позицією натовської верхівки. До того ж СПС спочатку діяв в рамках жорстко обмеженою компетенції, що виключало ухвалення рішень, які накладали б які б то не було обмеження на подальші дії сторін. В цьому контексті будь-яка активність СПС і участь в ньому Росії або, навпаки, заморожування його діяльності (як це сталося після нападу НАТО на Югославію) мають суто символічне значення і в кращому випадку виступають як відображення більш глибоких тенденцій у відносинах між Заходом і Росією. Подібна ситуація є неминучою і легко передбачуваною розплатою російської дипломатії за її захоплення ідеєю «особливого статусу» Росії у відносинах з НАТО як цілим, яка на ділі тільки сприяє зведенню інституційних та психологічних бар'єрів між Росією і «малими» європейськими країнами - як членами, так і не членами альянсу.

Після всіх геополітичних змін у світі перед Росією, котра вже не мала такого впливу і ваги в міжнародних справах, як було у СРСР, але оголосила себе його правонаступницею, стало завдання - визначити своє місце на світовій арені, позначити пріоритети і національні інтереси держави. Основний вплив на характер зовнішньополітичної діяльності у розглянутий період надавали нові погляди президента Б. Єльцина, а також тодішнього міністра закордонних справ А. В. Козирєва і пов'язаної з ними політичної та наукової еліти. Необхідно підкреслити, що в 1992-1996 рр. американський напрям зовнішньої політики став переважати [3].

Відмовившись від колишніх ідеологічних установок, які російське керівництво оголосило майже єдиною причиною конфронтації в холодній війні, палаючи бажанням в стислі терміни побудувати в Росії «демократичну державу з процвітаючою ринковою економікою», нова влада розглядали Захід, і перш за все США, як головного політичного та ідеологічного союзника, основне джерело економічної допомоги, необхідної для проведення внутрішніх реформ, а також як зразок для наслідування.

Хоча офіційна точка зору з цього питання заявлена в концепції національної безпеки і військової доктрини, розуміння цієї загрози залишається найчастіше досить невиразним, а в новій Концепції національної безпеки вона набагато менш акцентована, ніж в колишньої. Це є відображенням тієї обставини, що в російському суспільстві політиків та експертів існували і продовжують існувати різні, багато в чому діаметрально протилежні точки зору на цей рахунок, хоча ці розбіжності в більшості випадків ясно не окреслені. Одні вважають, що експансія альянсу створює безпосередню військову загрозу для Росії з боку Заходу, що переслідує мету економічного закабалення і розчленування країни, в той час як на протилежному фланзі, по меншій мірі до початку бомбардувань Югославії, багато хто був щиро впевнені в тому, що розширення НАТО є закономірним відповіддю на «імперські амбіції» або «імперську ностальгію» Москви і, можливо, його єдиний негативний ефект полягає в непрямій пропагандистській підживленні «націонал-комуністичного реваншу» [5].

Поряд з цим ключовою проблемою російської безпеки і зовнішньої політики є стійкий образ Росії як безпринципної сили, що вважається виключно з матеріальними факторами - імідж, укорінений не тільки на Заході, але і на Сході, не тільки серед еліт, а й у широких верствах громадської думки. Внутрішньополітичні обставини, які формують зовнішню політику Росії, говорять про те, що в доступному для огляду майбутньому цей непривабливий образ у всякому разі не зблякне, а поведінка Росії як суб'єкта світової політики буде як і раніше будуватися виходячи з оцінки одномоментного співвідношення матеріальних ресурсів, поза будь-якої системи універсальних цінностей і довгострокових принципів, які були б привабливі для широкого кола учасників світової спільноти. У цьому ж руслі в цілому знаходиться і намітився на початку 2000 р. прагматичний курс на розморожування відносин з НАТО, який сприяє російській владі у вирішенні її короткострокових завдань, але не знімає з порядку денного ні питань довгострокового забезпечення національної безпеки та збереження європейського аспекту російської ідентичності, ні аналогічних проблем, що стоять перед іншими державами, що не входять в НАТО, ні перед самим Заходом.

Список використаних джерел

1. Андреев Е. Росія і НАТО: розвиток стратегічного партнерства / Е. Андреев // Обозреватель. - 2004. - № 12. - С. 90-95.
2. Богомолів В. Росія - НАТО / В. Богомолів // Парламентська газета. - 2008. - 10 квітня. (№ 24/25). - С. 40.
3. Гансер Д. НАТО. Секретні армії в Європі / Д. Гансер; переклад з англ. - М.: «Європа», 2006. - 112 с. - (Війни).
4. Гацько М. Зовнішні загрози військової безпеки Росії / М. Гацько // оглядач. - 2006. - № 10. - С. 12-25.
5. Джафар С. Сучасна антикризова стратегія НАТО та її вплив на взаємини з Росією / С. Джафаров // Соціально-гуманітарні знання. - 2006. - № 4. - С. 17-33.
6. Кириллов В. Росія і НАТО: геостратегічні реалії / В. Кириллов // Військова думка. - 2007. - № 9. - С. 2-12.
7. Максимович І. НАТО і Росія на початку третього тисячоліття / І. Максимович // Обозреватель. - 2006. - № 9. - С. 12-25.

АНАЛІЗ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ США ТА РФ У 2002-2012 РР.

Іманова А. С.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

У постбіполярному світі взаємовідносини Росії і США неодноразово змінювалися. Існує цілком достатньо підстав для ретельного аналізу проблем і перспектив російсько-американських відносин у сторіччі, що наступило, оцінки їхньої ролі у формуванні нового світоустрою, утримування політики США на російському напрямку, місця Росії в системі зовнішньополітичних пріоритетів США, а також оцінки сфер взаємодії двох найбільших ядерних держав у майбутні роки, так само як і областей суперництва й розбіжностей.

Аналіз відносин між США та РФ є досить актуальним питанням. Проаналізувавши еволюцію відносин США та Росії, ми визначимо основні мотиви і інтереси цих країн у політичній, безпековій та економічній сферах, окреслимо політичні теорії, що дозволяють прогнозувати подальший розвиток відносин США та Росії, зробимо висновки щодо їх впливу на реалізацію зовнішньополітичних завдань України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції.

Відносини між США та Росією є одними з визначальних чинників безпекової ситуації у світі. Їх стан впливає на діяльність ключових європейських організацій, зокрема НАТО і ЄС. Питання американсько-російських відносин є важливе при визначенні пріоритетів зовнішньої політики України і при оцінці перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції. Між тим характер відносин між Вашингтоном і Москвою є проблемою не стільки академічною, скільки ідеологічною, (гео-) політичною, світоглядною. В обох країнах є експерти, представники лобістських кіл, які мають змогу впливати на прийняття стратегічного рівня рішень, що належать або до «партії війни», або до «партії миру». Але це лише одна сторона питання, це те, що стосується засобів досягнення стратегічних цілей і форм забезпечення національних інтересів. Ще більш принциповим вважається уявлення і переконливість ключових акторів у тому, яким повинен бути світовий порядок.

Проголошена США політика «перезавантаження» у відносинах з Росією створює нові умови щодо реалізації політики національної безпеки України. Характер таких відносин двох центрів сили – стратегічних партнерів нашої держави – значною мірою впливає як на вирішення Україною тактичних задач, так і на досягнення стратегічних цілей. Тому об'єктивний аналіз цих умов і адекватний прогноз подальшого розвитку подій є новітньою науковою проблемою, що вимагає активних досліджень.

У пострадянський період відносини США і Росії носили мінливий характер, коливаючись від досить теплих до вкрай конфліктних. Сьогодні обидві сторони намагаються подолати охолодження останніх років, знайти

спільні точки дотику, відновити взаємовигідне співробітництво. Причому йдеться не стільки про двостороннє співробітництво, а насамперед про узгодження правил гри на глобальному рівні, формуванні і підтримці сталого світового порядку. Як бачимо, на сьогодні є майже одночасний прихід до влади в обох країнах нових адміністрацій. І якщо у Сполучених Штатах команда Барака Обами вела боротьбу за президентське крісло під гаслом «Change We Need» («Зміни, які нам необхідні»), то нова влада в Кремлі сформувалася на принципах «наслідування курсу». Разом з тим в обох випадках – американському і російському – не можна виключати певної політичної інтриги. Відкритим залишається питання: наскільки глибокою буде ревізія «лінії неоконсерваторів» зі сторони нової команди Білого дому. Також немає повної впевненості, що президент Російської Федерації Дмитро Медведєв залишиться в тіні свого попередника Володимира Путіна і не продемонструє «власного обличчя».

Переживши пік потепління у 2002–2003 рр., коли США та їх європейські союзники достатньо предметно обговорювали навіть питання членства Росії у НАТО, американсько-російські відносини почали стрімко погіршуватися з 2004 р. Невдоволення Заходу викликали обмеження свободи слова в Росії та репресії проти політично нелояльних бізнесменів, Росію дратувала зростаюча критика з боку Заходу її внутрішньої політики. Однак взаємні звинувачення спочатку не ставили під сумнів стратегічне партнерство, яке згідно офіційних заяв базувалося на спільних цінностях та інтересах. Незважаючи на те, що російській президент час від часу робив внутрішньополітичні заяви, що свідчили про зворотне, наприклад щодо трагічності зникнення СРСР [8] і наявності неназваних зовнішніх ворогів, які прагнуть знищити його останній уламок – «ядерну Росію», – ці заяви м'яко дезавуїувалися на світових форумах, де В. Путін незмінно заявляв про універсальність принципів демократії і відданість ним з боку Росії. Тому відома «мюнхенська промова» 2007 р., в якій основною загрозою світові було названо Сполучені Штати [9] та їх намагання зробити власні цінності й інтереси універсальними, знаменувала кардинальну внутрішню еволюцію Росії.

Під час першої зустрічі президента США Б. Обами і російського лідера Д. Медведєва, що пройшла 1 квітня 2009 р. у Лондоні, сторони домовилися про негайний початок двосторонніх переговорів для досягнення нової угоди про скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Друга зустріч двох президентів відбулася в Москві на початку липня. За підсумками переговорів на вищому рівні було підписано угоду про військовий транзит територією Росії до Афганістану. Документ передбачає як наземний, так і повітряний транзит. Крім того, президенти РФ і США підписали рамковий документ про стратегічні наступальні озброєння. Також погоджені основні параметри майбутнього договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО). Передбачається, що через сім років після набуття чинності нової угоди кожна зі сторін повинна мати від 1500 до 1675 ядерних боеголовок на 500–1100 носіях [16].

Таким чином, відносини США і Росії – динамічний процес, складна дипломатична і геополітична гра. Чим закінчиться цього разу «перезавантаження», поки що достеменно не відомо. Ключовими «вузлами» у відносинах США і Росії у найближчій перспективі є умови, на яких буде досягнуто угоду зі СНО, і чи будуть розміщені елементи ПРО в інших країнах ЦСЄ замість Чехії і Польщі. Тому подальші розвідки з даного напрямку будуть полягати у моніторингу двосторонніх (США–РФ) контактів, переговорів, досягнутих угод і об’єктивному їх аналізі.

Список використаних джерел

1. Страус, А. Л. Униполярность: концентрическая структура нового мирового порядка и позиция России // Полис, 1997. – № 2. – С. 27–44.
2. Halper, S. America Alone: The Neo-Conservatives and the Global Order / S. Halper, J. Clarke. – Cambridge, 2004.
3. Киссинджер, Г. Икона и орёл // The International Herald Tribune. Tuesday, March 20, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inosmi.ru/world/>
4. Фалин, В. О вероятном сценарии действий США в отношении России в 2006–2008 годах [Електронний ресурс] / В. Фалин, Г. Евстафьев. – Режим доступу : <http://newroz.ucoz.ru/>
5. Дугин, А. Проект «Евразия». – М., Эксмо, Яуза, 2004 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.evrasia.org/modules.php/>
6. Караганов, С. А. Перенастройка, а не перезагрузка. Интересы России в отношениях с США. Россия в глобальной политике [Електронний ресурс] / С. А. Караганов, Д. В. Суслов, Т. В. Бордачев. – Режим доступу : <http://www.globalaffairs.ru/>
7. Тренин, Д. Российское восприятие угроз и стратегическая позиция. – 2007. – ноябрь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://flot.com/nowadays/concept/opposite/usanalitics1.htm>
8. Послание Президента Федеральному Собранию Российской Федерации // Российская газета. – 2005. – 25 апреля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rg.ru/2005/04/25/poslanie-text.html>
9. Выступление президента России на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, 10 февраля 2007 г. // Российская газета. – 2007. – 12 февраля (№ 4292) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rg.ru/2007/02/12/putin-vistuplenie.html>
10. На неверном пути: что может и должен сделать Вашингтон в отношении России и США [Електронний ресурс] // Council on Foreign Relations. – Режим доступу : <http://www.cfr.org/content/publications/attachments/RussianTranslationofRussiaTFR.pdf>.

СОТРУДНИЧЕСТВО США И ЕС В БОРЬБЕ С МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ

*Иорганский Д. Н.,
студент IV курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*

Террористические атаки 11 сентября и последующее раскрытие ячеек Аль-Каиды в Европе придали новый импульс инициативам ЕС по борьбе с международным терроризмом и прочими трансграничными преступлениями. На протяжении многих лет усилия ЕС по решению этих проблем наталкивались на сопротивление со стороны таких вещей, как понимание национального суверенитета его членов, нехватка ресурсов и особенно недостаток доверия между правоохранительными органами. Предпринятые после событий 11 сентября меры по выслеживанию подозреваемых в терроризме и заморозке их финансовых активов, в тесной связке с властями США, привели к многочисленным арестам, особенно в Бельгии, Франции, Германии, Италии, Испании, а также Великобритании. Германия и Испания при этом были отмечены как ключевые логистические и планировочные центры при подготовке к атаке на США. В результате, многие европейские лидеры осознали, что открытые границы в сочетании с разными правовыми системами стран ЕС позволяли террористам и другим преступникам передвигаться через границы, избегая арестов и преследований.

Администрация Буша-мл. и представители Конгресса США приветствовали инициативы ЕС в надежде, что они помогут раскрыть другие террористические ячейки в Европе и за ее пределами, планирующие новые атаки на США или их интересы. В выводах доклада Комиссии 9/11 Белому Дому рекомендовалось создать содержательную коалиционную стратегию противостояния исламу, усилить практику обмена информацией о террористах с союзниками, которым можно доверять и усиливать безопасность границ путем развития международной кооперации. [1]

Развитие связей США-ЕС.

Контакты между чиновниками США и ЕС – на всех уровнях – на тему правоохранительной, юридической и пограничной политики существенно участились. Госдепартамент США, Департамент юстиции, Министерство по безопасности Родины, и Казначейство были активно вовлечены в этот процесс. Руководители этих ведомств встречались на министерском уровне со своими коллегами из ЕС по меньшей мере раз в год, а рабочая группа США-ЕС собиралась каждые полгода, чтобы обсудить правоохранительную и юридическую кооперацию в борьбе с терроризмом. Европол послал двух агентов в Вашингтон, а США разместили агента ФБР в Гааге, чтобы сотрудничать в контртеррористических мероприятиях. Представители США и ЕС также унифицировали свои списки террористов и начали регулярные диалоги касательно финансирования терроризма. Весной 2003 года

президент США Джордж Буш анонсировал создание Центра сбора информации о террористической угрозе - Terrorist Threat Integration Center (ТТИС). Центр, в состав которого вошли сотрудники ЦРУ, ФБР, Пентагона и Министерства внутренней безопасности, должен был заниматься анализом и прогнозированием террористических угроз.[4]

Соглашения о правоохранительной и юридической кооперации.

В 2001-2002 г. были заключены два соглашения между США и Европолем об обмене как «стратегической» информацией (анализ тенденций и оценка рисков), так и «личной» (имена, адреса, судимости и т.д.). Переговоры о личной информации были особенно сложными, т.к. у Европола были опасения касательно соответствия США стандартам защиты информации, принятых в ЕС. В Евросоюзе защита личных данных является одной из неотъемлемых черт и законодательство прописано так, чтобы оградить правоохранительные органы от личной информации насколько это возможно. В 2003 г. США и ЕС подписали два договора об экстрадиции и взаимной правовой помощи, чтобы упростить процесс выдачи и содействовать лучшему взаимодействию спецслужб. Вашингтон согласился с требованием ЕС, по которому выданным странами ЕС подозреваемым не будет грозить смертная казнь, запрещенная в ЕС. В течение 2000-х годов сотрудничество нарастало, а в 2012 г. стороны заключили соглашение об обмене данными об авиапассажирах. В ЕС соглашение подвергалось критике[3].

Соединенные Штаты и ЕС были активными партнерами в усилиях по отслеживанию и остановке террористического финансирования. Обе стороны сотрудничают часто на глобальных форумах, таких, как Организация Объединенных Наций и межправительственная ФАТФ, для пресечения финансирования терроризма и для улучшения инструментария международных финансовых расследований. США и ЕС выгодно соглашение, которое дает американским властям доступ к финансовым данным, хранящимся в базе данных расположенного в Бельгии Консорциума международных банков, известной как SWIFT. Власти США поделились в результате более чем 1550 уликами с правительствами европейских стран, и многие из них помогли в предотвращении или расследовании терактов в Европе. [5]

Список использованных источников

1. Доклад Комиссии 9/11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/doc/1770587> . - Название с экрана
2. ЕС и США решили объединиться в борьбе с терроризмом [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rosbalt.ru/main/2010/10/04/777289.html> . - Название с экрана
3. Немецкий эксперт критикует соглашение ЕС - США по обмену данными об авиапассажирах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dw.de/немецкий-эксперт-критикует-соглашение-ес-сша-по-обмену-данными-об-авиапассажирах/a-15899059-1> . - Название с экрана

4. Разведданные: пора делиться [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.agentura.ru/press/about/jointprojects/bigpolitics/terrornet/> . - Название с экрана
5. U.S.-EU Cooperation Against Terrorism [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.investigativeproject.org/documents/testimony/29.pdf/> . - Название с экрана.

УДК

ОТНОШЕНИЯ США И ИЗРАИЛЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Кандаурова А.М.,

студентка IV курса специальности «Международные отношения»

Мариупольского государственного университета

В условиях глобализационных процессов на современном этапе, мир становится все больше взаимосвязан между собой, а страны развивают все большее сотрудничество в различных сферах, участвуют в интеграционных процессах и т.д.

США долгое время являлись страной лидером в мире, и хотя сейчас Китай заметно вытесняет США из многих регионов, Соединенные Штаты являются важным игроком на международной арене.

Израиль является одним из основных стратегически важных партнеров Соединенных Штатов на Ближнем Востоке. Страны сотрудничают между собой достаточно большое количество времени в различных сферах от экономической, военной сфер заканчивая культурным обменом. Что касается инвестиций США в Израиль, то они достаточно велики. Например, из недавних новостей мы узнали, что Казначейство штата Огайо приобрело государственные облигации Израиля на сумму в 42 миллиона долларов. Общий размер инвестиций штата Огайо в израильские гособлигации составил 80 миллионов долларов. По данным газеты Cleveland Jewish News, эта покупка является крупнейшей в истории США одноразовой правительственной инвестицией в государственные ценные бумаги Израиля. Предыдущим рекордом была закупка несколькими штатами израильских гособлигаций на 25 миллионов долларов. Инициатором инвестиции стал казначей штата Джош Мандель. "Мы верим, что это хорошее вложение денег налогоплательщиков Огайо, соответствующее нашей стратегии вложения денег в безопасные ценные бумаги", - заявил Мандель в интервью изданию.^[1]

По мнению многих аналитиков израильская экономика не является самодостаточной и зависит от субсидий и помощи из-за рубежа, в первую очередь из США. Израиль лидирует по общей сумме помощи, полученной от США после Второй мировой войны.^[1] В 2011 году Израиль получил от США 3,029 млрд долларов, 3,0 млрд из этого — на оборонные расходы. Американская помощь составляет 4,4 % бюджета и 1,2 % ВВП Израиля.

Политическое сотрудничество между странами развивалось наравне с экономическим, с начала создания государства Израиль. США были вторым государством после СССР, признавшим Израиль. Президент США Гарри Трумэн лично приложил большие усилия для поддержки плана ООН о разделе Палестины.

В 1989 году Израиль стал первой страной, признанной основным союзником вне НАТО, что позволило ЦАХАЛу принимать участие в американских военных проектах. США является основным военно-стратегическим партнёром Израиля.

Что касается отношений на современном этапе, то они безусловно развиваются. Однако есть ряд проблем. Начальные шаги администрации Обамы, резко критикующие продолжение строительства израильских поселений на оккупированных территориях, привели к кризису в отношениях между государствами. Заявление о строительстве 1600 новых зданий в поселениях стали пиком в ухудшающихся отношениях. Поддержка США заявления ООН о уничтожении ядерного оружия на Ближнем Востоке и контроле ядерного арсенала Израиля также не улучшили атмосферы двустороннего сотрудничества.

Второй момент, гораздо более важный для Израиля - ситуация в связи с Ираном, и проблема его ядерного оружия. Биньямин Нетаньяху, премьер-министр Израиля считает: «Санкции, вероятно, остановят Иран только в том случае, если над его головой нависнет убедительная военная угроза». Он добавил, что атаковать Иран необходимо до того, как он закончит процесс обогащения урана до 20%. В противном случае ничто не помешает Тегерану в ближайшее время накопить достаточно материала для создания бомбы. Однако США настаивают на том, что решать проблему надо не силой, а с помощью санкций и дипломатического давления.^[3]

Израиль и раньше просил США атаковать Иран или говорил, что нападет на ядерные объекты самостоятельно. У Израиля есть серьезные основания для беспокойства, ведь именно еврейское государство может стать главной мишенью атаки Ирана, который проводит антиизраильскую политику. Итак, мы можем сделать выводы, что между двумя странами идет плодотворное сотрудничество в военных отраслях и экономическом взаимодействии. Проводится ряд совместных военных учений, Соединенные Штаты вкладывают инвестиции в экономику Израиля. Существует и ряд проблем, но они носят больше политический характер, нежели экономический. Основной проблемой является разногласие мнений правительства США и Израиля по поводу палестинской проблемы и путей ее решения.

Список использованных источников

1. Штат Огайо совершил крупнейшую в истории США покупку израильских гособлигаций NEWSru.co.il [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.newsru.co.il/finance/09mar2013/ohio304.html>.

2. *Об отношениях Израиля и США. Вице-президент американских еврейских организаций Малкольм Хонлайн остановился на взаимоотношениях США и Израиля [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.israel7.ru/News/News.aspx/158102#.UT-gfNZhWvU>.*
3. *Израиль призывает США бомбить Иран[Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.dni.ru/polit/2013/1/30/247370.html>.*

УДК 327(87):061.1АЛБА(043)

АЛБА – ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕНЕСУЕЛИ У БОРОТЬБИ ЗА РЕГІОНАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО

Кокуріна І. В.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

У даній статті автор розглядає особливості функціонування регіональної організації АЛБА. Стаття містить інформацію про роль Венесуели у розвитку цього блоку. Підкреслені методи, за допомогою яких країна ставить себе як лідер організації, визначено роль АЛБИ, як спосіб впливу Венесуели на країни регіону.

Ключові слова: Венесуела, АЛБА, регіональне лідерство, боліваризм, нафта, регіональна інтеграція, інтеграційний проект, Уго Чавес.

Уряд Венесуели в особі нині покійного Уго Чавеса ставив перед собою доволі амбіційні задачі. Зокрема, основним пріоритетом було становлення Венесуели не тільки, як регіонального лідера, а й виведення країни на міжнародну арену, як сильного глобального гравця.

Одним з інструментів, за допомогою якого могло бути реалізовано це рішення, Уго Чавес вбачав у розвитку регіональної інтеграції країн Латинської Америки під своїм керівництвом. Ідея латиноамериканської інтеграції, поряд з гаслом про багатополарність світу служать ядром концепції боліваризму. У свою чергу саме ідеї боліваризму є основою політики Венесуели при Уго Чавесі.

Уже в перші роки свого правління він намагався втілювати цю концепцію у зовнішньополітичній діяльності. Проте внутрішня нестабільність у Венесуелі на початку ХХІ століття не сприяла реалізації цих ідей в регіоні.

Зміцнивши свої позиції всередині країни після невдалого путчу проамериканської опозиції у 2002 році і поразки опозиції на референдумі 2004 року, президент Венесуели Уго Чавес розгорнув бурхливу зовнішньополітичну активність, спрямовану на економічну інтеграцію Латинської Америки [4].

Варто відзначити, що на момент приходу до влади Уго Чавеса, інтеграційні процеси на континенті розвивалися. Протягом достатнього часу

вже існували такі регіональні об'єднання, як МЕРКОСУР, КАРИКОМ, Андське співтовариство, що діяли досить успішно в Латинській Америці.

Проте цілі цих блоків не співпадали з інтересами та задумами Уго Чавеса. Яскравим прикладом став вихід Венесуели з Андського співтовариства, в якому країна перебувала тривалий час. Причиною цього демаршу стало рішення Перу заключити договір про вільну торгівлю з США [1].

У 2004 році в піку США Уго Чавес запустив власний інтеграційний проект - АЛБА. По-перше, цей проект закриває шлях північноамериканській моделі співпраці на південь від Панамського каналу. По-друге, наслідком таких процесів став початок ідеологічної, економічної та політичної експансії Каракаса в Центральньоамериканський регіон і Карибський басейн [2].

Народження Боліваріанського альянсу для народів нашої Америки відкрило шлях для нової зовнішньої політики, заснованої на принципах співпраці, інтеграції і солідарності між народами [3]. Зусилля венесуельського керівництва концентруються на подальшому зміцненні АЛБА з метою формування нової моделі політичної та економічної інтеграції, що у свою чергу призводить до посилення та закріплення позицій країни у регіоні.

Проте, варто відзначити, що це типовий субсидіарний проект, який не має нічого спільного з інтеграцією у звичному розумінні цього слова. Країни, що входять до нього, фактично перебувають на дотації Венесуели. Вона забезпечує більшу частину потреби Куби у нафті та функціонування кубинської економіки [1]. Країна сидить на так званій «венесуельській голці».

Головний інструмент впливу Венесуели на латиноамериканські країни – нафта. Пільгові поставки нафти активно використовуються для зміцнення міжнародних позицій адміністрації країни.

Проте слід сказати, що відносини Венесуели з країнами регіону не носять односторонній характер. Наприклад, основу кубинсько - венесуельських відносин становить співробітництво в сфері освіти, медицини, спорту, енергетики, соціальної та культурної сфери (саме в такій послідовності) [1]. Нікарагуа вступила до АЛБИ, виходячи насамперед зі своїх ідеологічних принципів.

Те саме можна сказати й про Гондурас, який вступив, а потім вийшов з організації після зміни влади у країні та її зовнішньополітичного курсу. Венесуела припинила постачання нафти Гондурасу, яке до цього відбувалося на пільгових умовах з її боку. Такі дії показують могутність політики Венесуели в Латинській Америці [5].

Визначальним мотивом входження в блок Домініки, Еквадора, Сент – Вінсента і Гренадини, Антигуа і Барбуди був розрахунок на те, що в разі приєднання до АЛБА у цих країнах при наявності фінансової і нафтової підтримки Венесуели почнуть здійснюватися більш-менш ефективні програми, спрямовані на вирішення найгостріших соціальних проблем. Тобто

мотиви носили скоріше соціально – економічний, ніж політичний характер [2].

Таке поступове розширення впливу Венесуели на Карибські та центральноамериканські країни дає їй їх політичну і дипломатичну підтримку в інститутах Міжамериканської системи, в першу чергу в ОАД [2].

У той же час, варто відзначити, що не останню роль в успішному функціонуванні АЛБА, крім нафтового чинника, грав особистий авторитет покійного лідера Венесуели Уго Чавеса. Якщо перемогу на виборах одержить прихильник лінії колишнього президента - на соціалізм ХХІ століття, то навряд чи відбудуться суттєві зміни у співпраці між країнами блоку. У випадку ж перемоги представника опозиції може стати питання про радикальну зміну принципів цієї організації, чи навіть її розпуск.

Таким чином, подальша доля функціонування АЛБА залежить від політичної сили, яка стане на чолі Венесуели та нових зовнішньополітичних пріоритетів керівництва країни.

Список використаних джерел

1. Дабагян Э. С. Энергетическая дипломатия: [материалы "круглого стола" "Факторы перемен и новые ориентиры межгосударственных отношений в Латинской Америке"] / Э. С. Дабагян // Латинская Америка. — 2008. — № 11. — С. 58-60.
2. Колесникова А. А. Особливості функціонування АЛБА / А. А. Колесникова // Гілея. — 2011. — №10. — С. 520-524.
3. Сирояма Т. Нефть Венесуэлы – история и сегодняшний день / Тарья Сирояма [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://latindex.ru/content/articles/1499/>.
4. Смирнов Ю. Латинская Америка: интеграция с социалистическим лицом / Юрий Смирнов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.novopol.ru/-latinskaya-amerika-integratsiya-s-sotsialisticheskim--text10464.html>.
5. Venezuela ordena retiro de embajador y cese de envío de petróleo a Paraguay [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://archivo.vtv.gob.ve/index.php/internacionales/83936-venezuela-ordena-retiro-de-embajador-y-cese-de-envio-de-petroleo-a-paraguay->.

РОЛЬ ТА ВПЛИВ США У ВРЕГУЛЮВАННІ ПАКИСТАНО-ІНДІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ

*Коломоєць А. С.,
студентка III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

У Індії та Пакистана вже давно існують суперечливі погляди з приводу залучення зовнішніх нерегіональних сторін в їх конфлікт, перш за все США. Делі виступає проти втручання "третьої сторони" в питанні Кашміру, це пов'язано в першу чергу з невизначеним результатом. Ісламабад активно заохочує міжнародне посередництво, щоб збалансувати свої двосторонні відносини з Індією. У Сполучених Штатах також було двоїсте ставлення до активної та тривалої ролі в Південній Азії.

Тим не менш, ці перспективи значно змінюються. Мало того, що Сполучені Штати беруть активну участь в Південній Азії в період після 11 вересня, в безпеці навколишнього середовища, в ході «Війни з терором» з Пакистаном і розвитком стратегічних відносин з Індією, але в першу чергу, він має зростаючу військову присутність в регіоні, а також в Аравійському морі. Зміцнення Індійсько-Американських відносин з 1990 року дало поштовх для надання американської допомоги в Індо-Пакистанському конфлікті [2, 257].

Хоча Радянський Союз відігравав вирішальну роль у формальному закінченні другої Індійсько-Пакистанської війни 1965 року - за допомогою Ташкентської Декларації - її близькі відносини безпеки з Делі протягом багатьох років Холодної війни зменшили її вплив на Ісламабаді, який все більше і більше ставав пов'язаним зі Сполученими Штатами по причині поставки зброї [6].

Стимування ракет Китаю та ядерні зв'язки з Ісламабадом, поряд зі спогадами про Індійсько-Китайську територіальну війну 1962 року, усунули вплив Пекіна на Індійсько-Пакистанську суперечку [6]. Незважаючи на очевидне зрушення в позиції Пекіна з 1996 (особливо під час Каргільського конфлікту 1999 року, коли Пекін стримався від публічної підтримки Пакистану, через його занепокоєння з приводу Ісламістських екстремістів в провінції Сіньцзян), деякі елементи Індійсько-Китайського спору, ускладнили вплив Пекіна на Делі [5].

В період після 11 вересня, американські відносини з Делі і Ісламабадом значно зміцнилися, незважаючи на недовіру між двома традиційними противниками, які мають ядерну зброю. При тому, Індійсько-Американські відносини є досить широкими і всеосяжними і мають можливість стати стратегічними відносинами в середньостроковій перспективі. Якщо Сполучені Штати схилилися до Ісламабаду в 1971 в індійсько-пакистанської війни, то вже у 1999 році під час Каргільського конфлікту вона підтримували Делі. У наш час, простежується високий рівень спільних військових навчань,

зростаюче військово-морське співробітництво, а також високий розвиток політичних відносин між Делі та Вашингтоном. Певним чином, відносини погіршилися після відмови Делі в середині липня 2003 направити війська в Ірак на прохання Сполучених Штатів [5]. У січні 2004 року підписана спільна угода про «четвірку» питань співпраці щодо високих технологій, мирного атому, космічних програм протиракетної оборони, яка забезпечує основу для значного розширення стратегічних відносин [6].

На противагу цьому, американські відносини з Ісламабадом, по всій відомості, більше зосереджені на війні з тероризмом і по боротьбі з розповсюдженням ядерної зброї. Слід зазначити, що Сполучені Штати вважають, що Пакистан є основним джерелом ісламського радикалізму. Сполучені Штати підкреслюють необхідність боротьби з тероризмом в Афганістані, в індійській частині Кашміру та проти ісламістських екстремістських груп, що діють на території Пакистану. Ісламабад явно є найближчим союзником Вашингтона у війні з терором через надання значної розвіданої та матеріально-технічної підтримки їхнім операціям в Афганістані. У березні 2004 року, пакистанські воєнізовані та збройні сили провели їх велику операцію проти бойовиків Аль-Каїди в племінних районах [4, 418]. В визнання цієї підтримки, США надали Пакистану статус «основного союзника, що не входить до складу НАТО» за умовами схвалення Конгресом. Це також збільшило перспективи Ісламабаду для придбання американської військової техніки та боєприпасів.

Одночасно Делі перейнялося глибокою симпатією до Сполучених Штатів; при цьому спостерігався відповідний потяг Вашингтона до Індії в самих різних сферах. Буквально відразу після здійснення теракту в Мумбаї (в 2006 році, та пізніше в 2008) тодішній посол США в Індії Девід Малфорд повністю підтримав Індію в питанні про «притягнення до судової відповідальності осіб, причетних до атак в цьому мегаполісі, в результаті яких були вбиті шестеро громадян США. «Якщо американці були вбиті, тоді США зобов'язані провести розслідування вбивства », заявив посол [6]. США запропонували розширити співпрацю в галузі використання атомної енергії (відповідна Угода була раніше підписана в липні 2005 р. і пізніше ратифіковано Конгресом США і Індійським парламентом в 2008 р.), на що індійські бізнесмени, зацікавлені в реалізації цього проекту, відреагували майже відразу, вклавши від 1 до 5 млн дол до Фонду Хілларі Клінтон, а МАГАТЕ дало згоду в кінці січня 2009 р. (щоправда, під чималим тиском США) на імпорт Індією ядерних матеріалів і технологій [5].

Зауважимо, що Вашингтон завжди підштовхував обидві південноазіатські держави до проведення мирних переговорів по всім спірним питанням двосторонніх відносин. На при кінці червня 2009 р. в ході зовнішньополітичних слухань у Конгресі США, помічник Держсекретаря Південної та Центральної Азії Роберт Блейк заявив, що «Індія і Пакистан стоять перед обличчям спільних проблем, і ми будемо підтримувати триваючий діалог з тим, щоб знайти спільне рішення питання по боротьбі з тероризмом та забезпеченні регіональної безпеки ». Пізніше він відкинув

побоювання Індії, що американська фінансова допомога Ісламабаду може бути спрямована на зміцнення військової потужності Пакистану проти Індії [6]. Під час візиту до Індії в липні 2009 р. держсекретар США всіляко закликала Індію відкинути убік міждержавні розбіжності і надати максимальну допомогу Пакистану в його боротьбі з тероризмом.

Підводячи підсумок, можна сказати що США відіграє вирішальну роль у вирішенні Пакистано-Індійському конфлікту, як раніше, так і у сучасний період. Пакистан для США завжди був головним союзником проти боротьби з тероризмом, проти ісламістських екстремістських груп, що діють на території Пакистану, та здійснюють воєнні дії на території Афганістану. Індія прочатку була проти втручання США і їх конфлікт, але вже спочатку 90-х рр.. їх стосунки почали налагоджуватися. Вони співпрацюють в області військових навчань, розвивають військово-морське співробітництво, а також між ними високий розвиток політичних відносин. Зараз пакистано-індійські відносини досягли такого високого рівня, який не спостерігався після розділу в 1947 р. колоніальної Індії безпосередньо на Індію і Пакистан. І навіть терористичні дії бойовиків (зокрема, вибухи в Мумбаї 2008 р.) не змогли порушити поступальний процес їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Белокреницкий В. История Пакистана. XX век / В. Я. Белокреницкий. — М. : ИВ РАН Крафт, 2008. — 569 с.
2. Белокреницкий В.Я. Южная Азия в мировой политике / В.Я. Белокреницкий. — М. : Международные отношения, 2003. — 368 с.
3. Мирский Г.В. США и Пакистан: альянс, разрушаемый талибами? / Г.В. Мирский // Мировая экономика и международные отношения. — 2009. — № 3. — С. 58–63
4. Мукиджанова Р.М. Политика США в Пакистане / Р. М. Мукиджанова —М., 1974. — 433 с.
5. Замараева Н.А. «Пакистано-индийские отношения: конфликт исчерпан или новый виток напряженности?», 9 січня 2009 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.iimes.ru/?p=7984>
6. Каменев С. Б. О пакистано-индийских отношениях, 2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.perspektivy.info/oykumena/azia/o_pakistano-indijskih_otnoshenijah_2010-06-21.htm

РОССИЙСКО-ТУРКМЕНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

*Коштовная М. А.,
студентка IV курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*

Глобализация представляет собой процесс стремительного формирования единого общемирового финансово-информационного пространства на базе новых, преимущественно и компьютерных, технологий.

Вызовы глобализации - жесткие вызовы для любого участника мирового порядка. С точки зрения процессов интернационализации глобализация базируется не столько на росте потоков людей и товаров, сколько на активизации обмена информацией и знаниями. Быстрые темпы процесса глобализации, являющегося одним из основных экономических явлений современности, способствуют интеграции экономики государств в систему мирового хозяйств, а также обеспечению их национальных интересов стабильного развития и экономической безопасности.

Если Россия будет просто следовать глобализационным процессам, то существует высокий риск оказаться в качестве сырьевого элемента “Нового Мирового Порядка”. В этом случае часть российской элиты найдет свое место под солнцем в качестве надсмотрщиков, нанятых лидерами глобализации.[1]

Анализ современного геополитического положения Российской Федерации свидетельствует о том, что несмотря на все потрясения и потери, сопровождавшие нашу страну в XX в., она продолжает занимать достаточно прочное положение на геополитической карте мира и имеет все необходимые и реальные предпосылки для возрождения в наступившем веке в роли развитого демократического государства, активно влияющего на характер и направленность глобальных политических, экономических, социальных и культурных процессов.

В пользу данного вывода свидетельствует не только желание видеть Отечество великим и процветающим, но и те колоссальные ресурсы, явные и потенциальные, которыми располагает занимаемое Россией пространство, а также не поддающиеся учету трудовые, культурные и конфессиональные традиции населяющих его людей, способных, как многократно подтверждала историческая практика, не только благоустроить пространство, но и сделать его процветающим.

Россия - единственная страна от Атлантики до Тихого океана, через которую могут пройти коммуникации между тремя мировыми полюсами экономического и технологического развития в Западной Европе, Восточной Азии и Северной Америке. Очевидно, что на пересечении этих транспортных коридоров в XXI в. на Дальнем Востоке и Китае сформируется крупнейший мировой коммуникационный узел, поэтому будущее России в значительной

степени будет определяться ее способностью «обустроить» евразийское пространство.

Но для того чтобы имеющиеся ресурсы не остались нереализованной возможностью, чтобы они не стали источником для благоденствия других народов в ущерб российскому, необходимо сохранение самого Российского государства в качестве полноправного и самостоятельного субъекта мирохозяйственных и международных связей, концентрирование политических, экономических и иных возможностей государства на реализации собственных национальных интересов.

И здесь важно четко определиться в отношении тех концепций глобализации, которые в последние годы активно внедряются в сознание народов мира. Очевидно, что глобализация - процесс объективный, следовательно, противодействие ему вряд ли пойдет на пользу России. Вместе с тем отказ от национальных интересов, суверенитета, собственной культуры, к чему активно призывают основные теоретики глобализации и сторонники общечеловеческих интересов, неизбежно отбросит большую часть населения страны в нищету, лишив раз и навсегда российский народ любых надежд на достойное будущее, ибо в рамках глобализации и общечеловеческих интересов он такого будущего лишен.

В связи с этим система национальных интересов Российской Федерации должна строиться на основе анализа геополитического положения современной России исходя, в первую очередь, из потребностей собственного социально-экономического развития на основе концепции «просвещенного эгоизма», суть которой состоит не в «закукливании» в рамках национальных интересов, а в восприятии внешнего мира и воздействии на систему международных отношений исходя из собственных интересов. Бесспорно, общечеловеческие интересы, интересы других стран должны находить отражение во внешнеполитической стратегии Российской Федерации, но отнюдь не они должны определять основное содержание внешней политики России.[2]

На современном этапе Туркменистан, опирающийся на статус нейтралитета, в целях укрепления своей позиции на мировой арене, развивает внешнеполитическую стратегию в 3-х направлениях: геоэкономический вектор внешней политики страны, наряду с геополитическим и гуманитарным, является одним из стратегических направлений международного сотрудничества. Возникновение новых тенденций, связанных с углублением процесса глобализации в мировом развитии, а также интеграция национальных интересов Туркменистана с региональными и общемировыми, требует совершенствования инструментов международного сотрудничества, поиска новых методов, соответствующих условиям развития межгосударственных экономических связей.

Ключом к развитию международных связей Туркмении лежат вторые после России в СНГ запасы природного газа.

В условиях глобализации Туркменистан и Россия продолжают поддерживать дипломатические отношения. Отношения были установлены 8

апреля 1992 г. Заключен новый Договор о дружбе и сотрудничестве (23 апреля 2002 г.). Подписано более 90 межгосударственных, межправительственных и межведомственных соглашений, регулирующих двустороннее взаимодействие в различных областях. [3]

Поддерживаются связи в политической сфере, в том числе на высшем и высоком уровнях. Президент Российской Федерации В.В.Путин трижды посетил Туркменистан (май 2000 г. - рабочий визит, апрель 2002 г. - для участия в саммите глав прикаспийских государств, май 2007 г. - рабочий визит). В апреле 2007 г. состоялся рабочий визит в Москву Президента Туркменистана Г.М. Бердымухаммедова. В феврале 2007 г. в Ашхабаде с рабочим визитом находился Председатель Правительства Российской Федерации М.Е.Фрадков.

Осуществляются контакты между внешнеполитическими ведомствами двух стран, взаимодействие в международных организациях. В октябре 2005 г. и апреле 2007 г. состоялись рабочие визиты в Ашхабад Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова.

22 апреля 2003 г. Президент Туркменистана — С. Ниязов, не дождавшись вступления в силу Протокола о прекращении действия Соглашения об урегулировании вопросов двойного гражданства, подписал указ «Об урегулировании вопросов прекращения действия двойного гражданства между Туркменистаном и Российской Федерацией», согласно которому проживающие в республике граждане Туркменистана, которые в свое время, воспользовавшись Соглашением 1993 года, получили и российское гражданство, теперь в течение двух месяцев должны были выбрать, гражданами какого из двух государств они являются. Данный указ никак не повлиял на действие Международного Соглашения между Российской Федерацией и Туркменистаном, так как находится в другом юридическом поле. Кроме того данные действия Туркменской стороны вызвали критику Государственной Думы РФ, а также неодобрение со стороны ряда правозащитных организаций. Несмотря на то, что в соответствии со статьей 2 Протокол должен был вступить в силу только после выполнения соответствующих внутригосударственных процедур, статья 8 самого Соглашения предусматривала, что оно прекращает действие в случае заявления одной из сторон о прекращении действия Соглашения за 6 месяцев до истечения очередного пятилетнего периода действия Соглашения, при этом статьей 8 не было установлено формы заявления и необходимости одобрения со стороны контрагента.

У России действуют два международных Договора об урегулировании вопросов двойного гражданства:

Соглашение между Российской Федерацией и Туркменистаном об урегулировании вопросов двойного гражданства (Ашхабад, 23 декабря 1993 г.), на основании которого был принят Федеральный закон от 25 ноября 1994 года № 41-ФЗ «О ратификации соглашения между Российской Федерацией и Туркменистаном об урегулировании вопросов двойного гражданства». Несмотря на то, что 10 апреля 2003 г. Российской Федерацией

и Туркменистаном был подписан Протокол о прекращении действия Соглашения между Российской Федерацией и Туркменистаном об урегулировании вопросов двойного гражданства, Соглашение продолжает действовать, так как этот протокол до сих пор не вступил в силу.

Сегодня Туркмения должна завершить ремонт газопровода Средняя Азия—Центр. Но это не значит, что прокачка газа по нему полностью восстановится — снижение на 90% закупок туркменского газа Россией остается в силе. Туркмения уже назвала ситуацию грубым нарушением контракта сторон. На более высокий международный уровень конфликт может выйти через десять дней на конференции по безопасности транзита энергоносителей в Ашхабаде и затем на конференции по Nabucco в Праге.

Сегодня, согласно заявлению правительства Туркмении, должен закончиться ремонт на газопровode Средняя Азия—Центр-4 (САЦ-4), по которому газ поступает из страны в Россию через Узбекистан и Казахстан. Разрыв с возгоранием произошел в ночь на 9 апреля на туркменском газопровode Давлетобат—Дарьялык, вблизи границы с Узбекистаном. В результате были прекращены поставки туркменского газа в Россию. [4]

И в Туркмении, и в России признают, что причиной аварии, скорее всего, стало избыточное давление газа в трубе. Оно возникло потому, что "Газпром" на 90% сократил потребление туркменского газа, предупредив об этом Туркмению и страны-транзитеры всего за сутки. Узбекистан и Казахстан подготовились к падению давления в трубе, но Туркмения не успела или не захотела этого сделать. Обсуждение аварии и ее причин отодвинуло на второй план главную новость — Россия лишила Туркмению основного источника экспортных доходов, на порядок снизив закупки у нее газа. Ведь даже если сегодня газопровод будет восстановлен, "Газпром" отказывается сообщить, на какой срок введено ограничение.

Итак, процессы глобализации оказывают огромное влияние на внешнеполитическое положение в мире. Россия и Туркменистан в существующих условиях стараются поддерживать добрососедские отношения, несмотря на некоторые недоразумения.

Список использованных источников

1. Россия в условиях глобализации. Тезисы для обсуждения на IX Ассамблее СВОП
<http://www.svor.ru/files/meetings/m023913379353182.pdf>
2. Прохожев А.А. Общая теория национальной безопасности: Геостратегия России в условиях глобализации/А.А. Прохожев// Учебник. – М. – 2005.
3. Энергетическая безопасность как ключевой фактор глобальной стабильности и развития.
http://turkmenistanembassy.am/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=40
4. <http://www.politkontakt.ru/2011/09/proekt-transkaspiyskogo-gazoprovoda-kak-element-politicheskogo-blefa-v-rossiysko-turkmenskih-otnosheniyah/>

КОНФЛІКТИ В ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ МОРІ У КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН МІЖ СОЦІОЛІСТИЧНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ В'ЄТНАМ ТА КИТАЙСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Котов А. Г.,

*студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Суперечка про територіальну приналежність численних островів, розташованих в акваторії Південно-Китайського моря, в якій залучені Китай і низка країн АСЕАН, є джерелом потенційно найбільш серйозного конфлікту в регіоні. Найбільш складною для врегулювання є проблема архіпелагу Спратлі тому, що Парасели оскаржуються лише Китаєм і В'єтнамом, і тому проблема може бути вирішена в рамках двосторонніх угод. Ці протиріччя починають активно впливати не тільки на геополітичну ситуацію в цілому, але і на внутрішню політику втягнутих у протистояння країн. Тому дослідження цієї проблеми є дуже актуальною на сучасному етапі.

Історично конфлікт навколо островів Південно-Китайського моря з самого початку набув і певною мірою продовжує зберігати характер протиборства в основному між Китаєм і В'єтнамом. Заявляючи про свій незаперечний суверенітет над островами і китайська, і в'єтнамська сторона призводять до підтвердження історичні документи та посилення на літописи середніх віків, обґрунтовують юридично їх претензії. Слід сказати, що перша серйозна військова сутечка відбулася у 1974 р. коли китайські сили ВМС і ВПС Китаю завдали несподіваного удару по островам Парасельські архіпелагу, встановили контроль над ними.[1] До середини 80-х років тема Парасельські острови в китайсько-в'єтнамської полеміці поступово стала відходити на задній план. У Пекіні виходили з того, що питання про їх належність "вирішено остаточно". У Ханой ж, час від часу нагадуючи світовій громадськості про те, що Парасели - "споконвічна територія В'єтнаму", віддавали, однак, звіт в тому, що в осяжному майбутньому навряд чи вдасться неполітичними методами відновити в'єтнамський суверенітет над ними. Центр ваги конфлікту став переміщатися до архіпелагу Спратлі. У березні 1988 р. в цій зоні сталося перше серйозне зіткнення між військово-морськими силами двох країн, в ході якого один в'єтнамський корабель був потоплений і його екіпаж у складі 77 осіб загинув. В результаті цієї військової акції Пекін встановив контроль над шістьма островами Спратлі, а головне - вперше поставили свій прапор в регіоні, віддаленому досить далеко від берегів Китаю (в 1000 км на південь від острова Хайнань), отримавши опорний плацдарм для подальших дій по встановленню контролю над іншими островами Спратлі. У листопаді 1991 р. після півтора десятиліть гострої конфронтації нарешті відбулася, як оцінювали цю подію обидві сторони, "повна нормалізація" відносин між СРВ і КНР. У Ханой мали підстави вважати, що з'явилися необхідні передумови для мирного

врегулювання спору через острови. Також 19 жовтня 1993 в Пекіні був підписаний документ про принципи врегулювання територіальних проблем між В'єтнамом і Китаєм. З 1991-2001 рр. відбувалися переговори та засідання стосовно розмежування і складанню генеральної карти затоки Бакбо [2].

Погіршення відносин відбувається у 1998 році, коли між країнами відбулося невелике зіткнення за один із островів у Південно-Китайському морі, яке закінчилося гибеллю 50 в'єтнамських моряків. Поліпшення відносин відбувається 25 грудня 2000 р., коли була підписана «Угода про територіальні води, виключні економічні зони та шельфи в затоці Бакбо між СРВ і КНР». Ця угода відкрила новий етап на шляху вирішення територіального спору в Південно-Китайському морі і розвитку співпраці двох країн в експлуатації природних ресурсів у цьому районі. У своїй історії затоку Бакбо ніколи не розмежовані. Тому підписання «Угоди про територіальні води, виключні економічні зони та шельфи в затоці Бакбо між СРВ і КНР» стало історично важливою подією у відносинах між двома країнами. Необхідно відзначити, що «Угода про розмежування в затоці Бакбо» відповідає позиції В'єтнаму і загальним світовим тенденціям до використання єдиного кордону для шельфу та виключної економічної зони в районі шириною до 400 миль. В угоді визначені межі територіальних вод, виняткових економічних зон і шельфів двох країн в затоці Бакбо. Причина того факту, що парламенти двох країн ратифікували угоду тільки через 3 роки, полягає не в самому документі, а в тому, що він був пов'язаний з «Угодою про співробітництво в рибній галузі», яке викликало багато суперечок в процесі розробки Протоколу.

Незважаючи на окремі невеликі проблеми і суперечки, що виникли після підписання «Угоди про розмежування в затоці Бакбо», в цілому був збережений мирний і стабільний характер відносин між двома країнам. У 2004 р. прем'єр-міністри двох країн Фан Ван Кхай і Вень Цзябао виступили з ініціативою «План в'єтнамо-китайського економічного співробітництва» за моделлю «Два коридору, один пояс», що відкрило нові можливості розвитку торговельно-економічного співробітництва між двома країнами в рамках «Пояси затоки Бакбо»[3].

Необхідно відзначити, що з кінця 2007 р. Китай здійснив ряд дій, які призвели до погіршення ситуації в Південно-Китайському морі і посилення напруженості в китайсько-в'єтнамських відносинах. Серед них можна назвати наступні:

- Китайські патрульні судна «Чжунго юйчжен» були направлені в басейн Південно-Китайського моря нібито для посилення управління рибним господарством, але насправді для підтвердження суверенієта Китаю над архіпелагами Хоангша і Чионгша.

- Військові патрульні сили Китаю стали посилювати тиск на іноземні енергетичні компанії (в тому числі BP, Exxon Mobile) для того, щоб змусити їх припинити співпрацю з В'єтнамом в експлуатації родовищ Гефтен і газу в Південно-Китайському морі.

- У складі китайської провінції Хайнань був створений острівної повіт Санса, включаючий в себе 3 архіпелагу, в тому числі в'єтнамські Хоангша і Чионгша.

- В односторонньому порядку Китай ввів заборону на ловлю риби в ряді районів у Південно-Китайському морі.

У травні 2009 р. Китай різко відреагував на подане В'єтнамом і Малайзією в Комісію ООН з меж континентального шельфу спільну Заяву з приводу шельфів в Східному морі. В 2010 р. з метою посилення військового тиску на інші сторони в територіальних суперечках в Південно-Китайському морі Китай провів чотири навчання ВМС в прибережних водах[4].

Слід сказати, що в останній час китайська сторона систематично порушували виключну економічну зону В'єтнаму з метою лову риби. Особливо серйозним був випадок, коли 26-го травня 2011 судно «Біньмін-2» (Національна нафтогазова корпорація В'єтнаму), яке проводило сейсмологічну розвідку на шельфі в 200-бітної виключній економічній зоні В'єтнаму, було атаковане трьома китайськими патрульними судами[5]. Вищесказані факти стали серйозними перепонами на шляху врегулювання проблеми Південно-Китайського моря. Але незважаючи на суперечки, які стосуються суверенітету островів торгівельно-економічна співпраця продовжується.

Отже, для відносин між В'єтнамом і Китаєм на початку ХХІ ст. проблема Південно-Китайського моря має найважливіше значення. Тут існують дві сторони питання - суперечка про суверенітет над островами і водними територіями і торгівельно-економічне співробітництво. Що стосується спору про суверенітет над островами і водними територіями, то в останні роки в силу вступила «Угода про розмежування в затоці Бакбо» і «Угода про співпрацю в рибній галузі»; проводилися переговори на рівні експертів для обговорення питань, пов'язаних з морем. Щодо торговельно-економічного співробітництва слід зазначити економічне співробітництво за програмами «пояса затоки Бакбо» і «Розширеного економічного співробітництва в затоці Бакбо» в рамках співпраці між Китаєм і АСЕАН.

Список використаних джерел

1. История приграничных конфликтов в АТР [Электроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.damanski-zhenbao.ru> — Назва з екрану.
2. Территориальные конфликты в Южно-китайском море [Электроний ресурс]. — Режим доступу: <http://vnsea.net/> — Назва з екрану.
3. Угрозы территориальной безопасности в Восточной Азии [Электроний ресурс]. — Режим доступу: <http://vnsea.net/> — Назва з екрану.
4. Южно-Китайское море: острова раздора [Электроний ресурс]. — Режим доступу: <http://forum.polismi.> — Назва з екрану.
5. Южно-Китайское море : тлеющий очаг конфликта [Электроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rau.su/observer> — Назва з екрану.

**ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ НА РОЗВИТОК ВІДНОСИН МІЖ
ІРАНОМ ТА САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ**

Ковчуга М.,

студента III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Регіон Перської затоки є одним з найбагатших нафтою регіонів у світі. Це зумовлює значний економічний інтерес багатьох країн та транснаціональних корпорацій до нього. При цьому, головними діючими особами в Перській затоці залишаються дві найбільші країни цього регіону – Ісламська Республіка Іран та Саудівська Аравія. Однак, відносини між цими двома країнами, незважаючи на їх приналежність до однієї мусульманської громади, ніколи не були простими. Основною причиною цього є різні релігійні ідеї, на яких побудовані політичні режими цих держав: ваххабізм та шіїзм.

Виникнення шіїзму пов'язано з релігійно-політичною опозицією проти влади Арабського халіфату, боротьбою за владу між наступниками пророка Мухаммеда. Головна риса шіїзму - віра в те, що законними спадкоємцями пророка - імамами - можуть бути тільки його родичі - нащадки, а обрані громадою халіфи - незаконні. У зв'язку з цим шіїти відкидають сунну, складену при перших халіфах з переказів про пророка. Позиція шіїтів суперечить позиції сунітів. В Ірані в XVI столітті шіїтський іслам став державною релігією, і в XX столітті шіїзм дав початок Ісламській Республіці. Саудівська Аравія є центром ісламського світу, так як на її території знаходяться найважливіші святині ісламу (батьківщина пророка Мухаммеда і колиска ісламу). Саудівці сповідують традиційний іслам, зокрема в королівстві практикується ваххабізм, який закликає мусульман повернутися до витоків чистого Ісламу [4].

Спроби Ірану експортувати ісламську революцію в мусульманському світі не увінчалися успіхом, що не можна не сказати про експорт саудівського ваххабізму (Алжир, Єгипет, Афганістан, Пакистан, Північний Кавказ, Чечня). Тісна співпраця з США допомогла саудівцям в цьому плані вийти вперед. Негласною місією Ірану є повалення саудівського режиму і прагнення стати релігійним лідером в ісламському суспільстві, активно підтримувати шіїтські групи в сусідніх країнах з метою збільшення прихильників шіїтського ісламу [5; с. 85].

Діяльність Ірану на Близькому Сході визначається рядом важливих чинників, які здійснюють істотний вплив на його зовнішню політику:

- це підтримка Іраном шіїтської організації «Хізбалла», яку Іран використовує для зміцнення свого впливу в Лівані і як інструмент стримування Ізраїлю;

- залучення до Палестинської проблеми шляхом надання допомоги і підтримки ХАМАС, яку Іран розглядає як частину ісламської умми і з цих позицій будує свою політику щодо палестино-ізраїльського конфлікту;

- вплив Ірану на події в Іраку в силу його стосунків з шиїтським громадою в цій країні;

- зміцнення стосунків з Сирією у різних сферах [6].

Активна політика Ірану на Близькому Сході викликає стурбованість арабських країн з більшістю сунітського населення. Це насамперед стосується Саудівської Аравії, яка розглядає себе в якості одного з головних гравців у регіоні і вважає близькосхідну політику Ірану загрозою своєму впливу на Близькому Сході.

Той факт, що Аравія є колыскою ісламу, а саудівський король носить титул «Хранителя двох святинь» (Мекки і Медини), неминуче позначається на внутрішній і зовнішній політиці королівства. Іслам - це ідеологічна основа державної влади та суспільства. Відповідальність правлячої сім'ї за збереження «чистоти» мусульманської віри, багато в чому визначається служінням ісламу і захистом інтересів арабо-мусульманської умми [2].

Таким чином, стає очевидною реакція керівництва Саудівської Аравії на процеси, що відбуваються в регіоні і ту роль, яку прагне грати в них Тегеран, який сприймається ваххабітським духовенством як головний супротивник Ер-Ріада в мусульманському світі.

Особливу небезпеку Саудівська Аравія бачить у можливості Ірану здійснити вплив на шиїтські рухи в інших арабських країнах. Ці побоювання не позбавлені підстав, оскільки шиїтське населення складає в Іраку 65% населення, Бахреїні 80% населення, в Кувейті - 30%, в Дубаї - 30%, в Абу-Дабі - 20% [1]. Також, варто відзначити, що саудівські шиїти населяють один з найбільш багатих нафтоносних районів країни - Неджду. Тому політична активізація Тегерана насторожує Ер-Ріяд.

У такій обстановці недовіри між Іраном і Саудівською Аравією зростає кількість взаємних суперечок і звинувачень. В Ірані звинувачують саудівську владу в заступництві терористичним угрупованням, що чинять вибухи на іранській території та співучасті у викраденні іранського фізика-ядерника Шахрама Амірі. Викликають й протести в Ірані образи і погрози на адресу шиїтів, що регулярно лунають з боку багатьох саудівських релігійних діячів [3].

Таким чином, релігійний фактор відіграє значну роль в ірансько-саудівських відносинах, зумовлює різні підходи до політичної реальності, які поділяють лідери цих двох країн, визначає основні напрямки їх зовнішньополітичної діяльності та зони інтересів в регіоні.

Список використаних джерел

1. Иран как «шиитская сверхдержава» [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.geopolitics.ru/2012/10/iran-kak-shiitskaya-sverxderzhava/>

2. Обострение отношений между Ираном и Саудовской Аравией [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://weandworld.ru/asia/626-obostrenie-otnoshenij-mezhdu-iranom-i-saudovskoj.html>
3. Обострение противоречий Ирана и Саудовской Аравии [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://nnm.ru/blogs/master222/obostrenie_protivorechiy_irana_i_saudovskoy_aravii/
4. Региональное соперничество на Ближнем Востоке [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.easttime.ru/analytics/srednii-vostok/regionalnoe-sopernichestvo-na-blizhnem-vostoke>
5. Ушаков В.Я. Внешняя политика Ирана и эволюция понятия "экспорт исламской революции" в 90-е годы" / В. Я. Ушаков // Сборник: "Иран: эволюция исламского правления". — 2002 . — С. 85.
6. RootsofTensionsbetweenIranandSaudiArabia [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.iranreview.org/content/Documents/Roots-of-Tensions-between-Iran-and-Saudi-Arabia.htm>

УДК 327(430)(045)

СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ НІМЕЧЧИНИ

Крутії Г. В.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

У Середземноморському регіоні традиційно сфокусовані найскладніші Проблеми Європейської та світової політики і економік. До них відносяться геополітичні аспекти регіональної безпеки, а також її економічний, соціальний та екологічний виміри.

Середземноморській регіон завжди мав особливе значення для країн європейського континенту, що пов'язано з його особливим геополітичним становищем. Будучи точкою перетину Півдня і Півночі, кордоном між західним та ісламським світами, наразі став вузлом переплетення і збігу глобальних, регіональних і національних інтересів. Через Середземномор'я проходять військово-морські комунікації з Атлантичного в Індійській океан. Він є центром переплетення і зіткнення економічних, політичних інтересів різних держав, у тому числі і тих, що не мають безпосереднього виходу до Середземного моря.

В останні роки значення Близького Сходу і середземноморського регіону зростає також для Німеччини, чия зовнішня політика і політика безпеки пов'язана з чотирма сферами інтересів.

Це, по-перше, забезпечення безпеки Ізраїлю і гарантія його права на існування. Канцлер Німеччини заявила 1 грудня, що Німеччина завжди буде стояти на інтересах Ізраїлю, пов'язаних з його безпекою. Разом з тим вона

підкреслила необхідність відновлення переговорів з палестинцями про створення двох держав для двох народів. Нагадаємо, що Німеччина утрималася при голосуванні на Генасамблеї про підвищення статусу Палестинської автономії[1].

6 грудня в Берліні глава уряду Ізраїлю Біньямін Нетаніягу зустрівся з Ангелою Меркель. По закінченні спільного обіду відбулася прес-конференція двох лідерів, в ході якої прем'єр-міністр Нетаніягу, зокрема, сказав: "Канцлер Меркель, я знаю, як важливі для Вас двосторонні відносини між Ізраїлем та Німеччиною. Ви сказали мені, що ви глибоко відчуваєте особливу специфіку наших відносин. Я високо це ціную. Я високо ціную час і енергію, які Ви приділяєте зміцненню зв'язків між нами, і хочу скористатися нагодою, щоб з максимальною чіткістю заявити - у мене немає ніяких сумнівів в глибині Вашої прихильності безпеки Ізраїлю і благополуччю Єврейського держави".

"Ми обговорили всі можливі форми співпраці між Німеччиною та Ізраїлем - наукового, економічного, академічного та культурного. Ми приділили багато уваги і проблемам, що стоять перед нами на Близькому Сході, який зазнає настільки швидкі зміни. Ми говорили про необхідність перешкодити Ірану стати ядерною державою. Ми говорили про необхідність гарантувати, що сирійські запаси хімічної зброї не потраплять до рук терористів. Ми говорили про необхідність просуватися до миру з палестинцями".

"Ізраїль цілком і повністю зберігає свою прихильність до миру з палестинцями на базі принципу" дві держави для двох народів", в рамках якого демілітаризовану палестинську державу визнає єврейську державу - Ізраїль. Я вірю, що єдиний шлях до такого світу лежить через прямі переговори між Ізраїлем і палестинцями. Я сподіваюся, що палестинці повернуться за стіл переговорів без попередніх умов, і ми зможемо відновити роботу з будівництва міцного та безпечного світу, який так потрібен і ізраїльтянам, і палестинцям".

"У рамках нашої дікуссії ми розглянули в реальній перспективі як численні точки дотику наших позицій з цих питань, так і деякі відмінності між нами. Я завершую наші переговори з глибокою впевненістю в тому, що у нас є друг і партнер у боротьбі за мир і безпеку на Близькому Сході, в нашому прагненні до того, щоб всі народи нашого регіону знайшли надію і майбутнє[2].

Меркель зазначила, що Німеччина буде неухильно дбати про безпеку Ізраїлю. "Наша країна завжди буде на вашому боці", - запевнила вона. Слід зазначити, що хоча Берлін висловив стурбованість планами Ізраїлю будувати ділянку між Єрусалимом і Маале-Адумім, посол єврейської держави не був викликаний для роз'яснень в МЗС Німеччини.

В той же час в інтерв'ю німецьким ЗМІ Нетаніягу виступив з критикою на адресу політика, якого називав другом Ізраїлю. Він повідомив Die Welt, що голосування Німеччині в ООН з палестинського питання суперечить духу особливих відносин між Берліном і Єрусалимом.

"Канцлер вважала, що таке голосування наблизить світ, але сталося прямо протилежне. Резолюція привела до зближення ФАТХу та ХАМАСу і посилювання палестинської позиції. Мирний процес був відкинутий назад", - заявив він[3].

По-друге, запобігання загроз, що виходять з регіону, зокрема, тероризму, нелегальної імміграції, організованої злочинності.

Глобалізаційні процеси, які охопили весь світ, Як не дивно, негативно впливають на розвиток Середземномор'я, бо прірва Між Півднем та Північчю все збільшується. Жителі Близького Сходу та Африки часто через Алжир, Марокко, Туніс, Єгипет, Лівію та інші країни прагнуть перебратися в більш благополучні райони Європи, що робить південне побережжя Середземноморського регіону зоною транзитної міграції. Більше 1,5 тисяч нелегальних мігрантів і біженців потонули або пропали в Середземномор'ї в 2011 році, поставивши сумний рекорд за всю історію моніторингу Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.

Велика частина нині повалених арабських режимів прийшла до влади 40-50 років тому на хвилі антиколоніальних і антимонархічних революцій, панарабістських гасел, антизрайльських настроїв. До кінця 2010 року ці режими вичерпали потенційні можливості щодо подальшого соціально-економічного розвитку своїх країн. Усередині арабських країн дозріли передумови до революційних перетворень. Дряхлі фізично і морально арабські лідери (З.А. Бен Алі, Х.Мубарак, М.Каддафі, А.А.Салех) не змогли цивілізовано передати владу новим керівникам, намагалися і далі авторитарно керувати своїми країнами, спиратися на сімейність і клановість, не бажали своєчасно провести давно назрілі політичні та соціально-економічні реформи. Загальний значний приріст населення арабських країн, який можна назвати демографічним вибухом, поява великого шару високоосвіченої молоді, яка не змогла знайти собі роботи і зайняти гідне місце в суспільстві, безробіття, злидні серед нижчих верств населення при одночасному появі місцевих багатіїв з надприбутками, зростання популярності неоісламістських гасел і настроїв - все це посилювало внутрішньополітичне становище в країнах і створювало реальні передумови до протестних виступів широких народних мас.

По-третє, прагнення забезпечити диверсифікацію джерел енергії.

Нафта та газ – основні поршні тиску в сучасному світі. Середземноморський регіон – це гігантський потенціал у цьому питанні. Всього в Середземному морі виявлено понад 40 нафтових і 60 газових родовищ з розвіданими запасами 500 млн. т нафти і більше 400 млрд. м³ газу. Загальний початковий вуглеводневий потенціал Середземного моря оцінюється в близько 2,5 млрд. т сировини[4].

По-четверте, розширення ринків збуту для німецьких продуктів.

В рамках Союзу для Середземномор'я Німеччина планує підтримувати економічні та політичні реформи, а також вести співпрацю з партнерськими державами. А її нинішня позиція відносно відбуваються в регіоні подій виникає виключно з власних національних політичних розрахунків.

На інавгураційній церемонії Союзу для Середземномор'я було заявлено про «Середземноморському сонячному плані», який підтримує Франція. План пропонує імпортувати сонячну енергію з Північної Африки до Європи. Варто, однак, звернути увагу на конфлікт інтересів: через рік після оголошення про цей план з'явився конкуруючий проект «Desertec», підтримуваний німецьким урядом. Сильне лобі Франції, пов'язане з продажем ядерних технологій, безумовно, не відмовиться від боротьби за клієнтів в регіоні. Конкуренція помітна і в атомному концерні «Areva», основним акціонером якого є французький Комісаріат по енергії. Частку в концерні має також німецький Siemens, але цю компанію не сприймають там як важливого акціонера. Обидва проекти мають геополітичне значення, а також вплив на міжнародну обстановку і суперництво в Північній Африці, особливо між Марокко та Алжиром. Впливають вони також і на Загальну зовнішню політику та політику безпеки ЄС, і на європейську політику сусідства у всіх її вимірах.

На ситуацію в регіоні можна також впливати, використовуючи Вірменію та Азербайджан, тобто учасників програми «Східне партнерство», а крім цього Ізраїль і Туреччину, що беруть участь у співробітництві в рамках східної політики ЄС. Тому європейські держави повинні координувати заходи ЄС у регіоні: мова йде не тільки про економічні інтереси, але перш за все про стратегічній політиці. Тому так важлива відповідь на питання: чим повинен бути Євросоюз: лише організацією, що об'єднує держави, які сприймають його як «захист» для своїх національних інтересів, або спільнотою, що має єдину стратегічну мету? В епоху з'являється в регіоні суперництва з боку Китаю та Індії, а також Росії та Бразилії, тільки згуртований Євросоюз, приймає до уваги інтереси кожного свого члена, має шанси відігравати важливу роль у близькосхідному та середземноморському регіонах.

У Німеччині встановилися традиційно хороші відносини не тільки з Ізраїлем, але також з Іраном і Палестинською автономією. ФРН підтримує мирний процес на Близькому Сході, діючи не тільки на двосторонньому рівні, але й у рамках ЄС. При цьому прагнення Німеччини розширити область економічних зв'язків з Іраном викликає занепокоєння Тель-Авіва, що, зокрема, показав, візит до Ізраїлю німецького віце-канцлера і міністра закордонних справ Гідо Вестервелле (Guido Westerwelle) в листопаді 2009 року[5].

Список використаних джерел

1. Ангела Меркель: В вопросах безопасности Израиля Германия всегда будет на его стороне [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zman.com/news/2012/12/01/140097.html>
2. Встреча премьер-министра Израиля с канцлером Германии [Електронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mfa.gov.il/MFARUS/AboutMinistry/PressReleases/2012/PM_Netanyahu_meets_Chancellor_Merkel

3. Нетаниягу в Берлине: "друг Меркель" нас разочаровала [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://newsru.co.il/arch/world/06dec2012/bibi_a204.html
4. Поиск и разведка нефтяных и газовых месторождений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ref.by/refs/19/39645/1.html>
5. Сообщество единых интересов? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://piooss.net/blog/geopolitics/3729.html>

УДК 327(560)(043)

УЧАСТЬ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В СТРУКТУРАХ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

*Кульчіковський І. С.,
студент II курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського
державного університету*

Як відомо, в кінці 20-го століття у світі відбулися докорінні зміни, які поклали відповідальність на Туреччину, і в той же час відкрили перед нею нові обрії. Туреччина стала займати центральне місце в Євразії, і придбала нове значення з точки зору політики, безпеки і економіки.. Це єдина держава, яка одночасно є членом НАТО, Ради Європи, Організації Економічного Співробітництва та Розвитку, Організації Економічного Співробітництва, Чорноморського Економічного Співробітництва, «Великої двадцятки» та Організації Ісламська Конференція. Крім того, Республіка Туреччина грає роль моста для транспортування природних ресурсів Каспію і Центральної Азії в Європу. Проект Баку-Тбілісі-Джейхан, який передбачає транспортування каспійської нафти на європейські ринки, є самим надійним і безпечним маршрутом з точки зору маршруту транспортування нафти.

Турецька Республіка займає особливе положення в Атлантико-Європейському та Євразійському регіонах. В 21-му сторіччі вона успішно продовжує грати роль моста між сходом і заходом, активно працюючи над тим, щоб внести свій внесок у безпеку, стабільність і процвітання в ряді сусідніх і більш віддалених регіонів. Як бачимо, активна позиція Туреччини в Чорноморському регіоні говорить про те, що вона прагне посісти одне з центральних місць в забезпеченні безпеки і розвитку ЧР.

Провідні позиції Туреччини в регіоні забезпечуються цілеспрямованістю і активністю державної політики, зокрема вмілим використанням такого важливого геостратегічного фактора, як контроль над чорноморськими протоками, існуючі та перспективні маршрути транспортування газу в Чорноморському регіоні. У сфері безпеки Туреччина є провідною державою в басейні Чорного моря і має досить ефективні політичні, економічні і військові важелі для забезпечення регіональної стабільності. Їй належать ініціатива Чорноморської групи військово-морського співробітництва BLACKSEAFOR та антитерористичної операції «Чорноморська гармонія» в

акваторії Чорного моря. Відносини з країнами регіону будуються за принципом «нуль проблем із сусідами» з використанням переважно «м'якої сили» [3].

На сьогоднішній день в Туреччині розглядають ЧР як транспортний коридор, який відкриє їй альтернативні транспортні і торговельні шляхи в Східну та Північну Європу, на Кавказ і до Центральної Азії. Таким чином, у зовнішній політиці Туреччини Чорноморський регіон став сприйматися в першу чергу як осередок найважливіших комунікацій. Для цих цілей передбачалося здійснити розвиток інфраструктури чорноморського узбережжя, у тому числі і транспортної.

Важливу роль в реалізації зовнішньополітичних планів Туреччини зіграла активна участь країни в Організації чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Її метою є розвиток економічного співробітництва і торгівлі між країнами Чорноморського басейну. Крім цього ОЧЕС приділяє увагу протидії таким загрозам регіональної безпеки, як забруднення, організована злочинність, наркотрафік, тероризм.

З моменту створення в 1992 році, ОЧЕС зосередила свої зусилля переважно на питаннях економічного співробітництва: розробляється близько 60 проектів у транспортній, енергетичній та інших сферах, які фінансує створений в 1999 р. Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР). Серед інших регіональних платформ для співпраці, ЧЕС зі своєю юридичною, інституційною та процедурною базою вже цілком регіональна організація. Більш того, якщо ми поглянемо на його склад, ми побачимо, що ЧЕС охоплює територію, яка включає вже країни цього регіону, а не просто узбережжя. З турецької точки зору ЧЕС вже виконав свою первісну задачу - і в тому, що стосується торгівлі, і як фасилітатор при переході нових незалежних держав на ринкову економіку. Пріоритетами Туреччини є: підтримка подальших реформ в країнах-членах ЧЕС в їх просуванні до ринкової економіки, заснованої на приватному секторі.

Важливою стратегічною метою зовнішньої політики Туреччини на ЧР є зміцнення регіональної безпеки. З цієї точки зору все більшого значення набуватимуть Blackseafor і Black Sea Harmony, ініційовані Туреччиною. Завдання Blackseafor полягає в організації гуманітарних місій, наданні допомоги потерпілим, пошуках мін, боротьбі з тероризмом, контрабандою та нелегальною міграцією, боротьбі з екологічними забрудненнями. У навчаннях в рамках цього проекту можуть брати участь фрегати, сторожові кораблі, патрульні катери, мінні тральщики, десантні кораблі, кораблі підтримки. Командування передається за принципом ротації на строк 1 рік від країни до країни. Від року до року завдання все більше ускладнюються [1].

Філософія цієї ініціативи - зміцнення миру і стабільності в Чорноморському регіоні, розвиток співробітництва між державами регіону, підвищення рівня співпраці та взаємодії їх військово-морських сил. Вперше в світі у військово-морській практиці була створена багатонаціональна військово-морська група оперативної взаємодії з гнучкими функціями,

призначена для використання в надзвичайних ситуаціях на Чорному морі виключно в мирних цілях. Основними функціями групи BLACKSEAFOR є підтримка безпеки і стабільності в Чорноморському басейні, зміцнення дружніх відносин між регіональними державами, а також розвиток військово-морської сумісності між цими державами. У відповідності з угодою, військово-морська група BLACKSEAFOR може бути використана для виконання завдань у рамках миротворчих місій, які проводяться за мандатом ООН або ОБСЄ, у разі відповідного звернення цих організацій до чорноморських держав.

На початку 2004 року командування Військово-Морських Сил Туреччини у взаємодії з Береговою охороною Туреччини висунули ініціативу про заснування та проведення операції по забезпеченню морської безпеки чорноморського регіону, яка отримала назву операція Чорноморська Гармонія. Операція Чорноморська гармонія була започаткована Туреччиною 1 березня 2004 згідно з принципами хартії ООН та резолюціями Ради Безпеки ООН № 1373, 1540 та 1566, які закликають всі країни об'єднати свої зусилля у протидії тероризму та асиметричним загрозам у світі. Відповідно до мети та завдань операція є схожою до операції НАТО Активні Зусилля та являється її логічним продовженням на всіх етапах виконання силами завдань. Метою операції Чорноморська Гармонія є запровадження морської безпеки в регіоні, визначення, утримання та попередження ризиків і потенційної загрози тероризму, незаконному переміщенню вантажів, продажу зброї масового ураження, засобів їх доставки та супутніх матеріалів, досягнення та підтримання максимуму взаємодії та інформованості про торговельне судноплавство у визначених морських районах.

Головними завданнями операції визначено: військово-морська присутність в районах інтенсивного торговельного судноплавства; проведення операцій по спостереженню та викриттю надводної обстановки у визначених морських районах (територіях морської юрисдикції) та повітряним простором над ними у відповідності до міжнародних законів з метою виявити, ідентифікувати та оперативно відреагувати на дії суден порушників; проведення розвідувальних операцій з метою виявлення суден порушників; супроводження, ескортування підозрілих суден в зоні виконання завдань; проведення оглядових операцій. Постійнодіючий штаб морської операції Чорноморська Гармонія розташований на узбережжі Чорного моря Туреччини в м. Карденіз-Ереґлі. Після розширення операції, на базі штабу планується створити багатонаціональний штабний елемент, та залучити до роботи офіцерів зв'язку країн-учасниць [2].

Отже, операція Чорноморська Гармонія є типовою операцією по запровадженню морської безпеки регіону яка базується на виконанні наступних елементів – спостереження за надводною обстановкою, інформованість та обмін інформацією про торговельне судноплавство визначеної морської території (Maritime Domain Awareness, MDA), яка включає збір, аналіз, обробку та обмін інформацією про підозрілі торговельні судна та виконанням елементів ембаргової операції (Maritime Interdiction

Operations, MIO), які включають контроль торговельного судноплавства у визначеному районі операційної зони, здійснення супроводження та огляду підозрілих суден у взаємодії з силовими структурами країн-учасниць.

Виходячи з цього, операція Чорноморська гармонія має великий потенціал та уже в близькому майбутньому, за умови приєднання до неї інших країн регіону, стане основою організації взаємодії та координації дій країн чорноморського регіону та зоною контакту країн-партнерів з НАТО. Ініціатива Туреччини, щодо проведення операції Чорноморська Гармонія мала за мету запрошення до участі країн регіону і заснування багатонаціональної операції по виконанню завдань протидії тероризму, як продовження антитерористичної операції НАТО.

Таким чином, приходимо до висновку, що основні політичні завдання Туреччини в ЧР можна охарактеризувати як прагнення до забезпечення політичної і військової безпеки в регіоні. Туреччина позиціонується в якості ключового гравця і самостійного силового полюса. Представляється, що Туреччина і далі буде намагатися поєднати в максимально можливих межах збереження відносин із США, плани інтеграції в ЄС, а також розвиток «близькосхідного» (арабські країни) і «євразійського» вектора своєї зовнішньої політики, частиною якого є Росія та Іран. Головним економічним завданням є організація товаропотоків, транспортного і торгівельного сполучення з країнами ЧР.

Туреччина готова запропонувати всеосяжне бачення регіону, що включає недавно розроблену концепцію політики «нуль проблем із сусідами» і зовнішньою політикою, заснованою на регіональному підході. Цілями Туреччини є також сприяння політичної та економічної співпраці та підтримка інтеграції Чорноморського регіону в світову економіку. І, нарешті, забезпечення безпеки на морі залишається винятковою турботою прибережних держав, а збереження нинішнього правового режиму проток, заснованого на Конвенції Монтре, є для Туреччини *sine qua non* або неодмінним, беззастережним умовою.

Список використаних джерел

1. «БОЛЬШАЯ ЧЕРНОМОРСКАЯ ИГРА». Интересы региональных игроков в Черноморском регионе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://sev-region.ucoz.ua/publ/ukraina/bolshaja_chernomorskaja_igra_interesy_regionalnykh_igrokov_v_chernomorskom_regione_ch3/15-1-0-173
2. Операція ВМС Турції «Чорноморська гармонія» [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://wartime.narod.ru/blacksea_harmony.html/
3. Челикпала М. Проблема регионального (чорноморського) співробітництва в Турції [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.blackseanews.net/read/33325>
4. Чорноморський діалог - возможен ли он? [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://www.blackseanews.net/read/8969/>

ІРАНЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЯДЕРНОГО ПИТАННЯ

Лаврентьєва Д. О.,

студентка III курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Ісламська Республіка Іран займає стратегічно важливе положення в Перській Затоці і межує з країнами Центральної Азії та Закавказзя. Країна характеризується такими унікальними географічними рисами, як наявність найбільшої серед держав регіону берегової лінії в Перській Затоці і потенційна можливість контролювати пересування танкерів, що проходять через Ормузьку Протоку. Розташування між Каспійським морем і Перською Затокою перетворює Іран на потенційно великого надавача транзитних послуг країнам обох регіонів.

В політичному плані країну характеризує те, що Іран є єдиною в світі теократичною республікою, де, згідно з конституцією, головні важелі влади зосереджені в руках духовенства. З точки зору перспективності економічної співпраці викликають велику зацікавленість величезні іранські нафтові (до десяти відсотків світових запасів нафти) і газові родовища [1, с. 7].

США – найбільша за своїм економічним, політичним і військовим потенціалом країна світу. Як держава яка претендує на лідерство у світі, США велику увагу приділяють питанням розробки і розвитку іранської ядерної програми, підтримки Іраном тероризму і дотримання прав людини. Перше місце серед цих проблем в Американській зовнішній політиці займає питання розробки Іраном ядерної програми, що містить аспекти, які виходять за рамки мирного застосування атому. Занепокоєність викликає постійне вдосконалення ядерної зброї та проведення її іспитів, що призводить до трагічних наслідків вже сьогодні. [3, с. 15].

У відповідь на продовження Іраном незаконної ядерної діяльності, Сполучені Штати та інші країни ввели безпрецедентні санкції, пов'язані з ядерними, ракетними, енергетичними, та фінансовими секторами.

Ці заходи, спрямовані на: 1) блокування передачі та транспортування і розповсюдження зброї, компонентів, технологій та товарів подвійного призначення до Ірану забороненої ядерної та ракетної програм; 2) цільовий вибір секторів іранської економіки, що відносяться до її діяльності з розповсюдження; 3) спонукання Ірану до конструктивного вирішення питання, шляхом переговорів з США, Китаєм, Францією, Німеччиною, Великобританією та Росією для виконання своїх зобов'язань щодо нерозповсюдження атомної зброї. [4, с. 9].

І Іран, і Сполучені Штати належать до таких міжнародних організацій як Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний Валютний Фонд і Світовий Банк. Крім того, Іран має статус спостерігача в СОТ. Необхідно також

зазначити, що Посольство Швейцарії в Ірані представляє інтереси США і Посольство Пакистану в Сполучених Штатах представляє інтереси Ірану.

Слід зазначити, що в процесі намагань побудови дружніх відносин між Іраном та Америкою виникають періоди загострення. В основі цих періодів загострень знаходиться не тільки ядерна програма Ірану. Насправді активна політика, яку веде керівництво Ісламської Республіки Іран практично у всіх регіонах, в котрих знаходяться зони його національних інтересів, передбачаємо стикається з інтересами США. У деяких випадках їм вдається домовитися про пом'якшення цих протиріч. Однак, жодна з країн не може гарантувати дружнього співіснування на довгостроковий термін. [2, с. 5].

Таким чином, ірансько-американські відносини знаходяться зараз у доволі складному становищі, але належним чином вироблена концепція, що ґрунтується на мирному врегулюванню всіх спірних питань шляхом конструктивного діалогу може виправити становище. Зовнішня політика США відносно Ірану базується, перш за все, на вирішенні проблем порушення прав людини в Ірані, розробці ядерної програми, підтримці тероризму з боку Ірану. Ймовірність встановлення стратегічного партнерства, на наш погляд, між двома країнами виключається, адже національні інтереси зазначених країн представлені достатньо безкомпромісно, що унеможлиблює тісну співпрацю на найвищому рівні.

Список використаних джерел

1. American Foreign Policy Project. Promoting Democracy and Human Rights [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://americanforeignpolicy.org/who-rules-iran/human-rights-a-us-pressure>
2. Bureau of Near Eastern Affairs. U.S.-IRAN RELATIONS [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5314.htm>
3. Porter.K. Dawn of US-Iran Relations. [Електронний ресурс] /К. Porter — Режим доступу : <http://usforeignpolicy.about.com/od/countryprofi3/p/usiranprofile.htm>
4. U.S. Department of State. Iran Sanctions [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.state.gov/e/eb/tfs/spi/iran/index.htm>

УДК 327.5(569.1)+(560)

CAUSUS BELLІ У СИРІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИНАХ (2011-2012 РР.)

Мініч Р. І.,

*студент 4 курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Національного
університету “Острозька академія”*

Сирійський конфлікт погіршує ситуацію безпеки на кордонах Туреччини. Порушення суверенітету Анкари може стати передумовою до військового втручання у конфлікт — створити *causaus belli*.

Вперше обмін обстрілами між сирійською опозицією та армією досяг території Туреччини, а саме таборів біженців, 9 квітня, що створило *causus belli*. Шукаючи підтримки Росії та КНР, Р. Ердоган здійснив візит до Пекіну 10 квітня, для обговорення питання необхідності засудження таких акцій з боку САР. Тим не менше, Анкара не відповіла початком військових дій, що свідчить про правильність вищезазначених суджень. Коли закінчився термін, встановлений планом К. Аннана для припинення вогню, Туреччина відновила свою пропозицію щодо встановлення буферної зони 11 квітня.

Інша *causus belli* виникла 22 червня 2012 р. Тоді сирійські сили збили військовий літак Туреччини над Середземним морем. Літак F-4 Phantom, пілотований капітаном авіації Гьоханом Ертаном і офіцером-льотчиком Хасаном Хусейном Аксоєм, виконував операцію по тестуванню турецької радіолокаційної системи й був збитий за 6 миль від м. Ом аль-Тююр. Літак протягом 5 хвилин перебував на території сирійського повітряного простору. Турецька радіолокаційна станція управління польотом наказала RF-4E змінити курс і негайно залишити повітряний простір САР, що й було виконано. Доречно зазначити, що під час цього порушення і після нього літак не отримав жодного попередження або застереження від сирійської військової влади.

Сирія заявляла, що F-4 Phantom перетнув кордон й був нерозпізнаним. Лише пізніше посадовці САР виявили, що це турецький літак. “Це звичне явище, коли реактивні винищувачі іноді заходять до чи за межі [національних] кордонів ... зважаючи на їх швидкість над морем”, - заявив А. Гуль [9]. У відповідь на цей інцидент Анкара направила САР ноту протесту, мілітаризувала кордон з Сирією 28 червня, відправила зенітні батареї до кордону 2 липня. Також 25 червня Туреччина скликала зустріч країн-членів НАТО відповідно до статті 4 Вашингтонського договору для консультацій. Мета цього демаршу — нагадати САР, що Туреччина є членом НАТО та попередити подальші посягання на територіальну цілісність країни з боку САР. Наступного дня Туреччина змінила правила ведення бою. “Правила ведення бою для турецьких збройних сил були змінені для Сирії, якщо виявиться, що будь-які військові засоби або збройні сили підходять до турецького кордону із сирійської сторони, вони будуть сприйматися як військова загроза і Туреччина буде діяти виходячи з цього” [8], - заявив Р. Ердоган. Б. аль-Асад в інтерв'ю газеті “Кумгуріет”, опублікованого 3 липня, “висловив жаль, що сили оборони країни збили турецький винищувач” [2].

У розслідуванні інциденту взяло участь американське науково-дослідне судно EV Nautilus. Його два дистанційно керованих транспортних засоби Hercules і Argus розпочали проводити пошуки через три дні після інциденту, піднявши літак та тіла пілотів на поверхню. В результаті проведеного розслідування у вересні 2012 р. турецьке військове командування прийшло до висновку, що інцидент “відбувся в міжнародному повітряному просторі над Середземним морем” [1].

Посиленню напруженості сприяло встановлення 25 липня Туреччиною заборони на торгівлю вздовж кордону з САР в 550-миль: заборонено виїзд турецьких транспортних засобів до Сирії, проте в'їзд сирійського транспорту до Туреччини дозволено. Наступного дня в результаті того, що війська Б. аль-Асада покинули прикордонну з її північним сусідом територію, очевидно для того, щоб відтягнути війська для боротьби з повстанцями, і її почали займати озброєні угруповання курдів, Р. Ердоган заявив, що “прийме всі необхідні заходи по боротьбі з тероризмом в цих областях, передбачаючи можливість турецького військового вторгнення в Сирію” [5]. З цією метою Туреччина направила свої війська, бронетранспортери і ракетні батареї до сирійського кордону 30 липня, що посилює напруженість в регіоні.

Конфронтація посилилась 3 жовтня, коли 5 турецьких винищувачів F-16 авіабази Діярбакир та літак-розвідник RF-4E авіабази Ерхач провели операцію RECON у відповідь на мінометний обстріл з території САР, який призвів до смерті жінки, трьох дітей та їх родича в м. Акчакале. Цього ж дня Туреччина скликала надзвичайне засідання НАТО. в підсумковій заяві якої зазначено: “Альянс продовжує підтримувати Туреччину і вимагає негайного припинення таких агресивних актів проти його союзника, і настійно закликає сирійську владу покласти край кричущим порушенням міжнародного права” [4]. Крім того, 9 жовтня Генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен вказав: “Ми маємо всі необхідні плани, щоб захистити та обороняти Туреччину в разі необхідності, - потім додавши, - Ми сподіваємося, що не буде необхідно активувати такі плани, ми сподіваємося на політичне вирішення конфлікту в Сирії” [6]. Тобто Альянс здійснив погрозу уряду САР та застеріг від посягання на суверенітет його союзника. В день здійснення обстрілу А. Давутоглу провів консультації з Л. Брахімі та Пан Гі-Муном. Останній визнав, що Анкара діяла відповідно до правил ведення бою. Постійний представник Туреччини при ООН Ертугрул Апакан також направив ідентичні листи Голові РБ та Генсеку ООН з вимогою вжити необхідних заходів. В результаті РБ прийняла заяву для преси із засудженням дії уряду САР з текстом, пом'якшеним завдяки дипломатичним зусиллям Росії.

Р. Ердоган, посилюючись на зростання загрози національної безпеки, які надходять від сирійської кризи, 4 жовтня отримав від парламенту мандат на один рік, в якому визначена можливість “послати війська до іноземних держав” [7]. Цей крок додав наступальні можливості до правил ведення бою, прийнятих після інциденту з турецьким винищувачем, які були зосереджені на обороні і заходів у відповідь. Це був лише засіб стримування та спосіб погрози САР, оскільки незважаючи на обстріл із сирійської сторони турецьких міст Алтиньозю (8 жовтня), Рейханли (23 жовтня) тощо, Анкара не здійснила інтервенції до САР.

Туреччина різко посилює свою конфронтацію з Сирією 10 жовтня, змусивши сирійський пасажирський літак Airbus A320, який направлявся з Москви в Дамаск, приземлитись в аеропорті Анкари Esenboga за підозрою в перевезенні військових вантажів. Цього дня влада країни закликала турецькі авіалінії уникати перетинання сирійського повітряного простору з метою

уникнення інцидентів, подібних до червневого. Наступного дня Р. Ердоган заявив про конфіскацію російських амуніції, військового устаткування, елементів радіолокаційних станцій і деталей ракетних систем, виявлених на борту літака Airbus A320, які направлялись Армії САР. У відповідь на це В. Путін відклав свій візит до Анкари, а Речник Міністерства закордонних справ Росії О. Лукашевич заявив, що посадка цього літака “загрозувала життю та безпеці” [3] російських громадян та вимагав від Р. Ердогана пояснень. Таким чином, Туреччина приєдналась до засуджень російських поставок зброї діючому режиму, прагнучи їх попередити чи мінімізувати, зважаючи на продовження сутичок вздовж кордону із САР.

З метою посилити власну безпеку, послати черговий попереджувальний сигнал САР та забезпечити ППО в разі початку збройних сутичок з Сирією, Туреччина заявила 7 листопада, що розглядає можливість встановлення МІМ-104 “Петріот” й надіслала офіційний лист НАТО з відповідним запитом стосовно такої можливості 21 листопада, виражаючи стурбованість стосовно безпеки своїх кордонів з Сирією та можливістю використання Б. аль-Асадом хімічної зброї. Альянс надав ствердну відповідь 4 грудня, в результаті чого США, Німеччина та Нідерланди направили по дві ракетні батареї ППО “Петріот”. У відповідь на це, Президент Ірану М. Ахмадінеджад відмінив свій візит до Анкари.

Отже, у відносинах САР та Туреччини виникало кілька *causae belli*. Тим не менше, сьогодні, за відсутності підтримки з боку США та арабських держав, монолатеральна інтервенція Туреччини неможлива. Водночас, прикордонні інциденти значно посилюють рівень напруженості в регіоні.

Список використаних джерел

1. Arsu, S. Rebels Are Said to Defeat Syrian Forces in Battle at Border [Electronic resource] / Sebnem Arsu, Alan Cowell // The New York Times. - Access mode: http://www.nytimes.com/2012/09/20/world/middleeast/syria.html?_r=0
2. Assad Regrets Downing of Turkish Jet, Says Won't Allow Open Combat with Ankara [Electronic resource] / Al Arabiya. - Access mode: <http://english.alarabiya.net/articles/2012/07/03/224145.html>
3. Barry, E. Border Sees Heavy Fighting Amid Tension Over Plane [Electronic resource] / Ellen Barry, Rick Gladstone // The Bulletin. - Access mode: <http://www.bendbulletin.com/article/20121012/NEWS0107/210120385/>
4. Croft, A. NATO Demands Halt to Syria Aggression Against Turkey [Electronic resource] / Adrian Croft // Reuters. - Access mode: <http://www.reuters.com/article/2012/10/03/us-syria-crisis-alliance-idUSBRE8921F220121003>
5. MacGarquhar, N. Syrians Flee Aleppo as Opposing Forces Take Position [Electronic resource] / Neil MacFarquhar, Rick Gladstone. - Access mode: <http://www.nytimes.com/2012/07/27/world/middleeast/aleppo-braces-for-battle-as-syrian-army-nears.html>

6. NATO Says Plans in Place to Defend Turkey from Syrian Attacks [Electronic resource] / The Associated Press // Fox News. - Access mode: <http://www.foxnews.com/world/2012/10/09/nato-says-plans-in-place-to-defend-turkey-from-syrian-attacks/>
7. Parliament Gives Green Light to Syrian Cross-Border Raids [Electronic resource] / Hürriyet Daily News. - Access mode: <http://www.hurriyetdailynews.com/parliament-gives-green-light-to-syrian-cross-border-raids.aspx?pageID=238&nID=31713&NewsCatID=338>
8. Turkey Changing Rules of Engagement After Syria Incident [Electronic resource] / CNN. - Access mode: <http://security.blogs.cnn.com/2012/06/26/turkey-changing-rules-of-engagement-after-syria-incident/>
9. Turkish Warplane Downed by Syria 'May Have Crossed Border' [Electronic resource] / BBC. - Access mode: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-18562210>.

УДК 339.942(94:510)"2012/2013"(043)

АВСТРАЛО–КИТАЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ (В ПЕРІОД 2012-ПОЧАТОК 2013 РР.)

Осадчук Р. С.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

Основою двосторонніх відносини між Австралією та Китайською Народною Республікою є економічна складова. Це і не дивно, оскільки економіка Китаю є другою за розмірами в світі, а її потенціал невпинно зростає. «За оцінками експертів, КНР при нинішніх темпах свого розвитку в 2018 році, стане найбільшою економікою світу, обігнавши США, а китайський юань доповнить американський долар у світовій торгівлі та в якості резервної валюти. За темпами накопичення капіталу Китай вже випереджає Сполучені Штати. Як очікується, в 2025 році в Китаї буде випускатися 25% продукції, виробленої у світі. Темпи економічного розвитку КНР просто вражають: США та Англії в процесі індустріалізації у ХІХ столітті знадобилося 50 років, щоб подвоїти реальний дохід на душу населення, а Китай досяг цього всього за 9 років.

Сьогоднішній рівень економічного розвитку Китаю характеризується такими показниками: обсяг ВВП - 11,3 трлн дол. (згідно паритету купівельної спроможності, ПКС); зростання ВВП - 9,2%; золотовалютні резерви країни - 3,2 трлн дол.; внутрішні резерви для інвестування - 2 трлн. дол.; зовнішня торгівля - 3,6 трлн дол. (експорт - 1,9 трлн, імпорт - 1,7 трлн дол.); іноземні інвестиції - 1,2 трлн дол.; китайські капіталовкладення за кордоном - 376 млрд. дол.; держборг - 19% від ВВП; інфляція - 5,4 %; дохід на душу населення - 8,4 тис. дол. на рік (ПКС); економічно активне населення - 948

млн. чол. (чисельність населення - 1,35 млрд чол.); рівень міського безробіття - 4,1%, основні галузі: промисловість (47,7%), сфера послуг (40,5%), сільське господарство (11,8%)»[1].

Щодо Австралії, то темпи економічного розвитку цієї країни також впевнено зростають. Так, темпи росту ВВП країни за 2012 рік склали 3,6%, що є максимальним показником за останні п'ять років. У IV кварталі минулого року ВВП країни підвищилося на 0,6% відносно попередніх трьох місяців, а оцінка зростання в третьому кварталі була покращена до 0,7%. Експорт в жовтні-грудні збільшився на 3,3%, витрати домогосподарств - на 0,2%, держвитрати - на 24,6%. Крім того, туристичне відомство Австралії запропонувало вакансії молодим іноземцям на «найкращу роботу в світі», що включає в себе шість пунктів: спеціаліста по смачній їжі та напінках, головного жартівника, рейнджера національного парку, фотографа та спеціаліста по догляду за дикою природою і шукача пригод. За таку роботу можна буде отримати до 100 тисяч доларів за пів року, після чого повернутись з ними на батьківщину. Нові «вакансії мрії» стали доступні в рамках міжнародного співробітництва Австралії з молодими (18-30 років) представниками зарубіжних країн, які зацікавлені в тимчасовій роботі на континенті. Таку ідею австралійські спеціалісти запозичили в компанії Tourism Queensland. Але вона не є популярною серед молодих австралійців, адже ті вважають, що це не чесно по відношенню до них. «Тим не менш, молодь, яка відвідує Австралію, щорічно витрачає в цій країні до 12 млрд доларів. Континент відвідують близько 1,6 млн молодих людей щороку, що складає 26% від усього потоку туристів»[2]. Тому така програма є додатковим стимулом для заманювання туди іноземців.

Повертаючись до австрало – китайських торгово-економічних відносин, Пекін є найбільшим двостороннім партнером Канберри у цій сфері, основним інвестором в її економіку, а Австралія є головним постачальником залізної, марганцевої руди та деяких інших корисних копалин в Китай, тому їх співпраця є взаємовигідною, а подальше її зміцнення та поглиблення – пріоритетом для обох держав. З квітня 2005 року ці країни ведуть переговори про створення зони вільної торгівлі. Основними вигодами від такої співпраці є: «усунення або зменшення тарифних і нетарифних бар'єрів, що впливають на двосторонню торгівлю товарами, які могли б, зокрема, знизити операційні витрати і підвищити ефективність роботи; зменшення або зняття регулюючих бар'єрів, які обмежують послуги в цілях підтримки поліпшених торгових потоків через товари і послуги, що представляють інтерес для обох країн; здійснення заходів по стимулюванню збільшення іноземних інвестицій між Австралією і Китаєм, забезпечуючи міцну основу для майбутніх економічних відносин»[3]. На даний час ведуться також переговори про створення обширної зони вільної торгівлі в АТР за рахунок заснування Регіонального всеосяжного економічного партнерства (РВЕП) між країнами-членами АСЕАН, Китаєм, Індією, Південною Кореєю, Японією, Австралією та Новою Зеландією. Це може дати поштовх утворенню потужного торгово-економічного блоку в регіоні. Китай є особливо зацікавленим у позитивному

розвитку таких подій; це викликано тим, що Сполучені Штати Америки прагнуть більш тісно співпрацювати з країнами АТР шляхом створення своєї альтернативної ЗВТ – Транс-Тихоокеанського партнерства (не маючи угоди про вільну торгівлю з АСЕАН, вони не можуть приєднатися до переговорів по РВЕП). Це спричинить посилення впливу Вашингтону в цьому регіоні, що не може не викликати занепокоєння зі сторони Пекіну.

«Австралія веде переговори як по ТТП, так і по РВЕП. За словами прем'єр-міністра країни Джулії Гілард, мова йде не про вибір між партнерством, в якому беруть участь США, або угодою, в центрі якої стоїть Китай: «Здійснення економічної інтеграції в регіоні, яке пішло б на користь Австралії, являє собою важке завдання, – сказала Гілард. – Тому нам необхідно активно працювати в цьому напрямку. Для нас є сенс брати участь в обох проектах і докладати максимальних зусиль для їх здійснення»[4].

В ході своєї роботи автор прийшов до висновків, що співробітництво в економічній сфері між Австралією та Китайською Народною Республікою стрімко розвивається, свідченням чого є багато факторів, серед яких, наприклад, те, що Китай є найбільшим інвестором Австралії, а та, в свою чергу, головним постачальником сировини для китайської промисловості. Співпраця обох держав є взаємовигідною та пріоритетною, вона не обмежується лише двостороннім напрямком, але розвивається в рамках регіональних організацій; в перспективі йде мова про створення Регіонального всеосяжного економічного партнерства та зони вільної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Глобальний виклик Китаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/globalnii-viklik-kitaju/> .– Назва з екрану.
2. В Австралии иностранцам предлагают "лучшую работу в мире" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/career/1516574-v-avstralii-inostrancam-predlagayut-luchshuyu-rabotu-v-mire> .– Назва з екрану.
3. About the Australia-China Free Trade Agreement negotiations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfat.gov.au/fta/acfta/> .– Назва з екрану.
4. АСЕАН планирует переговоры по масштабной зоне свободной торговли [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos-ameriki.ru/content/asean-trade-talks/1549695.html> .– Назва з екрану.

ІМІДЖ КРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Пархомчук О. В.,

студентки V курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» Національного університету «Острозька академія»

Трансформація сили в міжнародних відносинах сприяла зміщенню акцентів у політиці держав з військового та економічного протистояння чи конкуренції на формування «м'якої могутності» (Дж. Най), тобто передовсім культурної привабливості спільноти. Це актуалізувало застосування комунікативних та політичних технологій у розвитку міждержавних відносин. Інформаційно розвинені держави за допомогою сучасних технологій здатні презентувати свої переваги у глобальному комунікаційному просторі. Інформація стає стратегічно важливим ресурсом та товаром, який дозволяє не лише вигідно «показати», але й «продати», тобто позиціонувати досягнення у сфері економіки, науки, освіти, рівні добробуту населення і т.п., демонструвати інвестиційну, культурну, туристичну привабливість та, в кінцевому результаті, формувати з допомогою іміджевої політики привабливий образ держави на міжнародній арені. «Інформаційне поле» – простір для боротьби не конкретних держав, а їхніх образів», – зазначає Е. Галумов [3, с. 18].

Імідж держави розуміється як ідеальний конструкт, тобто відображення об'єкту у свідомості суб'єкта, що виражається у сприйнятті, наявності уявлення про певний соціальний об'єкт, тобто імідж держави формується навколо образу, який склався у свідомості окремої людини, групи людей чи світової спільноти. Виходячи з зазначеного, ми бачимо, що імідж не може існувати сам по собі – він завжди є відображення будь-якого об'єкта [4].

Імідж країни представляє собою складне утворення, систему, що включає багато елементів різного змісту.

Світлана Балюк виділяє такі основні структурні елементи іміджу країни як: географічний образ, політичний, правовий, уявлення про населення, культурний образ, релігійний образ, персоніфікований образ (пов'язаний із певною особою, що асоціюється з тією чи іншою країною), історія країни, економічний образ, науково-технічні досягнення. Зазначимо, що структура, як правило, передбачає ієрархію своїх елементів. Проте у випадку з побудовою моделі структури абстрактної країни жоден з визначених нами елементів не може бути домінуючим. В одних випадках переважають, наприклад, географічні ознаки, в інших – постать відомого політика або ж стереотипи щодо населення. Окрім цього, на практиці структурні елементи взаємопов'язані між собою, а, отже, в теоретичному плані виділити їх можна досить умовно [2, с. 463-467].

Чинники, які впливають на формування образу держави можна поділити на дві групи: **внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні)**.

До **внутрішніх** передовсім належать чинники, пов'язані з процесами історичного та культурного розвитку, а також діяльністю держави та суспільства в різних сферах. Серед них важливе значення мають етнічні стереотипи сприйняття інших суспільств і держав, на основі досвіду міжнаціонального спілкування, і окремої особи (члена суспільства), і історичної пам'яті, (історичного досвіду) нації, сприйняття «Себе», «Іншого», «Інакшого», «Чужого», (які впливають на самоусвідомлення Я) та цінності суспільній свідомості.

На становлення та трансформацію міжнародного образу держави впливають більшою мірою **зовнішні (екзогенні) чинники**. Серед зовнішніх чинників конструювання міжнародного образу держав на сучасному етапі важливі **світові стандарти**, що сформовані міжнародною спільнотою і є конвенційними за походженням, задекларовані у нормах міжнародного права, документах міжнародних організацій, фіксуються щорічними рейтингами міжнародних організацій та рейтингових агентств. Вони ілюструють привабливість (або непривабливість) спільноти і стосуються економічних показників, рівня добробуту, якості життя, прав людини, норм урядування, свободи преси, рівня корупції тощо. Наприклад, «Freedom House» щорічно створює кілька рейтингів країн за індексами політичних прав і цивільних свобод, «Transparency International» розробляє індекс корупційності, «Репортери без кордонів» – індекс свободи преси, Інститут Катона (Cato Institute) – індекс економічної свободи, консалтингова компанія А.Т. Kearney спільно з журналом «Foreign Policy» – індекс глобалізації, Фонд Бартельсманна – індекс трансформації, Програма розвитку ООН (ПРООН) – індекс людського розвитку, агентства Т.Р. Гурра і його колег – індекс політиці, Т. Ванханена – індекс демократизації і т.д.). Вони здатні або нівелювати негативні стереотипи, а отже, й негативне сприйняття образу держави, або ж, навпаки, їх посилити. Зовнішніми чинниками впливу на міжнародний образ держави є і *правозахисні організації*, які дають об'єктивну інформацію про рівень забезпечення прав людини всередині держави та опосередковано формують привабливість чи непривабливість сприйняття її образу міжнародними організаціями та іншими країнами світу [5, с. 263].

Наступними активними учасниками міжнародних комунікацій та екзогенними чинниками формування міжнародного образу держави є **міжнародні екологічні рухи**, які поширюють матеріали про порушення у сфері екології та якість життя. Екологічна безпека дедалі більше турбує міжнародну спільноту, тому використання заборонених хімічних та біологічних речовин, недотримання норм екологічної безпеки, дії, що загрожують порушити глобальну екологічну рівновагу, спричиняють негативну реакцію та відповідно впливають на імідж держави за кордоном, який є частиною міжнародного образу держави.

Ще одним важливим чинником сприйняття та формування міжнародного образу держави є **діаспора** та **діаспорні організації**, які репрезентують своєю діяльністю та способом життя образ своєї історичної батьківщини, риси національного характеру в суспільствах, громадянами

яких вони стали. Поширюючи та пропагуючи національну культуру та цінності, лобіюючи національні проекти та програми, за допомогою ЗМІ, вони активно втручаються у процеси міждержавної та глобальної комунікації у світовому просторі. Так вони можуть впливати на сприйняття образу держави, яка є їхньою історичною територією, іншими учасниками міжнародних відносин.

Міграції населення, зокрема трудові міграції, що є виявом сучасних глобалізаційних тенденцій, – ще один вагомий чинник формування міжнародного образу держави. Відтік працездатного населення за кордон (особливо освічених верств населення – «відтік мізків») є показником незадоволеності низьким рівнем життя суспільства і негативно впливає на репутацію держави в міжнародному співтоваристві.

Наслідком відкритості суспільств та «стирання кордонів» між державами став інтенсивний розвиток **туризму**. Тому на сучасному етапі основним репрезентантом суспільства та держави за кордоном більшою мірою стає, за визначення Дж. Розенау, «турист і терорист», а не «дипломат і солдат» (Р. Арон). Численні туристи формують чи закріплюють сприйняття держави, її образ на міжнародній арені.

Зовнішні чинники, що пов'язані з діяльними аспектами, безсумнівно, є одними з найважливішими у формуванні міжнародного іміджу держави на сучасному етапі, оскільки через результати їх функціонування світ сприймає якісні та об'єктивні аспекти життя держави та суспільства. Вагомою є діяльність **дипломатичних представництв, інших зовнішньополітичних відомств та культурно-просвітницьких центрів** за кордоном, які здійснюють міжнародні обміни, репрезентують державу, відстоюють державні інтереси та інтереси і права своїх громадян. Вони впливають і на сприйняття міжнародного образу держави, є дотичні до процесів його формування та трансформації.

Важливим діяльним чинником формування міжнародного іміджу держави є **політична система**, ефективність та конкурентоспроможність її інститутів в глобальному середовищі, а також **громадянське суспільство**, міра розвиненості його інститутів та цінностей. Інтегруючим чинником політичної системи, що впливає на сприйняття та формування образу держави, є **політична культура**. Вона є матрицею існування політичної системи та одночасно середовищем, у якому вона функціонує та відтворює суспільні зразки (ідеали), забезпечує в процесі розвитку генералізацію цінностей у суспільно-політичному середовищі. У такому сенсі політична культура є соціокультурним чинником формування міжнародної ідентичності держави, і міжнародного образу держави, забезпечує спадкоємність політичної історії.

На сучасному етапі держави активно використовують інструментальні чинники формування міжнародного іміджу держави – **політичні технології**, невід'ємними елементами яких є **маркетинг, іміджологія та PR**. Вони дають змогу свідомо трансформувати та конструювати образ держави в заданому напрямі. Вони можуть формувати привабливі іміджі держави у певних

сферах діяльності (наприклад, туризм, освіта) і сприяти трансформації міжнародного образу держави загалом. Проте технології можуть бути лише одним із засобів трансформації, корекції, «облагороджування» образу, що реально існує та сформований історично, об'єктивно дією багатьох чинників. Хоча сучасні комунікативні технології і дають значні можливості для конструювання та тиражування образів, сформувати образ держави й суспільства без зв'язку з його сталими ідентифікаційними елементами та співвіднесеністю з реальною діяльністю практично неможливо [6].

Значну роль у формуванні іміджу країни відіграють засоби масової комунікації. Оцінка їх ролі в цьому процесі неоднозначна. Р. Мнацаканян, наприклад, вважає, що факти інтерпретації та образи, які задають ЗМІ, заважають суспільству створювати власну думку про об'єкт. Проте з іншого боку, за допомогою ЗМІ може формуватися в очах світової громадськості позитивний образ держави, почуття симпатії до неї, а в разі потреби – антипатії і осуду стосовно інших держав [1, с. 200-202].

Отже, поняття іміджу країни є багатоманітним та комплексним, має складну структуру. Серед чинників формування образу країни теж немає єдиного підходу, критерії виділення чинників формування образу зумовлені природою та особливостями країни, це й особливості регіону, національні традиції, історична пам'ять народу тощо.

Список використаних джерел

1. Балюк С.В. Міжнародний імідж держави: методичні особливості та деякі результати соціологічного виміру [Текст] / С.В.Балюк // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – Харків, 2007. – № 761. – С. 200-202.
2. Балюк С.В. Образ іноземної країни: основні структурні елементи [Текст] / С.В. Балюк // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – С.: 463-467.
3. Галумов Э. Международный имидж России: стратегия формирования [Текст] / Э.Галумов. – М.: Известия, 2003. – 450с.
4. Немченко А.Б Наукові аспекти поняття «імідж» [Електронний ресурс] / А.Б. Немченко, В.О. Мажейка. – Режим доступу: <http://intkonf.org/ktehnn-dots-nemchenko-ab-stud-mazheyka-vo-naukovi-aspekti-ponyattya-imidzh/>. – Заголовок з екрану. – Дата доступу: 16.12.2011.
5. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: Навч. посіб. [Текст] / Г. Г. Почепцов, Чукут С. А. – К.: Знання, 2006. – 663 с.
6. Щурко О. Чинники формування міжнародного образу держави: принципи класифікації [Електронний ресурс] / О.Щурко. – Режим доступу: <http://www.postua.info/shchul>. – Заголовок з екрану. – Дата доступу: 02.10.2011.

ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЇ НА БАЛКАНАХ

Паришкова В.В.,

студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

За останні роки зовнішня політика Італійської Республіки характеризувалася значним посиленням міжнародної активності країни, як в Європі, так і в світі. Італійським урядом була вироблена нова зовнішньополітична ідеологія країни, відповідно до якої система міжнародних відносин характеризується завершенням періоду стратегічної невизначеності після краху біполярності і переходом до нової системи міжнародних відносин, заснованій на інтересах концепції основних акторів («світу протагоністів»). Одним з таких акторів, які в нових умовах істотно впливають на хід світового розвитку, прагне стати Італія.

Одним із напрямків італійського керівництва в зовнішній політиці є збереження та посилення впливу Італії на Балканах. В результаті політичних традицій, географічного положення і культурних подій, близькість в регіоні Адріатичного моря має безпосередній вплив на внутрішню безпеку держави та її зовнішні зв'язки. Отже, з урахуванням вищезазначеного, представлена тема є актуальною в сучасних міжнародних відносинах [3].

Балканський регіон, який об'єднує країни Балканського півострова від Греції на півдні до Словенії, Угорщини, Болгарії та Румунії на півночі, надзвичайно неоднорідний. Деякі країни успішно розвиваються, економічно і політично інтегровані в європейські та євроатлантичні структури. Так, Греція, Словенія, Болгарія, Румунія – повноправні члени Європейського Союзу і НАТО, а у віддаленій перспективі при сприятливому розвитку подій Хорватія і Македонія також можуть приєднатися до НАТО і ЄС. У той же час доля деяких країн, що виникли на уламках колишньої Югославії, залишається невизначеною щодо перспектив їхнього внутрішнього розвитку, а також їх майбутнього місця і ролі в Європі, що представляє серйозну загрозу регіональній та європейській безпеці. Італія підтримує процеси, що відбуваються в регіоні та в європейській і трансатлантичній областях. Регіональні стабілізації, економічне відновлення, зміцнення демократії та боротьба з організованою злочинністю є основними цілями Італійської Республіки. Перспективи зближення з Європою – це ефективний плацдарм для реформ, необхідних для модернізації країн Західних Балкан.

Італія за останні роки багато зробила для Албанії як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні. Італія є одним з головних торговельних партнерів Албанії (40% від загального обсягу торгівлі), її головним інвестором і третім за величиною донором (після США і Греція). Менш ніж за десятиріччя, італійський бізнес став провідним на албанському ринку, 400 малих і середніх італійських підприємств працюють по всій

країні. Починаючи з 1992 р., Італія виділила приблизно 600 млн. євро для розвитку програм двостороннього співробітництва.

Італія є третім за обсягом міжнародним торговельним партнером Боснії та Герцеговини (після Хорватії та Німеччини). Велика роль у розвитку ринкової економіки країни належить італійським інвестиціям, займаючи при цьому 9-те місце у міжнародній інвестиційній політиці та 4-те – у європейській. Приблизно 55 італійських компаній розташовані в Боснії. Вони в основному представлені малим та середнім бізнесом, що працюють в таких галузях, як виробництво взуття та одягу, деревообробка. В сільськогосподарському секторі країни співпрацюють з метою сприяння поширенню стійких сільськогосподарських систем з низьким впливом на навколишнє середовище, кооперативи, доступ до ринку і кредити для дрібних виробників. У соціальній сфері, програми, спрямовані на захист основних прав людини (зокрема неповнолітніх і людей з обмеженими можливостями). На багатосторонньому каналі італійське співробітництво вносить свій вклад в різні програми зміцнення інституційного потенціалу з боку міжнародних організацій. Італія, крім того, фінансує численні стипендії на користь боснійських студентів в італійських університетах[4].

Відносини між Хорватією та Італією чудові, дві країни ефективно співпрацюють у реалізації їх спільних інтересів, і чекають подальшого співробітництва в рамках Європейського союзу. Італія надавала підтримку Хорватії з моменту здобуття її незалежності. Окрім дружніх політичних відносин, на високому рівні також знаходяться економічні відносини, Італія є одним з основних партнерів у хорватській торгівлі і головним імпортером продукції. Головним сектором залучення італійських інвестицій є банківська сфера.

Що стосується регіональної політики президенти двох країн погодилися, що вона є дуже важливою для регіону. Зараз вони знаходяться на шляху великого примирення Італії, Хорватії і Словенії. Адріатичний регіон пережив жахливі речі, що викликало багато страждань і тяжких наслідків.

Відносини з урядом Белграду є сьогодні особливо інтенсивними. сформована спільна позиція щодо стратегії входження в ЄС регіону Західних Балкан, підписано декларацію про стратегічне партнерство двох країн, укладено кілька двосторонніх угод, що передбачають підтримку італійських компаній у використанні інвестиційних ресурсів Сербії, співпраця в галузі енергетики та високих технологій. 2014 рік визначений як дата вступу Сербії в ЄС.

Італія планує розвиток більш інтенсивних відносин також з Чорногорією, з якою обговорюється ряд конкретних двосторонніх питань у динамічному дусі, починаючи з правосуддя і внутрішніх справ до розвитку спільних проектів, спрямованих на стимулювання економічного зростання і сприяння створенню сприятливих умов для подальшого зростання італійські інвестиції в цій країні. Двосторонні торговельно–економічні відносини

зараз на стійкому підйомі, Італія є одним з головних торгових партнерів Чорногорії [1].

Відносини з колишньою югославською Республікою Македонія сьогодні досить активно розвиваються. Італія підтримує європейської устремління країни та здійснює допомогу для економічної та соціальної стабілізації в країні. Італія є шостим найбільшим постачальником в Македонію та її четвертим найбільшим клієнтом. Вона підтримує перехід до ринкової економіки та розвитку в колишній Югославській Республіці Македонія, спонсує різні гуманітарні програми.

Таким чином, ми бачимо, що країни Балканського регіону є пріоритетними в зовнішній політиці Італії. Географічна близькість, взаємозалежність у сфері безпеки та міграційних процесів, а також спільних інтересів у питаннях регіонального співробітництва є причинами, через які вся Південно – Східна Європа є одним з головних векторів для Італії.

Список використаних джерел

1. Балканы в системе международных отношений: некоторые проблемы и перспективы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.archipelag.ru/geopolitics/piryadok/balkany/collection/315/>.
2. Балканы сегодня [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://balkanes.ru/>.
3. Барабанов О.Н. Внешняя политика Италии на современном этапе / О.Н.Барабанов // Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 10. — С.82—89.
4. Внешняя политика Италии [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://calamaro.ru/76-vneshpolitika.html>.
5. Camerana L. Nuova geografia politica e interessi italiani [Електронний ресурс]. —Режим доступу : <http://www.aggiornamentisociali.it/0806editoriale.html>.
6. Italy - Balkans Bilateral Relations [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.esteri.it/MAE/EN/Politica_Estera/Aree_Geografiche/Europa/Balkani/.
7. La politica estera dell'Italia [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iai.it/content.asp?langid=1&contentid=2>.

ПОЛІТИКА ЄС НАПЕРЕДОДНІ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ» В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ

Рябінін Є. В.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

Ситуація в Північній Африці нагадує період кольорових «революцій», починаючи з Югославії та закінчуючи Кіргізією. Як показала практика, жодна з цих «революцій» не виявилася вдалою з якісної точки зору. Якщо проаналізувати ситуацію в Тунісі чи Єгипті, то місцеве населення легкою кров'ю повалило довготривалі режими. Ситуація в Лівії виявилася не такою ж легкою, як вважали експерти. Багато хто з аналітиків висловлював думку про те, що в Лівії спрацює ефект доміно та лідер Джамахірії віддасть свою країну народній владі. Але, будь-який політик, який прийшов до влади революційним шляхом, дуже чітко для себе уявляє, що революція не зупиняється, революція - це перманентний стан. Немає сумніву в тому, що «арабська весна» реалізовувалася за сприянням зовнішніх сил.

Нафта чи відсутність громадянського суспільства примусила західний світ провести ще одну «блискавичну» військову кампанію? За оцінками експертів запаси нафти в Лівії складає 39,12 млрд. баррелів або 3,3% від світових резервів. Крім того, слід відзначити, що Франція, яка на думку З.Бжезинського є відповідальною за безпеку Півдня Європи, контролюючи Північ Африки, не могла не стати ключовим членом операції, оскільки її проект "Союз заради Середземномор'я" розвивається не за сценарієм Франції, а точніше сказати, зовсім не розвивається. Повалення режимів в країнах Північної Африки та приход до влади політиків, які будуть більше налаштовані на співпрацю в межах Середземноморського Союзу, є очевидною перевагою для Франції, яка історично впливає на країни цього регіону, а отже Франція зможе остаточно закріпити своє неофіційне панування на ділянці великої геополітичної шахівниці. Крім того, М.Каддафі вважав за необхідне зробити африканський континент максимально незалежним в виробленні стратегії та тактики свого розвитку, "вивести" доллар з економіки Африки та ввести єдину африканську валюту.

Найголовнішою проблемою Середземномор'я на порядку денному є проблема наслідків арабської весни 2011 року та як далі будуть розвиватися події. На революції в Північній Африці звертає на себе увагу ряд особливостей: по-перше, вони розвивалися поодиноці і по тому ж сценарію, по-друге, революції спалахнули практично одночасно, що майже завжди виключає елемент випадковості і передбачає високий рівень координації із зарубіжного революційного центру.

Не дивлячись на те, що країни Магриба є калькою одна одної, між ними спостерігається лише одна схожість – форма політичного режиму і перебування їх лідерів при владі. Крім того, полум'я революції охопило

держави Північної Африки по черзі, строго в певному порядку. Тут проявляється явна вибірковість: Туніс – Єгипет – Лівія – Сирія – Бахрейн – Йемен. При цьому залишилися осторонь Алжир і Марокко і інші африканські країни, що мають схожі проблеми і що відрізняються тим же консерватизмом політичних режимів. Видає в цих процесах технологію не лише порядок, але і висока міра поширення такої ланцюгової реакції: це можливо лише при високому ступені зовнішньої координації подій. Крім того, є ключовий елемент технології кольорових революцій – він обкатується на прикладі однієї країни, корегується і потім запускається в наступній країні. І нарешті, насторожує у всіх цих революціях один факт – дивна відсутність обов'язкового компонента будь-якої революції – революційної ідеології. У основі революційної боротьби зазвичай лежать високі ідеали (свобода, рівність, братерство, справедливість) або ідеали національно-визвольного руху. У арабських революціях нічого подібного немає – існує «різношерстний» протестний рух, який швидко перетворюється на політичний натовп, основна мета якої – повалення діючої влади, при чому революційний натовп не висуває жодної альтернативної політичної програми – народний гнів носить суто персоніфікований характер і нічого не має проти політичної системи.

Реальні цілі «фісташкових» революцій лежать глибше, ніж просто зміна режимів і заміна авторитарних лідерів, лояльних до Заходу. Ці конфлікти слід розглядати не в узьком сенсі як рядові цивільні конфлікти, а в системі координат глобальної політики. Північна Африка стала полігоном і плацдармом для сутички за весь африканський континент, який вже розпочався.

Є декілька причин, по яких Африка має стратегічне значення для світової економіки, у тому числі й для США. Головна з них – нафта. Сумарні нафтові резерви африканських країн – 16,6 млрд тонн, що складає 10% загальносвітових запасів. По цьому показнику Африка поступається Євразії і Близькому Сходу. Лідери – Лівія (5,7 млрд тонн), Нігерія (4,8 млрд тонн), Ангола (1,8 млрд тонн), Алжир (1,5 млрд тонн), Судан (0,9 млрд тонн). США намагаються зменшити енергетичну залежність від Близького Сходу, тому Африка останніми роками стала особливим об'єктом американського політичного інтересу. На африканські країни доводиться біля третини китайського імпорту нафти. У 2006 році Ангола стала основним постачальником нафти в КНР. Крім того, газові ресурси африканського континенту доволі значні. Вони налічують 14, 65 трлн м³, що складає 7.9% світових запасів.

Вуглеводи не єдина африканська сировина – тут є руди, цинк, кобальт, мідь, уран, боксити. Таким чином, Африка і Близький Схід сьогодні є точкою зіткнення життєво важливих інтересів США і Китаю, які вже вступили в боротьбу за енергоресурси. Для Вашингтона країни Магриба – ключовий регіон, встановлення контролю над яким дозволяє управляти глобальним транзитом вуглеводів і іншої стратегічної сировини. США відстають в темпах економічного розвитку від Китаю і Вашингтону необхідно

стримувати економічне зростання Китаю і Європи. Один з методів досягнення – використання сепаратистських і екстремістських рухів для дестабілізації підконтрольних регіонів – так званий керований хаос. Не виключено, що перед новою владою буде поставлено завдання перекрити постачання енергоносіїв до Китаю. Друга причина – майбутня сутичка за вплив на Африку. У політичному плані – це наймолодший регіон. Середній вік країн менше 40 років. Не виключено, що в найближчому майбутньому на зміну колоніальним кордонам прийде новий політичний устрій регіону. У цьому перевлаштуванні США розраховують зіграти ключову роль, висунувши концепцію нової геополітичної освіти – Великого Близького Сходу. Ланцюжок кольорових революцій може стати першою ланкою на дорозі її реалізації [1, с. 70].

Що стосується політики ЄС в регіоні напередодні подій «арабської весни», то Барселонський процес чи Євро-Середземноморський діалог сформувався як дієвий інструмент реалізації Нової інтеграційної стратегії ЄС щодо країн південного Середземномор'я, проголошеної в 1992 році. Він став важливим і ефективним міжнародним форумом, на порядку денному роботи якого стояли ключові питання з розвитку країн-членів Євросоюзу і держав півдня Середземномор'я, ефективної відповіді на виклики ХХІ ст. (загрози міжнародної безпеки, зростання масштабів незаконної торгівлі зброєю, масової нелегальної міграції, діяльності міжнародних терористичних організацій, включаючи наркобізнес тощо), вирішення проблеми досягнення стійкого прогресу в політичному і соціально-економічному розвитку держав півдня Середземномор'я. Результатом Барселонського процесу став Союз заради Середземномор'я, до якого входять 27 країн-членів ЄС та 16 країн Південного Середземномор'я. 13 липня 2008 відбувся установчий саміт Середземноморського союзу в Парижі, на якому було представлено 43 держави.

М.Каддафі відмовився приїхати на організаційний саміт, назвавши нову організацію змовою з підризу єдності арабських і африканських країн.

Лівія, яка мала з 1999 р. статус спостерігача в Барселонському процесі, незважаючи на активне зближення з Заходом в останні роки, категорично відкинула ідею участі держави в Союзі для Середземномор'я. Каддафі, який претендував на роль лідера Африканського союзу і «об'єднувача» Африки, вважав, що участь країн Північної Африки в європейському проекті розколить континент. Напередодні установчого саміту Союзу для Середземномор'я у Тріполі з метою вироблення загальноарабської позиції відбувся арабський міні-саміт за участю Сирії, Лівії, Мавританії, Тунісу, Алжиру і Марокко. Виступаючи на його відкритті, лівійський лідер заявив: «Якщо Європа хоче співпрацювати з нами, для цього існує Ліга арабських держав або Африканський союз ... ми не приймаємо ситуації, коли Європа буде домовлятися з окремою групою країн».

Позиція лівійського керівництва свідчить про те, що ця держава з відносно невеликим населенням і значними нафтогазовими ресурсами не була зацікавлена в запропонованому «партнерстві» в тій ж самій мірі, що і

сусіди Лівії, які розраховували на додаткові політичні та економічні дивіденди. На думку Каддафі, ця пропозиція була «принизливою», оскільки, як він зазначив - «ми не голодні і не собаки, і нам не треба кидати кістки». Лідер лівійської революції пророкував Союзу незавидне майбутнє: «Цей проект приречений на провал. Це мінне поле. Він сприятиме терактам з боку ісламістських груп, які побачать в ньому проект хрестоносців і будуть наносити удари по мусульманських країнам-членам ... Я б не порадив своєму народу приймати участь в цій абсурдній балаканині, в цьому колоніальному проекті». Судячи з того, що всі арабські країни регіону, за винятком Лівії, були присутні на установчому саміті Союзу заради Середземномор'я в Парижі, позиція Каддафі не знайшла підтримки у членів Лігі арабських держав.

Африканські партнери переважно говорили про подолання бідності і прямої допомоги самим бідним верствам населення як про обов'язок багатих країн перед бідними, про нерівні умови конкуренції та невирішені питання доступу продукції бідних країн на ринок благополучного Євросоюзу. Представники ЄС, у свою чергу, підкреслювали неефективність управління, недбале використання, а то і розкрадання міжнародної допомоги, непоборну корупцію, необхідність боротьби з нелегальною міграцією, організованою злочинністю та тероризмом. Крім того, для Союзу також важливо вирішувати проблеми навколишнього середовища, зміцнювати співробітництво та взаємодопомогу всередині Середземноморського регіону в сфері економіки (зона вільної торгівлі, інвестиції, розвиток транспортної інфраструктури, енергетична безпека, створення та передача нових технологій тощо), розвивати культуру, систему освіти, охорону здоров'я, боротьбу проти нерівності і несправедливості.

Але цей проект був неефективним та не приніс ніякої користі Середземноморському регіонові, а отже, «блискавична» військова кампанія, яку очолила Франція, була єдиним шансом, якій міг би врятувати імідж Франції та переформотувати Союз заради Середземномор'я, але Європа отримала ще більше проблем, аніж мала до цього.

Список використаних джерел

1. Манойло А. «Финиковые революции: стихия или «управляемый хаос»? / А.Манойло // Международная жизнь. – 2011. - №5. – С. 63-79.

АРКТИЧЕСКИЙ ВЕКТОР ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ ФИНЛЯНДИИ

Спесивцева О.И.,

*студентка IV курса специальности «Международные отношения»,
Мариупольского государственного университета*

В настоящее время вследствие глобальных изменений мировой политики геополитическая и военно-стратегическая роль Севера повысилась. Арктика, играющая роль буфера между основными мировыми центрами - США, Западной Европой, Россией, Японией и Китаем, становится полигоном территориальной, ресурсной и военно-стратегической игры [1].

Арктика чрезвычайно богата практически всеми видами природных ресурсов, в том числе уникальных. Но наибольший интерес вызывают значительные по мировым масштабам запасы энергоресурсов [4]. По данным Геологической службы США, потенциальные запасы нефти в этом регионе составляют 90 млрд. баррелей, газа - 47,3 трлн. куб. м, газового конденсата - 44 млрд. баррелей [1]. По зарубежным оценкам, это составляет около 25 % от мировых неразведанных запасов углеводородов, при чём около 84 % всей нефти и газа Арктики находится в зоне шельфа на глубинах до 500 м. Это означает, что большинство запасов должно оказаться в пределах исключительной экономической зоны пяти арктических государств [4].

В контексте современной энергетической проблемы природные богатства Арктики позволяют ей стать одним из крупнейших объектов борьбы за энергоресурсы. А это означает возрастание конфликтного потенциала региона и перспективу очередной «нефтяной» войны.

Тема освоения Арктики и ее природных богатств приобретает все большую актуальность как на международном и государственном уровнях, так и в различных сферах экономики.

Финляндия как арктическая страна естественным образом является участником деятельности в арктическом регионе, что она крайне заинтересована в использовании огромного экономического потенциала Арктики [3].

Некоторые эксперты относят Финляндию к пулу неарктических стран, так как у Финляндии нет арктической береговой линии и, соответственно, не имеет территориальных претензий в Арктике. Однако всего 20–50 км норвежской территории отделяют финнов от полноценного членства в «арктическом клубе». Определяющим фактором является то, что Финляндия позиционирует себя как «арктическое государство» и, соответственно, считает себя полноправным игроком, ведь «изменения, происходящие в арктическом регионе, оказывают серьезное влияние на финское общество» [2].

На протяжении многих лет Финляндия является активным участником международных соглашений и различных организаций по сотрудничеству в арктическом и, в частности, в Баренцевом регионе. В 1997 г. именно в

Финляндии родилась инициатива «Северного измерения» во внешней политике Европейского Союза, основной целью которого было провозглашено укрепление стабильности, благополучия и устойчивого развития на Севере Европы. При этом Финляндия хотела бы позиционировать себя как своеобразный форпост для вовлечения ЕС в совместное с Россией освоение Арктики. В ноябре 2006 г., именно в период председательства Финляндии в ЕС, «Северное измерение» стало совместной политикой Европейского Союза, Исландии, Норвегии и России [3].

Основной доктриной, которая сформулировала внешнеполитический курс государства в данном регионе, является принятая в июне 2010 г. «Государственная Стратегия Финляндии в Арктике» (Finland's Strategy for the Arctic Region).

В Стратегии очерчен круг актуальных вопросов политического, экономического и экологического характера.

В рамках политической составляющей Стратегии, приоритетным направлением в арктической области для Финляндии является обеспечение безопасности и поддержание суверенитета в регионе, защита интересов коренных народов Севера. Немаловажное значение имеет и деятельность международных организаций, в первую очередь, Арктического совета.

Финляндия рассматривает Арктический совет в качестве основного политического форума по арктическому сотрудничеству и предлагает расширить его состав и повестку заседаний. Страна выступает активным проводником политики укрепления позиции Евросоюза в арктическом сотрудничестве и получения ЕС статуса постоянного наблюдателя в Арктическом Совете. Идея размещения информационного центра ЕС по арктическим вопросам в Финляндии, г. Рованиemi, в самом северном университетском городе Евросоюза, нашла поддержку и в Еврокомиссии, и в Европарламенте [3].

В сфере охраны окружающей среды в документе определены конкретные задачи. Среди них главными являются привлечение внимания к характерным особенностям арктической окружающей среды. Для этого рекомендуется проводить регулярные исследования по изменению климата и влиянию человека на природную среду Арктики. Важной задачей является рациональное использование и управление водными ресурсами, принимая во внимание опасность частых наводнений. Риск загрязнения окружающей среды должен быть минимизирован за счет использования «зелёных технологий», в использовании которых Финляндия имеет большой опыт.

Другой приоритет - укрепление ядерной безопасности, особенно на Кольском полуострове, где наибольшая концентрация атомных реакторов в мире. Поэтому необходимо осуществлять мониторинг в регионе с целью подготовки к чрезвычайным ситуациям и недопущения экологической катастрофы [5].

В экономической сфере особый интерес для Финляндии в Арктике представляют два направления деятельности.

Во-первых, это развитие транспорта, логистики и инфраструктуры. Сильная зависимость Финляндии от внешней торговли, осуществляемой главным образом посредством морской транспортировки, составляет проблему для развития транспортной инфраструктуры и логистической системы. Большие надежды возлагают на открытие Северо – Восточного прохода (Северного морского пути). В настоящее время Северо-Восточный проход открыт для навигации в среднем 49 дней в году. А вследствие изменений климата, этот период увеличится до 134 дней. Именно в финских интересах, чтобы новые морские транспортные коридоры в северных широтах были международными, и чтобы плата, взимаемая за проход по ним, не стала препятствием для судоходства, а лишь обеспечивала его безопасность[3].

Во-вторых, большое значение для Финляндии имеет разработка природных ресурсов. Арктический регион обладает значительным природно-ресурсным потенциалом, который Финляндия может использовать в своих целях. Нефть и газ в Арктике играют ключевую роль в европейском энергоснабжении. Так как старые запасы России постепенно иссякают, поддержание уровня нефте- и газодобычи требует значительных инвестиций и принятия новых технологий. Фактически, акцент на производстве газа переходит от Западной Сибири к Северной части Баренцева моря. Поэтому, углеводородные запасы Баренцева моря, которые делят между собой Норвегия и Россия, и процесс их освоения представляют огромный интерес для финских компаний. Их цель – участие в больших проектах, таких, например, как Штокмановский и выход на международный уровень освоения месторождений за Полярным кругом. Финны рассчитывают получить от участия в освоении этой зоны весомые экономические и финансовые результаты.

Перспективы развития сотрудничества в Арктике финны связывают с Россией [3].

В соответствии с Государственной Программой в 2009 г. был принят План действий в отношении России (Russia Action Plan). Он включает рекомендации по налаживанию сотрудничества с Россией в различных секторах экономики. Еще один документ – «Сотрудничество в Балтийском море, Баренцевом море и Арктике на период 2013–2015 гг.» – направлен на усиление кооперации в Балтийском регионе и ускоренную реализацию Государственной Стратегии Финляндии в Арктике [2].

Приоритетом сотрудничества с Россией Финляндия является совместное использование накопленного финнами опыта и арктические технологии в зимнем судоходстве и судостроении. Для финских компаний Россия – основной рынок сбыта. Это и понятно, учитывая более чем столетний опыт сотрудничества в сфере строительства ледоколов и освоения Арктики. Первый в мире арктический ледокол «Ермак» был построен для Российской империи на английских верфях с использованием финских технологий [3].

Работающий в Арктике российский флот серьезно устарел и его масштабное восстановление представляет актуальную задачу.

Судостроительная промышленность России пока не может удовлетворить огромную потребность в специальных судах, которые в ближайшее время понадобятся для нефтегазовой промышленности и обеспечения арктического мореплавания [2].

Финский опыт исследований и «ноу-хау» в сфере арктических технологий получил всемирное признание. Начиная с 1932 г., для российских заказчиков на финских верфях были построены более двух тысяч судов различного типа. В 2010 г. по инновационной технологии компании «Aker Arctic» на Адмиралтейских верфях было завершено строительство двух новых арктических танкеров «Михаил Ульянов» и «Кирилл Лавров» (заказчик – ОАО «Совкомфлот»). Эти танкеры были задействованы в навигации по Северному морскому пути уже летом 2011 г.

В настоящее время финны вместе с партнерами из Выборга и Калининграда строят на верфи «Arctech Helsinki Shipyard» три ледокольных судна. В июне 2012 г. на воду было спущено первое ледокольное судно-снабженец «Витус Беринг», которое будет передано заказчику – ОАО «Совкомфлот» – уже в декабре 2012 г. Два других судна планируется сдать заказчикам – «Совкомфлоту» и «Росморречфлоту» – в 2013 г [3].

Также Россия для финнов – это выход в Арктику, возможность совместного освоения ресурсов арктического региона. В свою очередь российское правительство имеет возможность использовать сотрудничество с Финляндией для реализации своих интересов, например, для развития связей с ЕС и Арктическим советом (к примеру, с Финляндией в роли медиатора) [2].

Очевидно, что задачи Финляндии – укрепить свои позиции в Арктике по таким направлениям, как научные исследования, судостроение, строительство, связь, а также содействовать усилению арктических позиций ЕС. Но главной экономической целью Финляндии в арктическом регионе является подтверждение статуса страны как арктического международного эксперта [3].

Как указывается во внешнеполитической доктрине Финляндии касаясь Арктики, Россия для Финляндии крайне важна, сотрудничество именно с Россией является приоритетом для финнов в арктическом регионе. Россия выступает, прежде всего, как стратегический партнер Финляндии в судостроительной сфере, в области транспорта и логистики, а также дает возможность совместной разработки природных ресурсов Арктики. Финляндия для российского правительства и компаний – традиционный бизнес-партнер, обладающий необходимыми знаниями и технологиями для успешной реализации экономического потенциала.

Так как Финляндия не имеет выхода к арктическим береговым линиям и является арктическим государством только косвенно, главными способами ведения своей арктической политики она считает участие в международных организациях и двустороннее сотрудничество с другими членами «арктического клуба» (Россия, Дания, Исландия, Норвегия, Швеция). В рамках реализации арктической Стратегии в период с 2009 до 2013 года

Финляндия усилила свое присутствие в Баренцевом регионе, осуществила ряд программ по сотрудничеству с арктическими соседями, что дает основания полагать, что арктический вектор внешней политики Финляндии развивается успешно и в будущем его актуальность только возрастет.

Список использованных источников

1. Полевой М. Китайская Арктика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pda.minprom.com.ua/page3/news105330.html>
2. Телегина Е. Стратегия Финляндии в освоении Арктики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=705#top
3. Шлямин В. Финляндия в Арктике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=892#top
4. Цигонюк А. Арктика: перспективы развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.perspektivy.info/rus/desk/arktika_perspektivy_razvitija_2009-04-24.htm
5. Finland's strategy for the Arctic region 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.arctic-council.org/index.php/en/about/documents/category/12-arctic-strategies

УДК 327(612:620)"312"(043)

ЛИВИЙСКО-ЕГИПЕТСКИЕ ОТНОШЕНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Субачева М. И.,

студентки IV курса специальности "Международные отношения"

Мариупольского государственного университета

Ливийско-египетские отношения все больше выходят за рамки двусторонних, приобретая все более широкого и глобального масштаба. Однако, несмотря на интенсивное развитие торговых и экономических связей между странами, между ними существует большое количество противоречий, как в политических, так и в экономических вопросах.

Дипломатические отношения между Египтом и Ливией были заложены в июле 1957 года.

Нормативно-правовая база ливийско - египетских отношений охватывает фактически все сферы сотрудничества. Подписано более 259 двусторонних документов, у 103 из них действуют на межгосударственном и межправительственном уровнях. Около 85 договоров подписано в торгово-экономической, научно-технической и военно-технической сферах[4].

В начале XXI в. внешняя политика Арабской Республики Египет продолжает оставаться многовекторной и весьма активной. Наряду с решением проблемы арабо-израильского урегулирования, власти «страны пирамид» уделяют большое внимание ситуации в непосредственной

близости от своих границ. Каир заинтересован в том, чтобы в окружающих его государствах правили умеренные режимы, не вовлеченные в региональные конфликты, что неизбежно повлекло бы за собой осложнение внутривосточной обстановки и в самом Египте.

Отношения с Ливией на протяжении последних нескольких десятилетий переживали периоды взлетов и падений. Как бы то ни было, египетско-ливийские отношения на современном этапе развиваются вполне успешно. Обе страны постоянно обмениваются мнениями по ключевым проблемам, стоящим перед регионом и стараются выработать по ним совместную позицию. Так, в 1999 г. Египет и Ливия предложили общий план урегулирования суданского конфликта.

После того, как 12 сентября 2003 г. Совет Безопасности ООН снял с Ливии санкции, у египетско-ливийских отношений открылись широкие перспективы, главным образом, в области торговли, ирригационного строительства и транспортного сообщения. Ливия служит своеобразным буфером между Египтом и странами Магриба, и потому включение Ливии в систему торговых взаимоотношений в Северной Африке позволит существенно расширить и египетский рынок[1].

Основными сферами двустороннего сотрудничества являются крупномасштабные проекты по созданию искусственных оазисов или так называемых инфраструктурных оазисов в пустыне. Через Ливию проходит ветка газопровода для экспорта египетского природного газа для продажи в Европе. Также существует нефтепровод для экспорта в АРЕ ливийской нефти. Египет и Ливия подняли уровень торгового оборота до 300 млн. долл в год. Кроме того, Ливия по-прежнему предоставляет большое количество рабочих мест египтянам. В Джамахирии, по разным данным, находятся на заработках от 500 тыс. до 1 млн. граждан АРЕ.

Торгово-экономические отношения начинаются осуществляться с 1957 г. В начале 2000х годов объем торговли резко упал, сотрудничество стало давать сбои. В последние годы положение стало исправляться. В 2010 г. товарооборот превысил 2 млрд. дол. По сравнению с предыдущим годом (в 2009 г. - 1051,9 млн. дол.) [3].

Полигоном для совместных действий стала борьба с международным терроризмом. Лидеры обеих стран осуждали терроризм во всех его формах. Специальные подразделения ливийской полиции по борьбе с терроризмом активно занимаются выявлением нелегальных военизированных структур, пресечением агитационно-пропагандистской деятельности, предотвращением сплочения с фундаменталистами Египта. В марте 2003 г. между Каиром и Триполи было заключено соглашение об экстрадиции.

В 2011г. министр иностранных дел Египта Мухаммед Камель Амр посетил с официальным визитом в ливийскую столицу - г. Триполи. В ходе переговоров обсуждалось развитие отношений между двумя странами.

Согласно официальному заявлению МИД Египта, были затронуты вопросы постконфликтного восстановления Ливии, предоставления

медицинської допомоги і розмінування промислових центрів і районів нафтодобути.

Крім того, влади Єгипта оказали Лівії допомогу в сфері освіти, а також в відновленні аеропортів і повітряної комунікації після скасування режиму безпечної зони над Лівією. Безумовно Мухаммед Камель Амр коснувся і проблемних тем, а саме звільнення громадян Єгипта, утриманих в ув'язненні Лівії[2].

Внутрішній потенціал Єгипта, особливості геополітичного положення в регіоні, міжнародні тенденції і стратегії зовнішньої політики Лівії дозволяють утвердити, що Єгипет веде свої стосунки з Лівією в рамках політики центру сил і на фоні політики престижності.

Таким чином, ми бачимо, що протягом довгого співробітництва Лівія і Єгипет досягли великого розвитку. Вони співробітничать у всіх сферах, мають міцну нормативно-правову базу, зміцнюють свої сили на міжнародній арені, але незважаючи на всі ці позитивні якості існують супереччя, які суттєво змінюють характер їх стосунків.

Список використаних джерел

1. Гвоздев Н. Лівія. Зовнішньоекономічні зв'язі, політика [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://polpred.com/?ns=1&ns_id=628637
2. Глава МЗС Єгипта відвідав Лівію з офіційним [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://obozrevatel.com/abroad/glava-mid-egipta-posetit-liviyu-s-ofitsialnyim-vizitom.htm>
3. Єгипет і Лівія: нова стратегія США [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.iimes.ru/?p=15592>
4. Сиротин А. Лівія, Єгипет, Сирія – уроки історії [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.chayka.org/node/4948>

УДК 339.5.(73:510)(043)

ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА КНР

Телиця А. А.,

студентки ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

На сьогоднішній день Китай перетворився в одну з великих держав, без якої вже неможливо уявити собі світову економіку і політику. Він не тільки впливає на всю міжнародну економіку, а й є гарантом її стабільності. Сьогодні можна впевнено говорити про «економічну взаємозалежність» США і Китаю, оскільки обидві держави (одна для іншої) є 2 за значимістю (після країн ЄС) торговим партнером. Китай є головним утримувачем американських торгових зобов'язань і валютного резерву в доларах.

Економічний інтерес традиційно грає в їх розвитку провідну роль, коригуючи часом важливі політичні рішення і вносячи поправки в сутність і нюанси взаємин з іншими державами.

За останні три десятиліття американо-китайські економічні зв'язки істотно зміцнилися.

Об'єм торгівлі між США та Китаєм почав активно рости після відновлення дипломатичних відносин у січні 1979 року, підписання двосторонньої торгової угоди в липні 1979 р. та договору про взаємне надання режиму найбільшого сприяння на початку 1980 р. У 1979 р. товарообіг між Сполученими Штатами Америки та Китаєм складав 2 млрд. доларів, Китай був лише на 23-ьому місці серед експортних ринків США та на 45 –ому як постачальник товарів на американський ринок. В 2010 році обсяг двосторонньої торгівлі склав вже 456 млрд. доларів Китай у 2010 році був на другому місці по обсягам торгівлі з США після Канади, третім (після ЄС і Канади) за розмірами експортним ринком і найбільшим джерелом імпорту. Якщо в 2001 році обсяг експорту із США до Китаю склав 19 млрд. дол., то вже у 2010 році даний показник зріс до 92 млрд. дол. [1].

Високий рівень розвитку торгово-економічних відносин є однією з основ стабільності американо-китайських відносин в даний час.

Одним із чинників, що впливає на розвиток двосторонніх відносин, є формування міжнародно-правової бази. За довгий час відносин між країнами було підписано десятки договорів економічного характеру. На сьогодні нормативно-правова база саме економічно-торгівельних відносин є найбільш масштабною. КНР та США мають різні рівні співпраці, а саме: державний, регіональний та співпраця на рівні компаній [3].

Транснаціональні мережі зв'язків між двома країнами сприяють появі та еволюції інститутів управління, що діють як на двосторонньому, так і на системному рівні

В останні роки двостороння торгівля розвивалась за моделлю аутсорсингу - заміщення внутрішнього виробництва в США дешевим імпортом, що призводило до переважного збільшення частки китайського експорту в структурі товарообігу. У 2007 р. американський торговий дефіцит перевищив гігантську суму в 250 млрд. дол. Гігантський відрив Пекіна відмічений у конкурентній боротьбі з східно-азиатськими сусідами, значний сегмент економіки яких також орієнтований на виробництві товарів, що експортуються в США [4].

Поряд із зростанням зовнішньої торгівлі значний розвиток отримали також інвестиції американських фірм в Китаї. Якщо не вважати сянганських і тайванських інвестицій в Китаї, то США займають серед закордонних інвесторів у Китаї друге місце, поступаючись лише Японії. Зростає також швидкими темпами бізнесу сфер і послуг, що надаються американськими фірмами Китаю.

Але, двосторонні відносини становилися більш напруженими в останні декілька років в зв'язку з рядом проблем, в тому числі через торговий дефіцит США, протидії з боку Китаю у питанні валютної політики,

занепокоєння Сполучених Штатів, пов'язану з виконанням Китаєм своїх зобов'язань у рамках СОТ та промислової політики Китаю, що передбачає введення нових обмежень для іноземних фірм.

Дефіцит торгового балансу США з Китаєм у 2010 році склав 273,1 млрд. доларів, рекордна сума дефіциту, котра взагалі була зафіксована з окремо взятою країною. Хоча ріст експорту США в КНР, що складав 32 % (91,9 млрд. доларів), обігнав ріст імпорту – 23,1%(364,9 млрд. доларів), а в 2011 році досягнув значення 313 млрд. доларів [1].

Одною з причин дисбалансу багато експертів називають через мірне регулювання та заборонені міри з боку США по експорту високотехнологічних товарів. Одночасно у Китаї існує незадоволений попит на дані товари та технології. Саме законодавство США у області експортного контролю є перепорою для вирівнювання торгового дисбалансу з Китаєм, та робить недоступними для американських та китайських ТНК досить привабливі ринки. Достатньо важко оцінити, наскільки це є перепорою для торгівлі, , одним із короткострокових ефектів подібних обмежень є зниження товарообігу.

Більш того, проблема експортного контролю вперше роздивляється поряд з іншими проблемами американо-китайських торгово-економічних відносин, таких, як антидемпінгові та компенсаційні мита, захист прав інтелектуальної власності, урядові закупки та інноваційні програми, проблема валютних курсів.

Слід сказати, що аналітики відзначають, що по мірі розвитку кризи, напруга в торговельних відносинах між США і Китаєм все більше наростає. Однак спектр заходів і ступінь тиску, які може використовувати американський президент, вельми обмежений через те, що Китай є найбільшим кредитором США. Якщо Китай почне продавати казначейські білети, це може спричинити за собою куди більш жорстоку кризу, ніж нинішня – аж до обвалення долара, що може викликати спад в США і у всьому світі. Головним фактором, що стримує цю конфронтацію, є те, що обидві країни можуть втратити дуже багато. Однак висловлюється думка про те, що китайці вже готують ґрунт для поступової заміни долара США як світової валюти - принаймні, в азіатському регіоні[3].

Торгові угоди між США і Китаєм постійно переглядаються і часто будуються на хиткому ґрунті. Це пов'язано насамперед з порушеннями прав людини у Китаї. Так як Китай не дотримується міжнародні стандарти прав людини, Сполучені Штати не прагнуть брати участь в повному обсязі, в необмеженій торгівлі з Китаєм [2].

Економічні зв'язки з Китаєм також стали викликати все більше занепокоєння у США. Одна з фундаментальних проблем полягає в тому, що обсяги китайського імпорту зростають набагато швидше, ніж обсяги американського експорту. Невдоволення викликає і протекціоністська політика Китаю. Влада Китаю також перешкоджає отриманню державних контрактів компаніями, які не контролюються китайськими власниками, що

ставити американські, як, втім, і всі інші бізнес-структури, в явно не вигідне становище[3].

Таким чином, ми прийшли висновку, що американсько-китайські відносини все більше виходять за рамки двосторонніх, набуваючи все більш широкого та глобального масштабу. Проте, не дивлячись на інтенсивний розвиток торгових та економічних зв'язків між країнами, між ними існує велика кількість протиріч, як у політичних, так і у економічних питаннях.

Список використаної літератури

1. Аксенов П. Торгово - економічні відносини США і Китаю в початку XXI століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusus.ru/print.php?id=295>— Screenname.
2. Лексютина Я. Американсько-китайські відносини в 2009-2011 рр.: ілюзорність партнерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gramota.net/articles/issn_1997-292X_2012_2-1_28.pdf – Screenname.
3. Михеева А. Нові підходи до оцінки перспектив розвитку економічних відносин США і КНР: ефект глобального кризису [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary-economics.ru/art-48>— Screenname.
4. China-U.S. Relations: Current Issues and Implications for U.S. Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fpc.state.gov/documents/organization/109546.pdf> — Screenname.

УДК 327(410:73):061.1НАТО(043)

ПОЛІТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США В НАТО

Токіна О. Ю.,

студентка V курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Тісне співробітництво між Великою Британією та США з другої половини XX ст. відомо під назвою «особливі відносини», яке свідчить про високу ефективність їхньої спільної діяльності в різних сферах, в тому числі й в рамках співробітництва з Північноатлантичним союзом, спрямованого на реалізацію важливих національних завдань.

Базовим для британсько-американських відносин в контексті НАТО є підписання 4 квітня 1949 р. Вашингтонського договору про створення Організації Північноатлантичного договору (НАТО), в якому заявлено, що він спрямований на вирішення міжнародних суперечок мирними засобами, щоб не піддавати загрози мир, безпеку і справедливість. Членство і лідируючі позиції країн в НАТО є ареною, на якій можна взаємовигідно проводити спільну політику [8].

Вже в квітні 1951 р. перед структурами НАТО було поставлено завдання щодо створення неформальних каналів для обміну думками з найбільш гострих політичних питань.

У вересні 1951 р. було засновано спеціальний Комітет атлантичного співтовариства. Метою нового органу було розгляд питання про зміцнення співробітництва між країнами альянсу.

У прийнятій Радою НАТО доповіді «Декларації про цілі» відзначалася необхідність комплексного розвитку співробітництва країн НАТО.

На початку травня 1956 р. на сесії Ради НАТО був заснований комітет «трьох мудреців», покликаний давати рекомендації з питань розширення співпраці союзних країн у невійськових галузях і зміцненні згуртованості в рамках НАТО [9]. Доповідь було прийнято у розпал Суецької кризи 1956 р., було висунуто ряд рекомендацій, в тому числі мирного врегулювання суперечок між членами, економічного співробітництва, науково-технічного співробітництва, культурного співробітництва та співпраці в інформаційній сфері [4].

У грудні 1960 р. генеральний секретар НАТО Поль-Анрі Спаак представив доповідь «Довгострокове планування», в якій знову підтверджувалася необхідність регулярних політичних консультацій між союзниками.

Доповідь «Майбутні завдання альянсу» («Доповідь Армеля») 1967 р. сформулювала ідею комплексної політики в нових міжнародних умовах: гарантувати військову безпеку держав НАТО і не перешкоджати європейським тенденціям розрядки [9].

6 листопада 1969 р. було прийнято рішення про створення Комітету з проблем сучасного суспільства (КВСО). Його концептуальною основою стала висунута Р. Ніксоном ідея третього, «соціального» виміру НАТО, на додаток до існуючих військового й політичного.

Круглі столи, присвячені оцінці національної політики в області екології, проводяться НАТО з 1971 р. З 1975 р. за пропозицією Великобританії «Круглі столи» кожного разу присвячуються якійсь конкретній темі [12].

Загрози, ризики та виклики, з якими стикаються на сучасному етапі країни-члени НАТО сильно відрізняються від тих, які були за часів «холодної війни» [1]. Як США, так і Велика Британія відводили НАТО виняткову роль у тому, що стосувалося виконання їхніх ключових завдань у нових умовах. Членство обох держав у НАТО надало їм надійну платформу для проведення спільної політики. США та Британія у НАТО тісно співпрацюють у багатьох сферах, насамперед у реформуванні Альянсу, у сфері міжнародної та європейської безпеки. Сучасні загрози: тероризм, інформаційна безпека тощо – вимагають координації та об'єднання зусиль.

Британо-американські відносини в цей період залишалися ключовими для трансформації НАТО. Саме ініціативи адміністрацій Б. Клінтона, Дж. Буша-мол. та уряду Т. Блера надавали нових імпульсів Альянсу для

реагування на зміни стратегічного оточення, розширення та вдосконалення євроатлантичної співпраці [8].

Глобальний підхід НАТО до питань безпеки, як це викладено в Стратегічній концепції 1999 р., передбачає, що широкомасштабні надзвичайні ситуації цивільного характеру можуть становити загрозу безпеці та стабільності [15].

У 1998 р. Рада Євроатлантичного партнерства (РСАП) створила Євроатлантичний координаційний центр реагування на природні лиха та катастрофи (ЄКЦ) як один із двох найважливіших компонентів своєї політики по «зміцненню практичного співробітництва в галузі надання міжнародної допомоги у випадку природних лих і катастроф» [10].

Із жовтня до грудня 2008 р. НАТО розпочала операцію «Елайд провайдер», яка передбачала здійснення заходів боротьби з піратством біля узбережжя Сомалі, а з березня до серпня 2009 р. «Елайд протектор», чиєю метою було зміцнення безпеки морських торговельних маршрутів і міжнародної навігації поблизу берегів Африканського Рогу [14]. Грунтуючись на двох попередніх операціях з боротьби з піратством, проведених НАТО, операція «Океанський щит» в основному зосереджується на протидії піратству на морі.

Економічна безпека є одним з найважливіших пріоритетів НАТО. Економічне співробітництво між союзниками по НАТО офіційно розпочато в 1957 р. зі створенням Економічного комітету. Комітет проіснував до середини 2010 р., а його завдання здійснюються в рамках інших комітетів. У 2010 р. створено Управління з економіки оборони і безпеки (DSE) складає основну групу, яка займається питаннями оборони та безпеки економіки щоденно [2].

За часів «холодної війни» енергетична безпека означала для союзників по НАТО забезпечення поставок палива для сил Альянсу на період воєнного часу та, відповідно в мирний час, створення необхідної інфраструктури. З цією метою була створена Система трубопроводів НАТО (СТН), яка складається з десяти окремих систем військових сховищ та розподільників паливно-мастильних матеріалів. До Системи входять окремі національні системи трубопроводів, в тому числі і Великої Британії [7].

Програма «Наука заради миру та безпеки» (НМБ) є інструментом політики, спрямованої на поглиблення співпраці та діалогу з усіма партнерами з 1950-х рр. [16]. З 1958 р. основою для діяльності Наукового комітету є програма наукових обмінів. У США навчалося 60% стипендіатів, решта в Англії, Франції і ФРН [11]. З 2007 р. функціонує Академія Оборони Сполученого Королівства (UKDA), яка була офіційно визнана НАТО Партнерством заради миру (ПЗМ) як навчально-освітній центр [5].

НАТО намагається розв'язати безпекові проблеми, пов'язані з довкіллям. Починаючи з 1969 р. програма НАТО НМБ підтримувала в країнах НАТО спільні заходи, спрямовані на розв'язання проблем довкілля, включаючи ті, що пов'язані з обороною [6].

При проведенні діалогу про співпрацю в боротьбі проти тероризму і здійсненні всіх спільних зусиль у цьому напрямку НАТО під керівництвом США і Великобританії схвалюють особливе ставлення до діалогу, обмін експертними знаннями про розвиток механізмів та інструментів для надання можливостей дій партнерам, спрямованим на протидію організації тероризму і захисту цивільних населених пунктів від дії зброї масового знищення.

Співпраця США та Великобританії у сфері реформування НАТО явило собою приклад сприятливого двостороннього розвитку відносин [8]. Країни виступають за відмову від принципу консенсусу, добиваючись прийняття рішення «кваліфікованою більшістю» [13].

Торгівля людьми та організована злочинність йде врозрід з політикою НАТО у зусиллях по стабілізації в своїх театрах військових дій. Альянс ініціював політику нульової терпимості щодо торгівлі людьми, яка була схвалена на саміті в Стамбулі в червні 2004 р. [3].

Таким чином, Північноатлантичний союз це не мілітаристське об'єднання країн, а готова до співпраці організація, пріоритетним завданням якої є підтримання миру та недопущення конфліктів. Це завдання вирішується за допомогою тісної співпраці країн-учасниць НАТО. Одні з головних ролей в цьому процесі, як і раніше грають США і Великобританія. Тому підтримка співробітництва між цими країнами, їх взаємодія та сприяння в питаннях, що стосуються внутрішнього пристрою або зовнішньої політики НАТО є запорукою благополуччя всього Євroatлантичного регіону.

Список використаних джерел

1. Comprehensive Political Guidance [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/SID-4867EB2E-1F3A4E0B/natolive/topics_49176.htm
2. Defence and security economics [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/SID-FF65A9A6-8B0610E0/natolive/topics_76400.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=ru&submit.x=9&submit.y=2
3. NATO policy on combating trafficking in human beings [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/SID-D8DA8B87-37EF56BC/natolive/topics_50315.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=uk&submit.x=9&submit.y=7
4. Strategic Concepts [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/SID-DCE23E6B-1BA22A73/natolive/topics_56626.htm
5. United Kingdom Defence Academy - Partnership for Peace (PfP) Training and Education Centre [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uknato.fco.gov.uk/en/uk-in-nato/new-nato-partners/ukda-pfp-trg-and-educ-centre>
6. Безпека доквілля [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nato.int/cps/en/SID-BDC2F6AF->

- F2C60572/natolive/topics_49216.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=uk&submit.x=12&submit.y=5
7. Брежнева Т. Роль НАТО в забезпеченні енергетичної безпеки [Електронний ресурс] / Т. Брежнева // — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Grani/2010_3/P-5.pdf
 8. Володина М. Сотрудничество США и Великобритании в реформировании НАТО и превращение альянса в военно-политическую организацию (в конце XX – начале XXI вв.) [Електронний ресурс] / М. Володина // — Режим доступу : <http://nato.pu.if.ua/journal/2008/2008-4.pdf>
 9. Гудев П. А. Механизмы внутреннего урегулирования кризисов в историко-политической практике НАТО [Електронний ресурс] / П. А. Гудев // — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/53364083.pdf>
 10. Євроатлантичний координаційний центр реагування на природні лиха та катастрофи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52057.htm?selectedLocale=uk
 11. Качалова Т. Г. Научное сотрудничество стран-членов НАТО как важный фактор Евроатлантического партнерства [Електронний ресурс] / Т. Г. Качалова // — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/82157876.pdf>
 12. Качалова Т. Г. Экологическая проблематика в деятельности НАТО: роль Комитета по вызовам современного общества [Електронний ресурс] / Т. Г. Качалова // — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/23510110.pdf>
 13. Круглов В. В. Политика НАТО в отношении ядерного оружия [Електронний ресурс] / В. В. Круглов, М. Е. Сосновский // — Режим доступу : <http://elibrary.ru/download/99028756.pdf>
 14. Операції та місії НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52060.htm?selectedLocale=uk
 15. Планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49158.htm?selectedLocale=uk
 16. Програма «Наука заради миру та безпеки» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_85373.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=uk&submit.x=8&submit.y=7

УДК 327:341.7(410)(045)

ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Трофименко М. В.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

Міністерство закордонних справ та у справах співдружності Великої Британії (Форін-офіс) разом із зарубіжними дипломатичними представництвами зберігають свою традиційно ключову роль у розробці й

реалізації основних напрямів зовнішньої політики країни: у підтримці політичних зв'язків з іншими державами; у забезпеченні участі Великої Британії в міжнародних організаціях та у вирішенні проблем глобального характеру; в інформуванні міжнародної спільноти про події у Великій Британії; у поширенні англійської мови та британської культури; у захисті за кордоном інтересів громадян Сполученого Королівства.

Усі вакансії оперативно-дипломатичного характеру як в центральному апараті (Форін-офіс), так і в закордонних дипломатичних представництвах (посольствах, консульствах, постійних місіях при міжнародних організаціях) заповнюються співробітниками кар'єрної «Дипломатичної служби Її Величності», за винятком випадків, коли особливі обставини викликають необхідність у тимчасовому внесенні до складу апарату співробітників, які не перебувають на службі. В основному це робиться у випадках, коли на службі відсутні фахівці необхідного профілю.

Персонал зовні дипломатичної служби використовується (наряду з кадровими дипломатами) також у підрозділах, що забезпечують участь Великої Британії в Європейському Союзі, і в деяких дослідницьких та аналітичних департаментах Форін-офісу. Необхідність спільної роботи дипломатів та їхніх колег з інших установ у представництвах при ЄС, а також в органах самого Союзу обумовлена в першу чергу характером діяльності самої організації, на порядку денному якої на регулярній основі знаходяться спеціальні питання: фінанси, промисловість, сільське господарство тощо. Таким чином приблизно половина оперативного персоналу постійного представництва Великої Британії при ЄС в Брюсселі – співробітники так званих «внутрішніх» міністерств, інша половина – професійні дипломатичні службовці. На чолі представництва завжди знаходиться кадровий дипломат. На більш високому рівні відповідальність за політику щодо ЄС розділена між апаратом кабінету міністрів (де створено спеціальний «євросекретаріат») і Форін-офісом.

Штатний розклад Форін-офісу, а також дипломатичних і консульських представництв за кордоном становить близько 14 000 осіб. Крім того, у британських посольствах на допоміжних посадах за контрактом працює приблизно 10 000 іноземних громадян. Британія утримує за кордоном близько 270 дипломатичних та консульських установ у 170 державах [8]. Чисельність персоналу в англійців приблизно вдвічі менша, ніж у порівняно схожих з Великою Британією Німеччини, Франції, Італії. Крім того, «Дипломатична служба Її Величності» в основному забезпечує діяльність 21 постійного представництва Лондона при міжнародних організаціях, а також політичний напрям роботи на залежних територіях (усього 14 територій [7]).

У структурному відношенні Форін-офіс складається з політичної керівної ланки (міністр, 3 – 4 державних і молодших міністри, один з них – міністр у справах Євросоюзу), з професійної керівної ланки (постійний заступник міністра і одночасно глава «Дипломатичної служби Її Величності», його особистий секретаріат і підлеглі постійному заступнику безпосередньо перші заступники і заступники міністра – директори. Усі кар'єрні

дипломати). Основою ієрархії англійського МЗС є департаменти (71 департамент у 1997 р.), які об'єднуються у більші підрозділи – директорати (їх – 13) – в залежності від кола вирішуваних ними проблем.

У штатний розклад Форін-офісу входить також значна частина співробітників Британської Ради, Міжнародної служби Бі-Бі-Сі. Їх діяльність в основному фінансується з бюджетних асигнувань, що виділяються МЗС. Усі витрати на діяльність дипломатичного апарату Великої Британії (зокрема, інформаційно-пропагандистську роботу, «культурну дипломатію», забезпечення представництва в міжнародних організаціях, гранти неурядовим організаціям) склали у 2008 – 2009 рр. 2,2 млрд. фунтів стерлінгів, що становить 0,5 % витрат всього уряду за вказаний період [6].

Основний принцип роботи у Форін-офісі й зарубіжних установах – вирішення питань на найнижчому рівні. За деякими даними 80 – 90 % проблем вирішуються на рівні департаментів, не «доходячи» до заступників міністрів – директорів. Останнім доповідають тільки з найбільш важливих справ.

У разі розбіжностей між заступниками міністра в ролі арбітра виступає постійний заступник. Лише в ситуаціях, які мають державну вагу, які зачіпають інтереси безпеки країни, до процесу розробки рішень підключаються політичні керівники МЗС, у тому числі і міністр. В інших випадках міністр, як і кабінет в цілому, цілком покладаються на думку свого професійного дипломатичного апарату. Таким чином, його роль у зовнішньополітичному процесі залишається безпрецедентно високою.

Розпочатий у Великій Британії після Другої світової війни процес демократизації державного апарату, у першу чергу, розширення його соціальної бази, торкнувся й кадрової дипломатичної служби. У результаті в наші дні тільки третина з молодих дипломатів, які зараховуються на службу, – випускники елітарних коледжів Оксфорда і Кембриджа (півстоліття тому вони становили 90 – 95 %). У 1995 р. число жінок, прийнятих на службу, вперше перевищило кількість чоловіків. Сьогодні більше чверті професійних британських дипломатів – жінки, серед них – 9 послів. При всьому цьому принципові вимоги до кваліфікації дипломатичних кадрів, сформульовані вже на початку ХХ століття, мало змінилися.

Загальногуманітарна підготовка класичного зразка, вихованість і добрі манери, здатність до спілкування в різних прошарках суспільства, стійкість психіки – ось головні вимоги, які пред'являються особам, які претендують на вступ до лав дипломатичної служби.

Освічена і здібна людина, на думку британських фахівців, цілком може засвоїти спеціальні, професійні навички безпосередньо під час роботи, «набираючись власного досвіду і спостерігаючи за своїми старшими колегами». Виходячи з цих міркувань, керівники британської професійної дипломатії вважають непотрібним проведення спеціальної підготовки чи перепідготовки дипломатичних кадрів у будь-якому навчальному закладі університетського або постуніверситетського рівня. Для того, щоб виявляти людей, здатних засвоїти «премудрість» професії, вже перебуваючи на службі,

у Великій Британії в кінці 40-х років була введена і понині діє система суворого конкурсного відбору кадрів. За останніми наявними даними, конкурс для вступу у вищий розряд служби складає 120 осіб на місце, в інший, – «виконавський» розряд – 86 претендентів на місце.

Кадровий дипломатичний персонал розділений на два основних розряди (або категорії): «А» (управлінська категорія), «Е» (виконавча). У співробітників категорії «А» основним напрямком роботи є політичний аналіз. Вони направляються в закордонні представництва відразу на посади 3-х або 2-х секретарів. Їхнє просування по службі проходить приблизно вдвічі швидше, ніж у їхніх колег з розряду «Е».

У ньому перебуває велика частина британських послів та професійних керівників Форін-офісу. Співробітники розряду «Е» працюють в основному на консульському, інформаційно-роз'яснювальному, торговельно-економічному, культурному та інших напрямках діяльності, прямо не пов'язаних з великою політикою. Перехід з нижчого розряду у вищий можливий у середині кар'єри (на рівні п'ятого внутрішнього рангу служби).

Для вступу на дипломатичну службу за управлінським розрядом, яка є її «елітою» (весь його персонал – менше 1000 осіб), претендент повинен пройти через систему складних конкурсних випробувань (щорічно зараховується приблизно 23 – 25 чоловік, а число претендентів більше 2,5 тис. людей). Конкурс відкривається і організовується Відбірковою комісією Громадської (державної) служби за участю (на заключному етапі) чиновників вищої ланки з МЗС та закордонних установ. Претендент подає до комісії такі документи: про британське громадянство; рекомендації з навчальних закладів; будь-які інші документи на свій розсуд. Якщо у претендента відсутній диплом про закінчення вищого навчального закладу, то в цьому випадку він повинен скласти попередній кваліфікаційний іспит. Вік вступників – не більше 32 років для розряду «А», не більше 45 років для розряду «Е». Перед випробуваннями претендентам повідомляється, що їхні дані будуть перевірятися спецслужбами.

Методика іспитів, які проводяться протягом декількох днів, заснована на наступних принципах:

- безперервність екзаменаційного процесу;
- чергування різних видів випробувань, письмові роботи (твори, тести тощо), рішення задач ситуаційного характеру, навчальні дискусії в групах, співбесіди;
- прийом іспитів проводиться одночасно штатними співробітниками комісії, психологами-професіоналами й кадровими дипломатами.

Для приведення до єдиного знаменника оцінок з різних видів випробувань використовується шкала особистих показників, таких, як, наприклад, «здатність до самостійного аналізу», «комунікабельність», «вміння працювати в стресовій ситуації» тощо (всього – 11). По кожному з показників виставляється окремий бал, потім виводиться сумарна оцінка з конкретного іспиту, а в кінці – за сукупністю всіх іспитів. Претенденти, які набрали найбільшу суму балів (їх число не може перевищувати число

оголошених вакансій), проходять співбесіду у Вищій відбірковій комісії, яка і виносить остаточне рішення про їх професійну придатність.

Прийняті до лав служби співробітники, як правило, незабаром направляються в дипломатичні представництва Великої Британії за кордоном на молодші дипломатичні посади (але не нижче рівня 3-го секретаря посольства). Підготовка молодих дипломатів безпосередньо перед призначенням мінімальна. Керівники служби керуються, як вже зазначалося, наступним принципом: «Дипломатія це професія, в якій немає чітких меж і визначень необхідних дипломату знань і навичок. Те, що йому потрібно, стає відомим і пізнається ним у процесі конкретної практичної роботи».

Лише нещодавно навчальний відділ Форін-офісу почав пропонувати початківцям дипломатам невеликі спецкурси: а) з світової економіки і фінансів, б) методики застосування в дипломатії нових інформаційних технологій, в) новинок управлінської роботи тощо. В окремих випадках початківців направляють на стажування у великі фірми, банківські установи або в університети. Спеціальна й мовна підготовка (як правило, у власному лінгвістичному Центрі Форін-офісу) проводиться виключно в індивідуальному порядку та за індивідуальним планом. Як правило, британське МЗС намагається обійтися власними ресурсами. Постійних зв'язків з ВНЗ у нього немає.

На британській дипломатичній службі встановлено десять службових рангів. Набір на нижчий 10-й ранг, який присвоюється канцелярським службовцям, проводиться без конкурсних іспитів, у порядку заміщення вакансій (канцелярські службовці не входять до складу оперативного дипломатичного персоналу і вважаються допоміжним персоналом дипломатичної служби).

Дев'ятий ранг присвоюється особам, які пройшли за конкурсом у виконавчий розряд служби (відповідає посаді аташе).

Молодим дипломатам, прийнятим за управлінським розрядом, присвоюється 8-й або 7-й ранг, що відповідає посадам 3-го та 2-го секретаря, 7-й ранг присвоюється у випадку, якщо у зарахованого на службу молодого співробітника є диплом про закінчення з відзнакою одного з престижних університетів, досвід практичної або наукової роботи, а його вік – 26 років і вище (але не більше 32 років).

Шостий ранг, який відповідає посаді 1-го секретаря з консульських, торгово-економічних, інформаційних питань, присвоюється тільки дипломатам, які проходять службу за виконавчим розрядом. Для багатьох з них він є межею їх дипломатичної кар'єри. Присвоєння їм 5-го рангу (який також відповідає посаді 1-го секретаря, але з політичних питань) здійснюється тільки на підставі спеціального висновку персональної комісії Форін-офісу про придатність даної особи до виконання роботи політичного та керівного характеру. Співробітникам, які проходять за розрядом «А», 5-й ранг присвоюється безпосередньо після 7-го без будь-яких попередніх умов.

При нормальному проходженні служби дипломати розряду «А» отримують 5-й ранг в середньому у віці 29-30 років, а розряду «Е» – у віці 36-40 років.

Просування по службі з 9-го по 4-й ранг (приблизно з посади аташе до радника) визначається фіксованим терміном перебування в кожному ранзі і конкурсом персональних характеристик на співробітників, які подаються керівниками посольств і департаментів Форін-офісу. У перші 13-15 років служби приблизно четверта частина дипломатичного складу змушена її залишити.

Переведення дипломатів в один з трьох вищих рангів (з призначенням на відповідні посади) затверджується міністром за рекомендацією «вищої відбіркової комісії, у складі з керівних співробітників професійної служби. Глава служби (постійний заступник міністра) призначається прем'єр-міністром.

Однією з обов'язкових вимог для переведення дипломата до верхнього ешелону служби є його попередній досвід роботи з 2 – 3 функціональних і 2-х регіональних спеціалізацій. Вивчення біографій дипломатів вищої ланки показує, що чи не в усіх випадках в їхньому послужному списку присутнє річне стажування у військовому коледжі НАТО в Римі та деяких інших вищих військових навчальних закладах [3, 34].

Дипломати 1 – 3-го рангів складають керівну верхівку професійної дипломатичної служби. З їх числа заповнюються вакансії глав більшості британських дипломатичних представництв, перших заступників та заступників міністра. Глава професійної дипломатичної служби – завжди дипломат першого рангу.

Керівники служби, так само як і Комісії у справах Громадської служби, виступають проти надання істотних пільг національним меншинам і окремим соціальним групам. Вони вважають, що принцип відкритого і рівного змагання при вступі і проходженні служби найбільш оптимальний для збереження високого рівня професіоналізму на дипломатичній службі.

Просування по службі проходить в умовах конкуренції, у ході якої частина дипломатів змушена покинути службу завчасно, але зі збереженням частини пенсії, яка нараховується залежно від реально пройденого ними строку служби.

Призначення на керівні дипломатичні посади проводиться майже виключно з числа кадрових співробітників вищих рангів, у результаті тривалої і бездоганної професійної служби. Керівництво дипломатичної служби як і раніше дотримується своєї традиційної точки зору, що політико-аналітична робота є центральною найбільш відповідальною і трудомісткою ділянкою діяльності британських дипломатичних установ.

Відповідаючи на виклики сучасного міжнародного розвитку, Велика Британія не пішла шляхом створення нових, паралельних дипломатичній службі структур, а, навпаки, сконцентрувала вирішення нових завдань в традиційних дипломатичних відомствах. У результаті дипломатичний апарат в цілому залишається досить компактним, дієвим і недорогим.

Високі професійні якості дипломатичних кадрів забезпечуються не жорстким законодавством (конституція у Великій Британії взагалі відсутня), а звичайним правом і традиціями, історично сформованим високим соціальним статусом дипломатів і громадським престижем їх професії. Чималу роль відіграють і особисті якості британських професійних дипломатів – чесність, сумлінність, захопленість своєю професією, відданість своїй справі. Слід визнати ефективним і основний принцип вирішення питань, а саме, прагнення вирішувати їх на найнижчих рівнях.

Поряд з вищевказаним слід відзначити, що кадрова дипломатична служба Великої Британії – це елітарний, корпоративний інститут, осередок «професійної бюрократії». За свій недемократичний склад дипломатична служба періодично піддається критиці в парламенті, на сторінках преси. Як відомо, будь-які формальні перешкоди для вступу на службу громадян Великої Британії в наші дні відсутні. Однак, на практиці такими перешкодами можна вважати складність і багатоступеневий характер вступних іспитів, іншими словами, існування своєрідного освітнього цензу. Очевидно, що демократизація професійного дипломатичного складу (фактично вона вже йде, хоча і повільними темпами) буде відбуватися по мірі розширення доступу більш широких верств населення країни до елітарних вищих навчальних закладів.

Англійська дипломатія є класичною, свого роду еталоном, вона дуже суттєво вплинула на розвиток дипломатії в ХІХ – ХХ ст. Дипломатія всіх більш ніж 50 країн Співдружності й інших країн сформувалася під впливом англійської дипломатії [4 ,265-275].

До цих пір підручниками для підготовки, скажімо, американських дипломатів служать праці англійських учених і дипломатів. Так, у списках рекомендованої літератури з курсу дипломатичної практики для студентів американського інституту вивчення дипломатії Джорджтаунського університету більше половини – книги англійських дипломатів і вчених. Перш за все, в Англії величезний досвід дипломатичної діяльності. Історія англійської дипломатії почалася з встановлення країною зарубіжних торговельних відносин, і першим дипломатичним документом була Купецька хартія, датована 1303 роком.

Найсильнішою стороною англійської дипломатії є прекрасне знання предмета, проблем, що підлягають вирішенню, знання країни, у якій доведеться працювати; енциклопедичні відомості про іноземні держави передаються з покоління в покоління. А якщо врахувати, що англійській імперії прямо або опосередковано належала майже половина земної кулі («країна, в якій ніколи не заходило сонце»), то зрозуміло, що англійська документація зазвичай носить всеосяжний характер. У цьому англійській дипломатії активно допомагала і англійська розвідка, яка була і продовжує залишатися тісно пов'язаною з Форін-офісом. Наприклад, матеріали, довідки, підготовлені до Паризької мирної конференції 1919 р., були настільки солідними й достовірними, що використовувалися делегаціями інших країн.

Англійська дипломатія дуже вмiло захищає iнтереси своєї країни та її громадян. Англійський прем'єр-міністр i міністр закордонних справ ще в середині XIX ст. так сформулював її завдання: «В Англії немає постійних ворогів i постійних друзів. У неї є лише постійні iнтереси» та «Англійський підданий – це свого роду громадянин Римської імперії. Сильна рука англійського уряду повинна надавати йому допомогу i захист у будь-якому куточку земної кулі». А міністр закордонних справ консервативного уряду М. Ріфкінд так сформулював завдання сучасної англійської дипломатії: «Найкраще відштовхуватися від вислову лорда Пальмерстона: дотримання британських iнтересів повинно бути єдиною турботою британського міністерства закордонних справ».

Встановлюючи з англійськими дипломатами контакти i ведучи бесіди, слід мати на увазі, що вони не надто люблять розмови про глобальні проблеми, на відміну від американців, які мають пристрасть до всякого роду доктрин. Англійці воліють мати справу з конкретними питаннями сьогодення або завтрашнього дня, залишаючи «космічну дипломатію» майбутнього вченим i журналістам. Головною метою британської дипломатії було не дозволити жодній державі Європи зайняти домінуюче положення в регіоні, що зараз у зв'язку зі створенням об'єднаної Німеччини стає все більш важким, непосильним завданням для неї. Ось чому в 90-ті роки вона відмовилася від теорії «рівноваги сил». Ця теорія змушувала б її виступати проти Німеччини, що могло б погіршити стан Британії. Англійська дипломатія пильно стежить за зміною міжнародної обстановки i гнучко реагує на всі зміни в ній. Вона довгий час не бажала зв'язувати себе без крайньої потреби далекосяжними зобов'язаннями.

Англійська дипломатія не любить робити крутих поворотів у своєму курсі, але, коли це їй потрібно, вона сама виступає з ініціативою.

Англійцям характерні якості, якими мають відрізнитися дипломати. Це, наприклад, їх схильність до недовомовленості, до натяків. К. Маркс відзначав «лицемірство англійців». Г. Гейне не любив англійців, також вважаючи їх нещирими, лицемірами. Англійці прагнуть уникнути категоричності. Улюбленим виразом англійців буде «мені здається», «я думаю», «я вважаю», «можливо, я не правий», їх характеризує схильність до уникнення однозначних відповідей «так» i «ні», що створює іноді труднощі в розумінні їх іноземцями. У стилі витіюватості (ні «так», ні «ні») складаються часто i дипломатичні документи. Сама англійська мова дуже ідіоматична, одне слово може мати багато значень, i тому розуміння англійської мови, розуміння того, що насправді хотів сказати англієць, i чого він не хотів сказати, буває нелегкою справою. Англієць виключно ввічливий i вимагає такого ж поведіння від інших, він мовчазний, з незнайомими людьми не буде розмовляти й обговорювати будь-які питання, він може бути холодним i його треба «розговорити». У той же час він дуже чуйний до натяків, добре розуміє гумор, але не любить «брудних» жартів. Усе це відбивається i на дипломатії. Для англійців мовчання означає саме мовчання, небажання відповісти i нічого більше. Воно не означає згоди з вами. Культурних,

освічених англійців відрізняє вишуканість мови, їм подобається, коли цю вишуканість оцінюють і відповідають тим самим. Англійських дипломатів відрізняє високий професіоналізм, вміння обрати найкращий час для переговорів. Вони наполегливо підвищують свою кваліфікацію – стажуються у військових коледжах, університетах, банках, різних фірмах тощо.

За природою англійці дуже холоднокровні, у критичних ситуаціях поведуться впевнено, не перебільшують небезпеку, спокійно реагують на зміну обстановки. Їх досвід поведінки в екстремальних ситуаціях заслуговує вивчення. Дуже вміло англійці використовують свої зв'язки з країнами (Британської) Співдружності: у ряді випадків з пропозиціями, вигідними англійцям, виступають країни Співдружності, а англійці відіграють роль «підтримуючої сторони».

Високо оцінюючи англійську дипломатію, не можна не бачити і її недоліків. Трирічний термін служби дипломатів за кордоном викликає невдоволення і самих дипломатів, і мешканців країни перебування. До другого року англійський дипломат налагоджує контакти, а в третьому готується до їх згортання. Новоприбулі дипломати починають заново встановлювати контакти. Дехто виділяє зайву самовпевненість і снобізм англійських дипломатів. Інколи він настільки помітний, що заважає налагодженню дійсно дружніх контактів на рівноправній основі.

Особливе значення англійські дипломати надають етикету (він значно відрізняється від загальноєвропейського). Але головне полягає в тому, що англійські дипломати поставили етикет на службу зовнішній політиці. Вони або йдуть на порушення етикету, якщо від цього вони отримують вигоду, або, навпаки, доводять правила етикету до крайнощів.

З точки зору поведінки та ділового етикету, перебуваючи в Англії, треба знати наступне – шотландців, ірландців, валлійців прийнято називати британцями, але не англійцями. На питання «How do you do» не розповідайте про своє здоров'я, а відповідайте таким же питанням «How do you do». Якщо ваш співрозмовник має дворянський титул, його слід називати «сер» або «лорд»; зустрічаючись з членом королівської родини, дізнайтесь про його титули. Рукоштовання при зустрічі використовується дуже рідко, зазвичай співрозмовники просто вітаються. Про поведінку за столом – тарілки прибираються стюардом тільки після того, як ви покладете ніж і вилку паралельно один одному. Окремі розмови за столом не прийнятні, всі повинні слухати того, хто говорить. На обід (ввечері) зазвичай надягають смокінг (якщо інше не зазначено в запрошенні). Жінкам руки зазвичай не цілують, їх вбрання не хвалять – це вважається непристойним. При першому відвідуванні нового знайомого прийнято в той же день послати лист подяки, що свідчить про ваше бажання продовжити контакт. Закурити за столом можна тільки після тосту «за Королеву» і з дозволу господині (або господаря) (зазвичай курять за кавою).

Список використаних джерел

1. Дипломатическая служба : учебное пособие / [Т. В. Зонова, О. П. Селянинов, Е. В. Охотский и др.] ; под ред. А. В. Торкунова. — М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2002. — 688 с.
2. Добрынин А. Ф. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962 – 1986 гг.) / Анатолий Федорович Добрынин. — М. : «Автор», 1996 г. — 696 с.
3. Зонова Т. Дипломатия иностранных государств / Татьяна Зонова. — М. : РОССПЭН. — 350 с.
4. Попов В. И. Современная дипломатия: теория и практика: курс лекций. Часть 1: Дипломатия – наука и искусство / Виктор Иванович Попов. — М. : «Научная книга», 2000. — 576 с.
5. Рыбаков Ю. М. Дипломатия : учебное пособие / Ю. М. Рыбаков. — 2-е изд., доп. и перераб. — М. : Восток – Запад, 2010. — 656 с.
6. Review of 2008-2010. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fco.gov.uk/en/about-us/what-we-do/spend-our-budget/review-08-10>.
7. The Overseas Territories Security, Success and Sustainability. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/publications/overseas-territories-white-paper-0612/ot-wp-0612><http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/publications/overseas-territories-white-paper-0612/ot-wp-0612>.
8. United Kingdom Foreign and Commonwealth office. UK Embassies. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.fco.gov.uk/en/travel-and-living-abroad/find-an-embassy/>.

УДК

ФРАНКО-АМЕРИКАНСЬКІ ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ АРАБСЬКИХ РЕВОЛЮЦІЙ 2011 Р.

Юрчак В. М.,

аспірантка кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

В сучасній системі міжнародних відносин важливе місце посідає конгломерат країн під назвою “Арабський світ”, що зумовлено не тільки збереженням провідної ролі арабських країн як експортерів енергоресурсів на світовому ринку, але й їх впливом на трансатлантичні відносини, а саме на взаємини між Францією та США. Тому для цих держав дуже важливо встановити вигідні принципи взаємодії з арабськими країнами і контролювати внутрішні та зовнішні політичні та економічні процеси на Близькому Сході та в Північній Африці.

Постійне франко-американське суперництво в цих регіонах світу відбувається як за політичний вплив, так і за вигідні контракти та за ринки озброєння. США та Франція продовжують залишатися основними союзниками у сфері гарантування безпеки та стабільності у світі, але часто методи, цілі, поставлені Вашингтоном чужі, неприйнятні в Парижі. Як наприклад, “іракська криза”, яка продемонструвала загальну неприйнятність Франції гегемоністичних бажань США. Відносини між Францією та США являються неоднозначними і часто непослідовними. Але 2011 рік став ще одним випробовуванням на міцність франко-американських відносин. “Арабська весна” в Єгипті, Тунісі, Лівії, а згодом і в Сирії стала серйозним випробовуванням не лише для обох акторів, а й для всієї міжнародної спільноти.

Під час арабських повстань США та Франція продемонстрували силу свого партнерства та свою взаємну важливість у світі. Ці країни працювали разом з небажаним ступенем близькості щодо лівійської кризи, тобто лівійської війни, що поклала кінець 42-річній диктатурі Каддафі.

Про те, що Близький Схід і Північна Африка залишаються сферою французьких зовнішньополітичних інтересів, Париж не забарився нагадати в 2011 р., спостерігаючи за переворотами в Тунісі та Єгипті в результаті яких президенти двох країн – З. Бен Алі і Х. Мубарак – позбулися влади. Показовим у цьому випадку є коментар глави МЗС Франції А. Жюппе щодо Єгипту. На питання журналіста про те, чи відчуває він, що Франція втратила друга в особі Х. Мубарака, разом з яким вона створювала Середземноморський союз, А. Жюппе дипломатично заявив: “Наш друг – єгипетський народ. Ми працювали саме з єгипетським народом, який був легітимно представлений президентом Мубараком. Сьогодні ми хочемо працювати з новими єгипетськими керівниками. Ми раді цій демократичній революції, яка відбувається зараз” [5].

При цьому якщо реакція офіційного Парижа була досить стримана щодо Тунісу та Єгипту, тобто Франція обмежилася тільки політичною підтримкою опозиції і готовністю виділити економічну допомогу “демократичним” силам, що виступають за “марш свободи”, то небажання М. Каддафі слідувати за своїми туніськими та єгипетськими колегами змусило Францію перейти до відвертого силового тиску на лівійського лідера. Тиск чинився як дипломатичними, так і воєнними засобами. Так, вже 26 лютого 2011 р. Франція заморозила дипломатичні відносини з Лівією [8].

6 березня 2011 р. Париж офіційно підтримав створення Національної ради Лівії, опозиційної М. Каддафі, а 11 березня Французька Республіка стала першою державою, що визнала цю раду єдиною легітимною владою в країні [4]. Нарешті, саме французький проект лівійської резолюції РБ ООН № 1973 від 17 березня 2011 р., що демонстрував політичні, економічні і військові санкції проти лівійського режиму [7].

19 березня 2011 р. в Парижі відбувся саміт, в якому взяли участь представники 18 країн і трьох міжнародних організацій (ООН, ЛАД і ЄС), які висловили підтримку резолюції № 1973.

У той же день саме французькі військово-повітряні сили, за погодженням з Вашингтоном і Лондоном, нанесли перший удар по лівійській армії [9, с. 33].

Що стосується США, ця країна традиційно виступає в якості провідника демократії та захисника прав людини, підштовхуючи недемократичні країни до проведення політичних реформ [2].

США не могли не підтримати масові виступи, в результаті яких були повалені президенти Тунісу і Єгипту. Лівія ж виявилася в особливому становищі, оскільки розпочалися військові дії проти Каддафі. А опитування американської суспільної думки показували, що більшість американців, втомлені від воєн в Афганістані та Іраку, виступали проти військового втручання в Лівію. В березні 2011 р. авіаційно-ракетні удари по військах Каддафі підтримували 32% опитаних, а проти – 62%. За відправку американських сухопутних сил до Лівії виступали 22%, а проти – 78%. Тільки 23% американців вважали, що США повинні відігравати “керівну роль” у Лівії, а 74% вважали, що “це повинні робити інші” [2]. Обама, популярність якого продовжувала падати в той час через погану економічну ситуацію в країні, не міг не рахуватися з цими настроями. Тому США оголосили, що будуть відігравати другорядну роль, надавши лідерство західноєвропейським державам. Таким чином, Вашингтон перекладав витрати і політичну відповідальність за війну в Лівії. В результаті виникла багатостороння коаліція, яку очолило НАТО, а адміністрація Обама взяла на себе роль “лідера з задніх рядів” (“leadership from behind”) [2].

Слід зазначити, що під час конфлікту між Муамаром Каддафі та лівійською опозицією лідери США та Франції заявили про введення санкції щодо глави держави, членів його родини та уряду. США припинили дипломатичну місію в Тріполі [1]. Такі заходи свідчать про франко-американське спільне бажання вирішити проблему. Хоча деякі інтриги були щодо складення резолюції № 1973. Америка прагнула, щоб авторство цієї резолюції, яка вперше в історії санкціонувала авіаудари в ім'я “захисту цивільного населення”, приписувалася б США. Але саме Париж першим у світі заявив, що в разі необхідності Франція готова розпочати військову операцію проти Каддафі [7].

Військова поразка режиму Каддафі закінчилась в кінці серпня 2011 р. А 4 листопада 2011 р. президент США Б. Обама і президент Франції Н. Саркозі після закінчення саміту “двадцятки” відсвяткували дружбу їхніх народів і закінчення військової операції в Лівії. Президенти вітали французьких і американських військовослужбовців, а потім виступили з промовами. “Ви можете сказати американському народові, коли повернетесь в США, що кожного разу, коли американський солдат вмирає під час операції на іншому кінці світу, серце французів є солідарним з його родиною. В особі Франції у вас є серйозний друг, хоча незалежний, зі своїми ідеями, темпераментом, але відданий друг “, - заявив Саркозі. Обама, у свою чергу, наголосив, що лівійська операція стала “найшвидшою мобілізацією в історії НАТО” [10].

В близькосхідному регіоні в 2011 р. з'явився новий дестабілізаційний чинник – протистояння між сирійським лідером Башар Асадом та опозицією. Ситуація в цій країні набагато складніша. Сирія – важливий гравець на Близькому Сході. Її сусідами є нестабільні держави. Навіть найменше заворушення в регіоні може спричинити ланцюгову реакцію та охопити Ліван, Ізраїль, де дуже швидко можуть активізуватися групи “Хізбалли” та Хамасу. Це може мати вплив на Іран та Саудівську Аравію, де можливість вибуху конфліктних ситуацій досить велика [6]. До того ж Іран – союзник Сирії, а відносини США та Ірану не можна назвати партнерськими. Це ще один чинник, який обмежує дії Вашингтону, наприклад введення військ. Саме тому, можливість повторення лівійського сценарію тут практично неможлива. Крім того, ООН виявилась безпорадною через вето Росії та Китаю.

Слід зазначити, що в березні 2011 р. президент США Б. Обама видав указ про застосування санкцій щодо сирійських держструктур і чиновників, які порушують права людини. Також було заблоковано активи сирійського уряду, встановлено ембарго на постачання нафтопродуктів з Сирії та введено заборону на іноземні інвестиції в країну. Про відкликання послів 7 лютого 2011 р. оголосила Франція. Раніше те саме рішення прийняли Сполучені Штати Америки. Незважаючи на франко-американське співробітництво щодо сирійської ситуації, Сирія й надалі залишається нестабільним регіоном.

Таким чином, франко-американське співробітництво під час арабських революцій в 2011 р. було досить плідним. Лівія була “історичною” операцією у багатьох відношеннях. По-перше, “історичною” через швидке реагування міжнародного співтовариства, яке за один місяць виконало всі дії щодо своїх зобов'язань. “Історичною” також з тієї точки зору, що вперше з моменту створення НАТО, європейські країни, а особливо Франція, яка тривалий час не підтримувала дій НАТО, взяла на свої плечі близько 90 % бойових дій, а також заручилася підтримкою США після “іракської кризи”, яка погіршила франко-американські відносини. Варто відзначити, що з 19 по 31 березня американська операція “Одіссея Світанок” та французька “Операція Harmattan” працювали разом у повній гармонії, намагалися зберегти контроль над частиною території Лівії і тим самим зміцнити свою легітимність. Лівійська ситуація показала зв'язок між Францією та США. Президент Саркозі сказав, що бачення США і Франції однакове і полягає в тому, щоб полковник Каддафі пішов з посади, і що народ Лівії має право на демократичне майбутнє.

Отже, сьогодні США та Франція активно співпрацюють на міжнародній арені, зокрема на Близькому Сході. Вони займають однакові позиції в конфліктних ситуації та намагаються спільно шукати шляхи їх вирішення. І хоча це не завжди спричинено бажанням до тісного партнерства, швидше за все зовнішніми чинниками, проте зрозуміло, що Близький Схід – це досить нестабільний регіон і Сполученим Штатам Америки та Франції все ж доведеться активно співпрацювати в цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Оласюк Н. Лівія та Сирія: близькосхідний вектор у співробітництві США-ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/liviya-ta-syriya-blyzkoshidnyj-vektor-u-spivrobotnytstvi-ssha-es/>
2. Рогова Н. Политические последствия военных действий в Ливии в отношениях между исполнительной и законодательной властью в США // Россия и Америка в XXI веке. Электронный научный журнал. – 2011. – № 2.
3. A US-EU Action Plan for Supporting Democratization: Egypt, Libya, and Tunisia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pism.pl/index/?id=d1d6a7eae40b025e869ac0853049efc2>
4. Création du Conseil national libyen (6 mars 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/pays-zones-geo/libye/la-france-et-la-libye/evenements-4528/article/creation-du-conseil-national>
5. Entretien d'Alain Juppé avec «Al Jazeera» (Le Caire, 6 mars 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.diplo_matie.gouv.fr
6. Libya is bigger issue for EU than for U.S. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europeaninstitute.org/February-2011/libya-is-bigger-issue-for-eu-than-for-us.html>
7. Libye: histoire secrète de la résolution [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globe.blogs.nouvelobs.com/archive/2011/03/23/libye-histoire-secrete-de-la-resolution-1973.html>
8. Libye : évacuation des ressortissants français (26 février 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/pays-zones-geo/libye/la-france-et-la-libye/evenements-4528/article/libye-evacuation-des-90180>
9. Notin J.-Ch. La vérité sur notre guerre en Libye / J.-Ch. Notin // Fayard. – 2012. – 583 p.
10. Presidents Sarkozy and Obama celebrate franco-american partnership [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ambafrance-us.org/spip.php?article2858>

УДК 339.942(470+571:73)"1991/1999"(043)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОСІЙСЬКОГО-АМЕРИКАНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У 1991-1999 РР.

*Волоніц А. Г.,
студентки III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Економічне співробітництво між Москвою і Вашингтоном завжди було пріоритетним напрямком зовнішньої політики обох держав. Ці відносини

мають великий вплив на економічні та політичні процеси, які відбуваються в Росії. В сучасному світі значення економічних відносин Росії та США в світовій політиці збільшується та має своє особливе місце в зовнішній політиці держав. Економічний аспект в системі російсько-американських відносин кінця ХХ ст. не лише входить до центрального кола питань зовнішньої політики як Росії, так і США, а й визначають позиції цих держав з багатьох міжнародних питань.

Хронологічні рамки роботи – 1991-1999 рр. Нижня межа аргументується тим, що саме в 1991р. відбувався розпад СРСР та становлення Російської Федерації як незалежної держави. Саме від цього моменту починається якісно нова фаза розвитку відносин Росії та США у всіх її сферах, в першу чергу економічній, які мав урегулювати перший президент Росії Б. Єльцин. Верхня межа визначається закінченням другого терміну президентства Б. Єльцина та переходом двосторонніх відносин у якісно новий етап.

З іншого боку, актуальність зазначеної проблеми визначається тим, що міжнародно-правовий аспект є важливим моментом на шляху розвитку двостороннього співробітництва між країнами, зміцнення їх політичних, економічних, культурних, воєнно-політичних та інших зв'язків. Саме він дає змогу для повноцінного вивчення всіх сфер взаємодії та поетапного розвитку між країнами. Отже, актуальність теми дослідження визначається необхідністю наукового аналізу міжнародно-договірної бази російсько-американського економічного співробітництва у 1991-1999рр.

Проблемі становлення та розвитку міжнародно-правової бази російсько-американських двосторонніх відносин приділено значну увагу у роботах вітчизняних вчених. Зокрема, це С. Л. Иоаннесян [2], Ю. М. Мельніков [3], В. Е. Смірнов [4].

Метою дослідження є аналіз міжнародно-правової бази російсько-американського економічного співробітництва у зазначений період.

Дипломатичні відносини між США та Росією були встановлені на початку 1992 р., що було закріплено в Кемп-Девідській декларації, підписаній президентами обох держав [3, 67]. З цього моменту було закладено підвалини для розвитку договірної бази між країнами.

Становлення та розвиток двосторонніх відносин за часів президента Б. Єльцина відбувалися в досить складних умовах. В першу чергу, перед Б. Єльциним було поставлено завдання щодо встановлення всіх векторів взаємодії між державами. Налагодження співробітництва РФ та США розпочинається саме в економічній сфері.

Основоположним документом, що регулює торгово-економічні відносини Росії з США, є міждержавна Угода про торговельні відносини між СРСР і США, підписана в 1990 р. і введена в дію стосовно до Росії в 1992 р. [2, 15].

Також одним з перших документів двосторонніх відносин є Договір про заохочення та взаємний захист капіталовкладень, що був підписаний в 1992 р., проте не був ратифікований Росією, тому що суперечив російським позиціям в переговорному процесі щодо вступу до СОТ. Заключаючи цей

договір, сторони бажали сприяти більш широкому економічному співробітництву між ними стосовно капіталовкладень громадян та компаній однієї сторони на території іншої сторони, і визнавали, що угода про заохочення та взаємний захист капіталовкладень сприятиме припливу капіталу та економічному розвитку сторін [2, 17].

Наступним юридичним документом, що визначили правові норми економічного співробітництва Росії і США був двосторонній Договір від 17.06.1992 р. «Про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і капітал» [4, 52]. У Преамбулі до Договору сторони визначили причини його укладення: «бажання розвивати і зміцнювати економічне, наукове, технічне та культурне співробітництво між обома державами» [6]. 28 статей і докладний Протокол з прикладами регламентують питання подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від оподаткування [23, 3]. Даний Договір містить усі види норм – принципи, визначення, правочинності, обов'язки, заборони; по своїй ролі регулювання норми Договору виступають і як регулятивні, і як охоронні [4, 5].

Наступним договором в економічній сфері стало «Партнерство для економічного прогресу», укладене у вересні 1994 р. на російсько-американському самміті [17, 73]. Обидві сторони підтвердили відданість ідеї партнерства в економічній сфері, розширенню торговельних відносин, сприянню припливу інвестицій. Зокрема, було заявлено, що їх економіки багато в чому доповнюють один одного і що нинішні масштаби економічного співробітництва між ними становлять лише незначну частину потенційних можливостей такої співпраці. США офіційно закріпили за Росією статус країни з перехідною економікою. У якості пріоритетних галузей співробітництва були позначені агробізнес та виробництво харчових продуктів, аерокосмічна та гірничодобувна галузі, виробництво медичного обладнання та фармацевтичних засобів, телекомунікації, транспорт, засоби захисту навколишнього середовища, житлове будівництво і конверсія оборонної промисловості. Було укладено низку контрактів загальною вартістю в 1 млрд. дол. США підтвердили свою підтримку вступу Росії до ГАТТ і СОТ. Американська сторона висловила задоволення ходом перетворень в Росії, більш того – визнала їх успішними і підтвердила намір до подальшого їх кредитування. [6].

Також про високий рівень економічних відносин може свідчити створення 2 вересня 1993р. російсько-американського інвестиційного фонду, мета якого – збір американських капіталовкладень для російської економіки, перш за все для російських енергетичних, переробляючих і орієнтованих на експорт компаній [5].

Одним з основних договорів, що регулює економічне співробітництво між країнами, є двосторонній документ – Меморандум від 27.09.1994 "Про взаєморозуміння між міністерством зовнішніх економічних зв'язків Російської Федерації і агентством з торгівлі та розвитку США з питання фінансування розробок техніко-економічних обґрунтувань" [3, 71]. У

Преамбулі обґрунтовані причини звернення до теми Меморандуму: "визнаючи важливість співробітництва в плануванні та здійсненні великих проектів в Російській Федерації, беручи до уваги сприятливі можливості розширення торгівлі в результаті структурної перебудови і розвитку ринкової економіки в Російській Федерації, подальша підтримка успішного співробітництва Агентства з російськими організаціями в справі фінансування розробок техніко-економічних обґрунтувань на суму понад двадцять п'ять мільйонів доларів за більш ніж 65 проектами за останні два роки, і дотримуючись принципу рівноправності і взаємної вигоди досягли взаєморозуміння з наступних питань: безоплатні гранти на фінансування техніко-економічних обґрунтувань та інших консультаційних послуг на суму до трьох мільйонів доларів для російських організацій за проектами в Російській Федерації; надання (поки тільки в планах) фінансування в розмірі до п'ятнадцяти мільйонів доларів в 1995 р. фінансовому році на розроблення техніко-економічних обґрунтувань та інших пріоритетних проектів в Росії. З боку Російської Федерації було закріплено положення, по якому Міністерство погодилося надати допомогу Агентству у виявленні пріоритетних проектів в Російській Федерації для можливого фінансування Агентством їх техніко-економічних обґрунтувань [1].

Нарешті, представляє інтерес двосторонній документ "Рамкова угода між Державним Комітетом Російської Федерації з розвитку і підтримки малого підприємництва, Федеральним фондом підтримки малого підприємництва та експортно-імпортним банком Сполучених Штатів Америки стосовно надання підтримки експортним поставкам із США для малих підприємств в Російській Федерації" від 11.03.1998 р. За результатами досягнутих раніше домовленостей про надання підтримки експортним поставкам із США для малих підприємств в Російській Федерації ("Програма по малому бізнесу"), був розроблений даний документ. У вступі сказано, що Рамкова угода дозволить Ексімбанку фінансувати закупівлю товарів і послуг із США підприємствами малого бізнесу Росії. В основній частині документа докладно обговорені гарантії кредитів, форма забезпечення повернення кредиту, правомочність покупців, процес спостереження за ходом здійснення Програми по малому бізнесу, зобов'язання за звітами і відстеження діяльності російських банків. Даний документ містить усі види норм приписів, регламентує кредитні відносини між конкретними організаціями двох країн [5].

Отже, за часів президентства Б.Єльцина було закладено підвалини для становлення та розвитку нормативно-правової бази російсько-американського економічного співробітництва. На підтвердження цього виступають наступні документи: міждержавна Угода про торговельні відносини між СРСР і США (1990 р.), Договір про заохочення та взаємний захист капіталовкладень (1992 р.), Договір «Про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і капітал» (1992 р.), «Партнерство для економічного прогресу» (1994 р.), Меморандум "Про взаєморозуміння між міністерством зовнішніх

економічних зв'язків Російської Федерації і агентством з торгівлі та розвитку США з питання фінансування розробок техніко-економічних обґрунтувань" (1994р.), "Рамкова угода між Державним Комітетом Російської Федерації з розвитку і підтримки малого підприємництва, Федеральним фондом підтримки малого підприємництва та експортно-імпортним банком Сполучених Штатів Америки стосовно надання підтримки експортним поставкам із США для малих підприємств в Російській Федерації" (1998р.). Така кількість міжнародно-правових актів у російсько-американському економічному співробітництві, що регламентують американські інвестиції в економіку Росії, підтримку підприємництва, оподаткування, співробітництво митних служб свідчить про те, що саме в цьому напрямку двосторонні відносини розвивалися найбільш вдало.

Список використаних джерел

1. Иоаннесян С.Л. Перспективы российско-американского экономического сотрудничества в 1996-2000 гг. / С.Л. Иоаннесян // США: экономика, политика, идеология. — 1996. — № 7. — С.13-22.
2. Мельников Ю. М. Становление и развитие современных российско-американских отношений / Ю. М. Мельников // США: экономика, политика, культура. — 1999. — №12. — С. 66-74.
3. Смирнов В.Е. Торгово-экономическое сотрудничества России и США / В.Е. Смирнов // БИКИ. — 2009. — № 52-53. — С. 2-6.
4. Aslund A., Olcott M.B. Russia after Communism / A. Aslund, M.B. Olcott. Washington D.C. — 1999. — 156 p. [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.worldcat.org/title/russia-after-communism/37322131>
5. Olding-Smee J. IMF and Russia in the 1990s / J. Olding-Smee. — 2004. [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04155.pdf>

УДК

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ РОСІЇ ТА АСЕАН. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Заяц А. С.,

студентки IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

Південно-Східна Азія сьогодні один з найбільш динамічно розвинених регіонів світу, вага і вплив якого весь час зростає. Неабиякою мірою це пов'язано з тим, що країни цього регіону об'єднані в одну з найбільш успішних регіональних організацій у світі — Асоціацію країн Південно-Східної Азії (АСЕАН). Успішному об'єднанню піддалася досить значна частина Азії, яка знаходиться на стику Азії та Австралії і Тихого і Індійського океанів.

Співпраця з азіатськими країнами є одним із пріоритетів національної політики Росії, що пояснюється особливостями географічного положення РФ і структурою її економіки. Росія, унікальна за своїм географічним розташуванням країна, має життєво важливі інтереси, як в Європі, так і в Азії і не може залишатися осторонь від яких би то не було глобальних процесів.

В даний час в діалогових стосунках Росія – АСЕАН акцент робиться на їх якнайшвидший переклад в практичне русло здійснення спільних проектів у торгово-економічній та інвестиційній сферах. Нарівні з перспективним торговим партнером АСЕАН є також регіоном активного становлення та розвитку привабливих ніш для ведення бізнесу, зоною залучення іноземних інвестицій і в якомусь сенсі являє собою своєрідну «азіатську ООН». АСЕАН - конструктивний партнер Росії на Тихому океані, динамічний і все більш впливовий гравець глобального класу. Країни Асоціації - це ємний і динамічний ринок. У зоні АСЕАН проживає більше 600 млн. чоловік. Сукупний валовий продукт «асеановської десятки» перевищив 1,5 трлн. Дол. На такому ж рівні знаходиться сукупний обсяг зовнішньої торгівлі держав-членів АСЕАН. Ряд країн Асоціації розпорядженні великими золотовалютними резервами, сучасними виробництвами, новітніми технологіями [1].

Інтерес Росії до країн Південно-Східної Азії почав зростати в кінці першого десятиліття ХХІ століття. Це відбувалося по ряду причин:

- По-перше, після глобальних криз 1998 і 2010 рр. відбулося значне звуження доступу на світові ринки.

- По-друге, розвиток відносин з країнами Південно-Східної Азії диктується необхідністю диверсифікувати торгово-економічні зв'язки. Складнощі переговорних процесів щодо вступу в СОТ змушують Росію розширювати горизонти багатопланового співробітництва, розвивати його з усіма країнами світу, в тому числі і з країнами АСЕАН [3].

- По-третє, Росія географічно є невід'ємною частиною АТР. В її азіатсько-тихоокеанській частини зосереджені основні стратегічні природні ресурси, а також проживає 20% населення. У ряді джерел вказується, що зокрема на Далекому Сході проживає близько 8% населення РФ. Тому коректніше було б помітити, що Далекий Схід і Байкальський регіон займають близько 40% території РФ, при цьому чисельність населення не перевищує 8% загального населення країни. За минулі роки на російській території зареєстрований найбільш інтенсивний відтік населення з цих регіонів. У цьому зв'язку інтеграція в процеси розвитку АТР може сприяти соціально-економічному розвитку Далекосхідного і Байкальського регіонів, і, як наслідок, запобігання подальшого відтоку і зниження чисельності населення в цих регіонах [1].

- По-четверте, АТР став одним з найбільш перспективних центрів світового розвитку. Приміром, на частку країн АТЕС припадає 55% світового ВВП, 49% світової торгівлі, і в його країнах проживає 2,7 млрд. людей.

•По-п'яте, в АТР представлені всі сучасні тенденції політичного розвитку. Саме тут втілюються принципи багатополарності, невтручання в справи один одного, поваги взаємних інтересів і здійснюється активний пошук протидії новим викликам сучасності. Провідні ролі в цій частині світу належать не тільки великим гравцям, таким як США чи Китай, а й «колективним гравцям», що включає країни з різним військово-політичним та економічним потенціалом, яким зокрема є АСЕАН [2].

•І, нарешті, вибір розвитку інтеграції з країнами АСЕАН для Росії обумовлений перспективами і вигодами російської участі у великих багатосторонніх об'єднаннях. Саме така форма діяльності створює нові форми і модулі співробітництва між державами.

Економічна ситуація для активізації співробітництва складається для Росії сприятливо. Більшість країн Південно-Східної Азії перебуває на стадії індустріалізації, урбанізації, електрифікації, газифікації. Всі ці процеси добре відомі у Росії. Під їх реалізацію створена ґрунтовна матеріально-технічна база. Особливо слід виділити енергетичний фактор. Справа в тому, що більшість країн АСЕАН - нетто-імпортери нафти і газу. У міру їх економічного зростання залежність від стану світового енергетичного ринку буде тільки збільшуватися. Міцнітиме і їх прагнення диверсифікувати свої енергетичні ринки. Так що в рішенні цього завдання їх погляди все більше будуть звертатися в бік Росії. Тому енергетика здатна залишатися потужним стратегічним напрямком економічного співробітництва Росії з країнами АСЕАН на всю доступну для огляду перспективу. Мова йде не тільки про постачання в регіон нафти і газу. Енергетичне співробітництво перспективно з багатьох напрямків, аж до надання сприяння в будівництві атомних електростанцій, створення каскаду гідропоруд в басейні Меконгу, в зведенні ліній електропередачі та газопроводів, у створенні систем сервісного обслуговування багатомільйонних роздрібних споживачів і за багатьма іншими напрямками [4].

Один з найважливіших трендів економік, що входять в регіональну угруповання Південно-Східної Азії, - прагнення максимально взяти на озброєння інноваційні технології. З урахуванням цього у Росії відкриваються непогані можливості для налагодження взаємовигідної співпраці, особливо по тих напрямках, де позиції Росії найбільш сильні. Це ядерна енергетика, авіаційно-космічна сфера, створення нових матеріалів, інформаційно-комунікаційний сектор, лазерні технології, надзвичайний реагування. Російська наука користується в регіоні заслуженим авторитетом [2].

Ключове значення для активізації російсько-асеанівського торгово-економічного та інвестиційного співробітництва має ритмічне функціонування робочих механізмів діалогового партнерства. У цьому плані особливу актуальність набуває якнайшвидше проведення наради старших посадових осіб з економічних питань та засідання Робочої групи Росія-АСЕАН з торговельно-економічного співробітництва [3]. В даний час формується новий пакет проектних пропозицій в таких областях, як

поновлювана енергетика, мирний атом, наука і технології, малий і середній бізнес.

Роблячи висновок, можна сказати, що економічні відносини Росії з АСЕАН носять взаємодоповнюючий характер. Росія вивозить з країн Асоціації продукти тропічного клімату та побутову електроніку, експортує продукцію ВПК, сировина, енергоносії і високі технології. Росія, єдина в світі держава, що має життєво важливі інтереси і фізично розташована і в Європі і в Азії, виявилася в певній ізоляції від своїх сусідів, які встали на шлях інтеграції. Однією з пріоритетних завдань економічної політики Росії є включення країни у процес взаємодії з країнами Східної Азії, що розпочався у другій половині 90-х рр. ХХ століття. АСЕАН — конструктивний партнер Росії на Тихому океані, динамічний і все більш впливовий гравець глобального класу. Країни Асоціації - це ємний і динамічний ринок.

Список використаних джерел

5. Діалогове партнерство Росія — АСЕАН [Electronic resource]. – Mode of access : <http://mir-politika.ru/archive/249/1016/>. — Screen name.
6. Офіційний сайт інформаційного агентства Росбалт. [Electronic resource]. - Mode of access : <http://www.rosbalt.ru/exussr/2012/05/17/982025.html> — Screen name.
7. Такэда Ё. Витоки напруженості в Північно — Східній Азії [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.carnegi.ru/ru/print/68751-print.htm> — Screen name.
8. Федоровський А.В. Росія — АСЕАН [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.japantoday.ru/znakjap/politik/02303.shtml> — Screen name.

УДК 327(497.115:4-6ЕС) «2008/2013»(043)

ПЕРСПЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КОСОВА

Зливко Я. А.,

студентка ІV курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Маріупольського державного університету

До початку ХХІ століття на європейському континенті відбулися геополітичні зміни, які мали істотний вплив на всі світові політичні процеси. Вони торкнулися регіонів Центральної та Східної Європи, Балкан, території колишнього Радянського Союзу. Сформульована в історичному минулому ідея об'єднання європейських країн в ім'я спільних інтересів і безпеки не тільки почала втілюватися в життя, але вже має певні реальні обриси. Формування інтеграційних процесів в Європі почалося з усвідомлення спільності проблем безпеки перед обличчям зовнішніх і внутрішніх загроз. Після розширення 2007 року і приєднання до ЄС Румунії та Болгарії, подальше розширення призупинилося. Насамперед це пов'язано зі світовою

економічною кризою. Однак сьогодні процеси розширення відновились. Нова хвиля розширення ЄС планується на Балкани. У 2013 році в ЄС вступить Хорватія, а Македонія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина та Сербія набули офіційного статусу кандидатів. У чому полягає інтерес ЄС до Балкан? [1]

По-перше, сприяння ЄС поліпшенню політичного управління цими країнами, боротьби з корупцією, соціально-економічною нестабільністю і т. д. повинно в перспективі перетворити регіон з «чорної діри» на кордонах ЄС в стабільну і утихомирену його частину. Саме частина, оскільки в 2003 р. на саміті в Салоніках (Греція) участь балканських країн у даному форматі було визнано першим кроком до повноправного їх членства в ЄС.

По-друге, інтеграція балканських країн в ЄС розглядається також в якості гарантії припинення міждержавних та міжетнічних конфліктів в регіоні. Цьому сприятимуть ліквідація внутрішніх кордонів і масоване впровадження правових норм ЄС у нормативну базу країн, що вступають.

По-третє, Балкани стратегічно важливі для ЄС як регіон енергетичного транзиту. Інкорпорація цього регіону робить істотний внесок у зміцнення енергетичної безпеки ЄС в умовах перманентної напруги в енергодіалозі з Росією і нестабільності світової енергетичної кон'юнктури [2].

Таким чином, інтереси внутрішньополітичної стабільності, геополітичні та гео економічні інтереси з очевидністю штовхають Брюссель у бік Балкан.

Ситуація на Балканах як і раніше характеризується міжетнічною напруженістю і нерегульованістю міждержавних відносин.

Незважаючи на те, що незалежність Косово досі не визнана деякими країнами Євросоюзу, у нього досить високі шанси на вступ до ЄС. Косово вже існує під європейським патронажем, і Євросоюз прагне тримати дану територію під своїм контролем. Генеральна Асамблея ООН рекомендувала Белграду і Пріштіні почати за посередництва ЄС переговори з питань торгівлі, енергетики, охорони навколишнього середовища, охорони здоров'я, обладнання кордонів, пошуку зниклих безвісти, повернення переміщених осіб. Одночасно Європа чинить тиск на Белград, змушуючи його піти на компроміс з Пріштіною. При цьому головний важіль тиску - прагнення Сербії вступити в ЄС. Німеччина відкрито заявляє, що якщо Сербія хоче вступити в ЄС, вона повинна визнати незалежність Косово. Австрія також підкреслює, що призначення дати переговорів з приводу вступу Сербії в ЄС залежить від дій Белграда з дозволу територіального конфлікту з сусідніми країнами. У разі невизнання Белградом незалежності Косова до вступу в ЄС цей невирішений конфлікт буде заморожений, оскільки Сербія матиме право накладати вето на будь-яке європейське рішення, що стосується Пріштіни [3].

Однак, не зважаючи на спроби ЄС виступати медіатором у двосторонньому діалозі Белграду та Пріштіні, найближчим часом визнання незалежності Сербію Косова не відбудеться. Що стосується визнання незалежності Косово з боку Сербії, очевидно, що дане визнання, швидше за все, могло б відбутися, якби президентський пост і раніше займав лідер Демократичної партії Борис Тадіч. Очевидно, що нинішній президент Сербії

Томіслав Ніколіч досить успішно діє на націоналістично-патріотичному полі, і він, безумовно, не буде визнавати незалежність Косова. Швидше за все, якщо Євросоюз дійсно поставить питання про визнання Косова і членство Сербії в ЄС, Томіслав Ніколіч вирішить заморозити на якийсь час інтеграційні процеси, але не піде на політичне визнання незалежності Косово [2].

Не визнання з боку Сербії не єдина проблема Косова, яка заважає руху до Європи. Достатньо гостро стоїть питання Північного Косова, де більшість населення – серби, які не погоджуються підкорятися Косовській владі і вимагають повернутися під управління Сербії. Але з цього приводу, вже само ЄС виступає проти, бо на їх думку це призведе до нескінченного перекроювання меж Балкан. Європейській інтеграції Косова також перешкоджає те, що незалежність республіки не визнають 5 країн ЄС: Кіпр, Греція, Румунія, Словаччина, Іспанія [4].

Не зважаючи не всі перешкоди, керівництво ЄС заявило, що Косово успішно рухається до вступу в союз, але республіці ще потрібно багато чого для цього зробити.

Брюссель і Пріштина готують угоду про асоціацію, збираються спростити візовий режим, ведуть діалог про демократичні принципи.

Від Косова вимагають дотримання всіх домовленостей з Сербією, від якої край відокремився в 2008 році, і поваги прав свого сербського населення [3].

Отже, Європейський Союз зацікавлений у тому, щоб Косово набуло членство у їхньому об'єднанні. Це цілком зрозуміло, бо наразі Косово не є ні частиною Сербії, яка б могла його контролювати, ні окремою незалежною державою. І політика ЄС спрямована до найскорішого врегулювання цього питання та отримання Косова під свій контроль, але у той самий час, в умовах кризи, нестабільне Косово похитне і без того важке становище Європи. Тому ЄС зайняв стриману позицію, за якою зараз країна впроваджує необхідні реформи для вступу, період яких затягнеться надовго, а привілеями союзу не користуватиметься.

Список використаних джерел

1. Едиберидзе О. Г. Интеграционные процессы и проблемы безопасности в Европе // О. Г. Едиберидзе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/integratsionnye-protsessy-i-problemy-bezopasnosti-v-evrope>
2. Кудряшова Ю. Перспективы вступления в ЕС балканских государств и интересы России // Ю. Кудряшова [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=57
3. НАТО и ЕС не откажутся от контроля над Косово, несмотря на завершение миссии: эксперт // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.iarex.ru/news/29009.html>

4. Сербы Косова не хотят подчиняться албанским властям Приштитины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://ru.euronews.net/2012/02/15/kosovo-serbs-hold-referendum/>

УДК

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УРУГВАЮ

Гаврилова Н. В.,

*к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Сьогодні Східна Республіка Уругвай є однією з найбільш багатих країн Латинської Америки. Як і в більшості країн Латинської Америки, в історії Уругваю є й колоніальне минуле (колонізований Іспанією, після чого був причиною суперечностей поміж Аргентиною та Бразилією), й жорстокі колоніальні війни, й військова диктатура 1970-1980-х рр., та як усі колишні колонії мав величезний зовнішній борг та високий рівень інфляції. На шлях демократії країна вступила наприкінці 1980-х рр..

З 2004 р. у влади знаходяться представники коаліції «Широкий фронт», що об'єднує представників лівих партій та груп. Країна демонструє політичну та економічну стабільність, динамічно розвивається низьким рівнем інфляції низький — 1,6% та має сприятливий інвестиційний клімат та бездоганну репутацію на міжнародній арені, вирізняється високим рівнем розвитку демократії. У 2010 р. президентом країни став представник Широкого фронту — Хосе Мухіка.

Зовнішня політика нового керівництва країни формується під низкою деяких чинників. Це геополітичне розташування країни. Країна має вихід до Атлантичного океану, що дає можливість 90% торгівлі здійснювати водним шляхом. Компактність її території, сусідство з лікуючими країнами регіону — Бразилією та Аргентиною; значний ресурсний потенціал: запаси золота, срібла, залізних та марганцевих руд, а також урану та фосфатів. Сприятливі кліматичні умови створюють можливості для розвитку сільського господарства.

Важливим чинником є історично обумовлені зв'язки з Європою: країна з європейською — в країні функціонує іспанська правова система та населенню притаманні проєвропейські погляди.

Визначаючи пріоритети свого зовнішньополітичного курсу, Уругвай визначає їх в «доктрині концептуальних кіл» — це МЕРКОСУР, Латинська Америка, західна півкуля та інший світ, та орієнтується на економічну дипломатію, основою метою якої є доступ до нових ринків збуту продукцію, залучення іноземних інвесторів та технологій. Ставка робиться на багатовекторність зовнішньополітичного курсу, на активізацію міжнародного

співробітництва в боротьбі з сучасними загрозами, на зміцнення зв'язків та впливу країни в міжнародних організаціях, членом яких є Уругвай.

Але головним пріоритетом, як це було підкреслено в інаугураційній промові Хосе Мухіка, є латиноамериканський вектор, де чітко визначені два напрями — це участь країни в інтеграційних процесах на континенті та розвиток двосторонніх відносинах з латиноамериканськими країнами в першу чергу зі своїми найближчими сусідами — Бразилією, Аргентиною, Болівією. Саме ці країни стали першими державами, куди здійснив свої офіційні візити президент країни після обрання на посаду [1]

Особливо активізувалася роль уругвайських дипломатів з поглиблення та розширення інтеграційних процесів в рамках МЕРКОСУР в першу чергу у зв'язку з приходом до влади представників «Широкого Фронту». В 2010 р. країна ратифікувала Установчий Договір про створення Союзу Південноамериканських Націй (УНАСУР), ставши його учасником. В 2007 р. Уругвай підписав Акт про створення «Банку Півдня» (БП) [2]. Підписуючи цю угоду, керівництво країни вважало, що створення даної структури є важливою умовою подальшого розвитку інтеграції та підвищення її ефективності.

Розбудовуючи свої двосторонні взаємини, Уругвай визначає стратегічно важливими зносини з Бразилією та Аргентиною. Президенту країни Х. Мухіку, який поставив мету протягом 7-8 років наблизити країну до рівня розвинутих країн та увійти до G20, як він особисто неодноразово заявляв, вельми імпонує бразильська модель розвитку. Відносини зі своїм сусідом мають для нього вельми принциповий характер. Бразилія є основним торгівельним партнером країни й зростання торгівельного обороту має яскраво виражену позитивну динаміку, склавши у 2011 р. більш 3, млн. дол. [3]. Важливим кроком стала угода про відмову розрахунків у доларах у двосторонній торгівлі, підписане в 2010 р. Бразилія та Уругвай реалізують низку великих проектів. Наприклад, проведення бразильською компанією геологічних розвідувальних робіт на території Уругваю. Уругвай підтримав «Тегеранську декларацію» про обмін ядерним паливом між Іраном, Туреччиною та Бразилією. Між країнами налагоджений постійний політичний діалог з проблем розвитку як Латиноамериканського регіону, так і світу в цілому. Монтевідео підтримує необхідність реформування Ради Безпеки ООН та включення до нього Бразилії як постійного члена.

Країни активно співпрацюють в області безпеки та у військовій сфері. З приходом до влади Х. Мухіка були підписані десятки нових угод щодо співробітництва в питаннях оборони, науки, нових технологій, енергетики, річного транспорту та риболовства. В 2010 р. було організовано уругвайсько-бразильський інтеграційний форум, на якому об означили перспективи та напрямки розвитку двосторонніх інтеграційних процесів.

Хосе Мухіка вдалося подолати кризу у взаєминах з іншою країною, що має велике значення для Уругваю — це Аргентина. Двосторонні відносини цих країн, маючи глибоке історичне підґрунття, розвивалися досить складно. Остаточна криза була вирішена з приходом до влади Х. Мухіка. В ході свого

візиту до Аргентини президент підписав більш ніж 13 угод двох країн про співробітництво в політичній, економічній та гуманітарній сферах. Про прорив в уругвайсько-аргентинських відносинах свідчить відновлення прямого залізничного руху в 2011 р. після 30-річної перерви. Обидва президенти заявили про намір подати спільну заявку на проведення в 2030 р. чемпіонату світу по футболу. Аргентина активно інвестує в економіку Уругваю, посівши в економіці країни одно з лікуючих позицій. Відбувається й реалізація великих спільних проектів в області енергетики. А саме розбудова заводу з проведення глибинних робіт з видобутку природного газу, розрахована на постачання в обидві країни по 10 куб.м. природного газу. Про рівень взаємин двох країн свідчить рішення Уругваю про заборону британським суднам заходити в порт Монтевідео. Це рішення було прийнято в знак повної солідарності з позицією Аргентини щодо Фолклендських островів. Все це переконливо свідчить, що нинішній курс Уругваю по відношенню до Бразилії та Аргентини реалізується в контексті заяви президента, що «не існує більш важливого ринку, ніж у сусідів та більш важливих відносин, ніж взаємини Аргентини та Бразилії».

Серед інших латиноамериканських держав, відносини з якими набувають в ХХІ ст. особливого значення є низка країн Андської групи. це Чилі, Болівія, Венесуела. Саме в ці країни здійснив свої перші візити новий президент країни.

Особливе значення для Уругваю мають Болівія, яка забезпечує потреби країни у вуглеводневій сировині. В додаток до тих договорів, які вже існують в цій галузі, було підписано низку нових договорів про співпрацю в енергетичній галузі, так і в низці інших галузей. Уругвай прийняв рішення, яке має для Болівії, в якій відсутній вихід до моря, особливе значення — про відкриття портів Монтевідео і Нуева-Пальміра для заходів кораблів, які везуть вантажі до Болівії. Уругвайський президент також запропонував реанімувати діяльність групи Урупабол (Уругвай, Парагвай, Болівія), створену ще в 1963 р. для сприяння вирішенню «морського питання» Болівії [1].

Не менш важливим з точки зору вирішення питання енергетичної безпеки країни є відносини Уругваю з Венесуелою. Венесуела прийняла на себе зобов'язання продовжувати продаж Уругваю до 40 тис. барелів нафти щодня за льотними тарифами. 13 нових уругвайсько-венесуельських угода, підписаних протягом 2010-2011 рр., пов'язані з всіма ключовими проблемами двосторонніх відносин та передбачають широкий спектр співпраці в науково-технічній галузі, телекомунікаційній галузі, культурі, розвитку транспорту, а також постійні політичні консультації щодо проблем міжнародних відносин.

В січні 2011 р. президент Уругваю Х. Мухіка вперше за 25 років здійснив візит до Перу, де він зустрівся з президентом Гарсія з метою підписання двосторонніх угод про порти, міграцію, охорону здоров'я та освіту. Це ознака того, що країни намагаються поліпшити двосторонні угоди.

Показово, що торгівля між Перу та Уругваєм на даний момент досягає близько 94 млн.дол.

Орієнтуючи на диверсифікацію своєї зовнішньої політики Уругвай в ХХІ ст. активізував латиноамериканський вектор своєї політики в Карибському басейні, де головний акцент робиться на відносини з Мексикою. Між країнами було укладено «Угоду про стратегічне партнерство», потім було прийнято Стратегічний план сприяння розвитку співпраці між Уругваєм та Мексикою, в якому були визначені шість пріоритетних напрямів співпраці: сільське господарство, охорона здоров'я, оточуюче середовище, освіта, соціальний розвиток, наука та техніка. Помітно, що мексикансько-уругвайське співробітництво буде розвиватися на основі спільного фонду в 500 тис. дол., який буде підтримувати фінансову реалізацію заходів та проектів технічної та наукової співпраці.

Таким чином, Уругвай на даний момент є єдиним членом МЕРКОСУР, з якою Мексика уклала угоду про вільну торгівлю та охорону оточуючого середовища, що робить його привілейованим партнером. Для Уругваю Мексика є країною, яка здатна стати джерелом вуглеводнів, зокрема, нафти, а й нових інвестицій в його економіку.

Окрім того, відносини з Мексикою розглядаються Монтевідео як можливість проникнення на ринки країн Карибського басейну. Країни також домовилися про спільну боротьбу проти злочинності та торгівлі наркотиків, сприяння процесам демократизації та інтеграції в регіоні. Крім того, обидві країни підтримують створення нової структури Спільнота Латинської Америки та Карибського басейну (ЕКЛАК) та доклали чималих зусиль, щоб цей проект був юридично оформлений в 2011 р. Уругвай, як і Мексика, вважають, що ця структура стане важливим кроком на шляху регіональної інтеграції.

Широкий політичний діалог та торгівельно-економічне співробітництво Уругвай реалізує й з низкою інших країн. Це — Парагвай, Еквадор, Колумбія, з країнами Центральної Америки.

Таким чином, Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Уругваю розвивається досить динамічно та ефективно, що сприяє зміцненню впливу Уругваю в латиноамериканській системі міжнародних відносин. Країна робить великий внесок у розвиток інтеграційних процесів на континенті. Участь країни в інтеграції закріплена й на рівні Конституції держави.

Список використаних джерел

1. Инаугурация и первые шаги нового президента Уругвая Х. Мухики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=629>.
2. Мосейкин Ю. Н. Банк Юга — новый инструмент развития / Ю. Н. Мосейкин // Латинская Америка. — 2008. — №10. — С. 24.
3. Национальный институт статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ine.gub.uy.

4. Венесуэла в системе международных энергетических отношений [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.riss.ru/upload/tfi/120/Streltsov_2012_1.pdf.
5. Теперман В. А., Шевакина О. А. Большой прорыв / В. А. Теперман, О. А. Шевакина // Латинская Америка. — 2009. — №9. — С. 82.
6. President Mujica in Mexico to boost trade and relations with G20 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://en.mercopress.com/2011/11/15/president-mujic-in-mexico-to-boost-trade-and-relations-with-g20>.

УДК 327(043)

ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ» В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Константинова Ю. В.,

*к.і.н., ст. викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

З посиленням в останній час глобалізаційних процесів світ перетворився на величезний інформаційний простір, в якому особливо сильно відчувається зв'язок між країнами, народами, культурами. Глобалізаційні впливи призвели і до низки змін у міжнародних відносинах, які мають ряд особливостей. Міжнародні зв'язки сьогодні перестали бути сферою діяльності лише професійних дипломатів, вони торкаються всього суспільства, виходячи за межі політики та держави.

Виникнення нових викликів та загроз, таких як міжнародний тероризм, регіональні конфлікти, наркотрафік, незаконна міграція, які мають глобальний характер, спонукають світову політику до гармонізації міжнародних відносин, спираючись передусім на зближення та взаємопроникнення культур. Культурні зв'язки здатні згладжувати протиріччя, гармонізувати міжнародний клімат, об'єднувати людей різних етнічних груп, соціально-політичної, релігійної приналежності, тому, останнім часом стає більш очевидним потенціал культури як інструменту послаблення протиріч між державами. Використання культурних інструментів у зовнішньополітичній практиці почалось набагато раніше, ніж під культурну дипломатію була підведена теоретична база. Тільки на рубежі ХХ-ХХІ ст. культурна дипломатія була теоретично обґрунтована через концепцію «м'якої сили». Професор Гарвардського університету Джозеф Най визначив її наступним чином: «М'яка» сила – це здатність домагатись бажаного на основі добровільної участі союзників, а не за допомогою примусу чи подачок... Коли ти можеш підштовхнути інших бажати того ж, чого бажаєш сам, тобі дешевше обходяться батоги та пряники, які необхідні, щоб спрямовувати людей у потрібному напрямку» [4]. Культурна дипломатія слугує малим державам своєрідним механізмом компенсації нестачі

«жорсткої сили» (військової, економічної та ін.) за рахунок використання «м'якої» сили, тобто здатності впливати на події за допомогою іміджу країни та її репутації.

Культурні інструменти зовнішньої політики мають перевагу у порівнянні з «жорсткою силою»: вони потребують принципово менших затрат на реалізацію. Культурна дипломатія може використовуватись різними групами у різних цілях: урядами країн – у політичних цілях, освітніми установами з метою розвитку більшої бази знань через академічні обміни чи незалежними організаціями для демонстрації їх досягнень та ідей новій аудиторії [5].

У своєму сучасному вигляді культурна дипломатія зародилась та оформилась у повноцінний метод зовнішньої політики у ХХ ст. Сам термін «культурна дипломатія» виник у 1930-х роках і був введений до наукового обігу американським дослідником Ф. Баргхорном. За його визначенням – це «маніпуляція культурними матеріалами та кадрами у пропагандистських цілях» [6]. Особливого розвитку ідеї культурної дипломатії отримали за часів холодної війни, що було природно в умовах протистояння держав з різними ідеологічними орієнтирами та державним ладом. В цей час американський політолог Мільтон К. Каммінс надає більш широке визначення культурної дипломатії – як «обмін ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури, які можуть сприяти покращенню взаєморозуміння» [2].

В сучасних офіційних документах та науковій термінології існує ряд термінів які вживаються поряд з «культурною дипломатією», а іноді використовуються і як синонімічні поняття. Найчастіше вживаються терміни «публічна дипломатія», «зовнішня культурна політика» тощо.

Зазвичай «культурну дипломатію» трактують як суспільний інститут, що дозволяє тимчасово передавати культурні цінності іншим країнам з метою пропаганди миру та взаєморозуміння між народами. Найбільш традиційними формами культурної дипломатії є всесвітні виставки, форуми, фестивалі, що регулярно проводяться у різних країнах. Культурна дипломатія є сферою дипломатичної діяльності та пов'язана з використанням культури у якості об'єкта та засобу досягнення основної мети зовнішньої політики держави, створення сприятливого образу країни, популяризації культури та мов її народів [3].

Російський дослідник Л. Козлов розуміє культурну дипломатію як сукупність прийомів, методів і практичних заходів, що розробляються та реалізуються органами зовнішніх зносин чи / або іншими уповноваженим державними органами, що підтримують основну дипломатичну діяльність держави трансляцією образу національної культури на зарубіжну аудиторію [4].

Необхідність залучення культури для потреб зовнішньої політики також виникає з концепції публічної дипломатії, що затвердилась у практиці більшості країн у другій половині ХХ ст. Деякі вчені вважають синонімічними поняття «культурна дипломатія» та «публічна дипломатія». У

традиційному сенсі термін «public diplomacy» або публічна дипломатія почав активно використовуватись у середині ХХ ст. Одним з перших визначення цьому поняттю спробував дати Едмунд Галліон, декан Флетчерської Школи права і дипломатії при Університеті Тафта, він визначав публічну дипломатію як програми, що фінансуються урядом, спрямовані на інформування та здійснення впливу на суспільну думку у інших країнах [7]. Співробітник інформаційного відділу МЗС Великобританії Гордон Кірбі, визначав, що «публічною дипломатією можна назвати ту частину дипломатії, яка долає урядовий рівень та здійснює вплив на осіб, що формують думку та приймають рішення, а також надає ключові ідеї про Сполучене Королівство, створюючи імідж, що приваблює підприємців, інвесторів, студентів, гостей» [7].

Американський дипломат Е. Джуліон визначає публічну дипломатію як відносини між державами, за яких не використовують традиційні урядові зв'язки, метою публічної дипломатії є інформування міжнародної громадськості, підтримання контактів з іншими країнами у сфері освіти, культури та спорту, спрямованих на створення привабливого образу своєї держави [8].

Отже, публічна дипломатія ставить за мету розширення діалогу між громадянами своєї країни та зарубіжними партнерами. Це передбачає активний міжнародний обмін, створення інформаційних програм, пропаганду своєї культури. Її сенс полягає у тому що дипломати можуть звертатись до жителів іншої країни з роз'ясненням своєї зовнішньої політики без участі уряду даної країни. Фактично, цей термін можна використовувати як синонім поняття «зв'язки з громадськістю» у контексті зовнішньої політики та як складової частини державної пропагандистської компанії. Отже, поняття «публічна дипломатія» ширше поняття «культурна дипломатія».

Більш загальним виступає термін «зовнішня культурна політика», який часто вживається поряд з двома іншими. Його трактують як політичний процес використання культури у якості самостійного інструменту, тобто процес, який має свою концептуальну основу та містить скоординований та розрахований на довгі роки прогностичний елемент. Зовнішня культурна політика є частиною культурної політики держави, і її основи закріплюються у відповідних документах, які зазвичай носять назву «Концепція зовнішньої політики» [7].

Отже, невизначеність у вживанні окреслених термінів у науковій літературі створює певні особливості їх використання у різних країнах. Наприклад, англо-американські політологи частіше використовують терміни «культурна дипломатія» чи «публічна дипломатія». Німецькі вчені віддають перевагу терміну «зовнішня культурна політика». У Франції отримали розповсюдження одразу декілька термінів: «action culturelle exterieure» (зовнішня культурна діяльність), «politique culturelle exterieure» (зовнішня культурна політика), «politique culturelle internationale» (міжнародна культурна політика), «diplomatie culturelle» (культурна дипломатія).

В російській науці йде дискусія відносно тотожності понять «культурна дипломатія» та «зовнішня культурна політика», цієї думки дотримується історик О. В. Голубєв, який розглядає культурну дипломатію як «використання державою для досягнення політичних, економічних та ідеологічних цілей існуючих чи спеціально встановлених культурних, суспільних чи наукових зв'язків» [1]. Але є і інші підходи до цієї проблеми. Так професор В. І. Фокін вважає, що ці поняття не є синонімами, його підтримують дослідники Н. М. Боголюбова та Ю. В. Ніколаєва. Вони вважають, що культурна дипломатія слугує перш за все продовженням зовнішньої культурної політики, її складовою частиною. Тобто культурна дипломатія є сферою дипломатичної діяльності держави, у якій культура відіграє роль об'єкта та засобу у досягненні першочергових цілей зовнішньої політики держави, тобто створенні позитивного образу країни, популяризуванні національної культури та мови у інших країнах. Вони акцентують увагу на тому, що культурна дипломатія – це робота самих дипломатів у сфері культури, у той час як у реалізацію зовнішньої культурної політики можуть бути втягнені різноманітні міністерства та відомства. Отже, зовнішня культурна політика – це поняття загальне, а культурна дипломатія – конкретне [1].

Таким чином, сучасна наукова думка розрізняє поняття «культурна дипломатія», «публічна дипломатія», «зовнішня культурна політика», але їх використання найчастіше залежить від наукової та політичної традиції, яка закріпилась у тій чи іншій країні. Але без сумніву, культурна дипломатія є самостійною формою реалізації зовнішньополітичної діяльності держави, яка має притаманні лише їй форми реалізації та характерні риси. Культурна дипломатія включає систему заходів, які пов'язані з використанням культури у якості об'єкта та засобу досягнення зовнішньополітичних пріоритетів держави шляхом трансляції образів національної культури на зарубіжну аудиторію через органи зовнішніх зносин країни чи інші організації, яким надане таке право.

Список використаних джерел

1. Боголюбова Н. М. Выработка определения внешней культурной политики в современном научном дискурсе / Н. М. Боголюбова, Ю. В. Николаева - Режим доступа : http://www.gramota.net/articles/issn_1997-292X_2012_4-1_05.pdf.
2. Бугар А. Культурна дипломатія як ключ до пізнання самобутності націй / А. Бугар – Режим доступа : <http://uaforeignaffairs.com/ua/blog/userblogi/view/article/kulturna-diplomatija-jak-kljuch-do-piznannja-samobutnosti/>.
3. Гурбангельдыев Д. Культурная дипломатия – язык межнационального диалога / Д. Гурбангельдыев – Режим доступа : <http://asgabat.net/stati/v-zerkale-presy/kulturnaja-diplomatija-jazyk-mezhnacionalnogo-dialoga.html>.

4. Козлов Л. Е. Применение культурных инструментов в современной внешнеполитической практике / Л. Е. Козлов – Режим доступа : <http://www.lib.csu.ru/vch/266/001.pdf>.
5. Культурная дипломатия в действии. – Режим доступа : <http://profcomunn.ru/?p=1855>.
6. Мухаметов Р. С. Культура как инструмент внешней политики России / Р. С. Мухаметов – Режим доступа : [http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0086\(03_\\$01-2011\)&xsl=showArticle.xslt&id=a27&doc=../content.jsp](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0086(03_$01-2011)&xsl=showArticle.xslt&id=a27&doc=../content.jsp).
7. Пинчук Я. Культурная дипломатия Швеции: организационный аспект / Я. Пинчук – Режим доступа : <http://www.mesoeurasia.org/archives/8797>.
8. Циватий В. Публічна та культурна дипломатія Республіки Польща ХХІ століття: інституційний аспект / Вячеслав Циватий – Режим доступа : <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/publiczna-ta-kulturna-diplomatija-respubliki-polshcha-khkh/>.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

УДК 323.11(4-15+7)(043)

ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Бойко З. О.,

*студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

Процеси міграції, що охопили сучасний світ, призвели до того, що у межах однієї країни проживають одразу декілька культурних, етнічних та національних груп. Одним із способів зменшення соціального напруження між етно-національною більшістю та іммігрантськими громадами, створення сприятливих умови для національних меншин, виступає політика мультикультуралізму, яка використовується країнами Західної Європи та Північної Америки з кінця 60-х років ХХ століття.

Кожна країна характеризується своїми власними способами інтегрування населення, що впливають з її політичних традицій. В цілому, можна побачити суттєві відмінності в формуванні мультикультуралізму в країнах, створених на іммігрантській основі (США, Канада) і в країнах Західної Європи.

США представляють собою винятковий приклад співіснування безлічі культур в єдиному культурному просторі. Як мультикультурна держава США, згідно моделі «плавильного котла», розвивалася на основі «сплавлення» англосаксів - етнокультурної основи американської нації - і різних іммігрантських груп; акцент робився при цьому на етнокультурному змішанні для збереження і переважання англосаксонської домінанти. Однак, починаючи з середини 60-х рр. програма «плавильного котла» поступається місцем ідеології мультикультуралізму. Передумовою формування програми мультикультуралізму стала «революція» цивільних прав, в рамках якої був прийнятий «Акт про громадянські права» 1964 р., який послабив в цілому англосаксонську домінанту в США, а також «Імміграційний Акт» 1965 р., який відкрив дорогу в США величезному притоку іммігрантів з країн «третього світу» [3]. Д. Нейсбіт в роботі «Мегатренди», розглянувши основні мегатенденції у розвитку американського суспільства, вказав що, міграція між штатами та імміграція - є основними причинами затребуваності ідеології мультикультурного суспільства [5]. Асиміляційні механізми у вигляді масової культури, мови, політичної системи і системи освіти створили той базовий соціальний ґрунт, на основі якого формувався так званий «американський спосіб життя». В мультикультурній політиці США чітко

простежується тенденція залучення іммігрантів до цінностей американського суспільства.

Н. Глейзер відзначив, що основна проблема в створенні єдиної американської нації - це американці африканського походження, а точніше історичні корені складних взаємин між чорношкірими і білими американцями, що спровокували виникнення політики мультикультуралізму, «інтеграції без асиміляції» [2]. Починаючи з другої половини ХХ ст. значне зростання чисельності іспаномовних американців і американців азіатського походження змінює загальну картину співвідношення етнокультурних одиниць в мультикультурній країні, згладжуючи колишню відсоткову перевагу англосаксонського населення.

Канадський мультикультуралізм є прикладом найбільш вдалого втілення політичної концепції у практику, про що свідчить широка законодавча база та відносно невелика, порівняно з США, Францією, Великобританією, кількість етнічних конфліктів. Законодавчо він закріплений у двох документах: Конституційному акті 1982 р. (в його частині «Канадська хартія прав і свобод») і в Акті про збереження і розвиток мультикультуралізму в Канаді від 21 липня 1988 року. У країні діють також Акт про офіційні мови, Акт про імміграцію та захист біженців та деякі інші нормативні документи [4].

Ідея збереження іммігрантами культурної ідентичності є головною відмінною рисою канадського підходу. Але будь-яка культурна (етнічна, релігійна) своєрідність допускається лише за умови дотримання канадського законодавства і в його рамках.

За проведення політики мультикультуралізму відповідає система державних органів федерального і провінційного рівнів [2]. Крім того, інституційний елемент політики мультикультуралізму включає і ряд громадських організацій - зокрема, Рада мультикультурних зв'язків у провінції Квебек і ряд етнічних неурядових організацій, підтримуваних державою.

Становлення мультикультуралізму в країнах Західної Європи, на відміну від країн, створених на іммігрантській основі, обумовлено історичним минулим країн-колонізаторів, в яких відчувається зростання міграційних притоків у постколоніальний період, - з одного боку, з іншого - відбувається інтенсифікація регіонального руху в рамках ЄС. Ідеологія мультикультуралізму в західноєвропейських країнах стимулюється поширенням ліберальних цінностей [4]. Суспільство, на думку норвезького соціолога С. Скірбекка, дотримується ліберальних цінностей, що будуються на «зовнішньому» характері відносин між індивідом і суспільством. І, відповідно, культура сприймається як «явище, до якого індивід, відповідно до свого вибору і переваг, може ставитися як до засобу власного розвитку або просто як до розваги» [2].

Постколоніальний період тут відзначений, насамперед, впливом країн «третього світу» на розвиток подій у розвинених країнах - так звана «колонізація навпаки».

Найбільш «мультикультурними» країнами Європи вважаються Франція та Великобританія, в яких політика мультикультуралізму почала впроваджуватися після Другої Світової війни [4].

Ідеологія французької політики базувалася, насамперед, на "республіканських" принципах, тобто на трактуванні принципу рівності перед законом усіх громадян незалежно від їх походження чи віросповідання як можливості і необхідності нівелювання і ігнорування всіх етнічних і релігійних відмінностей. Британське суспільство ставило в основу своєї інтеграційної політики принцип етнічності, культурної та релігійної різниці, що виділяє етнічні меншини як в соціальному, так і політичному планах.

Після розпаду власних колоніальних імперій Великобританії та Франції довелося зіткнутися з масовим припливом іммігрантів з держав - колишніх французьких і британських колоній. Починаючи з 1950-х років іммігранти в основному були вихідцями з країн Співдружності, а в 1960-ті - з Індії та Пакистану. У Франції основний приток іммігрантів формувалася з представників колишніх колоній, особливо з країн Магрибу - Алжиру, Тунісу та Марокко. Юридично права мігрантів у цих країнах були узаконені у 1980-х роках [2]. Основною відмінністю в інтеграційній політиці цих країн було те, що для Франції важливим її аспектом була всефранцузька національна ідентичність, тоді як Великобританія говорила про необхідність рівноправності і можливості участі етнічних меншин у суспільному та політичному житті країни, але при цьому робила акцент на жорсткому обмеженні в'їзду іноземців. Аналізуючи моделі проведеної у Франції і Великобританії політики інтеграції, можна зазначити, що в обох державах інтеграція передбачає включення іммігрантів в громадянське суспільство. Основною відмінністю двох моделей інтеграції є взаємини між державою та її громадянами. У Франції в основі політики лежить поняття громадянства, яке превалює над іншими формами ідентичності, в тому числі етнічної та конфесійної. У Великобританії, навпаки, завжди існувало толерантне ставлення до релігії та етнічного походження, навіть у питаннях інтеграції [4].

Таким чином, основною відмінністю між країнами Північної Америки та Західної Європи виступає процес формування полікультурного суспільства та похідний від цього характер відносин між суспільством та владою. Так, Канада та США були сформовані на основі іммігрантів, у той час як іммігранти, що прибували до Європи, потрапляли до однорідного, історично сформованого середовища. Також країни Північної Америки мають широку законодавчу базу, яка трактує поняття мультикультуралізму, тому це питання не стоїть у центрі політичної дискусії, як це відбувається в Європі. Крім того, слід зауважити, що кожна країна характеризується власними особливостями втілення мультикультурної політики, що впливають з її історичного минулого та політичних традицій.

Список використаних джерел

1. Байдаров Э. У. Влияние глобализации на культуру и ценности человека / Э. У. Байдаров // Теоретический философский журнал. — 2007. — № 4. — С. 37—45.
2. Кукатас Ч. Теоретические основы мультикультурализма [Електронний ресурс] / Ч. Кукатас. — Режим доступу : <http://www.inliberty.ru/library/study/327>.
3. Паин Э. К вопросу о «крахе политики мультикультурализма» в Европе [Електронний ресурс] / Э. Паин. — Режим доступу : <http://demagogy.ru/pain/blog/2011-03-05/k-voprosu-o-krakhe-politiki-multikulturalizma-v-evrope>.
4. In defence of multiculturalism [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/mar/22/multiculturalism-blame-culture-segregation?INTCMP=SRCH>.
5. National identity vs European identity [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.jcm.org.uk/blog/2009/08/national-identity-vs-european-identity/>.

УДК: 323.22/28 (495): 281.94

ПРАВОСЛАВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРЕЦІЇ: КАТАЛІЗАТОР АБО ІНГІБІТОР ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ КРАЇНИ

Дворніченко Д. Ю.,

*викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси*

Греція – єдина країна в Південній Європі, яка сповідає православ'я та єдина православна країна в Східній Європі, яка не входила до блоку комуністичних держав. Православна ідентичність Греції стала однією з причин формування моделі культурного дуалізму в країні – перманентного зіткнення між традицією та модернізацією та, в решті, обумовила унікальну траєкторію трансформації Греції під тиском членства в ЄС.

Приєднання Греції до процесу європейської інтеграції викликало неоднозначні оцінки серед представників Елладської православної церкви. Православ'я в Греції є панівною релігійною конфесією, до якої належить 97% населення Греції, тому православна церква справляє визначальний вплив на всі аспекти життя греків.

В переговорний період і в перші роки після підписання Акту про приєднання Греції до ЄЕС (з 1992 року ЄС) грецька церква та її глава Архієпископ Афін і всієї Еллади Серафім (Вісаріон Тікас) не виявляли помітного інтересу до питань європейської інтеграції. Розглядаючи приєднання Греції до ЄЕС як раціональне рішення, продиктоване економічними мотивами керівництва країни, Грецька церква зайняла

вичікувальну, а інколи індіфферентну позицію. Така ситуація існувала до середини 1990-х років, коли грецька церква була змушена переглянути своє ставлення до процесу європейської інтеграції і до участі Греції в ньому. Подібної трансформації сприяли декілька факторів.

По-перше, починаючи з середини 1990-х років, відзначається загострення питання культурної та релігійної ідентичності ЄС, що проявилось в дискусії навколо Хартії основних свобод, а потім й Конституції ЄС. По-друге, чималі побоювання у грецької церкви викликала можливість вступу Туреччини до ЄС. По-третє, все частіше з боку ЄС в якості однієї з умов поглиблення інтеграції чулися заклики на адресу грецького уряду переглянути відносини церкви-держави в Греції. Значну роль у трансформації позиції церкви щодо європейської інтеграції відіграла харизматична особистість обраного в 1998 році нового архієпископа Хрістодулос (Хрістос Параскеваїдіс).

Після свого обрання він негайно запустив інформаційну кампанію, покликану більш чітко висловити позицію церкви щодо ЄС. Архієпископ Хрістодулос, як і інші православні ієрархи на початковому етапі не виступали проти процесу європейської інтеграції та участі Греції у ньому, але наполегливо вказували на необхідність збереження ЄС в якості виключно європейського християнського союзу. Лейтмотивом усіх промов архієпископа стала християнська ідентичність ЄС, яка повинна бути закріплена як у Конституції ЄС, так і прийнята до уваги при розгляді питання про членство Туреччини [1, с. 56-57].

Він також різко критикував ЄС за спробу втручання у відносини церкви і держави. Під впливом ЄС, грецький уряд в прагненні домогтися ідентичності з іншими європейськими державами в 2000-у році заявив про відмову від зазначення релігійних переконань на посвідченні особи, що викликало масові протести з боку православної церкви. Архієпископ Хрістодулос організував резонансну інформаційну кампанію та зібрав 3,5 мільйонів підписів на захист зазначення релігійних переконань на посвідченнях особи, а також виступив з вимогою винесення даного питання на національний референдум. Конфлікт між церквою і державою завершився після втручання президента Греції Констандіноса Стефанопулоса і Державної Ради, які підтримали рішення уряду про скасування пункту про релігійні переконання на посвідченні особи. Двома роками пізніше Європейський Суд з прав людини при розгляді позову грецького професора теології прийшов до аналогічного рішення, продемонструвавши, таким чином, підтримку дії уряду Греції.

Зазнавши поразки в питанні зазначення віросповідання на посвідченнях особи, грецька церква посилила критику в бік ЄС [2, с. 153]. Звинувативши ЄС у втраті Грецією її національної ідентичності та православної культури, Архієпископ Хрістодулос заявив, що церква бажала б бачити Грецію в лавах православного братства Східної Європи, а не серед об'єднання католицько-протестантських держав, які домінують в ЄС [3, с. 153]. Православ'я, на думку архієпископа, являє собою останнє і єдине ядро національної

ідентичності його батьківщини, якому загрожують європейська інтеграція та глобалізація [4 с. 133].

Обрання в 2008 році Архієпископом Афін і всієї Еллади Ієронима II (Іоанніс Ліапіс) не призвело до змін у ставленні церкви до питання Єдиної Європи. Елладська православна церква залишається одним з послідовних критиків процесу європейської інтеграції. Церковні ієрархи негативно оцінюють пов'язані з ним явища такі як мультикультуралізм, секуляризація, емансипація сексуальних меншин, оскільки вони, на їх погляд, розмивають національну ідентичність греків.

Список використаних джерел

1. Byrnes T., Katzenstein, P. Religion in an expanding Europe. - Cambridge University Press, 2006 – 352 p.
2. Athanassopoulou E. United in diversity?: European integration and political cultures. London, I.B.Tauris, 2008. – 276 p.
3. Manners I., Whitman R. The foreign policies of European Union member states. Manchester University Press, 2000. – 284 p.
4. Madeley J., Enyedi Z. Church and State in Contemporary Europe: Church and State in Europe : the chimera of neutrality. Routledge, 2003. – 245 p.

УДК 308”341.1

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА НАДНАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЄС

Христунова Т. А.,

*студентка III курсу спеціальності “Культурологія” Національного
університету “Острозька академія”*

У процесі поглиблення та розширення інтеграційних процесів в рамках ЄС важливим питанням постає проблема, пов'язана зі співвідношенням національної та наднаціональної культурної ідентичності в країнах-членах Європейського Союзу. Сполучення двох, або декількох, ідентичностей ставить під питання збереження безпосередньо національної культурної ідентичності, на яку значний вплив може спричинити наднаціональна, загальноєвропейська ідентичність. Таким чином зазначені процеси необхідно осмислити з точки зору комплексного системного аналізу.

Дві культури можуть стикнутися між собою – при контакті двох людей, або ж коли людина однієї культури бачить перед собою мертвий світ форм іншої культури в її доступних для сприйняття останках. В обох випадках діяльна лише одна людина. Що стало діянням одного, може одухотворити іншого лише на основі його власного сприйняття. Тим самим воно стає його внутрішньою власністю, його справою і частиною його самого. [5, р. 56].

Таким чином, сьогодні культурна ідентичність – це, по-перше, один з головних викликів європейській демократії, яка мусить навчитися визнавати

й враховувати новий вимір європейського різноманіття, що містить в собі й конфліктність; по-друге, будучи простором, у якому здійснюється різноманіття, простір європейської демократії сам є передумовою для плідного розвитку культурних ідентичностей, які можуть розвинути лише за дотримання обох умов – і участі у побудові спільного європейського майбутнього, і у збереженні свого культурного коріння. Отже, культурна ідентичність є ключовим елементом демократичного виклику сучасній Європі. Прагнення до європейської єдності, до інтеграції знайшло вираз в економіці та у сфері культури: воно було інституціалізоване в Європейському Союзі, Раді Європи. Важливим моментом діяльності Ради Європи стало прийняття “Європейської культурної конвенції” та “Європейської конвенції прав людини” [1, с. 55].

Щодо питання самоідентифікації, то згідно з соціологічними опитуваннями, лише близько половини громадян держав-членів ЄС відносять себе до національної та до європейської належності одночасно, у той час як трохи менше половини опитуваних визначають себе лише за національністю. Демографічні аналізи показують, що особи з повною вищою освітою віком близько 20 років, ті хто все ще вчиться та ті хто задіяні у сфері бізнесу, найчастіше ідентифікують себе як європейці. Пенсіонери та особи, які займаються домашнім господарством, у більшій мірі відносять себе до національної приналежності [4, р. 35].

Проте, народи Європи цілком можуть відчувати, що вони мають більше, ніж одну культурну ідентичність: почувати себе сицилійцем, італійцем та європейцем або фламандцем, бельгійцем та європейцем [2, с. 176].

Зрештою, валлонці і фламандці, шотландці й англійці, баски та кастильці пов’язані в економічні й політичні об’єднання, але жоден із цих етносів і націй не втратив своєї культурної виразності. Тому нам важко уявити, що європейське економічне й політичне об’єднання або європейська федерація скасує чи зітре глибоко закорінені історичні ідентичності й культури цих дуже різних народів Європи [2, с. 177].

Серед країн, найменше свою європейську ідентичність представляє Велика Британія [23, р. 35]. Населення держав Центральної і Східної Європи більшою мірою відчують національну ідентичність, ніж навіть європейську. І в цьому є певна закономірність, оскільки, за законом великих груп, чим більша група, тим менша ймовірність, що люди будуть себе з нею ідентифікувати [3].

Серед слов’янських країн домінує позитивне ставлення до Європейського Союзу, причому більшість з них, тією чи іншою мірою відчують себе європейцями і тим пишаються. Для того, щоб змінити думку стосовно Європи і власної самоідентифікації, потрібні серйозні зрушення у масовій свідомості. Востаннє такі події спостерігалися, коли відбулось руйнування Берлінської стіни та розпад Радянського Союзу [3].

Важливим чинником, який був важливим каталізатором та сполучним елементом у збереженні національної ідентичності, при цьому інтегруючи останню до системи наднаціональної ідентичності, виступала релігія.

Християнська віра – головним чином католицизм, а пізніше протестантизм, відіграли важливу роль як у становленні національних ідентичностей у Європі, так і у формуванні ідей наднаціональної, загальноєвропейської, ідентичності.

Проте варто зазначити, що саме відношення до релігії дещо змінюється. На початку XXI століття рівень населення, яке регулярно відвідує храми та приймає участь в обрядах, в низці країн-членів ЄС помітно зменшується, головним чином, це стосується Франції, Бельгії та Нідерландів. У той же час високий рівень релігійності населення зберігається у південних (Португалія, Італія, Греція, Мальта) та центрально-східних (Польща) країнах-членах Євросоюзу [4, р. 32 – 33].

Відповідно, як вважає Ентоні Сміт, сучасна Європа повинна знайти світський еквівалент спільної віри й системи цінностей, які скріплювали європейців попередніх епох воєдино [2, с. 182].

Усвідомлена ідентичність – перспектива європейської свідомості - припускає скасування антагонізму між національною та європейською ідентичністю. Європейська усвідомлена ідентичність заснована на національних ідентичностях і знаходить своє вираження у співпраці та взаємодії. Така європейська ідентичність свідомості потрібна для того, щоб уникнути війни між самими європейськими країнами, щоб об'єднати наші ресурси, і об'єднати сили перед обличчям викликів нашого часу, які виходять за рамки національних і континентальних кордонів. Ми використовуємо цю усвідомлену ідентичність з спадщини, яка виражає те, що є загальним для нас, або те, що ми визнаємо як загальне для нас. Вона запозичується з історії, загальних європейських рис, про які заново згадують після двох століть націоналізму і націоналістичної інтерпретації. Про неї пам'ятають із символів, завдяки яким досягли успіху і яку потрібно створити в майбутньому. Її знаходять в демократичних інститутах і правилах [6, р. 99].

Таким чином лише трохи більше половини осіб відносять себе одночасно до своєї національності та безпосередньо європейського походження, все ж більшість серед тих, хто ідентифікує себе у першу чергу європейцем, є представники молодого покоління та бізнесу. Відповідно, долучення до будь-якого державного формування поряд з іншими етносами (в тому числі з титульними), не є перешкодою у подвійній ідентифікації. Процес створення “європейської наднаціональності” у контексті та під впливом економічної та політичної інтеграції у Європі у перспективі може тривати досить тривалий час, і, як показує досвід фінансово-економічної кризи у середині ЄС, суперечності у визначених матеріальних питаннях відіграють дестабілізуючу роль у консолідації держав континенту та створенні спільної ідентичності. Тому у зазначеному плані, гасло Європейського Союзу “єдність у різноманітті” відіграватиме актуальну роль ще досить довгий час.

Список використаних джерел

1. Михайлова О. А. Україна в контексті інтеграції до європейського культурного простору / Оксана Антонівна Михайлова // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : Збірник наукових праць. – К., 2010. – Вип. XXIV. – с. 53 – 59
2. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Електронний ресурс] / Ентоні Сміт, пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 320 с. – Режим доступу. – <http://izbornyk.org.ua/smith/smg08.htm>
3. Таран Ю. Східні європейці чи західні слов'яни [Електронний ресурс] : проблеми ідентичності у Центрально-Східній Європі / Юрій Таран // Диалог ua. – Режим доступу. – <http://dialogs.org.ua/ru/project/page2667.html>
4. Bale, T. European politics: A Comparative Introduction : 2nd Edition Revised and Updated / Tim Bale. – Basingstoke, 2008. – p. 404 23
5. Cederman L. E., Daase S. Endogenizing Corporate Identities The Next Step in Constructivist IR Theory / L. E. Cederman, S. Daase // European Journal of International Relations. – 2003. – Vol. 9; № 1. – p. 5–35
6. Rüdiger Stephan L'identité européenne comme engagement transnational dans la société / Rüdiger Stephan // Reflections on European Identity / Ed. By Thomas Jansen. - WORKING PAPER, 1999. – p. 99 – 101.

УДК 323.1 (477) (043)

КРИЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ

Костіна С. Б.,

*аспірантка спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та
етнодержавознавство*

Глобалізація, як процес уніфікації суспільних цінностей та національних культур, породжує одну з головних проблем сучасності – проблему ідентичності. Дедалі частіше сучасна людина задається питаннями «хто Я є» і «звідки я є», адже відчуває необхідність бути представником не якогось загального невиразного світу, а носієм конкретної етнокультурної, національної спільності. Сьогодні пожвавлення та зростання національної самосвідомості є свого роду захисною реакцією на стандартизацію соціального життя, прагненням захистити свою унікальність.

Але становлення національної ідентичності може ускладнюватись етнонаціональними процесами, відсутністю загальної консолідуючої ідеї. Це, насамперед, стосується поліетнічних держав, якою є й Україна. Як коментує Г. Лозко: «Поліетнічне суспільство завжди штучне й хаотичне, а отже, й антидемократичне, бо в ньому немає глибинного ядра, що притягує кровноспоріднені елементи, об'єднані спільністю землі (національного дому) й долі (рідної історії)» [1, с.370]. За таких умов виникає ідентифікаційна криза – конфлікт самовизначень громадян.

Можна констатувати, що Україна переживає кризу національної ідентичності, яка періодично то посилюється, то вщухає, але повністю не зникає. Треба зазначити, що «кризові» настрої притаманні не тільки нашій державі, спільна європейська ідентичність, із своєю полікультурністю суспільств, також відчуває виклики плюралізму національних ідентичностей.

Серед сучасних вітчизняних дослідників проблемі національної ідентичності значну увагу приділяють учені: Л. Нагорна, М. Степико, Ю. Римаренко, І. Курас, О. Проскуріна, О. Гнатюк [2]. Зазначені науковці вивчають особливості формування національної ідентичності українців із ретроспективним поглядом, передумови виникнення та ймовірні наслідки кризи самовизначення українських громадян.

Автори нашого дослідження ставлять за мету проаналізувати фази посилення та послаблення кризової напруги серед населення України, поділити цей довготривалий конфліктогенний стан на етапи, зіставляючи їх з подіями в суспільно-політичному житті країни.

Суперечливим аспектом кризи національної ідентичності є оцінка та значення досліджуваного феномену для суспільства: чи це критично негативне явище, що несе загрозу національній безпеці; перехідна фаза, яка свідчить про оновлення суспільного організму або штучно створена ситуація напруги та протиставлення в соціумі для стримування загальної політичної активності та мобільності населення, відволікання від більш нагальних проблем з метою безперешкодного досягнення елітарних завдань та цілей.

Розглядаючи формування національної ідентичності українців з часу набуття незалежності, то можна констатувати, що саме з цього часу виникає перший етап кризи ідентичності в суспільстві. Таке явище спровоковане зміною системи цінностей, появою нових ринкових відносин, «правила гри» яких були незнайомі радянській людині. Все це породжувало настрої невизначеності, почуття безвиході в соціумі. Також необхідно брати до уваги й той факт, що не всі громадяни ждали незалежності для України. Багато з них й по сьогодні ідентифікують себе не з Україною, а з Радянським Союзом. Це, передусім, люди старших поколінь. М. Степико підтверджує: «Етнонаціональне відродження України «наклалося» на економічні трансформації суспільства, в результаті чого всі звичні та напрацьовані традиційною та радянською культурою цінності й відносини вступили у суперечність із відносинами, сформованими на основі ринкової економіки» [3, с.306]. Але сьогодні частина сучасної молоді, вихована «незалежністю» не поспішає називати себе українцем або українкою. Це, в першу чергу, пов'язано з недовірою до владних структур, визнання її неспроможності виробити чіткої стратегії розбудови української держави, в якій існує примат закону, соціальна та моральна захищеність населення та авторитет влади.

Каталізатором дезінтеграційні настроїв в суспільстві та поштовхом до загострення ідентифікаційної кризи 90-х років стала низка політичних криз. Але якщо за часів президентства Л. Кучми деякі вразливі аспекти свідомості населення України (історична пам'ять, символіка) знаходилися в режимі «замовчування», першочерговим завданням проголошувалося забезпечення

стабільності в суспільстві, то вже на початку XXI сторіччя ці конфліктогенні «нюанси» почали використовуватися політичними елітами в змагальних «іграх» за владу.

«Помаранчева» революція - нова фаза кризи національної ідентичності в Україні, але це не була виключно нова ситуація. Скоріше перший етап був передсловом до «кризової історії» «помаранчевого періоду». Але проблема швидко поглиблювалася за рахунок невирішеності питань ідентичності попередніх років.

На перших парах революційних подій відбулася активізація масової свідомості населення, суспільні сили мобілізувалися, але саме в цей час став явним розкол в самосвідомості населення та посилення регіональної ідентичності (переважно радикального характеру). Нагнітав ситуацію «відхід» від багатовекторної зовнішньої політики України часів Л. Кучми, коли одна частина країни була впевнена, що ми повільно рухаємося до Європи, інша – що посилюємо братерські відносини з Російською Федерацією. Після приходу до влади «помаранчевої» коаліції прозахідний вектор відкрито превалював над проросійським, що було використано регіональною елітою для мотивування необхідності політичного реваншу. Головним принцип цього етапу – «хто не з нами, той проти нас».

Обраний президент так і не став головою «обох Україн», та й ті, що голосували за цього лідера, відчували розчарування від роботи владної команди, зневірилися у її спроможності реалізації гасел революції. Всі ці події стали причиною політичної (владної) кризи та втрати авторитету влади, що стало наслідком розгублених орієнтирів у суспільстві. Аналогічний сценарій повторюється після президентських виборів 2010 року. Президентом став лідер іншого регіону. Результат – той же. У нас ще буде нагода проаналізувати наслідки цього періоду.

Що відбувається сьогодні? Спостерігається «інтеграційний» етап кризи ідентифікації, що визвано орієнтиром зовнішньої політики України на приєднання до ЄС. Як модифікується українська національна ідентичність в разі приєднання України до ЄС? Процес формування європейського співтовариства й досі не завершений. І набуття ще однієї ідентичності, європейської, може спровокувати наступну хвилю кризових тенденцій в самосвідомості українців. Те, що ми звемо нині європейською спільнотою, колом європейської цивілізації, є лише ядром, прототипом майбутнього консорціуму народів. Тільки вибудувавши щодо європейських культур власну українську модель ідентичності, можна отримати єдине реальне підґрунтя, аби влитися в європейське культурно-політичне коло [2, с.328].

Те, що жоден з існуючих дестабілізуючих національну ідентичність факторів не було ліквідовано за всі роки незалежності, а іноді навпаки – свідомо «підігріті» політичними колами; те, що досі не сформульована загальна національна ідея, не відзначений консолідуючий поліетнічне суспільство чинник; те, що країна переживає тяжку системну кризу – все це загальмовує, а випадками й унеможлиблює пошук національно-громадянської ідентичності, її становлення та закріплення як

сталої, непохитної перед викликами глобалізації, стійкої до маніпулювань свідомості населення.

Сьогодні не можна дати одностайної оцінки такому явищу, як криза національної ідентичності в Україні. Є очевидним той факт, що конфліктна ситуація реально існує і її довготривалість свідчить про те, що кризове «коріння» глибоко проникло в суспільний організм. З іншого боку, можна зробити висновок, що в Україні помірно відбувається трансформація суспільства. І те, що українці роблять спроби відповісти на питання «хто ми?», виказуючи свою громадянську позицію та проявляючи активність та мобільність, дає надію сподіватися на те, що консенсус в суспільстві буде знайдено.

Список використаних джерел

1. Ентропія культу життя в глобальну епоху/за заг. ред. Г. Лозко//Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. – Вид. 2-ге зі зм. і доп. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.
2. Див.: Ю.Римаренко «Національний розвій України» (1996), «Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література» (1999, у співавт.); Л. Нагорна «Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі» та ін.
3. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія/М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011.
4. Регіональна ідентичність: український контекст/ Л.П. Нагорна— К.: ІІІЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 405 с.
5. Зміни у свідомості українського суспільства на зламі тисячоліть/За ред. С.Рябова та ін. – К., Видавничий дім «КМ Akademia», 2001.
6. Майборода О.М. Проблема формування нової ідентичності української нації: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rdu-old.narod.ru/fbook_1/strat_2.htm
7. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politics.lviv.ua/nations/legitimacy>.
8. Ситник П.К., Дербак А.П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/>

НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ БОЛГАРИИ В НАЧАЛЕ ДВАДЦАТЬ ПЕРВОГО ВЕКА – ПРОБЛЕМЫ СОХРАНЕНИЯ И ТРАНСФОРМАЦИИ

Михайлов В. Г.,

*студент-магистр первого курса специальности „Современная Болгария –
государство и общество с конца XIX по начало XXI века” Софийского
университета имени Святого Климента Охридского.*

Цель настоящего тезиса связана с анализом национальной идентичности Болгарии в начале двадцать первого века и прежде всего с международным положением моей страны.

Национальная идентичность имеет нескольких аспектов:

Во-первых - она связана с культурой определенного государства, в случае – Болгарии. Болгарская культура создана в результате многовековой традиции болгарского общества. Но, конечно, в современных условиях она находится под влиянием процессов глобализации, происходящие по всему миру в последние три десятилетия и особенно после распада Советского союза в 1991 году и установления гегемонии Соединенных штатов Америки как в политическом, экономическом, так и в культурном отношении.

Во-вторых, национальная идентичность не может измениться за десятилетие или даже за столетие. Это невозможно. Какие основные элементы национальной идентичности – это язык, культура, национальное сознание, иногда вера (или религия). Можно сказать, что болгарский язык и национальное сознание показывают в большой степени формирование идентичности болгарской нации, которое осуществилось в XVIII и XIX веке, когда создана болгарская нация.

Что касается культуры, начиная с начала 90-х годов, особое место занимает роль США. Но это, конечно, характеристика всего мира, а не только Болгарии. Американская культура распространяется ради ведущего положения Вашингтона и благодаря тому, что английский язык является международным во всем мире. Английский язык становится официальным в музыке, на международных научных конференциях и т. д. Надо подчеркнуть, что северо-американская одежда, джинсы превратились в одежду населения большей части нашей планеты, исключая регионы, которые изолированы от остального мира, например Полинезия. Это касается Болгарии, тоже. Болгарскую традиционную одежду носили в прошлом, а сейчас почти нигде ее не одевают. Здесь я употребляю термин американизация, то есть введение американского стиля в болгарскую культуру, науку и вообще в жизни. Так что американизация не мешает сохранению болгарской национальной идентичности. С другой стороны, однако, это ведет к изменению ежедневной связи среди населения страны.

В отношении языка я приведу следующий пример: часто употребляется слово „nice ” вместо „добре” (хорошо) или invitation вместо „покана”

(приглашение), а также много экономических, политических и других англоязычных терминов.

Болгария, как во время коммунистического режима, так и сегодня, не изолирована, напротив, она придерживается мировых тенденций. В результате перехода к рыночной экономике и демократии у болгарского общества нет национальной идеи, которая могла бы объединить его. Политические партии, которые оказались у власти с 1989 по 2013 год, независимо от их ориентации, дискредитированы в целом. Последние семь лет с начала перехода (с 1990 по 1997 – В. М.), оказали глубокое влияние на сознание болгарина. Вопрос „Кто мы?“ потерял твердую почву однозначного ответа. Все это можно описать, может быть не совсем точно словами „распад“, „вакуум“, „кризис“, „проблематизация“ и пр. Идентичность всегда основана на акцентировании на особенностях, отличающих „мы“ от „других“. Самоидентификация с группой, или сообществом, независимо от того каким путем определенное сообщество будет ограничено – это всегда положительный знак того, кто идентифицирует себя². Национальная идентичность – современное явление, являющееся учредителем национального государства. Национальная идентичность и сознание - один и тот же процесс. Она – гражданская идентичность.³ Поэтому в последние недели в Болгарии были организованы протесты, направленные против бедности, а также против политической системы. Они имеют отношение к национальной идентичности, потому что цель этих мероприятий может быть сохранение болгарского государства.

Мне трудно дать объективную оценку. Это можно сделать только после десяти или двадцати лет. А сохранение национальной идентичности очень трудно и даже неосуществимо без функционирования национального государства.

Идентичность может быть гражданской, когда в государстве существует гражданское общество. Категорически можно сказать, что в Болгарии сегодня нет гражданского общества, а только группы людей, которые защищают свои права – но они меньшинство. Большинство не согласно с ними. Кроме того оно выражает свое несогласие без слов.

Политико-гражданская идентичность, предлагая идентификацию с политической общностью данного государства, требует уважения к ее институтам и порядкам, к правам всех ее граждан и, как уже шла речь, к политическому участию. Такой тип идентичности – одно из ключевых достижений западноевропейской современности – она возможна в стабильной демократии, уважающей человеческое достоинство и свободы; она открыта, в известном смысле претенциозна для универсальности идентичности, насколько делает всех людей равными по достоинству и перед законом; равными в отношении их прав и обязанности. Культурная или этническая идентичность - партикулярна, она разделяет людей в

² Грекова, М., Националната идентичност в ситуация на преход, С., 1995, с. 10.

³ Грекова, М., Цит. соч., с. 13.

соответствии с особенной исторической траекторией⁴. Болгарское общество скорее всего ожидает вождя, который может руководить одиночно страной и таким образом нести прямую ответственность. В этом смысле болгарская идентичность не связана с демократией. Она связана с авторитарным режимом. Поэтому с большой популярностью пользовались в прошлом политические деятели как Тодор Живков, а в последнее время - бывший премьер-министр Бойко Борисов.

В заключении следует отметить, что болгарская национальная идентичность сохраняется на самом деле ради непрерывных культурных и национальных традиций, независимо от американизации и глобализации в начале второго десятилетия нашего века.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

http://politiki.bg/?mod=osf&lang=1&c=cc_osf_heading&m=readdoc&p_id=457&p_inst=463673 –

11 марта в 23.10 часов

Грекова, М., Националната идентичност в ситуация на преход, С., 1995.

УДК

ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО МАРИУПОЛЯ

Пономарева И. С.,

*профессор кафедры международных отношений и внешней политики
Мариупольского государственного университета*

Вопросы национальной идентичности являются весьма изучаемыми в современном научном мире. Сегодня, в условиях современной глобализации, национальные и этнические культуры вступили в тесное взаимодействие. Происходят процессы, когда идентичность общества невозможно поместить в национальное государство. Природа и содержание национальной идентичности очень разнообразны, особенно в полиэтничных обществах.

Последнее десятилетие сформировало новый взгляд на проявления национальной идентичности. Об этом говорят многочисленные публикации, конференции, а так же издание международного научного журнала «Национальная идентичность» (National Identities). Наиболее основательные исследования данной темы сделаны и в работах украинских ученых – О. Картунова, И. Кресеной, Ю. Левенца, Л. Нагорной, Ю. Римаренко.

⁴ http://politiki.bg/?mod=osf&lang=1&c=cc_osf_heading&m=readdoc&p_id=457&p_inst=463673 – 12 марта в 23.04 часов.

Среди зарубежной научной литературы следует выделить исследования таких ученых как Ю. Арутюнян, М. Гибернау, Е. Смита, В. Тишкова, В. Хесле.

В нашем исследовании анализируются особенности формирования идентичности Мариуполя. Большой интерес, в связи с изучением данного вопроса, вызывают работы А. Дегтеренко, С. Пахоменко и Б. Слющинского.

Современный город Мариуполь – крупный полиэтничный урбанистический центр, важнейший центр металлургии и машиностроения, и до последнего времени, был привлекательным городом для русских мигрантов. Политика русификации последнего столетия имела значительные результаты, поэтому регион стал буферной зоной между Украиной и Россией. В целом следует отметить, что более половины русских Украины (56,7 %) проживает в шести юго-восточных областях. Особенностью расселения является концентрация русского населения в крупных городах.

Одной из специфических черт города Мариуполя – это отсутствие коренных жителей. На сегодня в Мариуполе проживают представители многочисленных этносов, хотя русские и украинцы составляют большинство. Естественно, стабильность, этнополитическая ситуация и гражданский мир в данном регионе зависит от характера взаимоотношений двух этнонациональных групп украинцев и русских.

Формирование этнической палитры города происходило под влиянием политических и экономических процессов. После переселения греков в Мариуполь ,в 1780 году, к середине XIX века, жители были представлены еще украинцами и русскими. Миграция этих этносов особенно активно проходила в конце XIX – начале XX веков, в связи с индустриальным развитием региона. В течение XX века миграционные настроения изменялись. Под влиянием Первой мировой войны они уменьшались, а после октябрьских событий 1917 года постепенно стали нарастать. Это явление продолжалось до начала нынешнего столетия. После распада СССР, в условиях независимой Украины, русские оказались в новой этнополитической ситуации и получили статус национального меньшинства. В Украинском государстве русские наиболее активно интегрируют в культуру титульного этноса. Но значительная часть русских с опасением смотрит на процессы украинизации населения, что заставляет их перестраивать свою самоидентификацию.

Исследования данного вопроса в Мариуполе позволили сделать некоторые выводы:

- у части русского населения города, национальные чувства и осознание принадлежности к Украинскому государству находятся в некотором противоречивом состоянии. Поэтому у русских формируется «двойная идентичность» - осознавая себя этническими русскими, они отождествляют себя с Украиной;

- важную роль играет межпоколенческий аспект. Молодое поколение более мобильное и более прагматичное, чем их родители, хотя в большинстве своем, русская молодежь не собираются отказываться от традиций своих

этнокультурных общностей. Молодые люди осознанно считают проявление украинского «своим» (национальная кухня, праздники, украинский флаг, гривня, украинский язык, символика т.д.). Из 320 опрошенных мариупольцев - русских в возрасте от 17 до 30 лет, 70 % называют себя украинцами и осознают себя гражданами Украины. Считают изучение украинского языка нормальным явлением.

Одним из направлений наших исследований города Мариуполя является изучение современной духовной жизни горожан. Нам близки доводы профессора Кембриджского университета М. Гибернау, что формирование единой национальной идентичности, которая объединяет граждан, связана с образованием и СМИ. Он называет их главными инструментами в распространении «какого-то конкретного «образа нации» с его символами и ритуалами, ценностями, принципами, традициями, образами жизни, общими врагами и, что самое важное, выразительным определением доброго гражданина»[1, с.36].

На процессы формирования национальной идентичности влияет и деятельность общественных организаций национальных меньшинств. В Мариуполе, в начале 2013 года, было зарегистрировано 13 общественных организаций национальных меньшинств: Федерация греческих обществ Украины (ФГОУ), Мариупольское общество греков; Мариупольское общество женщин-гречанок Украины; Ассоциация врачей – греков Приазовья «Ятрос»; Мариупольское еврейское культурно-просветительное общество; Мариупольское городское общество немцев «Возрождение»; Армянское общество в Мариуполе «Юго-Азовье»; Донецкая общественная организация «Культурно-просветительное общество белорусов «Неман»; Польско-украинское культурное общество; Мариупольское грузинское общество «Джорджия»; Мариупольское общество ромов «Новый Свет»; Мариупольское общество азербайджанцев «Конгресс азербайджанцев» и Всеукраинское объединение «Русское движение в Украине» [2]. Из них четыре организации представляют греческий этнос, по одной организации имеют азербайджанцы, белорусы, армяне, евреи, немцы, ромы, поляки. Русские представлены Всеукраинским объединением «Русское движение в Украине». И следует отметить, небольшую активность данной организации.

Этническая и национальная идентичность русского этноса Мариуполя, имея групповую природу, изменяется под влиянием стереотипов и системы ценностей, принятых в современном обществе. Эти идентичности существуют одновременно и имеют практическое значение для выбора варианта поведения. Существование и взаимодействие разных этнокультур приводит к новым формам коммуникации, что способствует формированию модели национальной идентичности.

Список используемых источников

1. Гибернау М. Ідентичність націй / Монтсеррат Гібернау . – К.: Темпора, 2012.

2. Объединения граждан, политические партии - *Мариупольский* горсовет.[Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.marsovet.org.ua> › Гуманитарная сфера.

УДК

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НІМЦІВ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Руснак О. В.,

Студентка IV курсу спеціальності «Країнознавство» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У ХХ столітті Німеччина пройшла довгий шлях від кайзерівської імперії до сучасної західної демократії. Слід сказати, що даному процесу трансформації політичної системи країни сприяли зміна, як політичної культури населення, так і культури державної влади. Незважаючи на надзвичайно цікавий досвід Німеччини в контексті зміни політичного режиму, на даний момент у вітчизняній політичній науці не надали належної евристичної оцінки вище зазначеній проблемі. Саме тому фрагментарність та епізодичність розробки вищезазначеного кола питань актуалізує подальше вивчення цієї проблематики.

Метою нашої розвідки є виявлення специфіки політичної культури сучасної Німеччини, включаючи аспекти та еволюцію культури громадянського суспільства та національної ідентичності.

Переходячи до характеристики стану наукової розробки проблеми слід зазначити, що велика кількість дослідників (К.Л. Бейкер, Д. Берг-Шлосер, Р. Делтон, К. Гальдебрандт) піднімали питання про те, чи відповідає існуюча політична культура Німеччини встановленню нової політичної системи. Оскільки, політична культура у спрощеному варіанті це те, що думають і відчують громадяни по відношенню до політики. Іншу групу дослідників хвилювало питання (Р. Гофферберт, Р. Дарендорф, Г.Д. Клінгеманн, Р. Роршнайдер, К. Ярауш), чи зможе Німеччина прийняти демократичні цінності та ідеали всупереч своєму історичному минулому.

На нашу думку, доцільно було б розглянути наступні три етапи трансформації політичної культури Німеччини:

- повоєнна культурна спадщина;
- об'єднання Німеччини;
- процес культурної трансформації в сучасному німецькому суспільстві.

Багато хто задається питанням, чим же пояснюється занепад людських цінностей у часи Третього Рейху.

Наприклад, Р. Далтон, описує наступні причини підтримки населенням нацистського режиму [2]:

- пропаганда (Третій Рейх контролював усі сфери суспільного життя, поширював пропагандистську інформацію, не давав просочитися інакомисленню або критиці режиму);
- нетерпимість, як відмінна риса в політичному характері німців;
- підкорення авторитету (результати соціально-психологічного експерименту С. Мілгрема показали, що необхідність підкорення авторитетам глибоко вкорінена у нашій свідомості)[5];
- «внутрішня еміграція» (невідомо, скільки німців насправді підтримували режим, а скільки просто виконували накази, керуючись страхом бути викритими у неприйнятті нацистських ідей);
- неінформованість (часто просте населення не було інформоване про жорстокі злочини, вчинювані режимом).

Націонал-соціалізм користувався неймовірною популярністю у Німеччині – діти і молоді люди також були прихильниками ідеології. Це послужило причиною того, що навіть після повалення режиму залишалася величезна кількість його шанувальників.

Такою була політична культура Німеччини після закінчення Другої світової війни. Тоді ж військові окупаційні сили, присутні в обох частинах Німеччини почали свою роботу по формуванню нової політичної культури (точніше, нових політичних культур – на Заході та на Сході країни).

Західні окупаційні сили, що знаходилися на території ФРН, використовували молодіжні об'єднання, створені нацистським режимом у власних цілях, трансформували їх в організації, що поширюють демократію. Для «перевиховання» населення також активно використовували ЗМІ, установивши над ними свій вплив.

Така робота з населенням принесла свої плоди, свідченням чого є соціопитування: в 50-х роках більшість громадян надає перевагу відновленню монархії, встановленню однопартійної виборчої системи тощо, тоді як у 60-70-ті роки різко зростає довіра до влади, люди визнають канцлера[6].

Активне поширення демократичних ідеалів в 50-60-х роках призвело до майже абсолютної підтримки демократії, вже починаючи з 70-х [3].

У той самий час, в НДР також проходив процес культурної адаптації населення – навіювалася комуністична ідеологія, до того ж досить успішно. Прийняття комунізму громадськістю непокоїло західних політичних спостерігачів, особливо, коли мова йшла про можливе об'єднання Німеччини та приєднання 16 мільйонів східних німців. «Східняки» («Ossie»), виховані при комуністичній системі, в авторитарному суспільстві не допустять плюралізму та політичної конкуренції. Західні аналітики говорили про події 1989 року, як про повернення до часів 1949-го, підкреслюючи можливу необхідність нової трансформації політичних цінностей населення.

Проте ситуація видалася не настільки складною, як це здавалося. З початку 80-х років чітко прослідковуються тенденції зменшення популярності комуністичної ідеології серед молоді Східної Німеччини. Ще до революційних подій 1989 року менше половини східнонімецької молоді ідентифікували себе з комуністичним режимом. А після об'єднання

Німеччини східні німці одразу прийняли систему Федеративної Республіки. Дослідження показали довірливе ставлення східних німців до політичних інституцій ФРН – Конституційного Суду, Бундесрату, Бундестагу та уряду. Таким чином, нові резиденти Федеративної Республіки почали своє нове політичне життя із позитивних орієнтацій стосовно ФРН та її інституцій[1].

Для розуміння такої яскраво вираженої підтримки західних політичних цінностей зі сторони східних німців, варто зазначити, що власне демократичні ідеї не були для них зовсім новими. НДР також затвердила демократію як один із фундаментальних принципів державотворення, врешті решт це була Демократична Республіка. Громадяни повинні були вірити в те, що демократія існує, проте не мали права діяти як демократи (наприклад, у країні проводилися вибори, проте не існувало можливості обирати). Тому східні німці справді підтримували демократію, але а) не знали, що це таке і б) не мали уявлення про те, як застосувати її на практиці.

Тому ситуацію 1989-1990 років у Східній Німеччині навряд чи можна порівнювати із проблемами Західної Німеччини 1949 року – остання зобов'язана була прийняти ідеологію, яка повністю суперечила всьому, що знали німці, яка була неприйнятна ні за часів Третього Рейху, ні у Веймарській Республіці. Що стосується східних німців, то вони радо прийняли демократію, хоча й не усвідомлювали, що вона собою являє. Тому задача 1989 року була набагато простішою – трансформувати великий ентузіазм щодо демократії у її глибоке розуміння, тобто навчити розуміти демократію, наслідуючи її принципи у реальному житті, а не просто вірити у неї.

Незважаючи на падіння Берлінського муру, бар'єр у свідомості східних та західних німців не зник. Опитування, проведені після об'єднання Німеччини, показують, що 58% нових резидентів об'єднаної ФРН частіше називають себе «Східними німцями» у той час, коли населення західної частини Німеччини вважає себе справжніми німцями [4]. Крім того, між ними існували великі розбіжності у політичних поглядах (велика частина населення колишньої НДР все ще надавала перевагу соціалістичним принципам), в економічних питаннях (капіталізм vs соціалізм)тощо.

Хоча деякі труднощі у порозумінні між східним та західним населенням Німеччини все ще мали місце, сам факт об'єднання зблизив німців. До 3 жовтня 1990 року, як у ФРН, так і в НДР не існувало жодних національних свят політичного характеру, які пробуджували б патріотизм, любов до Батьківщини, визнання національної ідентичності. Більше того, у німецьких громадян було відсутнє почуття приналежності до своєї нації - тинь Третього Рейху перешкоджала появі емоційної прив'язаності до неї. Об'єднання Німеччини стало національним святом, згуртувало країну, нагадало, що люди, які протягом тривалого часу жили по різні боки муру - німці.

Політичній еліті НДР хоча й вдалося знищити спадок Третього Рейху (що стосується політичної свідомості громадян), проте вона не змогла створити нового типу політичної особистості – соціалістичного громадянина.

Натомість зусилля західних демократій на території колишньої ФРН були досить успішними.

Тому у сучасної Німеччини є всі шанси для остаточного подолання розбіжностей та повноцінної уніфікації німецького суспільства на основі спільних мови, культури та історії. Бо як показує практика німецької історії, політична культура – мінливий аспект політики.

Список використаних джерел

1. Conradt D. Political culture and identity: The postunification search for «innerunity» // Developments in German Politics 3. Ed. By Stephen Padgett, William Paterson and Gordon Smith, London, 2003.
2. Dalton R.J. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies, Washington, 2006.
3. Kaase M. Demokratische Einstellung in der Bundesrepublik Deutschland // Sozialwissenschaftliches Jahrbuch für Politik, vol. 2. Ed. by Rudolf Wildemann, 1971.
4. Köcher R. 15 Jahre nach dem Fall der Mauer. Die Entwicklung der Zeitschriftenutzung in den neuen Ländern, Berlin, 2004.
5. Milgram S. Obedience to Authority, New York, 1974.
6. Weil D. F. Cohorts, Regimes, and the Legitimation of Democracy: West Germany since 1945 // American Sociological Review, 1987

УДК 323.1(479.25)(043)

ПОНЯТТЯ «ДІАСПОРА» ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ В УМОВАХ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Василян В.Г.,

аспірант спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та етностранознавство Маріупольського державного університету

Актуальність дослідження діаспор на сьогоднішній день не викликає сумніву, адже формування компетентної думки про етнічні структури, які існують на території окремо взятої країни, зокрема України, зможе створити міцне підґрунтя для ефективної співпраці з ними та адаптації представників цих діаспор до умов проживання в межах держави з максимальним захистом інтересів обох сторін, що в свою чергу значно знизить небезпеку виникнення певної соціальної напруги, пов'язаної зі збільшенням кількості представників інших етносів та великій їх концентрації в межах окремо взятої держави. Слід зазначити, що активний розвиток процесу глобалізації також актуалізує дослідження діаспор через те, що наразі спостерігається значне загострення етнічності на фоні послаблення державності, що в свою чергу створює сприятливі умови для посилення етнічних діаспор, для ефективної взаємодії з якими, в межах держави, потрібне формування інформаційної, аналітичної та інструментальної бази, завдяки якій вдасться інтенсифікувати міжкультурний

діалог, що є вкрай важливим для збереження як політичної так і соціальної, територіальної, економічної та ідеологічної цілісності держави.

Відтак дослідження діаспор, починаючи з самого поняття «діаспора», яке в сучасних умовах потребує певного перегляду – є вкрай важливими.

На сьогоднішній день існує велика кількість дослідників, що займаються проблемою діаспор. На пострадянському просторі найбільш визначними дослідниками діаспор є М.А. Аствацатурова, В.І. Дятлов, В.Д. Попков, В.О. Тишков, Ж.Т. Тощенко та ін.. В свою чергу серед західних дослідників діаспор слід виділити Р. Брубейкер, М. Дабаг, Р.Коен та ін..

В межах даної статті ми обмежимося дослідженням терміну діаспора, синтезувавши його з різних наук, які так чи інакше вивчають феномен діаспор. Серед таких наук чітко виділяються соціологія, політологія, етнологія, історія та ін..

Такий широкий спектр наук в межах яких вивчаються діаспори доводить не тільки складність самого явища діаспор, але й пояснює чому наразі не має єдиного визначення поняття «діаспора».

Цілі та завдання нашого дослідження практично повністю обмежуються двома питаннями: 1. Виділити з усієї сукупності визначень «діаспори» найбільш важливі риси, на базі чого синтезувати єдине визначення «діаспори». 2. Простежити еволюцію поняття діаспори в рамках посилення процесу глобалізації та поступового посилення ролі та впливу діаспор на процеси як в державі так і в світі.

Як вже зазначалося вище, «діаспора» - це складне багатоаспектне явище яке досліджується широким колом наук.

З точки зору соціології «діаспора» - це стійка сукупність людей одного етнічного походження, що живе в межах іншого етносу поза меж своєї історичної Батьківщини (або ареалу розселення свого народу) та має соціальні інститути необхідні для функціонування цієї єдності. [1, с. 37]

Таким чином з точки зору соціології обов'язковою умовою виникнення діаспори є формування необхідних для цього соціальних інститутів.

Дж. Армстронг підкреслює, що «особливістю діаспори має бути певне розселення в межах окремої території, за якого етнічна група, що формує діаспору буде складати меншість». [4, с. 393] Це, на наш погляд є вкрай важливим, але в межах чисто соціального розуміння терміну діаспора. Надто сильне акцентування уваги на кількості представників окремого етносу не є вірним. Ми вважаємо, що розуміння діаспори за Армстронгом не враховує якісних показників діяльності окремих етнічних груп на окремій території, та історичних умов появи цієї групи на території нинішнього проживання.

В політології «діаспора» розглядається як суб'єкт або об'єкт політики, як певний важіль тиску на метрополію діаспори, як найбільший прояв політизованої етнічності. Діаспора розглядається крізь призму категорій «Держава», «Батьківщина», «Етнос». Цей підхід має свої недоліки, які на нашу думку виражені в тому, що не достатня увага приділяється духовно-культурній складовій існування діаспори. Ми вважаємо, що саме в межах духовного та культурного образів своєї історії, в межах розуміння та передачі

культурних надбань свого народу, навіть за умов існування в оточенні представників іншого етносу, можливо з іншими соціально-культурними та духовними орієнтирами, створює достатньо міцне підґрунтя необхідне для формування та ефективного існування діаспори.

Щодо прихильників цього підходу, то тут треба виділити В.О. Тишкова, який є авторитетним дослідником діаспор на пострадянському просторі. З точки зору професора Тишкова поняття «діаспора» розглядається вкрай широко, включаючи всю сукупність представників однієї етнічної групи, що проживає поза меж своєї історичної території, що є хибним, адже для того, щоб називатися діаспорою в етнічної групи мають бути свого роду об'єднуючі фактори та окремі інститути. «Таке визначення діаспори охоплює усі форми іммігрантських спільнот та фактично не диференціює іммігрантів, експатріантів, біженців, заробітчани...». [2, с. 441] Згідно з В.О. Тишковым «діаспора» – це культурно відмінна єдність на основі уявлення про загальну Батьківщину та побудованих на цій основі колективних зв'язків, групової солідарності та демонстративного відношення до Батьківщини». [3, с. 22]

Не зважаючи на те, що дане вивчення діаспори є досить успішним, ми все ж не зовсім згодні з приматом уявлень про Батьківщину при формуванні діаспор, на якому наголошує В.О. Тишков. Ми вважаємо, що оскільки держава не є постійною категорією, що яскраво виражено в історії людства, протягом якої держави з'являлися та зникли, змінювали свої кордони та поділялися на безліч інших держав, то уявлення про державу (ідеальний образ - Батьківщина) не може бути досить надійним фундаментом для виникнення стійкої етнічної спільноти, такої як діаспора. Виходячи з того, що діаспора існує завжди в оточенні чужого етносу, в іншому випадку вона не була б діаспорою, то і формуватися вона має на основі етнічної ідеології, в якій основне місце займає культура та історична пам'ять. Отже в нашому розумінні, діаспора – це стійка сукупність представників однієї етнічної групи, сформована на основі спільної культурної, релігійної, мовної та історичної спадщини поза меж своєї метрополії або історичного ареалу свого розселення. Основними причинами виникнення діаспори були та залишаються війни, геноциди та інші соціально-політичні катаклізми, що спіткали окремо взятий народ (не розділяємо з поняттям «етнос») на території його проживання та примусили його до міграції.

Звичайно, що на сьогоднішній день існує велика кількість факторів, що свідчать про еволюцію окремих діаспор у відповідь на виклики середі їх існування, що характеризується посиленням процесу глобалізації та пов'язаного з цими процесами зниження ролі держави, як фактора контролю та обмеження впливу груп інтересів в межах окремої території (територія держави). До таких груп відносяться як транснаціональні корпорації так і недержавні, наддержавні організації, міжнародні спілки, об'єднання та інші, до останнього часу нетрадиційні, суб'єкти міжнародних відносин. До таких груп цілком справедливо відносити і діаспори. Однак, на сьогоднішній день досить незначна кількість діаспор здатна стати суб'єктом міжнародних відносин та впливати на прийняття політичних рішень в межах окремо взятої

держави та на рівні міжнародних організацій. Серед таких діаспор можна виділити: вірменську, єврейську, грецьку, курдську, тощо. Для визначення еволюційного стану цих етнічних структур та якісно нової ролі, яку вони відіграють в рамках та поза меж приймаючої держави ми пропонуємо ввести в науковий обіг поняття **«етнополітичної системи»**- автономної, саморегульованої системи, яка сформувалася в межах етнічної спільноти, що проживає на окремо взятій території, надто території приймаючої держави.

Таким чином, роблячи висновок з вищенаведеного ми можемо сказати, що в рамках сучасної пострадянської та західної наук існує досить широке коло визначень поняття «діаспора», які вироблені в межах різних наук та, у зв'язку з цим, відображають лише окремі аспекти такого складного явища як «діаспора». У зв'язку з чим, ми спробували запропонувати більш загальне визначення діаспори. Також нами було зазначено, що наразі об'єктивною тенденцією розвитку світової системи є глобалізація, у зв'язку відбувається еволюція усіх складових світової системи, включаючи й діаспори. Для визначення якісно нового, еволюційного стану діаспори, нами було запропоновано ввести в науковий обіг поняття «етнополітична система».

Список використаних джерел

1. Тощенко Ж.Т., Чаптыкова Т.И. Диаспора как объект социологического исследования / Ж.Т.Тощенко, Т.И.Чаптыкова // Социс. – М., 1996. – №12. – С. 33–42.
2. Тишков В.А. Реквием по этносу: Исследования по социально-культурной антропологии / В.А.Тишков. – М., 2003. – 544 с.
3. Тишков В.А. Исторический феномен диаспоры / Национальные диаспоры в России и за рубежом в XIX-XX вв. Сб. ст. под ред. Ю.А. Полякова и Г.Я. Тарле / В.А.Тишков. – М., 2001. - С. 22.
4. Armstrong J. A. Mobilized and proletarian diasporas / J. A.Armstrong //American political science review. – Wash., 1976. – Vol. 70, №2. – P. 393 – 408.

УДК 323.2.019.51:004.738.5(477)

ДИСКУРСИВНОЕ КОНСТРУИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В СОЦИАЛЬНЫХ МЕДИА (УКРАИНСКИЙ КОНТЕКСТ)

Янченко А.,

*аспирант специальности 23.00.02 «Политические институты и процессы»
Мариупольского государственного университета*

Многонациональные полилингвальные государства сталкиваются с разнообразными вызовами при социальном конструировании такого воображаемого сообщества, как нация. Особенно данная проблема характерна для стран, получивших независимость относительно недавно и не

имевших до этого момента продолжительного опыта суверенного государственного строительства. К такой категории стран может быть отнесена и Украина. Исторические особенности развития отдельных ее регионов обуславливают различия в идеологической и аксиологической системах населения, которые сказываются на языковых практиках, традиционно отражающих социальные процессы и топологию социальных структур как на микро-, так и на макро-уровне. Эксплицитная категория национальной идентичности, конституируемая в рамках дискурса социальной коммуникации, обеспечивает осознание общности, принадлежности именно к украинскому обществу как к ограниченной группе людей и выступает инструментом легитимации структуры общественных отношений и государственного суверенитета Украины. В данном контексте актуальной представляется цель рассмотреть использование категории национальной идентичности в рамках такого специфического измерения дискурсивного пространства, как социальные медиа.

Горизонтальные связи между Интернет-пользователями, получившие стимул с распространением парадигмы Web 2.0 и сервисов социальных медиа, развиваются в условиях возрастающей потребности в самореализации, поиске новых идентичностей, новых форм репрезентации и признания. В тоже время классические идентичности (гендерные роли, национальность, гражданство, принадлежность к определенной социально-экономической группе, классу) не исчезают и не замещаются, напротив, они обретают новые возможности для манифестации в виртуальной среде. Очевидно, что преобладающая идентичность в значительной степени детерминирует поведение пользователя в Сети.

Разнообразие сценариев и конфигурации актов демонстрации национальной принадлежности в Интернет-коммуникации обусловлено особенностями сетевой публичной сферы, которая представляет собой пространство плюрализма и множества идеологических установок: патриотических, националистических, индифферентных, маргинальных.

Используя социальные медиа, человек вовлекается в присущие им специфические игры, а создаваемый пользователем для каждой отдельной платформы виртуальный аватар («герой») получает ограниченный набор ролевых поведенческих императивов, следовательно, не может быть полностью отождествлен с личностью пользователя. В этом смысле социальные медиа представляют собой динамические сообщества нарраторов, создающих текстовый и аудиовизуальный дискурс и взаимно влияющих на «повествования» друг друга, а их «герои» могут наделяться различными конфигурациями идентичности «автора» в зависимости от позиционирования и групповых традиций, представленных в дискурсе конкретной Интернет-площадки. Формируемая сообществами нарраторов онлайн-публичная сфера выдвигает требование к пользователям по рефлексии и ретроспективной рационализации поведения в соответствии с текущей повесткой дня, информационными поводами и актуальными интерпретативными стратегиями. Маргинес также обретает возможности для

трансляции своих специфических дискурсивных форм, выступающих оппозицией и альтернативой популярной идеологии и культуре. Следует также отметить, что если на Западе сайты социальных сетей используются как площадка для самопрезентации, то в Украине они выполняют преимущественно развлекательную функцию, что еще больше снижает репрезентативность.

Доминирование официального языка на языковом рынке принижает социальную значимость других языков и диалектов в государстве с целью навязывания легитимных когнитивных категорий и обеспечения языкового господства как формы господства политического. В тоже время различные вербальные системы на символическом уровне воспроизводят систему социальных различий [1]. Язык является важным компонентом идентичности, смена языка влечет за собой переупорядочивание и трансформацию личностных паттернов [2]. Применительно к украинской действительности, в связи с тем, что часть элиты пытается легитимизировать отличные от официальных формы языковых практик, т.е. навязать большинству, сделать эталонной свою локальную идентичность, эрозии поддаются правила языкового рынка, сложившиеся за годы независимости. Данная тенденция находит отражение и в дискурсивном пространстве социальных медиа.

Границы в Интернете проходят не по географическому признаку, т.к. его структура ризоморфна, а в местах пересечения языковых областей. Несмотря на то, что сайты нередко предлагают версии на нескольких языках и функции page translate, атрибуция по языковому параметру для Интернет-платформ является одним из основных способов позиционирования. В данном контексте билингвизм украинского общества создает ситуацию разорванности украинского сегмента Интернета, а, следовательно, и его дискурсивного поля, на две неравные части — русскоязычную и украиноязычную. В значительной степени преобладание русскоязычного контента в Уанете может быть объяснено асимметрией распределения Интернет-пользователей по территории Украины — основная масса проживает в Киевской области (12,8% от всей аудитории, непосредственно в Киеве — 9,1% или 1,4 млн. человек) и восточных областях страны — Донецкой (12,6%), Харьковской (9,1%), Днепропетровской (6,4%) — регионах с преобладанием русского языка [3]. С другой стороны, расширение использования русского языка в последние годы характерно для всего украинского медиа-ландшафта.

Региональные и языковые различия ставят вопрос об означивании украинской национальной идентичности, артикулируемой пользователями в рамках дискурсивного пространства социальных медиа. Гетерогенность феномена, наличие его разных констелляций, обнаруживающиеся при анализе как содержательного аспекта украинского контента сайтов социальных сетей, блогов, фото- и видео-хостингов, так и используемой семантики, схем построения текстов, стилистических и риторических особенностей, свидетельствует о сосуществовании в украинском социальном

континууме нескольких социализационных парадигм, организующих конструкт украинской национальной идентичности в различных его локализованных версиях [4]. В тоже время прослеживается ряд интердискурсивных маркеров, позволяющий утверждать, что идентичность жителей Украины включает параметры, являющиеся универсальными для большинства украинцев, пользующихся социальными медиа, независимо от предпочитаемого языка, и структурированные в соответствии с общими трендами метанаррации, характерной для современного украинского общества. Речь идет о конвенциональной трактовке определенных исторических событий, иерархиях эстетических феноменов и культурных объектов, отношении к неформализованным традициям и ритуалам, эффектах негативной идентичности (противопоставление «украинцы — другие нации» как частный случай оппозиции «свой — чужой»).

Мы склонны ассоциировать существующие противоречия и борьбу локальных версий украинской национальной идентичности в дискурсивном пространстве социальных медиа со сложным и нелинейным процессом формирования украинской политической нации с присущей ей идеологией национальной гомогенности. Унификация, конвергенция и сопряжение осколков социальной реальности, различных габитусов и политических идеологем в украинском обществе будет продолжаться, что подразумевает дальнейшее оформление сценариев и жанров перформативной репрезентации самоидентификации пользователей. Компаративный анализ национально-идентитарного аспекта украиноязычных и русскоязычных языковых личностей потребителей и производителей контента в украинском сегменте Интернета, несмотря на возможные методологические сложности, видится нам перспективным направлением дальнейших исследований.

Список использованных источников

1. Бурдьё П. О производстве и воспроизводстве легитимного языка [Электронный ресурс] / П. Бурдьё. — Режим доступа : <http://bourdieu.name/content/burde-o-proizvodstve-i-vosproizvodstve-legitimnogo-jazyka>.
2. Pavlenko A. In the world of the tradition, I was unimagined: Negotiation of identities in cross-cultural autobiographies / Aneta Pavlenko // *International Journal of Bilingualism*, 2001, 5, 317–344.
3. Дайджест Уанета 2012 Powered by Prodigy [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://prodigiagency.com/digest/Prodigi_digest.pdf.
4. Шевченко А. Ю. Дискурс-анализ политических медиа-текстов / А. Ю. Шевченко // *Политические исследования*. — 2002. — №6. — С. 18—23.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

УДК 364.044.68-053.67(477.62)

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ РІШЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА СТАНУ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Агеєва О. Л.,

*старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*

Серйозну занепокоєність всіх державних органів, які опікуються молодіжною політикою викликають демографічні проблеми та стан здоров'я дітей та молоді. Для Донецької області ці проблеми мають найбільша актуальність ніж в інших областях України, що пов'язано з промисловою характеристикою економіки регіону. Так за даними головного управління статистики Донецька область займає разом Дніпропетровської областю перше місце по кількості щорічно зареєстрованих випадків захворювань, близько половини з яких це захворювання органів дихання. До того ж за рівнем негативного приросту населення Донецька область опереджає середньо українські показники в 2 рази. Крім того, особливо загрозливих масштабів набувають такі соціально зумовлені хвороби, як туберкульоз, ВІЛ/СНІД, хвороби, що передаються статевим шляхом, наркоманія. Під наглядом наркологів щорічно в Донецькій області перебувають понад 2 тис. дітей та підлітків.

Опитування молоді Донецької області 2009 року показало, що більше половини респондентів виділили екологічний стан навколишнього середовища (73 %) та медичне обслуговування (56 %) як ті галузі, які викликають напруженість соціальних потреб молоді. При цьому 79 % зазначили, що вони не відчують захист з боку держави в галузі охорони здоров'я.

Все це не може не впливати на демографічну ситуацію в регіоні. В рамках регіональної молодіжної політики в Донецькій області ці проблеми вирішуються кількома шляхами: профілактика, оздоровчо-спортивна робота та допомога при вже наявних випадках захворювання.

По – перше, це профілактика захворюваності через виховання у молоді пріоритету безумовної цінності здоров'я, популяризації здорового способу життя, завдяки чому в молодіжному середовищі сформується у цьому свідомо потреба. Задля реалізації цього напрямку здійснюється інформаційно-просвітницька робота серед дітей та молоді, спрямована на запобігання небезпечним хворобам та формування навичок здорового способу життя, у тому числі через мобільні пункти соціальної роботи.

Серед основних заходів з метою популяризації здорового способу життя серед молоді необхідно вказати:

— Протягом з 2010 р. проводиться обласна інформаційно-просвітницька акція «Молодь України за здоровий спосіб життя!», у 2011 році вона прийняла всеукраїнський масштаб.

— У рамках проведення у 2012 році Року спорту та здорового способу життя в Донецькій області започатковано партнерство центрів реабілітації та органів державної влади щодо формування здорового способу життя, а також відбуваються заходи, спрямовані на покращення профілактичної роботи.

— Проведення обласної інформаційно-просвітницької акції «Здоровим бути модно».

— Щорічні лекції та семінари щодо «зеленого» (екологічно чистого) способу життя для учнівської та студентської молоді.

— В межах конкурсу «Преса Донбасу» кожного року, починаючи з 2008 р. проходить творчий конкурс на кращі публікації з питань висвітлення здорового способу життя тощо.

По – друге, це проведення оздоровчо-спортивної роботи серед молоді за місцем проживання через підтримку спеціалізованих установ та клубів. З цією метою регіональні та місцеві органи влади, які опікуються молодіжною політикою в Донецькій області розвивають мережу клубів (команд) з ігрових видів спорту при закладах освіти та підтримують масову фізичну культуру та спорт шляхом проведення змагань, спартакіад, універсіад серед дітей та молоді. Не менш важливим є створення умов для фізкультурно-оздоровчих, спортивних занять за місцем проживання: ремонт і будівництво спортивних майданчиків.

Завдяки відбудованій системі проведення спортивно-масових заходів, які організовані структурними підрозділами фізичної культури та спорту міських рад та райдержадміністрацій, спортивними федераціями, щороку, в області проводиться близько 6 тис. заходів, в яких приймають участь понад 420 тис. осіб.

Загальна кількість дітей та молоді області, які залучені до фізкультурно-оздоровчих занять за місцем проживання населення, складає 118,6 тис. осіб (2,69% від загальної кількості населення області).

Фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність за місцем проживання населення впроваджують 519 клубів, в яких займається 65,4 тис. осіб (1,49% від загальної кількості населення області).

Фізкультурно-оздоровчу та спортивну роботу за місцем проживання проводять 111 дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клубів, в яких займаються 18,5 тис. (3,93% від загальної кількості населення у віці 6-18 років) [1].

Нарешті, третій шлях реалізується вже не з метою профілактики, а для вирішення вже наявних проблем молоді зі здоров'ям, задля чого створюються належні державні установи.

В Донецькій області здійснюють допомогу дітям та молоді «Клініки, дружні до молоді», де забезпечено консультації лікарів: гінекологів,

неврологів, педіатрів, психоневрологів, психологів, дерматовенерологів, наркологів. Ця нова модель медичної допомоги підліткам та молоді передбачає надання медичної, психологічної допомоги в амбулаторних умовах та забезпечення соціального супроводу. У своїй роботі клініки реалізують принципи дружності: добровільність, доброзичливість, доступність, анонімність та конфіденційність.

Робота «Клінік, дружніх до молоді» дозволяє активно впливати на зменшення розповсюдження наркологічних захворювань, формування у підлітків навичок здорового способу життя, відповідального становлення до репродуктивного здоров'я, безпечної статевої поведінки, запобігання та профілактиці ВІЛ-інфекції та СНІДу, забезпечує психологічну підтримку та первинне консультування неповнолітніх та їх родичів, що звернулись за допомогою.

В регіоні організовано відділення медико-соціальної допомоги дітям та молоді «Клініка, дружня до молоді» в містах Донецьк, Макіївка, Маріуполь, Краматорськ, Артемівськ, Єнакієве, Костянтинівка, Дзержинськ, Красноармійськ та Мар'їнському, Ясинуватському районах.

Серед найактуальніших проблем, що потребують негайного вирішення, слід відзначити зростання нарко- та алкозалежності, поширення тютюнопаління та ВІЛ-інфекції серед молоді.

У 2011 р. був затверджений «План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у Донецькій області на 2011 – 2015 роки». У відповідності до нього проводиться наступна робота: перевіряються місця масового проведення дозвілля молоді з залученням спеціалістів, проводяться спеціальні тренінги підготовки волонтерів для проведення профілактичної роботи з метою запобігання виникненню негативних явищ в молодіжному середовищі, щодо активізації міжнародного співробітництва правоохоронних органів України та інших інституцій з метою вивчення і поширення зарубіжного та вітчизняного досвіду запобігання наркоманії та боротьби з наркобізнесом управління у справах сім'ї та молоді [2].

В області діє програма «12 кроків», яка спрямована на самопомогу наркозалежної молоді.

У травні 2012 року відбулося засідання круглого столу «Ефективність партнерських відносин держави та реабілітаційних центрів у профілактичній діяльності», на якому активно обговорювалось питання ефективної співпраці органів державної влади та реабілітаційних центрів для наркозалежної молоді. Керівники реабілітаційних центрів для наркозалежної молоді дізналися про дієві механізми співпраці з владними структурами та ознайомилися з нормативно-правовою документацією з ресоціалізації наркозалежної молоді.

Починаючи з 2012 року в Донецькій області засновано співробітництво та інформаційно-методичну підтримку діяльності реабілітаційних центрів різної форми власності та підпорядкування. У центрах налічується понад 30

молодих людей, які потребують допомоги. Протягом квітня-березня відбулися три зустрічі, а 16-17 травня проведено семінар для керівників центрів реабілітації наркозалежної молоді, у ході якого обговорювалися питання організації та проведення обласних профілактичних заходів.

Також частково проблеми зі здоров'ям молоді вирішуються організацією оздоровлення дітей, проте суттєво на стан захворюваності це не впливає. Протягом 2008-2012 рр. забезпечено розвиток мережі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (2008 рік – 938 закладів, 2009 рік – 979, 2010 рік – 983, 2011 рік – 996, 2012 рік – 982 закладів). В області створено 10 спортивно-оздоровчих баз відпочинку вищих навчальних закладів для студентської молоді та 3 заклади оздоровлення та відпочинку для учнів професійно-технічних навчальних закладів. В 4 рази збільшилась кількість закладів праці та відпочинку старшокласників.

Проте, у порівнянні з 2008 роком, кількість непрацюючих дитячих заміських закладів оздоровлення та відпочинку збільшилась в 2 рази за рахунок зміни форми власності з державної на приватну.

Забезпечено стабільне зростання кількості оздоровлених дітей. Цей показник складає від 44% у 2008 році до 64,8% у 2012 році від загальної кількості дітей шкільного віку. На 2012 р. досягнуто 100 відсоткове оздоровлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування шкільного віку. Крім цього, оздоровлюються до 40% дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей шкільного віку, проводяться профільні оздоровчі зміни для дітей-інвалідів, хворих на цукровий діабет.

На якість оздоровлення значною мірою вплинула організація протягом 2010-2012 рр. перепідготовки педагогічних, медичних працівників та працівників харчоблоків дитячих заміських закладів оздоровлення та відпочинку, яка була забезпечена за рахунок коштів обласного бюджету.

6 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку повністю або частково реконструйовані, в 3-х розпочато реконструкцію, що значною мірою впливає на якість оздоровлення дітей [1].

У світлі реалізації в Донбасі програми Президента України «Зігрій любов'ю дитину» з ініціативи Донецької обласної ради, Донецької обласної державної адміністрації був створений «Обласний дитячо-молодіжний санаторно-оздоровчий комплекс «Перлина Донеччини». 8 вересня 2008 року в місті Святогорськ дві дитячі здравниці «Червона гвоздика» і «Донецький орля» були об'єднані в комплекс «Перлина Донеччини» [4]. Також на території області працює 10 студентських баз, це: спортивно-оздоровчий лікувальний комплекс «Сонячний» у с. Щурово, оздоровчо-спортивні табори «Тиша» у м. Святогірськ, «Моноліт» у с. Седово, «Промінь», «Бурівесник» та «Альтаір» у с. Щурово, «Сонячний» у с. Ялта, бази відпочинку «Івушка» у смт Брусіно та «Лісова» у м. Святогірську та пансіонат «Наука» у с. Мелекіно [3].

Отже, вирішення демографічних проблем та проблем пов'язаних зі здоров'ям молодого покоління є важливою складовою молодіжної політики, загалом, на формування здорового способу життя і профілактики негативних

явищ протягом 2008-2012 рр. в Донецькій області затрачено майже 10 млн. грн. З них близько 8 млн. грн. – на забезпечення діяльності обласної комунальної установи Донецький обласний центр для дітей та молоді, яке підпорядковується Управлінню у справах сім'ї та молоді облдержадміністрації. Зовсім непрофінансованими за рахунок обласного бюджету залишаються клініки «дружні до молоді» та мережі клубів з ігрових видів спорту при закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Довідка Про виконання регіональної комплексної програми «Молодь. Сім'я. Діти.» на 2008-2012 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [donmolod.gov.ua>downloads.vykonannya_programy.doc](http://donmolod.gov.ua/downloads.vykonannya_programy.doc)
2. Заходи щодо протидії поширення наркоманії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : // <http://www.donmolod.gov.ua/2010-04-11-22-27-24/412-2011-09-06-12-00-03.html>
3. Збірка Дитячі заклади оздоровлення та студентські бази [Електронний ресурс]. — Режим доступу : // http://www.donmolod.gov.ua/downloads/oga_buklet_2011.pdf
4. Перлина Донеччини [Електронний ресурс]. — Режим доступу : // <http://www.perlynadon.org/index.php/perlyna/marafon/o-перлине-донеччини.html>

УДК 327(73:8):314.7(043)

ОСОБЛИВОСТІ ІМІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ДО США З КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Аношина А. В.,

студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету

На даний момент США гостро відчуває брак кадрів усередині країни, і офіційні органи влади вимушені поповнювати даний дефіцит робочою силою з-за кордону. Зрозуміло, що у зв'язку із зростанням потоку іммігрантів в країні збільшуються антиіммігрантські настрої. У пресі стали виникати дискусії про те, чи потрібні взагалі іммігранти сучасній Америці. Опитування показали, що практично дві третини населення Сполучених Штатів проти лібералізації законів про імміграцію. Але в той же час, очевидно, що без іммігрантів США може відчути певні труднощі в економічному розвитку. Але, з іншого боку, США постійно посилюють покарання для нелегальних іммігрантів, оскільки вони сприяють падінню цін на робочою силу і викликають хвилі обурень серед американських робітників. І хоча уряд США застосовує різкі заходи для боротьби проти нелегального прибуття іммігрантів, ситуація знаходиться не на боці офіційних органів.

За різними оцінками кількість незаконних мігрантів до США знаходиться в інтервалі від 1 до 8 млн. чоловік. В основному в США нелегально прибувають уродженці Мексики та Латинської Америки - як правило, для некваліфікованих робіт [8].

Питаннями імміграції в США займаються п'ять основних підрозділів федерального уряду: Міністерство національної безпеки, Міністерство юстиції, Державний департамент, Міністерство праці і Міністерство охорони здоров'я. Особливу роль грає Міністерство національної безпеки, яке в 2003 році замінило собою Службу імміграції і натуралізації. Воно забезпечує дотримання імміграційних законів і надання покладених благ і прав приїжджим людям. МНБ, у свою чергу, ділиться на три департаменти: Службу громадянства і імміграції, Імміграційну і митну поліцію і Митно-прикордонну службу.

За оцінкою Бюро перепису населення США на 1 квітня 2010 р. латиноамериканці і їх нащадки складають 50,5 млн. чол., або 16,4% населення. У ряді міст (Майамі, Лос-Анджелес, Сан-Антоніо, Х'юстон) і штатів (Нью-Мехіко) країни латиноамериканці складають вже відносно більшість населення, їх доля повсюдно швидко збільшується через що виникають тертя з іншими расовими і етнічними групами на території США: 65% латиноамериканців мають мексиканське походження (Південний захід США, Техас, Каліфорнія, м. Чикаго), 15% відносяться до культури Пуерто-Ріко, 5% прибули з острова Куба, 15% з усіх інших латиноамериканських країн (іспаномовних і португаломовних) [8]. Головні проблеми діаспор: подолання мовного бар'єру, прагнення зберегти свою культуру та нелегальна міграція.

Для позначення вихідців з країн Латинської Америки застосовується назва "latinos". Серед етнічних груп сучасних США латиноамериканці є найбільш багаточисельними. Найбільша община вихідців з Латинської Америки - мексиканці. Так, 66% серед резидентів США з країн Латинської Америки складають американці мексиканського походження; 4% - домініканці, 2% - сальвадорці і 28% - вихідці з інших країн Латинської Америки [6]. За останні десять років близько 20 тисяч кубинців "у пошуках кращого життя" потрапили на територію США, де їм за особливим законом відразу ж надається статус легальних біженців. Ще 40 тисяч легально виїхали з острова в серпні 1994 року (так звана "криза бальсерос"). Протягом цього ж періоду 1 мільйон 72 тисячі чоловік покинули Колумбію. Переважно, це бідні селяни, що тікають в сусідні країни від нескінченних озброєних сутичок. Також з Колумбії, втомившись від кривавого внутрішнього конфлікту і високого - 20% - рівня безробіття виїхало в інші країни світу 300 тисяч фахівців-професіоналів. Не менше 1 мільйона 200 тисяч чоловік покинули за останні роки Перу. Головний маршрут більшості вихідців з Латинської Америки веде до США, в штат Флоріда, в Майамі. З 1990 року, за даними ANSA, число латиноамериканців в цьому штаті виросло на 40%. Чисельність групи кубинських емігрантів збільшилася за ці роки на 24%. Мексиканців

стало більше на 125%. На 95% зросло число пуерторіканців. Число латиноамериканців з інших країн виросло на 104% [8].

На території США існує 25 міських агломерацій, в яких 25 і більше відсотків населення представляють вихідці з Латинської Америки, наприклад, великі міські агломерації Майамі, Сан-Дієго, Х'юстону, Лос-Анджелеса, Сан-Франциско. У цих та інших агломераціях зосереджена більшість латиноамериканського населення США - майже шість з десяти латиноамериканців. Більш того, кожній міській агломерації США властива власна етнічна діаспора: так, в Чикаго проживає велика кількість мексиканців [4].

Міжнародна міграція в сучасному світі все більшою мірою характеризується не лише широкомасштабністю, але і яскраво вираженими національно-етнічними особливостями, а також етнокультурною диференціацією, і, як наслідок, посиленням міжкультурної, міжетнічної і міжрасової взаємодії. Тому масивні процеси імміграції з країн Латинської Америки ставлять перед США завдання інтеграції латиноамериканців в американське суспільство [3].

Більшість латиноамериканців США (близько 95%) проживають в країні відносно недовго. Близько 10-12 мільйонів латиноамериканців знаходяться в країні нелегально, але, значна частина нині легальних латиноамериканців також прибула в країні нелегальним шляхом в різний час, але легалізувалася тим або іншим способом (амністія, брак і так далі) [1]. Місцева влада штатів, керівні пости в яких контролюються білими республіканцями, прагнуть стримувати латиноамериканську міграцію, оскільки вважають, що дешева робоча сила іммігрантів створює надзвичайно високу конкуренцію на ринку праці, сприяючи зниженню рівня життя і заробітної плати в даному регіоні країни. Латиноамериканці і їх діти, які недостатньо добре володіють англійською, як правило, мають низькооплачувані роботи, а тому не можуть дозволити собі сплачувати недешеву освіту. Наркотики, прикордонний наркотрафік, низький рівень освіти, складна криміногенна ситуація, СНІД - все це проблеми загальноамериканського масштабу, але в першу чергу вони зачіпають расові меншини країни - афроамериканців і латиноамериканців [7].

Мають місце побутовий расизм, побутова дискримінація і сегрегація відносно латиноамериканського населення. Річ у тому, що основна маса латиноамериканців фізіологічно відрізняється від основної маси населення США, оскільки має змішане походження. Тому латиноамериканська община традиційно зазнає труднощів з інтеграцією в американське суспільство. Таким чином, багато общин мігрантів з Латинської Америки використовують стратегію компактного проживання як механізм соціокультурної адаптації до нових умов в США. Більш того, в деяких районах США - місцях компактного проживання іспаномовних американців, іспанська мова стає основною розмовною мовою, а володіння іспанською є додатковою умовою для прийому на роботу до муніципальних установ [2, 7].

Таким чином, в процесі адаптації у резидентів США з Латинської Америки формується система мотивації, пов'язана з процесами інтеграції в

американське суспільство. Вивчаючи особливості інтеграції латиноамериканців слід зазначити, що резиденти США з латиноамериканських країн вимушені долати різні прояви дискримінації (наприклад, за етнічною ознакою, економічну і соціальну нерівність, дискримінацію за принципом приналежності до іншого соціокультурного середовища). Вихідцям з країн Латинської Америки через низький соціальний і економічний статус характерні низькооплачувані професії. Етнічне походження латиноамериканських мігрантів та їх нащадків обумовлює специфічні проблеми їх інтеграції. Для сучасного американського суспільства найбільш актуальними є проблеми подальшої інтеграції представників діаспор країн Латинської Америки в систему освіти США, засвоєння ними англійської мови і основ американської культури, подолання відособленості латиноамериканських общин за допомогою інкорпорації (включення) їх представників в суспільне, культурне і політичне життя США.

Список використаних джерел

1. Болдышева Н.О. Предпринимательство иммигрантов в США: уроки для России // Социс. — 2005. — №8. — С. 51-64.
2. Иноземцев В.Л. Иммиграция: новая проблема нового столетия. Методологические аспекты // Социологические исследования. — 2003. — №4. — С. 61-79.
3. Ласло Э. Жить при многообразии культур. // Экология и жизнь. — 1999. — № 4. — С. 9-11.
4. Романов И.А. Государственное регулирование миграционных процессов в современной России. — М.: Академия управления МВД России, 2006. — 48 с.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций; Пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. — М.: АСТ, 2003. — 603 с.
6. Латиноамериканці в США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://aspirantspb.ru/blog/?p=17859>
7. Эмиграция - пугающий феномен Латинской Америки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.tiwy.com/pais/america_latina/emigracion/
8. Нелегальная иммиграция в США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rusnetusa.com/article/article-law-immigration-deportation-art-9.php>

НЕЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У БОРОТЬБИ З ГРЕЦЬКОЮ БОРГОВОЮ КРИЗОЮ

*Бережна О. І.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»,
Маріупольського державного університету*

Греція зіткнулася з найгострішими серед країн зони євро проблемами в борговій сфері. Зовнішній борг країни накопичувався всі 2000-і рр., Але за допомогою різних бухгалтерських хитрощів грецькому уряд удавалося маскувати цей процес.

Однак у 2009 р. сталися дві важливі події. По-перше, дубайська криза змусила інвесторів уважніше придивитися до суверенних зобов'язань, у тому числі і грецьким. По-друге, за підсумками чергових виборів у Греції до влади прийшов новий уряд, не зацікавлений в приховуванні маніпуляціях своїх попередників. У грудні 2009 р. цей уряд опублікував уточнену статистику зовнішнього боргу, а місяць потому про значні порушення в рахунках грецького уряду заявив вже і Євросоюз.

В цілому, якщо розглядати заходи ЄС, спрямовані на боротьбу з борговою кризою в єврозоні, вони проходили за 4 основними напрямками:

1) Пряма фінансова допомога проблемним країнам. Вона надавалася Євросоюзом спільно з МВФ.

2) Другим напрямком діяльності ЄС стало віддання спеціальних антикризових фондів, завдання яких було фінансувати проблемні країни за низькими кредитними ставками, займаючи при цьому на міжнародному ринку. 9 травня 2010 представники 27 країн-членів ЄС уклали угоду про створення Європейського фонду фінансової стабільності (ЕФФС) з метою забезпечення фінансової стабільності в Європі шляхом надання фінансової допомоги країнам єврозони, що зазнають економічних труднощів [2]. Фонд має повноваження щодо випуску облігацій або інших видів боргових зобов'язань для залучення коштів, необхідних для надання кредитів, проведення рекапіталізації банків або купівлі державних облігацій. Контроль і координація діяльності фонду здійснюється Німецьким фінансовим агентством.

Гарантії по облігаціях надаються урядами країн-членів єврозони пропорційно оплаченої частці акціонерного капіталу в ЄЦБ. Гарантії за кредитами фонду надаються урядами країн єврозони спільно і індивідуально; загальний обсяг наявних фондів становить € 440 мільярдів. Разом з кредитами обсягом до € 60 млрд. Європейського механізму фінансової стабілізації, який фінансується Європейською комісією і заставою по якому виступає бюджет ЄС, і кредитами МВФ (до € 250 мільярдів) створення фонду дозволяє направити на створення системи забезпечення стабільного функціонування фінансової системи кошти розміром до 750 мільярдів євро [3].

Перший випуск облігацій Європейського стабілізаційного фонду строком на п'ять років на суму € 5000 млрд. відбувся 25 січня 2011 р. Ця сума є рекордною для ринку державних облігацій Європи, вона на € 24,5 мільярда більше, ніж від продажу аналогічних облігацій за програмою Європейського механізму фінансової стабілізації в перший тиждень січня 2011 р.

29 листопада 2011 міністрами фінансів країн-членів ЄС було укладено угоду про розширення повноважень фонду: був дозволений випуск сертифікатів, за якими гарантувалося аж до 30% від загальної суми інвестицій в нові випуски державних облігацій країн еврозони з нестабільною економікою. Крім того, ЕФФС отримав дозвіл на створення інвестиційних інструментів для збільшення впливу фонду на первинному і вторинному ринках облігацій [2].

3) Інтервенції Європейського центробанку, які показали себе, мабуть, самим потужним і ефективним механізмом у справі стабілізації фінансових ринків Євросоюзу. У боротьбі з борговою кризою ЄЦБ застосував такі інструменти грошово-кредитної політики як покупка держоблігацій проблемних країн, а також надання ліквідності європейським банкам в рамках довгострокової програми.

Покупки держоблігацій є найбільш суперечливим інструментом, оскільки, по-перше, Лісабонським договором центробанку заборонено фінансувати окремі країни ЄС (а покупка облігацій по суті, є їх кредитуванням), а, по-друге, ряд експертів і політиків (особливо з Німеччини) висловлював побоювання, що це викличе зростання інфляції. Але зараз дані ігноруються.

ЄЦБ двічі активізував покупки держоблігацій - що відповідає 2 найбільш гострим періодам кризи. З квітня по червень 2010 р. обсяги держоблігацій на балансі ЄЦБ зросли з 44 до 115 млрд євро (це гострий період грецької кризи). Другий етап масованої покупки облігацій було розпочато ЄЦБ в серпні 2011 р., коли боргова криза накрила Італію та Іспанію. З серпня по грудень вкладення в ці папери підскочили з 134 до 267 млрд, тобто практично подвоїлися [4].

У листопаді-грудні 2011 р. керівництву ЄЦБ стало зрозуміло: для того, щоб повернути стабільність на фінансові ринки, такого інструменту недостатньо. 1 листопада 2011 главою ЄЦБ з 1 листопада став італієць Маріо Драгі, що виявився прихильником більш м'якої грошово-кредитної політики, ніж його попередник Ж.К.Тріше. Тоді ЄЦБ вирішив вдатися до більш радикальних заходів, почавши масовані інтервенції в рамках програми LTRO (антикризова операція довгострокового рефінансування банків центральним банком, яка дозволяє банкам отримати кошти на тривалий термін під низький відсоток під заставу своїх активів. Захід покликаний посилити банківську систему в кризові часи).

У грудні 2011 та лютому 2012 р були проведені 2 аукціони LTRO, в ході яких ЄЦБ роздав банкам безпрецедентну кількість грошей - близько 1 трлн євро на термін в 3 роки під дуже низьку ставку в 1% річних. Оскільки вимоги допуску до аукціонів були досить ліберальними, фінансування отримали

практично всі бажаючі банки. Кредити видавалися під заставу держоблігацій країн єврозони, у тому числі проблемних[5].

4) Четвертий напрям антикризової політики ЄС - це інституційні реформи, насамперед у фінансовій області. Слід підкреслити, що криза в Європі має боргову природу - країни набрали надмірно багато боргів, користуючись сприятливою ситуацією на кредитному ринку. Цьому активно сприяли особливості політичного механізму в країнах ЄС, коли в ході демократичних виборів кожна партія обіцяє збільшити соціальні витрати, і бюджет весь час обтяжується новими зобов'язаннями. Європейська економіка росте дуже повільно або взагалі не росте, тому зобов'язання фінансуються за рахунок зростання державного боргу. При цьому дефіцит бюджету на поточний рік намагаються покрити за рахунок випуску довгострокових облігацій - з термінами погашення 3-5-10 і більше років, тобто, щоб за ці зобов'язання довелося розплачуватися вже іншим політикам, які прийдуть до влади на наступних виборах[5]. При такій системі європейські країни просто приречені нарощувати борги - до тих пір, поки їх рівень не стає абсолютно непосильним.

Названі вище заходи навряд чи можуть усунути коріння кризи, але вони пом'якшують наслідки, дозволяючи виграти час, необхідний для третього напрямку антикризової політики ЄС –насадження бюджетної політики країн-членів, насамперед зони євро. Перехід до єдиної або щонайменше координованої бюджетної політиці означає відмову від істотної частини суверенітету країн, тому цілком закономірні запеклі дискусії про конкретні шляхи такої гармонізації.

З'явилося безліч пропозицій і ініціатив, що відбивають позицію тих чи інших країн. Так, ідея емісії загальних державних облігацій зони євро (тобто, в поточній ситуації - облігацій, за рахунок яких буде лататись дефіцит бюджету Греції чи Португалії і за якими будуть нести відповідальність Німеччина і Франція) закономірно користується підтримкою країн Південної Європи і категорично не приймається Німеччиною.

Ідея введення жорстких обмежень на бюджетний дефіцит і штрафів за їхнє дотримання підтримуються Німеччиною і зустрічаються запереченнями периферійних країн єврозони. Поки взяла гору позиція Німеччини - підписана в березні 2012 року угоду про Європейський фіскальний союз і передбачає жорсткі вимоги до бюджетної дисципліни. Однак досвід антикризових заходів Греції свідчить про не надто високу ефективність жорсткого урізування бюджетних витрат.

В даний час важко передбачити, які саме рішення будуть в підсумку прийняті і, що не менш важливо, чи будуть вони виконуватися (обмеження на обсяг бюджетного дефіциту в 3% ВВП було зафіксовано ще Маастрихтськими угодами 1992 р., але в передкризовий період аж ніяк не всі члени єврозони йшли цьому обмеженню).

Список використаних джерел

1. Европейский Союз на распутье'Firewall'[Електронний ресурс] . – Режим доступу:http://banking-in-world.blogspot.com/2012/11/blog-post_10.html.
2. Slovakia may hold up eurozone rescue fund[Електронний ресурс] . – Режим доступу:<http://euobserver.com/economic/30293>.
3. Spain seeks to reassure EU leaders [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.europeanvoice.com/article/2010/06/spain-seeks-to-reassure-eu-leaders/68293.aspx>.
4. EuroZoneRaisesCeilingonIts'Firewall'[Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.greekcrisis.net/2012/04/euro-zone-raises-ceiling-on-its.html>.
5. В Греції прийнятий закон про нову угоду між ЄС і МВФ[Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.ekhoplanet.ru/crisis_902_14984.

УДК 329.055.3 (4-15)17:314.743 (043)

ПРОБЛЕМА ІМІГРАНТІВ У ПРОГРАМАХ ПРАВОРАДИКАЛЬНИХ ПАРТІЙ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Чуприна Ю. В.,

*студентка спеціальності “Міжнародні відносини” ОКР Спеціаліст
Маріупольського державного університету*

На сучасному етапі Західна Європа переживає принципово новий етап політичної трансформації, який пов'язаний з процесами, так чи інакше породженими глобалізацією у різних сферах: міграції населення, економіки, політичній сфері. Дана проблема, в свою чергу, пов'язана з тим, що європейський континент, який є одним з найбільш динамічно розвинутих регіонів світу, після другої світової війни став зразком досить успішної інтеграції та мирного співіснування різних народностей і релігій. За останні півстоліття іммігранти з мусульманських країн істотно змінили конфесійну карту регіону. Сьогодні в Європі живуть представники майже всіх релігійних громад та об'єднань. Це призвело до того, що сьогодні мусульмани стали впливовим фактором в життя більшості європейських держав, що спричиняє незадоволеність деяких громадян [3]. В свою чергу, незадоволення європейцями таким положенням веде до активізації діяльності ультраправих сил, а певне загострення етнополітичної ситуації в Європі є однією з причин зростаючої популярності нових правих політичних партій та їх електорального успіху.

Визначною рисою програмних засад право радикальних партій Західної Європи є те, що майже всі європейські праві виступають за більш жорсткий контроль міграційних процесів. На їхню думку, іммігранти забирають робочі місця у місцевого населення і «проїдають» соціальні допомоги. В першу чергу мова йде про мусульманських мігрантів, які крім усього іншого не бажають інтегруватися в європейський простір та приймати європейські

цінності так культуру, більш того, іноді вони нав'язують свої ісламські звичаї європейській світській культурі. Крім того, в Європі досить сильно зміцнився образ араба чи мусульманина як потенційного терориста [2]. Це також пояснюється актуальністю тероризму як глобальної загрози.

Ми б хотіли також відзначити, що в свою чергу, сучасні правордикальні партії акцентують увагу виборців також на той факт, що спроби обмежити імміграційну хвилю наявними в арсеналі європейських держав інституційними та правовими інструментами успіху не принесли - як внаслідок існуючої потреби Європи в припливі трудових мігрантів, так і в силу високих темпів зростання вже утворилася імміграційної діаспори. Також значну роль відіграє провал політики мультикультуралізму. Іммігранти сформували великі діаспори, по суті, нові етнічні меншини. В європейських країнах виникли цілі галузі економіки — будівництво, громадські роботи, сфера послуг - які засновані переважно на праці іммігрантів. Уряди приймаючих країн опиняються перед дилемою: збереження демократичних традицій, відкритості суспільства, прагнення надавати допомогу нужденним, з одного боку, а, з іншого, складна внутрішньополітична та соціальна ситуація, викликана припливом іммігрантів, в тому числі нелегальних. У зв'язку з цим, дані партії використовують націоналістичну ідеологію як силу, здатну впоратися з зайвим лібералізмом, що дозволив іммігрантам диктувати свої умови.

Отже, в своїх програмних засадах праворадикали вкрай негативно ставляться також до феноменів глобалізації та європейської інтеграції.

Крім того, ми б хотіли відзначити, що зростання впливу праворадикальних націоналістичних партій на політичний процес, широке поширення їхніх ідей і практик у вирішенні проблеми іммігрантів особливо простежується в таких країнах як Німеччина, Австрія, Франція, Нідерланди. Саме ці західноєвропейські держави найбільше страждають від напливу іммігрантів.

Так, в Німеччині, цей фактор сприяв зростанню популярності Націонал-демократичної партії, яку дуже часто називають неофашистами. На думку лідера цієї партії Удо Фойгта, Німеччині загрожує перенаселення і тому держава не в змозі вирішити свої проблеми. Саме тому партія пропонує виселити з країни всіх іноземців і вирішити, таким чином, питання безробіття [5].

Така ж тенденція простежується в Нідерландах, де кількість іммігрантів досягає 20 %, з чим намагається боротися Партія Свободи, яка також має 5 місць в Європарламенті. Нідерландські ультраправі політики при цьому намагаються переконати співвітчизників у тому, що найкращий вихід із ситуації – повернення мігрантів до їхніх держав.

В свою чергу у Франції, де приблизно 45% населення вже не є етнічними французами ця проблема також є найбільш відчутною. У свою чергу праворадикальна партія Національний Фронт (НФ) ставить за мету боротьбу з таким положенням у країні. Так, у своїй програмі "За Францію" НФ вказав на 5 елементів національного занепаду Франції: 1) падіння

народжуваності у корінних французів, 2) криза національної ідентичності, що виражається в забутті французами національної історії, мови та культури, 3) зростання злочинності, 4) терпимість властей до тероризму, 5) послаблення міжнародного престижу Франції. Іноземна імміграція справляла безпосередній вплив на всі ці елементи. Не дивно, що саме боротьба з перенаселенням країни іноземцями стала однією з головних вимог Національного Фронту, а її лідер Ле Пен, звертав увагу на те, що імміграція давно втратила значення як джерело поповнення трудової сили для Франції, а є засобом підризу національної ідентичності країни [4].

Крім того за прийняття більш жорстоких заходів відносно мігрантів виступає і Австрійська Партія Свободи (АПС), що також користується не аби якою популярністю в Європі. АПС неодноразово пропонувала не тільки посилити контроль над державним кордоном, але і висилати навіть законних іммігрантів, які протягом певного терміну залишалися без роботи [1]. АПС мотивувала це турботою і корінних австрійців, які недоотримують соціальні допомоги, які йдуть в кишеню непрацюючим іммігрантам.

Отже, можна зробити висновок, що ті проблеми, що на сьогодні є актуальними в багатьох країнах Західної Європи сприяють поширенню націоналістичних ідеологій, які знаходять відображення в програмах нових право радикальних партій, успіх яких все більше зростає серед європейського електорату. Всі уї партії не задоволені ліберальною міграційною політикою, що проводять уряди їх країн та намагаються посприяти вирішенню проблеми мігрантів більш жорсткими методами.

Список використаних джерел

1. Австрийская Партия Свободы [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.right-world.net/countries/austria/fpo>.
2. Воловой В. Европейские новые правые – время задуматься! [Електронний ресурс] / В. Воловой — Geopolitics. — 2011. — 29 августа — Режим доступу : <http://demoscope.ru/weekly/2011/0475/gazeta014.php>.
3. Іслам в Європі: вплив і особливості [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://umma.org.ua/uk/article/publications/2012/08/10/316>.
4. Национальный фронт Франции и семейство Ле Пен [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://voprosik.net/nacionalnyj-front-francii-i-semejstvo-le-pen/>.
5. Хижный Э. Роль иммиграции в формировании трудовых ресурсов стран Западной Европы / Э. Хижный // Западная Европа перед вызовом иммиграции. — М. — 2005. — с.69 — 87.

ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Дегерменджи Ю. Д.,

студентка ОКР «Спеціаліст», спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Демографічна безпека представляє із себе функціонування і розвиток популяції як такої в її вікових, статевих та етнічних параметрах, співвідношення з національними інтересами держави, які складаються з забезпечення цілісності, суверенності, незалежності та збереження геополітичного статусу. До основних ознак демографічної ситуації відносять: а) чисельність населення і темпи його зміни, б) географію розселення, вікову структуру та міграційні процеси. Чисельність населення керує попитом на природні ресурси і потоки матеріальних цінностей. Підвищення чисельності населення загострює проблему поліпшення якості життя і забезпечення необхідного набору соціальних благ. Завдання зовнішньої демографічної безпеки полягає у формуванні такої сукупності людських ресурсів, які повинні відповідати колу геополітичних інтересів держави та її населення.

Демографічні процеси в сучасному світі розглядаються в ряду найважливіших глобальних проблем. Це пов'язано з тим, що в багатьох регіонах Землі населення зростає темпами, які не можуть бути забезпечені сировиною і енергетичними ресурсами, розумно очікуваним прогресом житлового будівництва, охорони здоров'я, продовольчої безпеки [4, с. 25].

Демографічні фактори поряд з економічними і політичними стали однією з причин збільшення розриву в добробуті розвинених і країн. Найбільшою мірою проблема зростання чисельності населення стосується країн, що розвиваються, де високий рівень смертності компенсується ще більш високим рівнем народжуваності. У той же час у багатьох розвинених країнах, включаючи Німеччину, Італію, Японію, кількість жителів скорочується [3, с. 22].

Для України на сучасному етапі розвитку головними демографічними загрозами вважають депопуляцію, старіння населення, нерегульовані міграційні процеси, деградацію інституту родини тощо.

Скорочується населення і в Україні. З 1991 року в країні показники смертності стали перевищувати рівень народжуваності, що викликало довготривалий процес природного зменшення населення. Скорочується воно і під впливом міграції. Впродовж трансформаційного періоду міграційні процеси зазнали суттєвих змін. Внаслідок розпаду Радянського Союзу, поглиблення економічної кризи, зниження рівня життя населення значно знизився рівень міграційної мобільності. Низький рівень оплати праці, особливо в еквіваленті іншої валюти за курсом НБУ, значне безробіття перетворюють трудові міграції на основний засіб забезпечення прийняттого рівня життя значної частини населення країни. Трудові міграційні поїздки з України до країн СНД, Західної і Центральної Європи стали масштабним

явищем: їх обсяги за найбільш вірогідними оцінками становлять близько 2 млн. осіб у середньорічному обчисленні, при цьому за сприяння офіційних посередників за кордоном працевлаштовано лише трохи більше 40 тис. осіб.

Загалом за роки незалежності Україна втратила 5 млн. чоловік. З кожним роком скорочуються показники народжуваності. Якщо в 1991 році загальний коефіцієнт народжуваності на 1000 осіб населення становив 12,1, то зараз він знизився до 8,5. Народжуваність в Україні одна з найнижчих в Європі - 1,2 дитини на одну жінку. А для того, щоб молодше покоління заміняло старше, потрібно, щоб на одну українку доводилося 2,3 дитини [2].

Старіння населення призводить до збільшення економічного навантаження на працездатних. Дуже велика група пенсіонерів у сільській місцевості – 29%, по Україні в цілому – 23%. Середній вік мешканця України – 36,5 років, але водночас вік міського жителя становить 34,8 років, а селянина – 39,8 років. В Україні спостерігається істотна регіональна варіація рівнів старіння населення. До «старіших» областей країни належать північні та північно-східні, до відносно «молодих» — західні регіони, столиця та окремі південні [5].

Серед економічно розвинених країн такий же, як в Україні, показник народжуваності лише в Італії, Іспанії та Сан-Марино. Однак слід зазначити, що падіння народжуваності в цих країнах супроводжується істотним зниженням смертності і підвищенням середньої тривалості життя. В Україні смертність перевищує народжуваність і знижується тривалість життя. За середньою тривалістю життя (чоловіки - 61,35, жінки - 72,27) Україна посідає 149 місце серед 226 країн світу [5].

Основними завданнями забезпечення демографічної безпеки в Україні є:

- поліпшення соціально-економічних умов життєдіяльності населення;
- поетапне підвищення державних мінімальних соціальних стандартів у галузі оплати праці, пенсійного забезпечення, освіти, охорони здоров'я, культури, житлово-комунального обслуговування, соціальної підтримки та соціального обслуговування;
- оптимізація зовнішніх і внутрішніх міграційних потоків населення;
- протидія нелегальній міграції;
- сприяння добровільному поверненню українців на етнічну батьківщину (за місцем народження);
- стимулювання залучення і закріплення фахівців у сільській місцевості;
- підвищення престижу родини в суспільстві;
- забезпечення репродуктивних прав громадян і сприяння формуванню репродуктивних потреб населення [2].

Зараз в Україні існує безліч проектів, стратегій та програм, спрямованих на забезпечення демографічної безпеки та покращення демографічного становща. Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту України спільно з Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України розробили проект стратегії демографічного розвитку на 2006—2015 рр.

Мета стратегії демографічного розвитку — поліпшення якісних характеристик населення України та гармонізація його відтворення. При цьому сутність реального виходу з демографічної кризи полягає не стільки в подоланні депопуляції, скільки у збільшенні чисельності населення, збереженні та відтворенні його життєвого і трудового потенціалів

Подолання негативних демографічних наслідків вимагає втілення в життя обгрунтованої, послідовної та ефективної соціальної політики. Відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», що набрав чинності в 2002 році, сьогодні така допомога надається по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною до досягнення нею 3-х річного віку, по догляду за дитиною - інвалідом до досягнення нею 16-ти річного віку, на дітей військовослужбовців строкової служби та ін

В Україні під патронатом Президента стартував Національний проект «Нове життя нова якість материнства й дитинства». Його завдання — створення впродовж 2010-2014 рр. 27 перинатальних центрів в усіх регіонах України.

На сьогодні за кількістю населення Україна займає п'яте місце в Європі (після Німеччини, Італії, Великої Британії, Франції) та 21 місце у світі. На її частку припадає 7,3 % населення Європи та 1 % населення Землі. Протягом тривалого часу територія України розподілялася між сусідніми державами, кожна з яких здійснювала політику денаціоналізації українців, прагнучи до їхньої повної асиміляції. Процес відновлення незалежності в 1991 р. сприяв створенню умов для консолідації українців, розвитку їх етнічної самосвідомості, згуртуванню всіх, хто відчуває приналежність до української нації, навколо історичної батьківщини [1].

Незважаючи на певні позитивні зміни, демографічна безпека в Україні під загрозою. Немає об'єктивних підстав, щоб призупинити наявну тенденцію зменшення загальної чисельності населення. У цій ситуації напрями демографічної політики держави мають спрямовуватися передусім на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення. Особливу увагу варто приділяти не кількісним, а якісним параметрам демографічного відтворення. Потрібно сконцентрувати зусилля на вирішенні таких поточних і стратегічних завдань, як: економічне забезпечення відтворення населення, належний соціальний захист сімей із дітьми та осіб похилого віку, поліпшення екологічної ситуації, зменшення виробничого та побутового травматизму, популяризація здорового способу життя, забезпечення доступності якісної медичної допомоги й освіти, що стане вагомим підґрунтям для переходу до сучасного режиму відтворення населення і підвищення тривалості повноцінного активного його життя.

Список використаних джерел

1. Демографічна безпека та загрози демографічного розвитку: державно-управлінський аспект [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/7/03.pdf>

2. Демографічна складова економічної безпеки України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/12.pdf>
3. Капица С.П. Общая теория роста населения Земли / С.П. Капица // Наука. —1999. — С. 22—28
4. Ливии-Баччи М. Политика в области народонаселения: сравнительные перспективы/ М. Ливии Баччи // Международный журнал социальных наук. —1995. Февраль. №8. — С.20 — 26.
5. Population Statistics. 2010 (Detailed tables) [Електронний ресурс]. — Режим доступу :http://epp.eurostat.ecs.eu.int/cache/ITY_OFFPUB/KS-EH-06-001/EN/KS-EH-06-001-EN.PDF

УДК 323.25

КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ (НА ПРИКЛАДІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОТЕСТУ В М. МАРІУПОЛЬ 4.11.2012)

Фомічов А. Л.,

*аспірант спеціальності 23.00.02. - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Соціально-політичний протест, як і будь який інший феномен суспільного життя має свій зміст та свої класифікаційні ознаки. Для аналізу ми візьмемо протест, що стався в українському місті Маріуполь 4 листопада 2012 року.

4 листопада на площі ім. Леніна в м. Маріуполь вийшли на вулицю 13 тис. чоловік – рекордна для цього міста кількість людей. Організатором мітингу була ініціативна група «Дайте кислорода», яка інституціонально оформилася ще на початку 2012 року у виді інтерактивної групи в соціальній мережі «ВКонтакте»[2]. Причиною, що призвела до появи такої кількості людей на вулиці стала екологічна ситуація в місті, а саме постійний смог посеред житлових масивів. Основними винуватцями цього становища – були металургійні підприємництва міста: «Азовсталь» та «ММК ім. Ілліча».

Перш за все треба з'ясувати чи є ця акція соціально-політичним протестом, а саме чи відповідає вона змісту, що несе в собі цей феномен. Звернемося до авторського визначення соціально-політичного протесту. Соціально-політичний протест – це індивідуальний або масовий акт рішучого заперечення дій чи бездіяльності владних інститутів, направлений на прийняття політичних рішень пов'язаних зі зміною соціально важливих умов існування. У випадку з екологічним протестом в місті Маріуполь – вище приведене визначення у повній мірі відображає сутність події, що аналізується, за кількох причин. По-перше основною причиною протесту була несприятлива ситуація з екологічною безпекою, що безпосередньо є соціально важливою складовою життя. По-друге серед вимог протестуючих

були звернення не тільки до власників підприємств, але й до представників влади різного рівня за для прийняття рішень, які б врегулювали ситуацію. Іншими словами опротестовувалась не стільки існування несприятливої екологічної ситуації, скільки бездіяльність влади стосовно цього питання – підтвердженням цього була мирна хода до будівлі міського виконкому, та зустріч з міським головою.

Соціально-політичному протесту властиві суб'єкт, об'єкт та предмет. **Суб'єктом** соціально-політичного протесту виступає індивід, або група індивідів, яка опротестовує ту чи іншу дію або бездіяльність. В даному випадку суб'єктом виступили мешканці міста Маріуполь, активна частина яких інституціалізувалася у вигляді ініціативної групи «Дайте кислорода».

Об'єкт – це інститут прийняття рішень, на який спрямована дія суб'єкту. Об'єктом даного протесту виступили перш за все маріупольська міська рада, виконавчий комітет, та особисто міський голова Ю. Хотлубей. До яких першочергово була направлена резолюція мітингу.

Предмет протесту – безпосередньо та дія або бездіяльність об'єкта, що опротестовується суб'єктом. Предметом даного протесту була бездіяльність міської влади, щодо контролю відповідності дій підприємств міста діючому законодавству у сфері дотримання вимог обмеження екологічного забруднення.

Проблема протесту для детального наукового вивчення повинна мати свою методологію для класифікації. На наш погляд низький рівень уваги, що приділяється саме цій проблемі сучасними вченими не відповідає потребам сучасної політичної науки.

Враховуючи визначення та ознаки якими володіє дія протесту, протест можна класифікувати наступним чином.

За суб'єктом:

- індивідуальний – коли суб'єктом протесту виступає конкретний індивід, індивідуальний протест може виражатись від голосування «проти всіх», до радикальних неконвенційних мір – голодування, самоспалення тощо. Але треба звернути увагу на той факт, що предмет протесту в цьому випадку повинен мати суспільне значення та відповідати не лише особистісним інтересам суб'єкта;

- масовий – коли в якості суб'єкта виступає група індивідів, від соціальної групи, до цілої нації, або міжнаціонального руху.

За предметом протест можна поділити в залежності від того в якій площині суспільного життя лежить окремо взятий протест на: екологічний, трудовий, правовий, релігійний, мовний, культурологічний, економічний, політичний та інші.

За співвідношенням суб'єкта та об'єкта:

- вертикальні; коли суб'єктом протесту є соціальна група, партія, або індивід, який не має відношення до влади, а об'єктом виступає безпосередньо владний інститут;

- горизонтальні; коли суб'єктом і об'єктом протесту є гілки влади, або представники однієї і тієї ж гілки.

За регіональною ознакою:

- місцеві – об'єктом є місцевий орган влади, проблема стосується громадян, що проживають на компактній території;

- регіональні – об'єктом є обласний орган влади, предмет протесту виходить за рамки окремо взятого населеного пункту та властивий для всього регіону;

- загальнонаціональні – предмет протесту має загальнонаціональну значимість, та впливає на існування всіх громадян країни, об'єктом виступають центральні органи державної влади;

- глобальні – протести виражаються в масових транснаціональних рухах, предмет є спільним для великої кількості людей незалежно від національності.

За формою реалізації:

- конвенційні – загальноприйняті, ті що відповідають традиціям;

- не конвенційні – відповідно неприйняті, ті що протирічать існуючому укладу.

За співвідношенням з правовим полем:

- законні – тобто ті, форма реалізації яких вписується в правове поле місця реалізації, для України, наприклад, санкціоновані мітинги, петиції, збір підписів та інші;

- незаконні – відповідно ті, форма реалізації яких не відповідають законодавчому полю країни реалізації .

За конструктивністю:

- конструктивний – такий, суб'єкти якого не лише заперечують чи виступають супротив предмету протесту, але й пропонують можливі рішення зазначеної проблеми оформлені у вигляді петицій, меморандумів, листів, сформованих робочих груп, тощо.

- деструктивний – мета такого протесту лише продемонструвати заперечення існуючого положення справ, не пропонуючи механізмів вирішення проблеми.

За тривалістю:

- ситуативні – суб'єкти протесту збираються одноразово проводять акцію протесту і, по її завершенню, не створюють будь-яких соціальних зв'язків не залежно від результатів протесту. Такі акції частіше за все є мало результативними, або проблема предмету є настільки малозначущою, що вирішується після єдиної акції;

- багаторазові – акції протесту повторюються кілька разів доки не вирішується проблема, що постала предметом протесту, або протест залишається безрезультативним, суб'єктом втрачається протестна активність;

- довготривалі – відрізняються своєю неперервністю, акція триває кілька днів, тижнів або місяців незалежно від часу доби.

За керівничою складовою:

- хаотичні – протест не має чітко вираженої організаційної структури, та осіб, що можуть керувати процесом. Подібний спосіб вираження протесту є

досить нестабільним, некерованим та з досить малою долею вірогідності може стати конструктивним;

- фрагментовані – протест з одними й тим самим предметом має de facto декілька суб'єктів, його прояви керуються кількома організаційними центрами, що призводить до неузгодженості та фрагментованості подій, вимог і очікуваних результатів.

- централізовані – протест має чітку організаційну структуру та лідерів, всі його прояви, вимоги та дії носять продуманий, узгоджений характер.

Використовуючи вищенаведену класифікацію можна зробити аналіз мариупольського екологічного протесту.

За суб'єктом - протест є масовим. Заключну резолюцію мітингу підписало 13 тис громадян. Членами інтернет-групи в соціальній мережі – є 3 245 користувачів. Активність веб-сайту руху приблизно 300 відвідувань на добу.

За предметом цей протест носить виключно екологічний характер. За словами одного з організаторів мітингу, та лідера руху Максима Бородіна день акції навмисно планувався після виборів, щоб акції не було надано політичних мотивів [1].

За регіональною ознакою цей протест носить місцевий характер бо переважна більшість учасників мітингу – мешканці одного міста, та основною причиною стало забруднення та непригодні для життя умови саме в цьому місті, хоча певні вимоги та пропозиції мітингуючих були адресовані донецьким обласним владним структурам, а також Верховній раді України – щодо зміни законодавства у сфері розподілу екологічних платежів поміж центральним, обласним та місцевим бюджетами.

За формою реалізації протест носив суто конвенційний характер у вигляді мирної демонстрації, збору підписів під резолюцією, що має загальноприйнятій характер, та відповідає демократичним традиціям проведення публічних демонстрацій.

Про проведення мітингу були сповіщені всі органи влади, сповіщення яких вимагає діюче законодавство, на проведення акції протесту у встановлений час та у визначеному місці були отримані всі дозвільні документи. Тому **за співвідношенням з правовим полем** акція протесту носила законний характер.

За конструктивністю протест – є однозначно конструктивним – в результаті мітингу були розроблені пропозиції до міської влади, Верховної ради України, оформлені у вигляді резолюції та підписані 13 тисячами громадян. Активісти протестного руху постійно приймають участь у зібраннях та робочих зустрічах з представниками влади та керівниками групи «Метінвест», до складу якої належать обидва заводи-забруднювачі.

За тривалістю протест є багаторазовим – акції протесту повторювалися з січня 2012 року кілька разів доки не досягли свого апогею 4 листопада. Лише після цієї акції владою міста та власником підприємств були предприняті міри по вирішенню проблеми, що постала предметом протесту.

За керівничю складовою цей протест централізований має чітку організаційну структуру та лідерів, всі його прояви, вимоги та дії носять продуманий, узгоджений характер. У складі активістів групи є юристи, екологи, металурги, що знайомі із специфікою підприємств та представники інших професій, що приймають участь у розробці конкретних заходів, пропозицій та вимог протестного руху.

Підсумовуючи результат аналізу конкретно взятого протесту використовуючи авторську класифікацію можна сформувати цілісне уявлення про протест, враховуючи його основні характеристики, використовуючи цю методику можна охарактеризувати протест з більшою долею об'єктивності.

Як висновок слід зазначити, що аналіз феномену суспільно-політичного протесту залежить вперш за все від концептуального підходу до поняття протесту як феномену політичного життя. Визначення та класифікація протесту в даній статті базується на авторському підході до протесту. Слід зазначити, що протест має достатню кількість характеристик за якими можна провести класифікацію, оцінка багатьох з цих характеристик може носити досить суб'єктивний характер та відрізнятись у різних експертів.

Список використаних джерел

1. Шведко С. Екологический протест в Мариуполе: что дальше? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rp-ua.com/news_slide.php?id=286.
2. Эко группа г.Мариуполь "Дайте кислорода!" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vk.com/daitekislroda>.

УДК

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПИТАНЬ ЛОБІЮВАННЯ КАНАДИ

*Горецька А.В.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Інститут лобізму присутній у політичній системі всіх держав незалежно від їх політичного режиму та політичної культури, здійснюючи значний вплив на політичний процес. Значний науковий інтерес набуває проблема законодавчого оформлення цього явища, розробка механізмів ухвалення політичних рішень за участю груп інтересів, створення правової бази лобізму. Особливо гостро це питання стоїть на порядку денному в Україні, де, не дивлячись на низку спроб легалізації лобістської діяльності, інститут лобізму, існуючи де-факто, залишається відокремленим від законодавства. З огляду на це, цікавим є досвід Канади, де лобізм вважається важливим та невід'ємним інститутом, що забезпечує зв'язок суспільства та держави, а

нормативно-правова база в сфері лобіювання налічує майже 25 років функціонування.

Сталі традиції лобістських відносин у політичній системі Канади та прозорість впливу груп суспільства на державні органи визначає здебільшого позитивне сприйняття канадцями лобістської діяльності, цьому також сприяє проведення інформаційно-освітньої роботи з боку владних структур щодо сутності лобізму та діяльності лобістів, вимог законодавства в цій сфері, відкритість інформації про лобістів широкій громадськості.

Питання про необхідність розробки правового регулювання лобізму в Канаді постало ще у 60-х роках ХХ ст., коли на розгляд парламенту були представлені декілька приватних проектів закону. Проте, ухвалення закону в цій сфері відбулося в 1988 році, коли за результатами громадського обговорення парламент Канади ухвалив перший Закон про реєстрацію лобістів (Lobbyists Registration Act), який набув чинності з 1 вересня 1989 році. Після набуття чинності федерального закону до нього було внесено низку змін та доповнень. Найбільш істотні зміни було внесено в редакцію 2008 року після ухвалення Закону про лобіювання (Lobbying Act). Після десятиріччя чинності Закону про реєстрацію лобістів легітимація лобіювання в Канаді за федеральним зразком поширилася і на рівень провінцій.

Маючи за мету покращення прозорості та відкритості ведення політики шляхом перетворення лобістів на політичних акторів, Закон про лобіювання вимагає проходження лобістами обов'язкової реєстрації на національному рівні. Нагляд за виконанням закону було покладено на спеціально уповноважену особу – Реєстратора (Registrar), який очолив Підрозділ з реєстрації лобістів (the Lobbyists Registration Branch), створений у вересні 1989 року в структурі Департаменту споживчих і корпоративних справ. Згодом, структурні зміни у владних органах призвели до включення Підрозділу до структури Управління Уповноваженого з питань етики (the Office of the Ethics Counsellor) Міністерства промисловості Канади [4, с. 121].

Істотні зміни в роботі Реєстратора та Відділу з реєстрації лобістів відбулися після ухвалення Закону про лобіювання 2008 року. Ця редакція скасувала посаду Реєстратора, замінивши її Уповноваженим з питань лобіювання (Commissioner of Lobbying). На сьогодні згідно федерального закону Уповноважений є одним з восьми незалежних агентів Парламенту Канади, призначається генерал-губернатором, ухвалюється обома палатами парламенту та займає посаду протягом семи років з можливістю перепризначення на новий термін, хоча може бути зміщений генерал-губернатором в результаті звернення Сенату або Палати громад. З 30 червня 2009 р. посаду Уповноваженого з питань лобіювання Канади займає Карен Шеферд.

Подібні Уповноваженні існують і в провінціях, що ухвалили лобінгове законодавство. Реєстратори провінцій призначаються губернаторами на п'ятирічний термін (з можливістю переобрання на новий термін), вони зобов'язані надавати щорічні звіти про роботу свого Управління до Законодавчих зборів провінції через Спікера [1].

Змінилася не тільки посада та обов'язки службовця, відповідального за лобіювання. За двадцять років свого функціонування Відділ з реєстрації лобістів перетворився на незалежний орган державної влади – Управління Уповноваженого з питань лобіювання (The Office of the Commissioner of Lobbying), у складі якого сьогодні працює 28 робітників [2].

Після ухвалення Закону про лобіювання 2008 року до обов'язків Уповноваженого та його Управління крім підтримки та контролю реєстру лобістів і проведення перевірок та розслідувань також було включено проведення інформаційно-освітніх програм в суспільстві з метою кращої інформованості щодо вимог закону [5].

Згідно Закону «до функцій та повноважень Уповноваженого ... входить розробка та впровадження освітніх програм для збільшення інформованості суспільства про вимоги даного Закону, зокрема, до лобістів, їх клієнтів та державних посадовців» [3]. На сьогодні Управління Уповноваженого докладає значних зусиль для надання лобістам необхідної інформації про вимоги законодавства.

Основним механізмом з розповсюдження інформації щодо регулювання лобістської діяльності серед лобістів, державних посадовців, парламентарів, представників ЗМІ та громадськості в цілому залишається веб-сайт Управління (www.ocl-cal.gc.ca). Протягом останнього звітнього періоду (1 квітня 2011 – 31 березня 2012 рр.) кількість відвідувань сайту склала 90 тисяч, а кількість переглянутих сторінок становила 350 тисяч. На веб-сторінці Управління розміщено наступну освітню інформацію:

- мультимедійні освітні посібники про процес реєстрації;
- презентації, що висвітлюють ключові положення Закону про лобіювання;
- бюлетені з роз'ясненням та консультативні висновки, що пояснюють важливі вимоги Закону;
- керівництва про застосування правил Кодексу поведінки лобістів.

Крім того, Управління відповідає на запити стосовно Закону про лобіювання, проводить інструктажі та інформативні зібрання стосовно основних положень Закону. У період з 1 квітня 2011 по 31 березня 2012 рр. співробітники Управління та Уповноважений провели зустрічі з 800 особами, включаючи лобістів, державних посадовців, парламентарів, науковців з усієї Канади. У цей період Карен Шеферд тричі виступала перед Постійним комітетом з доступу до інформації, приватності та етики Палати громад [2].

З допомогою електронної пошти Управління надсилає зареєстрованим лобістам інформацію про певні зміни законодавства, а також рекомендаційні листи з метою недопущення порушень Закону та уникнення притягнення лобістів до відповідальності. Ці рекомендаційні листи надсилаються особам, які можуть проводити лобістську діяльність, але можливо не проінформовані про необхідність реєстрації згідно Закону про лобіювання. Так, 2012 року подібні листи було надіслано 76 особам, включаючи корпорації та організації. Управління встановило, що 91 % з тих, хто отримав

рекомендаційні листи, зареєструвалися згідно вимогам Закону про лобіювання [2].

З метою обміну поглядами на законодавство Управління проводить регулярні зустрічі та консультації з об'єднаннями лобістів, зокрема з Інститутом GR Канади (Government Relations Institute of Canada), Канадським товариством з PR (the Canadian Public Relations Society), Асоціацією Канади з суспільних питань (the Public Affairs Association of Canada), Торгівельно-промисловою палатою Канади (the Canadian Chamber of Commerce) та Канадським товариством директорів асоціацій (the Canadian Society of Association Executives) тощо.

Невід'ємною частиною роботи Уповноваженого та його Управління є проведення зустрічей з Реєстраторами лобістів провінцій з метою проведення консультацій та обміну досвідом. Остання подібна зустріч з Уповноваженим мала місце у лютому 2012 року, на якій відповідальні за реєстрацію у Альберті, Британській Колумбії, Манітобі, Ньюфаундленді та Лабрадори, Новій Шотландії, Онтаріо, Квебеці та місті Торонто обмінялися думками стосовно попередніх років діяльності, обговорили проблемні моменти законодавства, а також шляхи посилення виконання вимог законів з лобіювання. Також у лютому 2012 року Уповноважений провела зустріч з Законодавчим комітетом з міжурядових зв'язків та юстиції провінції Саскачеван, який відвідав Оттаву для вивчення законодавства з лобіювання. Управління проконсультувало Комітет з розробки лобістського режиму в провінції Саскачеван, а також організувало зустріч з реєстраторами інших провінцій для подальших рекомендацій [2].

Активну діяльність Уповноважений проводить і за межами Канади, популяризуючи канадську модель лобіювання в інших країнах та обмінюючись досвідом з урядами інших держав. Уповноважений бере участь у міжнародних форумах, проводить зустрічі та консультації з представниками інших держав стосовно регулювання лобістської діяльності, зокрема стосовно питань розробки та підтримки Системи реєстрації лобістів.

Так, у грудні 2011 року Карен Шеферд відвідала щорічну Конференцію Ради з законодавства з урядової етики (the Conference of the Council on Governmental Ethics Laws) в США (Нашвілл, Теннессі), взяла участь у засіданні Комісії Канада – США, де висвітлила основні аспекти федерального режиму лобізму в Канаді. У січні 2012 року Уповноважений взяла участь у Міжнародній конференції з чесності та прозорості Конгресу та партійної системи в Сантьяго (Чилі). У лютому 2012 року Уповноважений провела зустріч з членами Спеціального комітету з Державного управління Великобританії, які відвідали Канаду для вивчення її досвіду щодо вимог до колишніх державних посадовців, а у березні 2012 року Уповноважений надала інформацію про канадську модель лобіювання у відповідь на запит від уряду Ірландії, який вивчає шляхи впровадження лобінгового законодавства [2].

Таким чином, проведення інформаційно-освітньої роботи є одним з трьох основних напрямків діяльності Уповноваженого з питань лобіювання

Канади та його Управління. Цей напрямок передбачає розповсюдження інформації щодо регулювання лобізму серед громадськості, проведення консультацій з лобістами та державними посадовцями, обмін досвідом діяльності з представниками провінцій Канади та урядів інших держав. Інформаційно-освітня діяльність Управління значно попереджує недотримання лобінгового законодавства через незнання його положень та в цілому створює сприятливі умови для проведення лобістської діяльності на законних засадах.

Список використаних джерел

6. Пчелинцев С. Ф. Правовое регулирование лоббистской деятельности: канадские подходы [Електронний ресурс] / С. Ф. Пчелинцев. — Режим доступу : http://www.lobbying.ru/content/sections/articleid_5734_linkid_.html.
7. Annual Report 2011 – 2012 of the Office of the Commissioner of Lobbying of Canada [Електронний ресурс] / Режим доступу : [https://ocl-cal.gc.ca/eic/site/012.nsf/vwapj/OCL-CAL_AR-RA_2011-2012-eng.pdf/\\$file/OCL-CAL_AR-RA_2011-2012-eng.pdf](https://ocl-cal.gc.ca/eic/site/012.nsf/vwapj/OCL-CAL_AR-RA_2011-2012-eng.pdf/$file/OCL-CAL_AR-RA_2011-2012-eng.pdf).
8. Lobbying Act [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/L-12.4/FullText.html>.
9. Lobbyists, Governments and Public Trust. Increasing Transparency through Legislation [Електронний ресурс] — OECD Report. — 2009. — Режим доступу : <http://www.oecd.org/gov/fightingcorruptioninthepublicsector/49110298.pdf>.
10. Shepherd K. Lobbying Legislation in Canada: Ensuring Transparency [Електронний ресурс] / Karen Shepherd. — Режим доступу : <http://www.ocl-cal.gc.ca/eic/site/012.nsf/eng/00543.html>.

УДК

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Маснюк Н. М.,

*аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

З початку становлення української державності розвиток партійної системи України пройшов перехід від багатопартійності до багатопартійної системи. Під останньою ми розуміємо такий стан, коли політичні партії не лише вільно змагаються між собою, але й є дієвим інструментом формування політичної влади та впливу на прийняття політичних рішень. Періодизація еволюції партійної системи України здійснюється на основі аналізу процесу у політичних партіях (як складових партійної системи), змін в оточенні партійної системи та характеристик самої системи. Виходячи з цього, та

спираючись на класичну типологію партійних систем Дж. Сарторі [5, с. 126], можемо виділити три якісно відмінні етапи в еволюції партійної системи незалежної України: 1990-1997 рр. - атомізована (мультипартійна) система, тобто становлення багатопартійної системи, 1998-2005 рр. – становлення партійної система поляризованого (екстремального) плюралізму, з 2006 р. – по сьогодні - партійна система поміркованого плюралізму, тобто стабілізація партійної системи.

Атомізована партійна система (1990-1997). Аналізуючи історію виникнення системи багатопартійності в Україні слід відзначити, що хронологічно поява політичних клубів, спілок, товариств та рухів передувала появі політичних партій. Так у період з 1987 р. по 1989 р. в Україні утворилося понад 125 громадсько-політичних клубів, груп та об'єднань [4, с. 8].

Поява перших елементів багатопартійності в Україні на рубежі 80-90-х років була детермінована передусім соціально-економічними та політичними умовами, які склалися в тогочасній Україні. Найбільш суттєвий вплив на виникнення партій мав процес підготовки до виборів у Верховну Раду України. Реальне оформлення політичного плюралізму в Україні більшість дослідників пов'язують не з функціонуванням політичних клубів та суспільно-політичних об'єднань 80-початку 90-х рр., а з утворенням Народного Руху України (НРУ), установчий з'їзд, якого відбувся 8-10 вересня 1989 р. [1, с. 48]. Рух фактично став першою політичною організацією, яка відкрито оголосила про свій намір боротися політичними методами за владу [1, с. 10]. Результати парламентських виборів 1994 р. свідчать, що попри мажоритарний характер виборів, превалюючим мотиваційним чинником для вибору була політична орієнтація кандидата. До складу партійної системи цього періоду можна віднести до 15 найбільш активних політичних партій (багатопартійна система). Основними полюсами партійної системи були ліві (КПУ, СПУ) та праві (НРУ). Таким чином в Україні у перші роки після проголошення незалежності формується т. зв. мультипартійна партійна система, з огляду на слабкість партій, партійна система мала атомізований характер.

Наступною можна виділити систему поляризованого плюралізму (1998-2005 рр). Попередня система поступово намагається трансформуватися у стабільніший тип партійної системи. Запровадження мажоритарно-пропорційної виборчої системи спричинило серйозні зміни її суті. Розміри одномандатних округів збільшилися вдвічі. На початок чергового “виборчого” року в Україні було зареєстровано 52 політичні партії. 44 з них висловили намір взяти участь у виборах до парламенту у 1998 р. (25 самостійно, 19 – у складі виборчих блоків). Таким чином виборча суб'єктність партій порівняно з 1994 р. зросла більше ніж у 6 разів [4, с. 110]. Передбачений законом виборчий бар'єр зуміли подолати 8 партій і виборчих блоків.

Розклад політичних сил виглядав наступним чином: потужне “ліве” крило, практично відсутнє “праве” та слабосильний розмитий центр. Ліва

опозиція до влади була репрезентована комуністичною, соціалістичною та частково селянською партією. Їх ставлення до виконавчої влади є жорстко конфронтаційним, хоч і залишається в системних правових межах. Права опозиція була значно слабшою, ніж ліва. Вона передусім репрезентована УНА та деякими іншими партіями (Свобода, Партія захисників Вітчизни).

Станом на 1 січня 2001 р. в Україні було зареєстровано вже 109 політичних партій, а напередодні парламентських виборів 2002 р. в Україні їх налічувалося більше 150. Найбільшими за кількістю учасників були: виборчий блок “Блок Віктора Ющенка “Наша Україна” (10 партій), виборчий блок “За Єдину Україну!” (5), виборчий блок “Блок Юлії Тимошенко”, виборчий блок “Єдність”, виборчий блок “Команда Озимого Покоління” (по 4). Із 33 списків, включених у виборчий бюлетень для голосування по багатомандатному окрузі, 4 % бар’єр пододало шість (три блоки і три партії). Лідером виборчих симпатій став виборчий блок “Блок Віктора Ющенка “Наша Україна”.

З 2006 року можна говорити про становлення більш стабільної системи поміркованого (з 2006 р. і по сьогодні). Парламентські вибори 2006 р., які проходили на основі оновленого закону про вибори народних депутатів України, відбувалися вперше за пропорційною виборчою системою в загальнодержавному виборчому окрузі з 3 % виборчим бар’єром. Станом на 20.12. 2006 р. Міністерством юстиції України було зареєстровано 137 політичних партій. За результатами підрахунку голосів право на формування українського парламенту отримали п’ять політичних сил, яким вдалося подолати 3 % виборчий бар’єр - це Партія регіонів, яка здобула 32,14 % голосів виборців, БЮТ – 22,29 %, Блок “Наша Україна” – 13,95 %, СПУ – 5,69 %, КПУ – 3,66 %. Частка відданих за них голосів дорівнює 79,73%.

У результаті парламентських виборів 2006 р. в Україні була сформована системи, яка в літературі має назву модифікованої двопартійності або “2,5 партійна система”. Загалом маємо справу з біполярним розподілом політичного простору. Центром одного політичного поля виступає правоцентристська Партія регіонів, центром іншого – лівоцентристська БЮТ. Парадоксально, але Партія регіонів зуміла об’єднати навколо себе лівих (соціалістів та комуністів), а БЮТ – правих („нашоукраїнців”). Яскраво свідчить це про те, що об’єднання політичних сил відбувається швидше навколо влади, а не навколо ідеологічних чи програмних цінностей. Дострокові парламентські вибори 2007 р. змінили положення цих політичних центрів у владі, але не змінили біполярності політичного укладу.

Наближення виборів 2010 р. сприяло зростанню рівня персоніфікації партійно-політичних процесів, зосередженість лідерів провідних політичних сил на власному президентському рейтингу, виявлялась у зростанні популярності відповідних партій і блоків, зумовлювала їх ситуативну політичну поведінку, цей чинник також зумовлював постійні організаційно-структурні зміни в середовищі „помаранчевих” сил, стимулював утворення партій – лідерських проектів кандидатів у президенти.

Таким чином, ми побачили еволюцію партійної системи України від становлення незалежності до сьогоднішнього дня, яка характеризується трансформацією партійної системи від атомізованої мультипартійної до більш стабільної системи поміркованого плюралізму.

Список використаних джерел

1. Гарань О. В. Убити Дракона. З історії Руху та нових партій України / О. В. Гарань // К.: Либідь, 1993.- 200 с.
2. Гарань О. Багатопартійність – пастка для дослідника / О. Гарань // Віче. – 1995. - №6. - С. 156-164.
3. Офіційний сайт ЦВК України. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.cvk.gov.ua
4. Шведа Ю. Партії та партійна система України / Ю. Шведа // Львів: ЦІД ЛНУ ім. І. Франка, 2001.- 132 с.
5. Sartori G. Parties and party systems: a framework for analysis / G. Sartori. – Cambridge-NY.: Cambridge University Press, 1976. – 356 p.

УДК 324:342.849.2(477)(043)

ВИБОРЧА КАМΠΑНІЯ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2012 Р. В УКРАЇНІ

Майборода М. І.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

З проголошенням незалежності в Україні розпочався активний державотворчий процес. Створення політичних партій, вироблення відповідного виборчого законодавства відбувається паралельно з становленням політичної культури громадян України. Це виявляється не тільки в активізації окремих осіб і деяких політичних організацій, а також безпосередньо через участь населення України у виборчих кампаніях.

В нашій країні вибори 2012 р. до Верховної Ради звичайно не перші. Однак саме зараз ми вже можемо побачити певну динаміку зміни політичних поглядів, яка в першу чергу базується на соціально-економічних показниках розвитку суспільства в цілому і зокрема кожного індивіда.

Аналіз виборчих списків партій 2012 року показує, що Донецька область, так само як і під час попередніх парламентських виборів була представлена у тій чи іншій мірі у списках основних політичних гравців. У той же час, у виборчих списках, та списках кандидатів у народні депутати за одномандатними виборчими округами Об'єднаної опозиції і Комуністичної партії України - головних конкурентів Партії регіонів, Донецька область має значно меншу представленість. У загальнопартійному виборчому списку Всеукраїнського об'єднання «Свобода» Донецька область не отримала

належного представництва. У виборчому списку УДАР Донецьку область представляли п'ять кандидатів у народні депутати України.

Характерною рисою виборчої кампанії 2012 року у Донецькій області була ставка провідних політичних сил регіону на особисті зустрічі кандидатів у народні депутати з населенням. Найбільш активними у цьому виявилися кандидати у народні депутати від Партії регіонів.

Органи місцевого самоврядування Донецької області, у яких Партія регіонів має абсолютну більшість, саме під час виборчої кампанії розвили бурхливу діяльність з благоустрою населених пунктів. Відбувалися ремонти шкіл, доріг та лікарень.

Що стосується Комуністичної партії України, то вона так само, як і Партія регіонів зробила ставку на спілкуванні кандидатів у народні депутати з виборцями.

Початок виборчої кампанії «Батьківщини» 2012 року у Донецькій області позначився черговою зміною керівництва обласного осередку партії. У вересні 2012 року президія політичної ради партії прийняла рішення про звільнення з посади голови Донецької обласної організації у зв'язку із пасивністю у проведенні передвиборчої кампанії. Під час виборчої кампанії 2012 року «Батьківщина» так само, як і інші віддавала перевагу зустрічам та прямому спілкуванню кандидатів у народні депутати із виборцями.

Донецька обласна організація Комітету виборців України досить негативно оцінила умови виборчої кампанії 2012 року. 25 жовтня її голова Сергій Ткаченко зазначив, що у більшості округів вже відомо, хто переможе на виборах, оскільки Партія регіонів та її кандидати-мажоритарники технічно переграла своїх опонентів за рахунок використання адміністративного ресурсу та більш системної роботи [1]. Сергій Ткаченко відзначив і таку проблему, як непрямий підкуп виборців у вигляді подарунків, ремонту шкіл та доріг, путівок до санаторіїв та іншої благодійності від кандидатів політичних сил [1]. Згідно із його загальною оцінкою виборча кампанія 2012 року у Донецькій області проходила в неконкурентних умовах.

Результати голосування на Донеччині засвідчили, що протягом декількох років відбулися зміни у електоральних настроях населення Донецької області. На загальнодержавному рівні Партію регіонів підтримало 30 % виборців, що було на 4,37 % менше ніж на позачергових парламентських виборах 2007 року [2; 3]. У Донецькій області її підтримка становить 65,09 % виборців [4]. Але і в межах базового для партії регіону рівень її підтримки у 2012 році знизився майже на 7% у порівнянні з 2007 роком [5]. Втім, не зважаючи на певне падіння рейтингу, Партія регіонів все одно стала лідером перегонів, зайнявши перше місце як по Україні в цілому, так і на Донеччині.

Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» на загальнодержавному рівні отримало 25,54 % голосів, зайнявши друге місце за рівнем підтримки населення [2]. Проте, рівень його підтримки в Донецькій області виявився найнижчим у порівнянні з іншими регіонами. Тут «Батьківщина» отримала лише 5,26 % [6]. У порівнянні з результатами голосування в регіоні у 2007

році суттєвої динаміки зростання популярності «Батьківщини» не зафіксовано. Її підтримка на Донеччині зростає трохи більше ніж на 1 % [7].

Політична партія «УДАР» Віталія Кличка посіла третє місце у списку лідерів виборчих перегонів 2012 року, отримавши 13,96 % голосів на загальнодержавному рівні. На Донеччині її результат не такий впевнений - лише 4,71 % виборців [2; 8].

У той же час, Комуністична партія України, хоча і не отримала такої підтримки, як у 1998 році, але значно покращила свій результат у порівнянні з 2007 роком. Якщо тоді за неї віддали свої голоси 5,39 % виборців на загальнодержавному рівні, то тепер - 13,18 % виборців [2; 3]. Таким чином, за результатами виборів 2012 року партія зайняла четверте місце по Україні. Проте, у Донецькій області вона посіла друге місце після Партії регіонів, отримавши 18,85 % голосів, що на 12,8 % більше ніж у 2007 році [9; 10]. Такий успіх комуністів можна пояснити тим, що за них віддала свої голоси певна частина електорату, розчарованого у діяльності Партії регіонів, а також частина колишнього електорату інших лівих сил, зокрема Соціалістичної партії України.

Всеукраїнське об'єднання «Свобода» по Україні отримало 10,44 % голосів. В Донецькій області в його підтримку проголосувало лише 1,2 % виборців [2; 11]. У порівнянні з 2007 роком «Свобода» покращила свій результат більше ніж на 1 %. Тоді її рейтинг в регіоні становив 0,08 % [12].

У той же час, згідно з результатами голосування в одномандатних виборчих округах Донеччини переконливу перемогу отримали кандидати від Партії регіонів [13].

Отже, парламентські вибори 2012 року показали певну зміну політичних уподобань населення регіону. Результати голосування демонструють, що Донеччина дещо полівішала. Партія регіонів втратила підтримку частини свого електорату, але все одно залишилася найбільш популярною та впливовою силою. У свою чергу за її рахунок значно покращила свій результат Комуністична партія України. Втім, розклад сил на політичному полі Донецької області практично не змінився. Як і під час місцевих виборів, опозиційні сили виявилися непопулярними.

Список використаних джерел

1. Тенденції цьогорічної передвиборчої кампанії 2012 на Донеччині // <http://www.cvu.dn.ua/news/tendenciyi-cogorichnoyi-peredviborchoyi-kampaniyi-2012-na-donechchini>
2. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp300?PT001F01=900>
3. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>
4. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp302?PT001F01=900&pf7171=50>

5. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>
5. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp302?PT001F01=900&pf7171=52>
6. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>
7. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp302?PT001F01=900&pf7171=55>
8. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp302?PT001F01=900&pf7171=11>
9. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>
10. Відомості про підрахунок голосів виборців по загальнодержавному багатомандатному виборчому округу в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp302?PT001F01=900&pf7171=71>
11. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах регіонів України // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2007/w6p001>
12. Відомості про підрахунок голосів виборців в межах одномандатних виборчих округів // <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp039?PT001F01=900>

УДК 323.173(677)(045)

ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ В СОМАЛІ

Мурза К. Г.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Актуальність дослідження обумовлюється тим, що на сучасному етапі історичного розвитку процеси дезінтеграції набувають суттєвого розповсюдження, що ставить перед науковцями завдання відносно вирішення цих проблемних моментів. Фактично більшість держав світу є поліетнічними, в лінгвістичному плані різномірними та диференційованими за рівнем економічного розвитку регіонів, ці чинники актуалізують проблему розповсюдження дестабілізуючих тенденцій. Одним з прикладів коли держава зазнала істотного впливу дезінтеграційних процесів є Сомалі – держава, яка фактично не існує з 1991 року. Більш того внутрішня ситуація в Сомалі негативно впливає на геополітичну ситуацію в регіоні Близького Сходу та Африканського Рогу, що суттєво ускладнює намагання врегулювати проблеми регіональної безпеки. Виходячи з цього, детальний аналіз процесів дезінтеграції в Сомалі може дати науковцям та дипломатам

необхідну інформацію щодо можливих шляхів врегулювання найбільш складних питань.

Мета статті полягає в аналізі основних причин та чинників, які призвели до державної дезінтеграції Сомалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій вказує на те, що на сучасному етапі суттєва увага приділяється вдосконаленню інтеграційних процесів. У цьому контексті більшість праць присвячена лише одному з цих взаємозалежних і взаємообумовлених процесів, а саме - інтеграції. Проте слід відзначити, що останнім часом проблемі дезінтеграції приділяється більша увага. Серед вітчизняних спеціалістів слід виокремити Афоніна Е.А, Басараба М.М, Картунова О.В, Панібудьласка В. Серед закордонних фахівців цю проблему досліджували: Cooper R, Koenig M, Spenser M, Brown B, Ford O. Внутрішньополітичну ситуацію в Сомалі досліджували, як вітчизняні так і закордонні фахівці серед яких слід відзначити дослідження Коновалова И.В, Валецького О.В, Friederike T, Ahmed I, Cabdisalaam M.

Однією з особливостей міжнародних відносин є одночасний розвиток тенденцій інтеграції та дезінтеграції. Наприклад, процес дезінтеграції, який розпочався на основі принципу самодетермінації, ще після першої світової війни, супроводжувався інтеграцією в рамках Ліги Націй та інших міжнародних організацій. По суті протиріччя між інтеграцією та дезінтеграцією не нове явище. Протягом історії міжнародні відносини розвивалися та змінювались в рамках цих двох протилежних тенденцій. Наприклад, розпад багатонаціональних імперій та виникнення нової інтеграції в якості націй – держав змінювали природу міжнародної політики. Аналогічним шляхом розкол на етнічній та релігійній основі світової спільноти, яка об'єднується шляхом розвитку інформаційно – комунікативних технологій формує схожі елементи в міжнародній політиці [3].

Український дослідник Картунов О.В, який досліджує проблеми етнополітичної взаємодії зробив висновок, що, по-перше, дезінтеграційним процесам завжди передують етнічний ренесанс з його процесами диференціації та солідаризації, а також політизації етнічностей. По-друге, в основі процесів дезінтеграції та інтеграції лежать відповідно відцентрові та доцентрові тенденції. Вони є взаємозалежними та взаємообумовленими, що знайшло відображення у так званій „парній” концепції відцентрових та доцентрових тенденцій у соціальному житті [1, с.134 – 135.].

Особливу увагу в цьому контексті слід приділити внутрішньополітичній ситуації в Сомалі. У цій державі відсутня ефективна система управління з моменту коли Об'єднаний Конгрес Сомалі повалив режим Мохамеда Сіада Барре 27 січня 1991 року. Щодо сучасної політичної ситуації, в країні панує анархія, яка обумовлена сутичками між кланами та свавіллям бандитизму. В адміністративному плані Сомалі поділено на 15 регіонів, кожен з яких управляється Регіональною Революційною Радою чиї члени призначаються президентом.

Сомалійське питання багато часу залишалось одним з найважливіших для ООН згідно з яким ця організація займає одностайну позицію, яка зводиться до припинення будь яких військових дій, відновленні державних інститутів та цілісності країни. В 1992 – 1995 році ООН разом з США провели дві гуманітарні операції допомоги сомалійському народові ЮНОСОМ – I та ЮНОСОМ – II. Тим не менш, ООН зазнала повний провал у вирішенні сомалійської проблеми. Не менш активними але в цілому провальними були спроби інших організацій відносно вирішення цієї проблеми – Африканський Союз, Ліга Арабських Держав, Міжурядова організація розвитку, яка об'єднує всі держави Африканського Рогу та Міжнародна контактна група по Сомалі[2, с. 3 – 4].

Слід відзначити, що більшість досліджень, які присвячені політичній кризі в Сомалі базуються на хибних міркуваннях стосовно культурної єдності Сомалі. Класичним аргументом, було те, що сомалійці належать до однієї етнічної спільноти, розмовляють на одній мові, у них одна релігія та вони успадкували одну культуру та традиції. Однак, більш детальне дослідження цього твердження доводить, що воно є хибним та неправильним. Сомалі завжди було поділено на кочовиків – скотарів, які проживали на півночі та землеробів – скотарів на півдні, між цими двома спільнотами постійно існувало чітке культурне, лінгвістичне та суспільне розмежування[4, с.112].

Виходячи з цього португальський дослідник Фредерік Теуш у дослідженні „Collapsing expectation: national identity and disintegration of the state in Somalia” зазначив, що головною причиною кризи в Сомалі є проблема ідентичності. Він звернув увагу на те, що національна ідентичність є лише однією з форм ідентичності, хоча і є домінуючою. Ідентичність на його думку варіюється в залежності від різних суспільних чинників. Для Сомалі наявні такі чинники, які визначають специфіку формування ідентичності у населення: кланова система суспільства, кочовий спосіб життя та розвиток сільського господарства. Головним з цих чинників є розподіл суспільства на клани.

Кланова система дійсно виступає одним з головних чинників формування ідентичності сомалійців, проте він не є єдиним. Базис цієї системи полягає в широко – розповсюдженому твердженні, що всі сомалійці походять від батьків – засновників – Хілла, Саба та Самалая. Існує 6 великих кланових сімей: Дарод, Хавія, Ісак та Дір, які походять від Самалая, клани Діджил та Ревін, що беруть своє походження від Саба. Кожен з цих кланів має субклани, які складаються з різних груп. Генеалогія в такому контексті виступає дуже важливим елементом ідентифікації та суспільної структури. Приналежність до того чи іншого клану визначається за батьківською лінією, що дозволяє молодим сомалійцям прослідити своє походження[6]. З іншого боку така ситуація ускладнює процеси інтеграції в суспільстві, тому що на суспільно – психологічному рівні встановлюється суттєва перешкода, яка не дозволяє ліквідувати або вирішити дезінтеграційні чинники. В такому контексті кланова система виступає одним з головних елементів

ідентифікації та є визначним ідеологічним чинником, оскільки ця система має суттєві психологічні важелі на модель поведінки індивідів.

Дослідник сомалійської кризи Ісмаїл Ахмед зауважив, що концентруючи увагу на клановій структурі суспільства, багато дослідників приділяли недостатньо уваги іншим проблемам. Він зазначив, що розуміння кланової системи та генеалогії не є достатнім для детального аналізу соціальної та політичної структури сомалійського суспільства, що є дуже важливим для визначення дезінтеграційних процесів. На його думку розуміння державної дезінтеграції Сомалі потребує більш комплексного аналізу, який виходить за межі кланової системи та постійних інтриг військових угруповань, які є більше симптомами розвалу держави ніж його причиною.

На думку дослідника, питання сумісності громадянського суспільства та централізованої держави в Сомалі було виявлено нещодавно в результаті детальних досліджень політичної системи. Державні інститути, які були інкорпоровані в систему управління в основному інтегрувалися в колоніальний період. В результаті з'явилися суттєві протиріччя між децентралізованими сільсько – господарськими спільнотами та спробами створити централізовану державу. Виходячи з цього найсильніша опозиція централізованій державі прийшла з півночі де роль сільського господарства була домінуючою. Ця несумісність була інтенсифікована передачею влади від сільсько – господарських груп централізованим політичним структурам, які базувались в містах [4, с. 113].

Таку точку зору поділяє Кабдісалам Мохамед у своєму дослідженні „The collapse of the Somali state: the impact of the colonial legacy” звернув першочергову увагу на негативний вплив колоніальних інститутів в процесі становлення держави Сомалі. Підхід автора базується на трьох складових, які на його думку є основними при аналізі процесів дезінтеграції в Сомалі.

Першим моментом є те, що автор приділив значну увагу колоніальному періоду в історії Сомалі, особливо протистоянню колоніальній адміністрації, як важливого чинника національної самоідентифікації [5, с. 46]. З 1900 по 1920 роки Сомалі зіткнулося з війною, яка мала назву боротьба за визволення, або пан – сомалійський опір колоніалізму, ця війна мала назву війна дервішів. Лідер цього руху проти колоніалізму Саїд Мохамед Абдель Хасан вважався національним героєм. Саїд Мохамед мав значну підтримку сомалійців (загальна чисельність солдат складала приблизно 20000). З іншого боку слід відзначити, що прихильність до цього руху формувалась завдяки приналежності до клану, тобто чітке кланове розмежування створювало складні умови для встановлення національної ідентичності сомалійців, що є необхідним компонентом централізованої держави[6].

Іншим чинником, який зіграв свою роль в дестабілізації Сомалі була війна між Ефіопією та Сомалі 1977 – 1978 років. Саме в цей період сформувались перші групи військової опозиції проти режиму Сіадда Барре під назвою Демократичний Фронт Порятунку Сомалі. Ця війна також мала назву „Огаденська війна” тому, що головною причиною конфлікту була територія Огаден, яка була у складі Ефіопії. Сомалі зазнала поразки в цій

війні, але правління Сіадда Барре стало більш авторитарним і довільним, що викликало зростання опозиційних настроїв до його режиму.

Найголовнішим аргументом Кабдісалама Мохамеда, є те що він також, як і Ісмаїл Ахмед не погоджується з тим, що кланова система сомалійського суспільства є головною причиною дезінтеграції. Він вказує на те, що кланова система є особливістю національної свідомості сомалійців, яка використовувалась військовими угрупованнями для досягнення поставленої мети та підтриманні ворожнечі між різними спільнотами[5, с. 57].

Таким чином державна дезінтеграція Сомалі обумовлена цілим комплексом чинників, які не можна досліджувати окремо. З одного боку для держави Сомалі характерні такі чинники, які можуть створити сприятливі умови для інтеграції суспільства це перш за все релігія, культура та мова. З іншого боку існують інші більш специфічні чинники, які формують підґрунтя для розвитку дезінтеграційних тенденцій, серед них треба відзначити кланову систему суспільства.

Список використаних джерел

1. Картунов О.В. Вступ до етнополітології: науково-навчальний посібник. / О. В. Картунов. – К.: Либідь, 1999. – 300 с.
2. Коновалов И.В. Распад государства и гражданская война в Сомали: автореф. дис. На получение наук. степени канд. истор. Наук: спец. 07.00.03 „Всеобщая история” / Коновалов Иван Павлович; Институт Азии и Африки МГУ им. М.В. Ломоносова. – М., 2010. – 25с.
3. Халук Оздемир. Тенденции дезинтеграции в Европе и ЕС [Электронный ресурс]. – Режим доступа к источнику.: <http://inosmi.ru/europe/20121203/202888502.html>
4. Ahmed I. The heritage of war and state collapse in Somalia and Somaliland: local – level effects, external interventions and reconstruction / Third World Quarterly. – 1999. – Vol. 20. – №1. – P. 113 – 127.
5. Cabdisalaam M. The collapse of the Somali state: the impact of the colonial legacy / Ciisa-Salwe M. Cabdisalaam. – London.: HAAN, 1996. – 174p.
6. Friederike Teutsh. Collapsing expectation: national identity and disintegration of the state in Somalia / Teutsh Friederike [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.cas.ed.ac.uk/journals/occasional_papers/show_paper?result_page=66.

ВПЛИВ ІМІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА

Ніколенко В. Е.,

студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Одним з найважливіших аспектів суспільно-політичного розвитку нашого часу є міграція з її соціальними, культурними, економічними і політичними проблемами. З набуттям чинності права отримання громадянства Німеччини (2000) та Закону про міграцію (2005) міграційна політика ФРН зумовила те, що Німеччина фактично стала країною мігрантів. Політика інтеграції стала важливим аспектом німецької міграційної політики. Урядова коаліція Християнсько-демократичний союз (ХДС) / Християнсько-соціальний союз (ХСС) / Соціал-демократична партія (СДП) під керівництвом канцлера Ангели Меркель у листопаді 2005 року прийняла рішення про надання всебічного сприяння інтеграції мігрантів і залучення до Німеччини нових переселенців, що стало причиною демографічної кризи в країні. Це зумовило введення поправок до законів вже за декілька років і пояснюється насамперед прагненням Німеччини справжньої взаємодії мігрантів з корінним населенням, а не паралельного існування і вже точно не протистояння.

Незважаючи на спроби вибудувати єдину імміграційну політику на рівні Європейського Союзу, пошук відповіді на імміграційні виклики на практиці відбувається на національному рівні. Крім того, інтеграція іммігрантів до приймаючого суспільства в силу своєї специфіки вирішується в першу чергу на рівні національної держави. Імміграційна політика Німеччини поєднує рішення проблем прийому та інтеграції німецьких переселенців, надання притулку біженцям і регулювання проблем внутрішньої міграції [1]. Німецька політика інтеграції іммігрантів є, переважно, етнічної, де доступ до громадянства надається «по праву крові». Натуралізація «інородців» в принципі можлива, хоча з часом все більше ускладнюється. Мігрантам ненімецького походження зазвичай надаються повні соціальні та економічні права, але доступ до повного громадянства лімітується, потрібне знання мови, культури та історії держави.

У сучасній Німеччині відбувається поступове посилення імміграційної політики, пов'язане з її сек'юритизацією: в останній час мігранти ненімецького походження позиціонуються як джерело загрози безпеки суспільства і держави. Сучасна імміграційна політика ФРН в цілому стала набагато більш орієнтованою на витяг економічної вигоди: скорочується соціальна підтримка мігрантів, тим самим наноситься збиток правовому виміру міграційної політики [5]. Законодавство Німеччини встановлює жорсткі вимоги до рівня освіти і стажу роботи за спеціальністю. Отримана освіта повинна підтверджуватися дипломом, а стаж роботи за фахом повинен

бути не менше 3-5 років. Велике значення має віковий ценз. В основному беруть іноземних робітників 20-40 років. Обмежується приплив іммігрантів похилого віку, жінок з малолітніми дітьми, так як ці категорії громадян збільшують витрати на соціальну сферу в приймаючій країні. Існують обмеження особистого характеру (вимоги до стану здоров'я, відсутність судимості) [3]. Законодавство ФРН висуває жорсткі вимоги до стану здоров'я іммігрантів. В країну не допускаються наркомани, психічно хворі люди, люди, заражені вірусом СНІД. Іммігранти зобов'язані пройти спеціальне медичне обстеження і надати довідку про стан свого здоров'я, завірену консульською установою приймаючої країни. Приймаюча країна відмовляє також іноземцям, судимою за кримінальні злочини [5]. Це робиться для того, щоб запобігти розвитку в країні «чорного ринку» праці, який утворюють нелегальні іммігранти. Можливе також кількісне квотування, що визначає частку іммігрантів в національній економіці і окремих галузях. Щорічно приймаюча країна визначає максимальну кількість іммігрантів, яка розраховується на основі показника імміграційної квоти, задля того, щоб приплив іммігрантів не викликав зростання безробіття у приймаючій країні. Для Німеччини характерне фінансове обмеження. В першу чергу приймаються іммігранти, готові інвестувати в економіку приймаючої країни визначену законом суму і створити певну кількість робочих місць. У відношенні нелегальних мігрантів роботодавців, які незаконно використовують іноземну робочу силу, діє система санкцій (депортація, тобто повернення на батьківщину, позбавлення волі, штрафи). Розробляються програми по стимулюванню рееміграції, тобто по поверненню іноземних робітників на батьківщину (програми матеріальної компенсації, професійної підготовки, економічної допомоги регіонам масової еміграції). Наприклад, в Німеччині приймалися програми, що передбачають виплати матеріальної компенсації при добровільному від'їзді іммігрантів на батьківщину. Причому отримання матеріальної компенсації позбавляло іммігранта права повторно в'їхати в приймаючу країну. Виплати здійснювалися за рахунок коштів, накопичених у фонді соціального страхування або пенсійному фонді в результаті відрахувань підприємством, найняв іммігранта на роботу [6]. Також в країні реалізуються програми з професійної підготовки іноземних робітників. Суть цих програм полягає в тому, що, здобувши освіту в розвинутій країні, іммігранти по поверненню на батьківщину можуть розраховувати на більш високооплачувану роботу. Однак інтерес самих іммігрантів до таких програм досить низький, оскільки придбання спеціальності ще не гарантує отримання роботи за цією спеціальністю на батьківщині. Тому більшість іммігрантів воліють зберегти свої низькооплачувані робочі місця в розвинених країнах, ніж намагатися знайти кращу роботу на батьківщині. Німеччина надає фінансову допомогу країнам - експортерам робочої сили з метою створення в них нових робочих місць для реемігрантів. Найбільший розвиток така форма стимулювання рееміграції отримала в двосторонніх відносинах Німеччини і Туреччини.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що в політичному і демографічному плані Німеччина стоїть на порозі принципового рішення. Населення країни старіє і скорочується, а потоки мігрантів збільшуються. Виникає необхідність у пристосуванні до нових реалій, економіки, інфраструктури, соціального забезпечення. Створюються і оновлюються законодавчі акти, що регулюють потоки міграції, правила в'їзду в країну і отримання громадянства. У міграційному законодавстві відзначена тенденція до перенесення акцентів з "гастарбайтерів" на "нових громадян", що залишаються в країні надовго, добре освічених, молодих, активних. Для вирішення цього завдання Німеччині доведеться залучати таких іммігрантів в конкурентній боротьбі з іншими індустріально розвиненими країнами.

Список використаних джерел

1. Витковский Г. Иммиграционная политика западных стран / Г. Витковской. — М. : Гендальф, 2002.
2. Карачурина Лилия Иммиграционная политика Германии: успешный - неуспешный опыт [Электронный ресурс] / Лилия Карачурина. — Режим доступа : <http://demoscope.ru/weekly/2008/0351/analit02.php>
3. Менц Г. «Полезные» гастарбайтеры, обременительные беженцы и вторая волна сокращения социальных расходов: связь между миграцией и государством всеобщего благосостояния / Т. Менц // Прогнозис. № 1 (9). — 2007. — С. 117—141.
4. Чичикова Е. Н., Семенов О. Ю. Диаспоры в политике Германии / Е.Н. Чичикова, О.Ю. Семенов // Нижегородский госуниверситет им. Н.И. Лобаче. — 2010. — № 6. — С. 294—300.
5. Bade K.J. Zuwanderung und Integration in Deutschland // Magazine Deutschland. — 2008. — № 3.
6. Staring Richard Scenes from a fake marriage: notes on the flip-side of embeddedness / Richard Staring // The new migration in Europe: social constructions and social realities / St.Matrnins Press. — US A, 2008. — p. 225 — 241.

УДК_070 (410) (043)

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПІРАТСТВА ЯК ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ БРИТАНСЬКИХ ЗМІ

Петренко Г. П.,

*студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Стан наукової розробки даної проблеми знаходиться на початковій стадії. Пірати ХХІ століття скоюють напади в прибережних водах Азії, Африки та Латинської Америки. Головною причиною, яка підштовхує на скоєння злочинів, найчастіше визначають бідність країн, в яких розвивається

піратство, а також певна інертність світової спільноти до її вирішення. В ході дослідження ми помітили, що в різних ЗМІ по-різному висвітлюється проблема піратства: в одних статтях піратів засуджують, а в інших – описують їхню тяжку долю. Таким чином, проблема є актуальною та потребує великої уваги дослідників та науковців. Ця проблема актуальна з позицій дослідження міжнародно-правових норм та взаємодії держав і міжнародних організацій у боротьбі з міжнародним піратством.

Метою даної статті є проаналізувати морське піратство як явище міжнародних відносин, з'ясувати причини виникнення морського піратства у висвітленні британськими ЗМІ.

Піратство – одна з проблем сучасного світу. Морський розбій живе та набуває розвитку. Кожного дня на судна скоюють напади, тримаючи у страхові екіпажі кораблів. Морський тероризм пов'язаний з локальними війнами і збройними конфліктами.

За статистикою найбільша кількість нападів відбувається в найбільш неблагополучних країнах Азії та Африки, іноді навіть за участі сил державних структур. Можна прогнозувати, що піратський бізнес в найближчі роки буде продовжувати розвиватися у зв'язку зі світовою кризою і бідністю народів різних країн світу.

Світове піратство ставить під загрозу світову торгівлю. Розвиток піратства в одному регіоні може підштовхнути до зростання піратства в іншому. Саме тому Міжурядова організація по боротьбі з морським піратством повинна носити глобальний характер, з метою знищення піратства в цілому, а не придушення поодиноких випадків піратства у конкретних регіонах.

Піратство в Сомалі є бізнесом для місцевого населення. Інвестиційна база піратів є досить розвиненою, яка дозволяє підприємцям, як місцевим, так і іноземним, фінансувати свої операції [3].

Африка залишається континентом, який найбільше потерпає від морського тероризму, піратства і озброєного розбою на морі.

Характерною рисою сучасного піратства є те, що найчастіше напади на судна відбуваються під час їх перебування в територіальних водах або акваторії порту. Тому у зв'язку із цим з'являються підозри, що портові службовці, морська охоронна та патрульна служба часто пов'язані із злочинним бізнесом.

Яскравим прикладом країни, в якій процвітає піратство є Сомалі. У водах Сомалі повно військових кораблів з держав, що борються з цим піратством. Але жоден з них не готовий протистояти його причинам. Вода біля берегів Сомалі стала звалищем для токсичних відходів в роки громадянської війни, яка охопила країну. Ці відходи були витіснені і викинуті на берег під час масових цунамі в грудні 2004 року. Тисячі сомалійців були отруєні. Але міжнародне співтовариство відмовилось від своєї обіцянки заплатити за очищення. Сомалійські рибалки формують неофіційну берегову охорону в спробі зупинити незаконні звалища. Вони

стали захоплювати судна, які на їхню думку скидають токсичні відходи і проганяти незаконні риболовецькі судна [4].

Ще однією причиною піратства є проблема державності. Сомалі фактично перестало існувати як централізована держава, фактично розбившись на зони впливу місцевої влади, централізовані економіка і фінансова система з тих пір не діють. Піратство є основним джерелом заробітку місцевого населення. У насиченій зброєю країні не становить великої праці організувати добре оснащені рейдерські групи.

Сомалі залишається без центрального уряду на протязі двох десятиліть. Країна була охоплена громадянською війною, іноземною інтервенцією і релігійними конфліктами, тому піратство стало прибутковою сферою [5].

Пірати в Західній Африці були більш схильні вдаватися до насильства у своїх грабунках, оскільки вони націлені на вантаж, екіпаж не з метою отримання викупу, як у випадку з Сомалі. Аналітики кажуть, що багато піратів приходять з Нігерії, де корумповані правоохоронці дозволяють злочинності процвітати [2].

Отже, провівши дослідження, ми визначили, що морське піратство є однією із загроз міжнародній безпеці та однією з найактуальніших проблем у міжнародному морському праві. Ми визначили такі причини піратства як: географічний фактор та нестачу ресурсів, екологічний фактор та пасивні настрої міжнародних організацій щодо подолання наслідків, у деяких випадках піратство є вже не стільки умовою для виживання (Сомалі), а бізнесом (Західна Африка, Малайзія, Китай).

Список використаних джерел

1. IRIN. African Union sets deadline for continent-wide maritime strategy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/global-development/2012/oct/26/african-union-deadline-maritime-strategy>
2. Jon Gambrell. Pirates kidnap 24 in gunfight off Togo coast [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/pirates-kidnap-24-in-gunfight-off-togo-coast-8084050.html?origin=internalSearch>
3. Jonathan Sibun. Typhon fights back against pirates [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/piracy/9016188/Typhon-fights-back-against-pirates.html>
4. Ken Olende. Poverty and Western intervention lies behind piracy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.socialistworker.co.uk/art.php?id=19451>
5. Paul Harris. Crew of US ship rescued from Somali pirates sues owners for \$50m [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/may/26/crew-ship-rescued-somali-pirates-sues>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЙ У ПОСТЫПОЛЯРНОМУ СВІТІ

Пісаренко А. М.,

*студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Незважаючи на ту велику кількість змін – геополітичних, світоглядних, економічних – що відбулися в світі наприкінці ХХ століття та продовжують відбуватися, людська природа залишається незмінною. Тому незмінною залишається й схильність людей до слідування певним політичним та суспільним ідеалам чи відкидання таких, спроби описати чи дати оцінку політичній реальності. Відповідно, цікавим є питання щодо ролі політичної ідеології в сучасному світі, її характерних рис, а також її перспектив на тому просторі, що є ідеологічно нестабільним з історичної точки зору.

Саме поняття ідеології та уявлення про неї мають довгу історію. Через те, що еволюція терміну виходить за межі нашого об'єкту дослідження, наведемо лише загальне визначення політичної ідеології, яке надає сучасна українська політологічна наука.

Політична ідеологія являє собою систематизовану сукупність ідейних поглядів, що виражають і захищають інтереси тієї чи іншої суспільної групи й вимагають підкорення індивідуальних поглядів і вчинків якнайбільшій кількості людства відповідній меті і завданням використання влади [7].

Для того, щоб співвіднести поняття та значення ідеології із тим, чим вона є сьогодні, необхідно розуміти основні особливості її трансформації наприкінці ХХ століття.

Кінець біполярності та крах комуністичної ідеології в тому форматі, в якому вона була присутня на радянському просторі, якісно змінив світ, позбавивши людство перманентного внутрішнього протистояння. Як і Друга світова війна свого часу, так і Холодна війна підтвердили те, що ідеї та світогляд можуть бути найсильнішим та найбільш дієвим мобілізатором людської активності, хоча ця активність не завжди є ефективною та може призводити не тільки до розвитку, але й до трагедій та занепаду. Як показує нам історія, ХХ століття стало апогеєм ідеологічного впливу на людей та часом спроб практичної реалізації утопічних ідей. На думку деяких вчених, ХХ століття можна вважати «століттям ідеологій», коли ідеологічний фактор грав значну роль у формуванні системи міжнародних відносин [1].

Розглядаючи процес трансформації політичних ідеологій на сучасному етапі, в першу чергу, слід сказати про знецінення ідеології як такої через її негативне сприйняття. Сьогодні сама ідеологія асоціюється з обмеженим світосприйняттям та фанатизмом, антинауковістю та утопізмом. Раніше знання про політику були обмежені, як колись знання про космос, тому виникали ідеї, які пояснювали механізми політичного. Із намаганням наукового трактування ідеології, порівнянь різних ідеологічних вчень,

визначення їхніх позитивних і негативних моментів, сліпа віра в цінності окремої ідеології і ігнорування всіх інших нагадує сліпу віру в те, що земля є центром всесвіту.

Тому, наступним трансформаційним процесом, що характеризує політичну ідеологію, є її унауковлення. Це пов'язано з тим, що «ідеології почали вивчатися як феномен соціальної свідомості незалежно від того, чи є вони істинними або помилковими у пізнавальному сенсі» [2, с. 16]. Гострі ідеологічні протистояння 20 століття, віра в суб'єктивні ідеали, визнання верховенства окремої ідеї породжували суб'єктивізм у вивченні політичної ідеології як явища, а також дуже часто прирівнювали ідеологічні трактування до трактувань наукових. Тому сьогодні ми можемо говорити про зміни в інтерпретації та толкуванні ідеології та про його більш об'єктивний характер [1].

Поряд із цими процесами відбувається процес деідеологізації політики, зважаючи на який деякі вчені та футурологи виділяють окремий підхід у розумінні політичної ідеології. «Витіснення ідеології на політичну периферію» [5] відбувається завдяки глобалізації та економізації політичного життя, тобто, коли має місце «поява універсальної ідеології, основний структурний зсув якої полягає в нівелювання будь-якої цілі, відсутність будь-якої довгострокової мети» [4]. Ця нова глобальна ідеологія лише формально може називатися ідеологією, тому що не має нічого спільного з класичними ідеологіями. Економізація політичного життя свідчить про усунення ідеї з політичної сцени, та прихід замість неї економічного інтересу. Із глобальним розвитком капіталізму формується глобальна деідеологізована масова культура, із перемогою якої має відпасти потреба в ідеології [4]. Ще одним свідченням значної трансформації політичних ідеологій є модернізація класичних політичних ідеологій (таких як лібералізм, консерватизм та соціалізм) та уніфікація їхніх цілей та цінностей.

Однак сьогодні ми не можемо говорити про рівномірність протікання цих процесів на політичному просторі різних країн світу. Це обумовлює, наприклад, «різний сучасний комунізм» в країнах Європейського Союзу, на пострадянському просторі та в КНР. В одних країнах головна роль у поясненні суспільства та визначення перспективних тенденцій його розвитку починає відводитися науковій теорії, в той час як в інших ідеологічний фактор ще є достатньо впливовим. Таким чином, можна говорити про те, що після краху біполярності формується два нових блоки країн, де головним критерієм є роль політичної ідеології. Ф. Фукуяма говорить про це, як про постісторичну та історичну частини світу, де в першій частині країни, за відсутності політичних цілей та ідеалів, займаються лише економічною діяльністю, а в історичній – ще відбувається боротьба політичних ідей [3]. Тобто, сьогодні не завжди є можливість в повній мірою охарактеризувати політичну ситуацію в окремій країні, визначивши лише ідеологічну приналежність домінуючих партій, тому що потрібно, в першу чергу, визначити роль та вплив політичної ідеології розвиток суспільства цієї країни.

Говорячи про зменшення ролі політичної ідеології, слід зазначити, що цей процес не є безповоротним – можлива реідеологізація суспільств окремих країн. У зв'язку із кінцем біполярності та крахом комунізму – а, відповідно, й ідеологічного опонента демократії – сформувалася велика кількість держав із т. з. «ідеологічним вакуумом». Тому, незважаючи на науковий прогрес, раціоналізм та економічний інтерес, не можна виключати перспективу появи та поширення нових ідеологій чи нової інтерпретації класичних ідеологій. Схильність людей до прийняття ідеологій, які, в тому числі, можуть бути недемократичними і позбавляти їх прав, закладена в психології суспільства, а саме у пошуку того, що видатний психолог та соціолог Е. Фромм назвав «вторинними узами» [6] – впевненості та передбачуваності – тобто того, чого може не вистачати певним соціальним групам після радикальних суспільних та політичних змін, особливо тоді, коли мають місце або економічні проблеми, або стрімке економічне зростання.

Таким чином, можна говорити про те, що сьогодні суспільства країн світу стоять не перед вибором політичної ідеології, а перед вибором деідеологізації (та, відповідно, переходу до суто економічної діяльності) чи реідеологізації. Ф. Фукуяма говорить про цей вибір, як про прийняття рішення «повісити меч на цвях та сісти в офісі до комп'ютерного терміналу» [3].

Список використаних джерел

1. Маслова Е. А. Эволюция представлений об идеологии в политической теории [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99999999_West_2011_6%281%29/53.pdf.
2. Медушевский, А. Н. Социология права / А. Н. Медушевский . – М. : ТЕИС, 2006 . – 613 с.
3. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма; пер. с англ. М. Б. Левина. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: Полиграфиздат, 2010. – 588 с.
4. Чесноков А. Роль Идеологии в условиях глобализации [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.intelros.ru/index.php?newsid=349>.
5. Четверікова Л. Політичні ідеології в умовах інформаційного суспільства: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://postua.info/chetverikova.htm>.
6. Э. Фромм. Бегство от свободы [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lib.ru/PSIHO/FROMM/fromm02.txt>.
7. Юрій М.Ф Політологія : Навчальний посібник / Юрій М.Ф. - К.: Дакор, КНТ, 2006.- 416 с.

**ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ В ПАРТІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ
КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ**

Пономаренко І. А.,

*студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського
державного університету*

Суспільно-політичний процес у Великобританії на сучасному етапі знаходиться в стані невпевненого і розсіяного пошуку нової моделі, з одного боку, регуляції внутрішньодержавних процесів і механізмів, а з іншого - положення країни на зовнішньополітичній арені. Причому слід зазначити, що ці обидва вектори розробки нової системи реагування на виклики середовища є однаково складними і вимагають глибокого осмислення всієї картини стрімко мінливого світу, так само як і ступеня впливу його трансформацій на британське суспільство.

Говорячи про причини сплеску британського євроскептицизму в 2011-2012 роках, більшість європейських оглядачів пов'язують це явище з традиційним політичним і економічним егоїзмом британського істеблїшменту, який не бажає ще більшого обмеження суверенітету Великобританії в рамках найтіснішого інтеграцією з континентальною Європою. Непроста ситуація у фінансовому секторі Сполученого Королівства та політика суворої економії бюджетних коштів змушує Лондон активно переглядати статті своїх витрат, у тому числі і зовнішніх. В першу чергу це стосується розміру британської частки в загальноєвропейському бюджеті, з якого, крім усього іншого, покриваються витрати на підтримку європейського бюрократичного апарату. Також теперішню невизначену ситуацію щодо майбутнього Британії в ЄС пов'язують і з традиційною схильністю британського громадської думки до ізоляціонізму і прагненню до максимальної свободи рук. Проблема зайвих витрат на утримання наддержавних структур, які пов'язують Європу, яскраво проявилася на брюссельському саміті в листопаді 2012 року, присвяченому питанням майбутнього фінансування семирічного плану бюджетного плану до 2020 року. Прем'єр-міністр Д. Кемерон прибув до Брюсселя після чергового «бунту заднескамеечників» в Палаті Громад, що вимагали негайного скорочення витрат Британії на утримання «єврократів» і обов'язкового збереження пільгового підходу до формування європейських бюджетних внесків. Ніякої угоди з формування бюджетного плану досягнуто не було, однак листопадовий саміт став один з перших випадків за останній час, коли Д. Кемерон завив Європі про принципову позицію проти наростання витрат на чиновницький апарат, хоча і виступаючи будинку за їх збільшення з поправкою на інфляцію. Лютневий саміт з тих самих питань позначився повною перемогою Д. Кемерона і його плану, не в останню чергу завдяки підтримці А. Меркель.

Незважаючи на те, що вибух євроскептицизму у Великобританії в основному пов'язують з власне лондонськими політичними верхами, причини даного явища в силу особливостей структури суспільно-політичних відносин в Сполученому Королівстві беруть свій початок у британському електораті. Згідно з дослідженнями агентства YouGov, до 40% підданих Великобританії виступають за вихід країни з Євросоюзу, і ще 40% вимагають, принаймні, референдуму з цього питання. Антиєвропейські настрої пересічних британців підкріплюються вже згадані політикою суворі економії, що проводиться за вказівкою Брюсселя, зростанням безробіття в країні і очікуваним у 2014 році напливом більше 250 тис. болгарів та румунів, які отримають вільний доступ до британському ринку праці, а також і небажанням терпіти збільшення податків на користь європейської бюрократії і країн ЄС. Станом на кінець 2012 року, опозиційна Лейбористська партія на чолі з Едом Мілібендом розташовувала підтримкою близько 40% британців і більш ніж на 10 процентних пунктів випереджала правлячих консерваторів Девіда Кемерона, чий кабінет пропрацював лише половину свого п'ятирічного строку. Що стосується ліберальних демократів Н. Клегга, партнерів торі по правлячій коаліції, то вони за короткий термін повернулися на задній план політичного життя Сполученого Королівства та розраховували на підтримку тільки 7% виборців. Закономірним результатом поширення євроскептицизму в суспільстві стало зростання популярності Партії незалежності Сполученого Королівства (UKIP), яка виступає за негайний вихід Великобританії з ЄС і користується підтримкою 10-11% населення.

Показовою є ситуація, в якій правляча коаліція консерваторів і ліберальних демократів, пройшовши тільки половину шляху до майбутніх загальних виборів, вже поступається опозиції в популярності. Однак ця обставина не є головною проблемою для Девіда Кемерона: інший важливим фактом є все більш наростаюче невдоволення своїм лідером серед рядових членів консервативної фракції в Парламенті. Консервативна партія, крім питання Європи, роздроблена також з проблеми реформи церкви, легалізації одностатевих шлюбів і підходах до зменшення бюджетного дефіциту. У підсумку скромні успіхи його кабінету ставлять під питання не тільки перемогу торі на загальних виборах 2015 року, але й перебування Девіда Кемерона на посаді лідера партії. В якості найбільш вірогідного наступника Кемерона часто називають надзвичайно популярного ексцентричного Бориса Джонсона.

Але все ж саме питання про Європі є нині найбільш складним в політичному житті Лондона. Група найбільш радикально налаштованих консерваторів в Парламенті вимагає від прем'єр-міністра негайних рішучих дій на захист британців від Брюсселя. Дана група з 50-60 парламентаріїв також має підтримкою ряду впливових однопартійців-євроскептиків, зокрема, Терези Мей і Лайема Фокса, колишнього міністра оборони. Потужний антиєвропейський табір серед торі епізодично йде на зближення з

прагматичним Мілібендом, який гостро критикує Девіда Кемерона за його нерішучість і необачний підхід до європейського питання.

Прем'єр Д. Кемерон, відчуваючи величезний тиск опозиції і однопартійців, тим не менше, дотримується помірною і прагматичного підходу до вирішення проблеми пошуку «нової угоди» з ЄС. Він і його найближче оточення (Вільям Хейг, Джордж Осборн) пропонують укласти з Євросоюзом новий договір про членство Великобританії у ЄС, повернувши ряд важливих повноважень і питань з ведення Брюсселя назад в Лондон. Це стосується низки норм правового регулювання, захисту британського бізнесу, бюджетної політики та ряду інших важливих аспектів, самостійне вирішення яких, на думку британського прем'єра, допоможе Великобританії захистити свої інтереси в змінюється Європі. В ідеалі проект Кемерона передбачає модель особливого становища Сполученого Королівства в Євросоюзі, в якому найважливіші фінансові та політичні питання будуть перебувати у віданні Лондона, який, тим не менш, збереже всі переваги присутності в загальному ринку ЄС і матиме голос в його регуляції. Модель «вільний ринок плюс максимум суверенітету» має дуже небагато шансів на підтримку проблемних членів ЄС, так само як і її ключових держав, проте, ця ініціатива може бути підтримана А. Меркель, яка швидше піде на обмежену поступку Лондону, ніж допустить виходу Великобританії, третього бюджетного спонсора, з ЄС і можливо спровокує «ефект доміно».

Втім, Д. Кемерон, на відміну від багатьох однопартійців, вважає, що «збереження членства в Європейському Союзі - виключно в інтересах Британії, проте країна потребує більшої гнучкості з боку Брюсселя». Важливо також відзначити, що задоволення вимог про проведення референдуму про членство Великобританії у ЄС тільки ще голосніше заявило про реальну небезпеку виходу Сполученого Королівства з єдиної Європи. Ед Мілібенд, вказує на те, що в цілому необережне поводження з такою складною темою породжує на найближчі роки невизначеність для місцевого бізнесу та інвесторів, для яких перспектива виходу Великобританії з спільного ринку рівносильна втраті твердих гарантій та захисту їхніх інвестицій та інших фінансових активів в британській економіці. Однак найчастіше в критиці з боку лідера лейбористів присутній елемент популізму, що, тим не менше, дозволяє йому чинити тиск на похитнулися позиції Кемерона і в питанні Європи, об'єднуючись то з проєвропейськи налаштованими ліберальними демократами Н. Клегга, то з іншою важливою силою в британському політикумі - радикальними євроскептиками UKIP.

Коли ж мова заходить про партію UKIP, з її популістськими гаслами про повне і негайне виході з ЄС, проблема «нової угоди» з Європою переходить в рамки міжпартійної електоральної боротьби. Як вже було сказано, її лідер Найджел фередже, по всій видимості, сподівається на майбутніх парламентських виборах стати третьою силою, яка визначить, в чію сторону схилиться шалька терезів і хто з двох провідних партій, об'єднавшись з UKIP, набере більшість у Палаті Громад. Дана партія, що раніше займала маргінальні позиції, нині випереджає за популярністю ліберальних

демократів і активно концентрує навколо себе підтримку всіх євроскептичних виборців, у тому числі і залучаючи потенційних виборців торі.

Д. Кемерон ще влітку 2012 року вступив у відкритий конфлікт з UKIP, публічно засумнівавшись у дієздатності відверто популістської партії, яка не має чітких цілей у політичному житті, крім вимоги виходу Британії з ЄС. З точки зору стратегії міжпартійного взаємодії, це було серйозною помилкою з боку Д. Кемерона, і відтепер його планам в 2015 році знову обійняти посаду прем'єра стала загрожувати ще й можливий союз між прагматичним гнучким Е. Мілібендом і UKIP. Втім, поки такий альянс представляється вкрай мало ймовірним, а ось втрата значної частини виборців для консерваторів вже зараз є загрозою реальністю.

Важливо також і те, як у свою чергу Д. Кемерону вдалося використати складне питання про Європі у внутрішньопартійній політиці. В середині січня він, за аналогією зі стратегією Г. Макміллана і Е. Хіта, дозволив членам свого кабінету вільно вести дискусію про членство Сполученого Королівства в ЄС, кілька знизивши градус напруги в партії, а також і оголосив про довгоочікуваної промові з питань Британії в Євросоюзі в Брюсселі. Ця мова, неодноразово перенесена на більш пізні терміни, остаточно призначено на 22 січня 2013 року і вже частково просочилася пресу. Своєю промовою Д. Кемерон також заспокоїв багатьох впливових євроскептиків в Лондоні, а його обіцянку провести референдум про членство в ЄС у 2017-2018 роках (тобто, у разі його переобрання на другий прем'єрський термін) також привернуло на його бік частину поміркованих прихильників перегляду ролі королівства в Європі. Опитування видання The Guardian показують, що дана стратегія вже принесла свої плоди, принаймні, в короткостроковій перспективі: до 20 січня 2013 відрив між Консервативної та Лейбористської партіями скоротився до 5-6 процентних пунктів.

Отже, з вищеописаного можна зробити висновок про те, що не в останню чергу вибух неконтрольованого євроскептицизму в британському політичному процесі обумовлений активним експлуатуванням даної теми в популістському плинні електорального процесу і ослабленні позицій правлячої ліберально-консервативної коаліції. Однак ця тенденція може мати також і інші негативні наслідки, оскільки популізм і експлуатація настільки серйозних тем, як проблеми членства Великобританії в ЄС може дійсно поставити Лондон перед загрозою міжнародної ізоляції, особливо в разі схвалення ідеї виходу з ЄС на референдумі в майбутньому. Ніхто з європейських лідерів на даний момент не готовий бачити Великобританію поза Євросоюзом, вкрай складним може виявитися і реалізація проекту Кемерона, яка може розтягнутися на десятиліття. У будь-якому випадку, правлячої Консервативної партії на сьогоднішній день представляється вкрай не вигідним зростання радикального євроскептицизму в країні, так само як і посилення лейбористської опозиції на новій хвилі кризи.

Список використаних джерел

1. George Osborne's budget is 'road to nowhere' [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.guardian.co.uk/politics/video/2013/mar/21/ed-balls-george-osborne-budget-video> –Title from the screen.
2. Eurozone crisis as it happened [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.guardian.co.uk/business/2013/mar/20/eurozone-crisis-live-cyprus-new-bailout-russia> –Title from the screen.
3. The fatal flaw in the eurozone's not-so-cunning plan [Electronic resource]. – Mode of access- Title from the screen.

УДК

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ РОСІЇ

Шабан А.О.,

студентка VI курсу спеціальності «Міжнародні відносини»

Маріупольського державного університету

Ядерна зброя в сучасних умовах залишається, і в досяжній перспективі буде залишатися найважливішою складовою частиною озброєння Росії, одним з основних гарантів захисту її національних інтересів і безпеки. Росія є однією з небагатьох країн світу, яка володіє всім спектром ядерних технологій і в той же час забезпечує високий рівень ядерної, радіаційної, загальної і екологічної безпеки використання атомної енергії завдяки жорсткому нормативно-правовому регулюванню атомної галузі, що є пріоритетною в господарському комплексі держави.

Усвідомлення надзвичайної відповідальності за володіння ядерної зброї призвело до того, що в Росії проблема забезпечення ядерної безпеки набула особливої державної значимості, і в нових соціально-політичних умовах вимагає невідкладного, завчасного і щоденного практичного вирішення.

У Росії активно йде процес вдосконалення нормативно-правової бази в галузі забезпечення ядерної безпеки, яка в своєму розвитку ґрунтується на Конституції РФ, міжнародних договорах, угодах, конвенціях та інших документах, а також усій сукупності законодавства РФ: атомного, екологічного, соціального та ін.

У 1996 р. Уряд РФ прийняв постанову «Про першочергові заходи щодо забезпечення безпеки ядерної зброї», на виконання якого в Росії створена і функціонує Державна система забезпечення безпеки ядерної зброї. Як організаційна структура, ця система базується на функціонуючих в Російській Федерації міністерствах, відомствах, установах і організаціях, що забезпечують розробку, випробування, виробництво, експлуатацію, бойове чергування, транспортування, охорону, ліквідацію та утилізацію ядерної зброї, захист від ядерного тероризму [1].

Міністерство оборони Росії проводить роботу по посиленню ядерної безпеки на підвідомчих ядерних об'єктах в рамках реалізації в Міністерстві оборони Російської Федерації плану заходів, пов'язаних з виконанням першого етапу реалізації «Основ державної політики в галузі забезпечення ядерної та радіаційної безпеки Російської Федерації на період до 2010 р. та подальшу перспективу» [2]. Основи визначають мету, пріоритетні напрямки, основні принципи та завдання державної політики в галузі забезпечення ядерної та радіаційної безпеки Російської Федерації.

У РФ з серпня 2007 р. діє закон про реформування атомної енергетики, який створює необхідні законодавчі основи для реструктуризації галузі, для «поляризації» цивільних і військових завдань. Не ущемляючи забезпечення обороноздатності і при цьому стимулюючи ринкові відносини в атомно-енергетичному секторі.

Новий законодавчий акт регламентує ретельні заходи безпеки у сфері обігу ядерних матеріалів, об'єктів і технологій. Поширюючи всі запобіжні заходи, в тому числі при організації підготовки кадрів і їх фізичного захисту, обліку руху ядерних матеріалів і технологій, ліцензування юридичних осіб, зайнятих у галузі [3].

В даний час продовжується опрацювання законодавства, визначеного посланням президента Росії, Федеральним Зборам РФ про створення Атомпрома. Профільний Комітет Держдуми зі свого боку робить все можливе, щоб цей закон відповідав всім нормам міжнародної безпеки в ядерно-енергетичній сфері [4].

Російська Федерація є учасником всіх міжнародних угод, договорів та конвенцій в рамках Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), спрямованих на інтереси глобальної безпеки, на недопущення ядерного тероризму. Мова в першу чергу йде про базову Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ).

14 вересня 2007 року Держдума РФ ратифікувала Додатковий протокол до цього договору між Росією та Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Росія, як правонаступниця СРСР, добровільно підписала цей новий міжнародний правовий акт, який стосується в основному надання в МАГАТЕ інформації про співробітництво РФ з іншими країнами, які не є ядерними державами. Причому в першій статті Додаткового протоколу відзначено, що він не буде застосовуватися у випадку, якщо це може принести шкоду національній безпеці.

Ратифікація документа дає Росії ряд серйозних переваг. Зокрема, підтверджує лідируючу роль у зміцненні режиму нерозповсюдження ядерної зброї і дозволяє збільшити обсяг інформації з неядерним країнам, спрощує підготовку та укладання угод РФ з іншими країнами про співробітництво в мирному використанні ядерної енергії. Додатковий протокол передбачає, що Росія буде щоквартально надавати в МАГАТЕ інформацію по експорту в неядерні держави матеріалів, обладнання та послуг атомної галузі [5].

Важливо те, що це серйозний крок у напрямі у взаємодії з країнами неядерного клубу. Актуальність згаданої проблеми полягає в тому, що багато

країн, насамперед далекі від ядерної енергетики, сьогодні проявляють інтерес до таких технологій, ведуть будівництво АЕС. Тому контроль в такого роду контактах для країн, що володіють технологіями повного ядерного циклу, включаючи збагачення урану, залишається ключовою темою в контексті забезпечення безпеки. Не секрет, що існує ряд країн, що знаходяться під пильною увагою світової громадськості у зв'язку загрозою ядерного тероризму.

Таким чином, Росія прямо і побічно сприяє усуненню загроз потенційного застосування терористичних актів з використанням ядерних компонентів. І в цьому зв'язку варто посилатися на ініціативу президента Росії В.В.Путіна, який, виступаючи на Саміті тисячоліття у 2000 році, висловився за перехід до інерційної ядерній енергетиці [6].

РФ та інші країни ядерного клубу, беруть на себе зобов'язання щодо вироблення та постачання палива для АЕС в країни з зачатками ядерної енергетики. А потім повертають відпрацьоване паливо для подальшої регенерації, переробки та зберігання його відходів на своїй території [7].

Отже, ядерна безпека завжди була і залишається суттєвою складовою частиною національних інтересів Росії. Проблема законодавчого забезпечення ядерної безпеки відноситься до класу складних державних завдань, її рішення носить комплексний характер і в даний час можна з достатньою впевненістю сказати про надійне забезпеченні безпеки РФ. Міноборони Росії прикладає основні зусилля щодо забезпечення нормативно-правових основ ядерної безпеки, в тому числі і при здійсненні міжнародного співробітництва у даній галузі.

Список використаних джерел

1. Забезпечення ядерної безпеки в умовах реформи Збройних сил Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pircenter.livejournal.com/8776.html>.
2. Про Основи державної політики та правовому регулюванні Глобальної Ядерної Безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.atomic-energy.ru/articles/2011/10/13/27535>.
3. Про Федеральній цільовій програмі "Ядерна та радіаційна безпека Росії" на 2000 - 2006 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bestpravo.ru/rossijskoje/lq-dokumenty/w7p.htm>.
4. Мінатом Росії та забезпечення безпеки ядерної зброї Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iss-atom.ru/70/art-054.htm>.
5. Про ядерну політику Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://milrf.ru/conference/cf_030604/5ru_esin.htm.
6. Стратегічні ядерні сили США і Росії - склад, ядерні доктрини і програми розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.armscontrol.ru/course/lectures03b/vsk031001.htm>.
7. Битва навколо безпеки ядерного арсеналу Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuclearno.ru/text.asp?10125>.

ПЕРЕДВИБОРЧА КАМΠΑНІЯ ПАРТІЇ «ВПЕРЕД, ІТАЛІЯ» 2006 Р.

*Светлакова М. А.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

«Італійцям потрібні зміни, і ми зможемо привнести їх у життя самим демократичним способом – за допомогою олівця та виборчого бюлетеню».
С. Берлусконі

До парламентських виборів у 2006 році Італія підійшла зі стагнуючою економікою, її показник був найнижчий серед країн Євросоюзу. На виборах 2006 р. основна боротьба проходила між двома коаліціями: лівоцентристами, лідером яких був Р. Проді та правоцентристами, на чолі з С. Берлусконі.

«Вперед, Італія» (Forza Italia) політичний рух, який признає ідеальними ліберально-демократичні традиції. Основоположним документом партії є – Хартія цінностей. Основними завданнями якої є:

- побудувати вільну організацію виборців;
- задовольнити для італійського суспільства основні потреби для його життєдіяльності;
- надати свободу у всіх сферах життя: остаточна відмова від тоталітарних режимів;
- створення так названого «закону моралі», для того щоб вистроїти сприятливі умови між індивідом та суспільством [6].

Основним політичним прагненням Хартії є: будівництво нової демократії, яка буде заснована на результатах парламентських виборів. Концепція цієї демократії буде заснована на відносній пріоритетності між виборцями та парламентом, котра буде прагнути надати повний ефект і центральній ролі парламенту, у якості основного законодавчого уряду, а також у місцях зіткнень між виконавчою владою та опозиції, тим самим забезпечивши баланс між законодавчою та судовою владою [6].

Офіційно передвиборна кампанія почалася з розпуску парламенту 11 лютого 2006 р. В ідеології партії були різні політичні переконання.

Основними пунктами визначення правоцентристської партії є:

- роль об'єднуючої, а не роз'єднаної Європи;
- будівництво нового глобального балансу;
- підтримка західних цінностей, в яких не виникає поєднання фундаменталізму та тероризму;
- не має світу без свободи та розвитку.

«Вперед, Італія» позиціонувала себе як якісно нову партію, як партію-відповідь партійним кризам, але в той же час як спадкоємицю кращих політичних традицій Італії, поєднуючи в собі елементи правого центру з явною орієнтацією в сторону лівого реформізму та ліберального соціалізму. Більше ніж 10 років свого існування «Forza Italia» не тільки посідає одну з ключових позицій в уряді, але і має вплив на перетворення італійської політичної системи.

Після невдачі на місцевих виборах, уряд Берлусконі почав втрачати свою електоральну підтримку. Ти самим передвиборний курс правоцентристів зустрічає міцний опір лівої опозиції. Закон о федералізації країни 2005 р, який пройшов через палату депутатів та сенат, вступає в силу, однак, саме ліва опозиція вважає, що це було кроком назад для нинішнього уряду, а особливо як хід, для майбутньої передвиборної гонки [1].

Феномен політичної поляризації надавав особливе значення проблемам конфігурації коаліцій та союзів, успішне рішення якої мало забезпечити перевагу на виборах. Правоцентристи, незважаючи на деякі розбіжності, були об'єднані саме біля партії «Вперед, Італія» лідерство якої було безперечне [4].

Передвиборна кампанія С. Берлусконі почалася ще з 2005 році, коли уряду Берлусконі вдалося домогтися прийняття виборчого закону, який впроваджував нову систему обрання парламентарів. Закон, який ввів зміни в виборчу систему у бік пропорціонального представництва і тим самим надавши значний вплив на розстановку сил в парламенті на користь більшості. Виборча система змішаного типу, була змінена для обох палат парламенту. Вибори 2006 проводилися саме на основі нової системи розподілення місць в парламенті [3].

Цікавим моментом було те, що у 2006 р. на парламентських виборах була використана практика «праймеріз», яка стала нововведенням виборчої кампанії 2006 р. [4].

Зіграв також і значну роль «Закон Тремалья» (2001 р.) на підставі якого партіями була розвернута безпрецедентна кампанія за кордоном, у результаті якої в парламенті отримали представництво італійці, які проживають у інших країнах (6 сенаторів та 12 депутатів). [4].

Саме кампанію 2006 р. критики називали найгіршою кампанією в республіканській Італії, котра проходила на підвищених тонах і з боку ліво центристів, так із боку правоцентристів. Лідер партії «Вперед, Італія» С. Берлусконі представив програму яка базувалася на свободі (базовій цінності лібералізму). Але все ж таки всупереч багатьом прогнозам та опитуванням результати виборів, виявилися несподіваними [4].

При високій кількості явки виборців (83,6 % населення) розрив між двома блоками виявився досить маленьким. Права коаліція, яка опинилась заручницею нового виборчого закону, відмовлялася приймати результати виборів, звинувативши ліву коаліцію в підтасовці голосів. Але після рішень Касаційного суду, додаткових підрахунків була змушена змушена прийняти свою поразку та прийняти те, що ліві, стануть до керівництва владою. Таким

чином, права коаліція Берлусконі отримала 156 місць у сенаті та 281 місце в палаті депутатів.

Передвиборна кампанія С. Берлусконі була задіяна і в політиці атлантизму, яка думку аналітиків почав проводити уряд, саме перед наближаючимися парламентськими виборами 2006 р., а саме участь в Іраці дістала Італії великих втрат. А березні загинув представник італійських спецслужб. Цей інцидент послужив каталізатором бурних масових виступів в Італії. Саме, політичне явище Берлусконі на думку багатьох італійських аналітиків, зумовило його поразку у 2006 р. Але все ж таки заява ще італійського прем'єр-міністра у 2005 р. о поетапному виведенні італійських військ із Іраку, було грамотним кроком в контексті наближаючихся виборів, але понесе за собою дипломатичні витрати для Італії.

Виборча кампанія 2006 р. завершила черговий період, в якому у результаті виборів відбулася зміна коаліцій у влади. Цей етап став новим у трансформації політичної системи Італії.

У свої передвиборчій кампанії Берлусконі в своєму останньому зверненні до виборців, перед політичною гонкою, заявив, що вони вільні голосувати за лівоцентристську опозицію, яка «ідеалізує Леніна, Сталіна та Пол Гота». За словами кореспондентів передвиборна кампанія проходила у запеклій боротьбі та все більш походила на вотум довіри прем'єру С. Берлусконі. У виступі в Неаполі лідер партії «Вперед, Італія» призвав своїх прибічників проголосувати за Італію, в якій існує свобода, право, толерантність, повага [5].

Стратегічний центр програми «Вперед, Італія» став як на політичний, так і на економічний бік:

- реалізація плану реформування та модернізації країни;
- ведення курсу зовнішньої політики на закріплення ролі країни на міжнародній арені; підтверджувати наближеність до Європи, у тому числі підтримувати союз зі Сполученими Штатами;
- модернізація державної адміністрації;
- продовження роботи над створенням робочих місць для молоді та жінок;
- надання послуг у реалізації більш якісного стану освіти та медицини;
- підсилити зусилля у підтримку допомоги родини,
- продовження реалізації десятирічного плану робіт та заходів по підвищенню культурного наслідку, як основи культурної ідентичності;
- підтримка мікропідприємств, котрі є незмінним двигуном розвитку економіки; продовжування політики підтримування італійських товарів у світі;
- зниження податків для громадян [2].

Таким чином, Романо Проді, який отримав перемогу на парламентських виборах з мінімальною перевагою, не може все ж таки свідчити про те, що передвиборна кампанія С.Берлусконі та його партії «Вперед, Італія» була однозначно провальною. Але між тим, Італію очікує нова політична баталія: парламент країни повинен обрати нового голову держави на найближчі сім

років. Але навіть після перевірки результатів (повторного перерахування бюлетенів), затверджує, що правочентристська партія отримала «моральну перемогу».

Список використаних джерел

1. Forza Italia – Il nostro progetto per l’Italia [Electronic resource] - Elezioni della camera dei deputati del 9-10 aprile 2006.pdf
2. Il governo Berlusconi 2001-2006 [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://2001-2006.governoberlusconi.it/elettorale.htm>
3. Италия: СМИ в 2006 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.mediascope.ru/node/51>
4. В Италии завершилась агитация перед выборами [Електронний ресурс] – Режим доступу - http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/news/newsid_4890000/4890116.stm
5. Левин И. Б. Италия: в чью пользу электоральная ничья? // Год планеты. М., 2007. С. 112
6. Carta dei valori [Electronic resource] <http://www.forza-italia.it/images/cdv/cartadeivalory.pdf>.

УДК 329(564.3)«2000/2010»(043)

ПРОГРЕСИВНА ПАРТІЯ ТРУДОВОГО НАРОДУ КІПРУ / АКЕЛ В ХХІ СТ.: АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ З’ЇЗДІВ ПАРТІЇ

Ясірова Ю.Ф.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

Прогресивна партія трудового народу Кіпру (Progressive Party of Working People, Ανωρθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού, АКЕЛ) давно займає лідируючі позиції в суспільному житті грецької частини Кіпру. Члени АКЕЛ боролися проти фашизму, вели боротьбу з британською колоніальною адміністрацією. У 1955-1959 роках партія діяла підпільно. Легалізувавшись, комуністи висунули програму «Шлях до свободи», що зводилася до створення єдиної і соціально-орієнтованої держави. Після розпаду СРСР АКЕЛ зберегла марксизм в якості базису. В той же час, вона знову вказала на першорядність мирного об’єднання грецької і турецької частин Кіпру, ліквідації залежності від іноземних держав. В середині 1990-х років починається розквіт Прогресивної партії трудового народу. Вона завойовує все більш вагомі позиції у представницьких органах спираючись на масові профспілкові і студентські організації [5].

Отже, в ХХІ столітті АКЕЛ виступає як впливова політична сила на Кіпрі. В цей період відбулося три з’їзди партії – в 2000, 2005 і 2010 рр. Відзначимо, що у житті кожної партії з’їзд – це важлива подія. Делегати не тільки підводять підсумки виконаної роботи, але й визначають тактику та

стратегію боротьби на найближчі роки [6]. Тому політичні рішення цих трьох конгресів визначили принципи, за якими розвивається АКЕЛ і сьогодні. Саме це обумовлює актуальність дослідження засад і напрямів діяльності партії в ХХІ ст. на основі політичних рішень з'їздів.

В 2000 р. відбувся дев'ятнадцятий з'їзд Прогресивної партії трудового народу Кіпру. АКЕЛ тоді знаходилася в опозиції уряду Г. Клірідіса і консервативної партії Демократичний збір. Політичні рішення з'їзду включали положення в сфері економіки Кіпру, відносин з ЄС, мігрантів та репатріантів, жіночого руху, неурядових організацій, кіпрського питання іт.д.

Вирішення кіпрського питання, залишаючись пріоритетом діяльності партії, посіло важливе місце в програмі. Західні країни закликаються відмовитись від політики умиротворення Туреччини. АКЕЛ націлена протистояти націоналізму, шовінізму, розглядаючи цю боротьбу як найважливіший патріотичний обов'язок. Діяльність партії покликана також сприяти дружбі, взаємоповазі і співпраці між греками-кіпріотами та турками-кіпріотами. Греція визнається опорою Кіпру в боротьбі за звільнення від окупації і воз'єднання народу. Незалежно від ходу переговорів пріоритетними для АКЕЛ залишаються питання долі зниклих без вісті та забезпечення прав кіпріотів, які проживають на окупованих територіях.

Стосовно інтеграції з ЄС 19-й з'їзд АКЕЛ підкреслює, що цей процес має сенс, якщо зможе допомогти у вирішенні кіпрської проблеми. Партія дотримується позиції, що Кіпр може приєднатися до ЄС і до об'єднання острову, адже Туреччина продовжує вести безкомпромісну політику. Процес гармонізації з ЄС має засновуватися на серйозному вивченні і обговоренні всіх аспектів приєднання, з оглядом на підтримку інтересів народу Кіпру та економічну допомогу [3]. Тобто в ХХІ ст. АКЕЛ спирається на прагматичний підхід до питань європейської інтеграції і акцентує увагу на використанні усіх переваг з метою об'єднання острову.

З огляду на те, що в час проведення з'їзду АКЕЛ знаходилася в опозиції до уряду, політичне рішення включало і позиції щодо питань внутрішньої політики, які розкриваються в руслі критики правлячої партії ДІСІ. Увага акцентується на тому, що праві сили представляють інтереси великого капіталу. «За правління ДІСІ кіпрське суспільство зазнає кризи цінностей». Тому з'їзд запропонував всеохоплюючу модернізацію суспільства, економіки, співіснування державного і приватного сектору для створення економіки орієнтованої на потреби широких мас [3].

Таким чином, рішення 19-го з'їзду АКЕЛ ще раз підтвердило прихильність до мирного вирішення кіпрської проблеми мирним шляхом, в рамках резолюцій ООН. Були окреслені перспективи вступу до ЄС (в дусі можливостей об'єднання острову). Не меншої уваги заслуговують положення стосовно внутрішньополітичної ситуації на Кіпрі. Вони мали рекомендаційний характер і спрямовувалися на модернізацію соціально-економічної сфери в умовах «нового порядку» і протистояння з правими силами.

Наступний, 20-й з'їзд Прогресивної партії трудового народу (24-27 листопада 2005 р.) проходив в кардинально інших умовах. Це пов'язано як з фактичним вступом Кіпру до ЄС, так і відхиленням плану Аннана з врегулювання кіпрського питання. Тобто з подіями, які стосувалися двох з найактуальніших векторів сучасного політичного курсу Кіпру. До того ж 15 серпня 2006 р. виповнювалося 80 років від установчого з'їзду Комуністичної партії Кіпру, що поклало неабияку значимість на рішення з'їзду. Ще однією подією, яка визначила характер рішень, стала перемога на виборах президента країни в 2003 р. лівоцентристської коаліції, ядром якої була АКЕЛ. Тоді комуністи вперше увійшли до коаліційного уряду [1].

В першу чергу, з'їздом визначалося, що зі вступом до ЄС створені нові умови для вирішення кіпрської проблеми і стосовно соціально-економічного стану. Інтеграція визначалася як досягнення важливої мети кіпрського народу, адже могла служити каталізатором якнайскорішого і дієвого вирішення кіпрського питання. Позиція стосовно більш глибокого процесу інтеграції в рамках Європейського союзу розкривалася через тезу про те, що «ЄС є формою капіталістичного політико-економічного об'єднання в рамках ідеології неолібералізму. Протистояння європейських народів неолібералізму чітко прослідковується через результати референдумів стосовно Європейської конституції». АКЕЛ визначає свої причини відхилення проекту Конституції ЄС: обмеження свобод людини нібито в ім'я боротьби з тероризмом., залежність зовнішньої і оборонної політики ЄС від НАТО, деградації законодавчої ролі Європейського Парламенту, єдиного демократично обраного органу ЄС.

Ювілейний з'їзд був також закликаний обговорити і проаналізувати поточний стан відносин з турками-кіпріотами, прийняти рішення для боротьби проти турецької окупації. Позиція партії стосовно кіпрської проблеми заснована на тому, що це є проблема вторгнення, іноземного втручання і порушення прав людини. Визначається, що положення Кіпру ускладнилося після 1990 р. З одного боку, країна позбавлена традиційних друзів, таких як Радянський Союз і Рух неприєднання. З іншого, в рамках нового світового порядку відбувається поступове відхилення від резолюцій ООН, посвідченням чого став план Аннана. В рішеннях з'їзду наголошується, що «на референдумі 2004 р. народ не сказав «ні» вирішенню проблеми. Він сказав «ні» конкретному плану, а саме його негативним аспектам». АКЕЛ є прихильником вирішення в форматі федерації (дві спільноти, дві зони), яка забезпечила би єдність держави, повагу прав людини і звільнення Кіпру від присутності іноземних військ. «План Аннана є найбільш детальним і підготовленим серед всіх запропонованих планів. Але він не є ні справедливим, ні збалансованим». Саме ця теза обумовлює той факт, що АКЕЛ закликала народ голосувати проти цього плану [4]

Отже, центральною темою двадцятого з'їзду Прогресивної партії трудового народу Кіпру став вступ до ЄС і пов'язані питання, а також традиційно вирішення кіпрської проблеми. Підкреслимо, що обидві теми тісно переплітаються і розглядаються АКЕЛ в комплексі.

З 21 до 28 листопада 2010 р. відбувався останній черговий з'їзд АКЕЛ. Обрання Д. Хрістофіаса президентом Кіпру, перебування в статусі управляючої партії, міжнародна економічна криза та її наслідки для Кіпру, зусилля Туреччини по збільшенню ролі в регіоні продиктували спрямованість політичних рішень. Крім того вони стосуються парламентських виборів 2011 р., головування Кіпру в ЄС в 2012 р.

В підсумковому документі особливий інтерес викликають позиції відносно ЄС, та Стратегії розвитку ЄС до 2020 р. Партія висунула свої пропозиції що до зниження і ліквідації бідності, створення стратегії, спрямованої на зниження рівня безробіття шляхом створення нових фіксованих робочих місць, створення громадських проектів житлового будівництва, підвищення державних витрат на інвестиції в сфері розробки відновлюваних джерел енергії.

Позиція АКЕЛ по відношенню до вирішення кіпрської проблеми залишилися незмінною. Але велика увага приділяється Туреччині, її внутрішньому стану та положенню на міжнародній арені. Зазначається, що зовнішня політика Туреччини сьогодні спрямована на забезпечення її першорядної ролі в Середземномор'ї, Центральній Азії і на Балканах. За підтримки НАТО та США Туреччина націлена стати лідером мусульманського світу. Метою її є і вступ до ЄС. Все це впливає на вирішення кіпрського питання. Але і особливо підкреслюється, що його вирішення не означає для Туреччини возз'єднання острова.

Проблемам економічної кризи наданий особливий акцент. АКЕЛ вбачає причини фінансової кризи в самій природі капіталістичного виробництва. «Світова фінансова криза підтвердила, що майбутнім людства не може бути капіталізм, а лише соціалізм з людським обличчям».

В політичному рішенні 21-го з'їзду наводяться досягнення і перспективи президентства Д. Хрістофіаса. Так зазначаються проведені інституційні зміни, які сприяли модернізації системи державного управління та оптимізації адміністративних процедур, необхідність продовження застосування Плану соціального туризму і т.д. Реалізація антропоцентричної моделі соціально-економічних відносин представляється як пріоритет соціальної політики партії. В цьому руслі необхідними умовами визнаються підвищення пенсій та соціальної допомоги, мінімальної заробітної плати, допомога фермерам, збільшення допомоги та виплат багатодітним сім'ям, будівництво житла для біженців, впровадження пакету підтримки студентів і т.д. Найбільш дієвою визнається система змішаної економіки, в якій взаємопов'язані приватна, державна ініціатива [2].

Таким чином, діяльність і напрями розвитку Прогресивної партії трудового народу Кіпру визначається з'їздами членів партії. Політичні рішення з'їздів АКЕЛ пов'язані з міжнародними обставинами та внутрішньою ситуацією на Кіпрі, а також зі становищем партії в політичній системі на конкретному етапі. Дотримання ідеології та прагматичність політичного курсу дозволили партії досягти певних вершин аж до обрання президентом представника партії Д. Хрістофіаса. Все це сприяло

поглибленню політичної програми партії. Так, вирішення кіпрської проблеми залишалося незмінним пунктом в політичних рішеннях всіх трьох з'їздів. Питання європейської інтеграції також розглядалися постійно, змінювався тільки контекст, рівень інтеграції від кандидата до вступу на 19-му з'їзді до повноправного члена. У зв'язку з цим розширювався і спектр питань в цій сфері від гармонізації законодавства до питань Конституції ЄС та Стратегії розвитку. Разом з приходом АКЕЛ до влади політичні рішення 21-го з'їзду в 2010 р. стали найбільш вагомими та структурованими. Важливе місце в ньому зайняли не тільки питання збереження електоральної підтримки на парламентських виборах 2011 р., протистояння економічній кризі, а і питання посилення структури партії, просування своєї ідеології і боротьби з антикомунізмом, необхідність глибоких внутрішніх реформ і модернізації соціально-економічної моделі Кіпру.

Після виборів президента Кіпру в лютому 2013 р. до влади прийшли праві сили. Країна знаходиться на межі дефолту. Кіпрська проблема залишилася невирішеною. Черговий з'їзд АКЕЛ має відбутися в 2015 р. Тому говорити про те, які рішення стануть першочерговими на 22-му з'їзді прогнозувати доволі складно. Партії залишається тільки продовжувати боротьбу за об'єднання острова і забезпечення незалежності і добробуту країни.

Список використаних джерел

1. Thesis for the 80 Years of CPC – AKEL [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mltoday.com/subject-areas/communist-forum/thesis-of-the-central-committee-of-akel-on-the-80th-anniversary-of-cpc-akel-131.html>
2. Θέσεις Κ.Ε. ΑΚΕΛ προς το 21^ο συνέριο [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.akel.org.cy/media/sunedria/theseiskeakel21syn.pdf>
3. Πολιτική απόφαση του 19ου Συνεδρίου του ΑΚΕΛ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.akel.org.cy/nqcontent.cfm?a_id=5620&tt=graphic&lang=11
4. Πολιτική απόφαση του 20ου συνεδρίου του ΑΚΕΛ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.akel.org.cy/nqcontent.cfm?a_id=5857&tt=graphic&lang=11
5. Васильев К. Кипр ставит на красное [Електронний ресурс] / К. Васильев. — Режим доступу: <http://cprfspb.ru/256.html>
6. Филиппов А. АКЕЛ – надежда кипра [Електронний ресурс] / Филиппов А. — Режим доступу: http://www.pressmon.com/cgi-bin/press_view.cgi?id=1956280.

ГЕНДЕР В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

УДК 331.556.4–055.2(477)(043)

ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ.

Сальнікова Н. В.,

к.і.н., старший викладач кафедри історичних дисциплін Маріупольського державного університету

В умовах становлення та розвитку демократичної держави дуже гостро стоїть питання становища жінки в сучасному суспільстві. Демократичний політичний режим передбачає законодавчо закріплену та фактичну рівність прав та обов'язків громадян, рівність усіх перед законом. На практиці ж, на жаль, не завжди є так.

Протягом тривалого часу в Україні існує проблема гендерної нерівності – дискримінації жінок на ринку праці, в побутовій сфері, сімейному житті та в інших сферах людської діяльності. І на сьогоднішній день ця тема залишається актуальною, так ми спостерігаємо несправедливе відношення до жінки і в повсякденному житті, і при працевлаштуванні на роботу, і коли мова йде про оплату праці, і простежуючи статистику займання керівних посад на підприємствах і установах [1].

Часто приховується факт, що дискримінація жінок на ринку праці є гострою проблемою для України. Насправді дискримінація за статевою ознакою характерна як для приватного, так і державного секторів економіки. І це зовсім не означає, що немає робочих місць або жінки не хочуть працювати. Навпаки, сучасні жінки прагнуть реалізувати себе в роботі та в суспільстві. Однак ще до співбесіди з потенційним роботодавцем, вони вже зазнають дискримінації, що впливає зі змісту оголошень у засобах масової інформації. Йдеться річ про оголошення у газетах, на інтернет-сайтах з працевлаштування про прийом на роботу, які містять вимоги щодо віку, статі, і навіть зовнішнього вигляду майбутнього працівника. Досить часто відбувається відсів за статевою ознакою, коли роботодавцями пропонуються престижні та високооплачувані посади [2].

На жаль, в ході розвитку суспільства запропоновані рольові стереотипи, згідно з якими оселяє це – жіноча сфера, робота – виключно чоловіча. Але жінки втручаються в сферу ділової активності швидше і більш охоче, ніж чоловіки в сферу домашнього господарства. Результатом цього є подвійна зайнятість жінки – і на роботі, і вдома.

Крім основної праці, українські жінки також виконують «домашню» роботу: приготування їжі, прання, прибирання, догляд за дітьми. Існують і такі категорії жінок, які у свій вільний час працюють на присадибних ділянках, беруть участь у підприємницькій діяльності своїх чоловіків. За результатами досліджень жінка витрачає на хатню роботу біля 3-3,5 години

на день у будні та 5-7 годин у вихідні дні. В цілому жінка в середньому зайнята різними видами робіт на 25% більше часу, ніж чоловік. Отож жінку можна назвати неоплачуваним сімейним робітником [3].

У структурі населення країни переважну більшість складають жінки, вони займають біля 60%. Законодавство України проголошує рівність, забороняє дискримінацію на ринку праці, але на практиці жінки мають менше можливостей кар'єрного зростання, меншу заробітну плату, працюють переважно в соціальній, низькооплачуваній сфері (освіта, культура, охорона здоров'я).

В кадрових агентствах поширена практика відмови в прийомі на роботу на підставі віку та сімейного стану жінки. Зокрема, дискримінації при прийомі на роботу зазнають незаміжні жінки, жінки у яких є неповнолітні діти, а також жінки понад 40 років. При цьому освіта, досвід роботи та професійні якості просто не беруться до уваги.

На сучасному ринку праці жінки, які мають маленьких дітей стикаються також з деякими проблемами. Наприклад, багато жінок скорочують свою декретну відпустку. У багатьох приватних компаніях великий процент співробітниць, в яких з'явилися діти, повертаються на роботу з декрету вже через декілька місяців після народження. Керівники компаній пояснюють це, таким чином, що ранні виходи з декрету є небажання співробітниць втратити кваліфікацію та посаду. Проте, за визнанням співробітників, тривала відсутність на роботі співробітниці, що народила, хоча й негласно, зовсім не вітається. Жінки вимушені так вчиняти в основному із-за небажання псувати кар'єру, побудувати яку їм було досить нелегко [4].

Одним з важливих факторів, що негативно впливає на становище жінок на ринку праці, є низький рівень знання жінками своїх прав. Жінки часто не знають діючі закони та норми міжнародного права, що забезпечують рівні умови для жінок і чоловіків на ринку праці.

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, поліпшення в цьому питанні настане лише при таких умовах: коли наша держава буде не лише ратифікувати необхідні міжнародні документи з питань гендерної рівності, а й проводити гендерний аналіз національного законодавства з цього питання. Перш за все необхідно, щоб було створено таке соціально-економічне середовище, за якого дотримання та реалізація прав жінки, як і взагалі прав людини, стали реальністю. Саме такі зміни необхідні для реформування старої і формування нової системи суспільних взаємовідносин, в основі яких буде не лише статевая, а перш за все соціальна і правова складові.

Впровадження гендерних підходів до аналізу ринку праці має передбачати не тільки кількісні характеристики, але і рівень економічної зайнятості населення, перехід до дослідження умов, форм зайнятості чоловіків і жінок. Поряд з традиційними характеристиками економічної активності населення в гендерному розрізі, необхідно використовувати спеціальні показники рівня гендерної професійної сегрегації, що характеризують розподіл жінок та чоловіків за сферами діяльності.

Тому гендерні процеси не слід розглядати як боротьбу за права жінок. Досягнення гендерної рівності для нас має виступати як ознака демократичності нашого суспільства та як запорука його економічного розвитку та стабільності у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Герасименко В. В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України / В. В. Герасименко, О.В. Позняк // Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 46–54.
2. Гендерна мотивація праці. Центр перспективних соціальних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cpsr.org.ua>
3. Жінки та чоловіки на ринку праці України. Порівняльне дослідження України та ЄС. – К. : Компанія VIATE, 2011. – 32 с.
4. Аналіз економічної активності за статтю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 316.662-055.1/.3(71)(043)

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В КАНАДІ

Шолота Х. В.,

*асистент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Гендерна рівність є невіддільною частиною демократичного правого суспільства та перебуває в центрі економічного та соціального прогресу. "Гендерні права є невід'ємною інтегральною та неподільною складовою усіх людських прав та фундаментальних свобод" [1]. Рівні права гарантуються шляхом забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків у суспільній, політичній, культурній діяльності, у здобутті освіти, працевлаштуванні, охороні здоров'я тощо.

Канада є визнаним лідером в питанні захисту жіночих прав і значною мірою ініціює, гарантує та утверджує гендерні права і гендерну рівність. Захист і подальше усталення жіночих прав, знищення бар'єрів на шляху рівної участі жінок у процесі прийняття рішень, підвищення економічної безпеки жінок і знищення насильства проти жінок залишаються домінуючими пріоритетами зовнішньої та внутрішньої політики Канади.

За останні десятиліття у канадському суспільстві відбулися значні зміни щодо гендерного питання. Канада визнала на конституційному рівні принципи гендерної рівності (Стаття про права та свободи, Федеральний план гендерної рівності, 1995), підписала та ратифікувала низку міжнародних угод, а саме Декларацію Об'єднаних Націй про насильство над жінками, Конвенцію про знищення усіх форм дискримінації проти жінок, Всесвітню декларацію про людські права. Рівність за гендерною ознакою

стала для Канади одним із пріоритетних напрямків розвитку демократичної правової держави.

Присутність жінок Канади на керівних посадах обговорювалася громадськими діячами протягом століття. ”Я сподіваюся, що ми в Канаді матимемо за честь бути лідерами в питанні забезпечення повної емансипації жінок, досягнення ними цілковитої рівності. Я стверджую, що це є просто питання часу “[2] – заявляв перший прем’єр - міністр Канади Джон А. Макдональдс у 1885 році. Насамперед він мав на увазі виключно виборче право, але за більш ніж 100 років канадські жінки не можуть повноцінно відчувати себе рівноправними в усіх сферах суспільного життя.

На сьогодні можна констатувати певний регрес у царині гендерної рівності та стверджувати про існування ряду проблем канадського жіноцтва у багатьох сферах суспільного життя. Так, за твердженням Барбари Байєрз, виконавчого віце-президента Канадського Лейбористського Конгресу, Канада на сьогодні посідає 45 місце у світовому рейтингу, перебуваючи між Лаосом і Суданом, щодо представництва жінок у парламенті країни. Хоча жіноче населення Канади становить 50 відсотків від загальної кількості, жінки становлять невеликий відсоток від загальної кількості представлених у парламенті, (24,7 відсотка в Палаті Громад і 37,9 – у Сенаті) [3]. Сьогодні Консервативний Федеральний уряд є цілковито ”клубом для чоловіків” – лише 9 з 37 існуючих міністрів є жінками.

Варто зазначити про існування значних диспропорцій в економічному секторі. На думку Карен Хедлі, гендерні диспропорції виражаються на значно нижчому рівні винагороди жінок за працю порівняно з відповідними показниками щодо чоловіків і становлять лише 61 відсоток від 100 відсотків заробітку чоловіків, 20 відсотків канадійок, не маючи доступу до фінансових ресурсів, живуть в умовах бідності [4].

Розглядаючи питання представництва жінок в освітній галузі, слід зауважити про дискримінацію за гендерною ознакою. У доповіді про вищу освіту у 1984 році ректор університету Трент, Томас Саймонс і відомий канадський вчений Джеймс Пейдж дискутували з приводу гендерної рівності жінок в освітній галузі. ”Не підлягає сумніву, що жінки повинні мати соціальну, економічну та культурну рівність, чого насправді немає. Університети повинні бути в авангарді змін щодо статусу жінок в нашому суспільстві. Однак вони (університети) не виконують цієї функції.[5]. Так, відсоток жінок-реktorів університетів Канади становить лише 19 відсотків від загальної кількості і залишається незмінним до сьогодні. Працюючі у вищих навчальних закладах жінки отримують 70,5 відсотків від 100 відсотків заробітної плати чоловіків. Дані свідчать про існуючу диспропорційність в оцінюванні праці. Це є підтвердженням відсутності у жінок Канади рівноправного доступу до кар’єрного росту та високооплачуваних робочих місць.

”Гендерна рівність є більшою ніж самоціль. Вона є передумовою для вирішення важливого завдання зі скорочення масштабів бідності, сприяння сталому розвитку суспільства та створення ефективного управління

державою” – стверджував Кофі Анан, Генеральний Секретар ООН з 1997–2006 рр. На прикладі Канади можна з упевненістю стверджувати, що заяви про існування суспільства гендерної рівності, де включено гендерний компонент у формуванні та функціонуванні державного механізму, носять цілковито декларативний характер. Гендерна дискримінація та нерівність позбавляє жінок Канади рівного доступу до соціальних, економічних і культурних суспільних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Політика КАМР щодо гендерної рівності. Обґрунтування політики КАМР / пер. М. Микичак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ced.org.ua/ukr/gender/30.htm>.
2. The Electoral Franchise. Parliament .Official Report of the Debates of the House of Commons of the Dominion of Canada. 5th Parliament session.Vol.28, p. 34 (March 27 – May 8, 1885).
3. Here’s to the next half-century. November 26–December 2, 2011[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com/node/21539930>
4. Hadly K. And we still ain’t satisfied:gender inequality in Canada: a status report for 2001. – Toronto. – SCJ Foundation for Research and Education. – 2002. – p. 20–25.
5. Symon T.H.B, Page J.E. Some Question of Balance: Human Resources, Higher Education and Canadian Studies. – Ottawa. – 1984. – p. 107–120.
6. Ornstein V., Stewart P., Drankich J. Promotion at Canadian: The intersection of gender, discipline and institutions. – Canadian Journal of Higher Education. – Nr 37. – p. 1-25.

ЗМІСТ

ПРОЦЕСИ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЯК ДОМІНАНТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

Borysov V.V.,

4th year student of international relations, Mariupol State University

HACKTIVISM AS MODERN TREND OF GLOBAL DEVELOPMENT

3

Бурлака Є. К.,

*студент IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

РОЛЬ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ У ФОРМУВАННІ СПІЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОСОЮЗУ

5

Бушуєв Г.О.,

*студент II курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*

ИНТЕРНЕТ-ЦЕНЗУРА, КАК СПОСОБ БОРЬБЫ С ОППОЗИЦИЕЙ В АРАБСКОЙ ВЕСНЕ

8

Давиденко Г.О.,

*студентки III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА БРІКС

10

Гринько О. І.,

*аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

13

Ильина Т. А.,

*студентка III курса специальности «Международные отношения»
Маріупольського державного університету*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ВОЙНА ЗА ВОССТАНОВЛЕНИЕ ПРЕВОСХОДСТВА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ МЕТОДАМИ (НА ПРИМЕРЕ ВОЙНЫ США И ИРАНА)

18

- Кайда О.В.,
студентка III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
ЗОНІ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ АНЗСЕРТА** 21
- Кислуха Н. І.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПРОДОВОЛЬЧА ПРОБЛЕМА ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА
СВІТУ** 24
- Коваленко О. Р.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ЄВРОПЕЙСЬКА ЕНЕРГОБЕЗПЕКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ
ЗАСАДИ ТА НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ** 28
- Кухалейшвілі Г. Р.,
студент ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В
СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН** 33
- Мартинюк І. В.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
РОЛЬ НАТО В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ 37
- Потеряхіна І. С.,
студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні
відносини» Маріупольського державного університету*
**ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З
КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ** 40
- Семенович А. С.,
здобувач кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка*
**ВПЛИВ ПІДГОТОВКИ ДО ЧЛЕНСТВА У ЄС НА
ФОРМУВАННЯ РЕГІОНІВ ЯК ОДИНИЦІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ У
КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ** 43

*Ткаченко О. А.,
студентка IV курса специальности «Международные отношения»
Мариупольского государственного университета*
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ТЕРРОРИЗМУ В РАМКАХ ШОС 47

*Toropchin G.V.,
1st year PhD student of Kemerovo State University, Department of History
and International Relations, Chair of Modern, Contemporary History and
International Relations*
**SOUTH PACIFIC NUCLEAR FREE ZONE AND THE ROLE OF
AUSTRALIA IN ITS ESTABLISHMENT** 50

*Трупа С.,
PhD, Mariupol State University*
**GLOBAL CIVIL SOCIETY AS A NEW ACTOR OF
INTERNATIONAL RELATIONS** 55

*Konstantinova V.,
5th year student, International Relations, The Institute of Social Sciences of
Odessa I. I. Mechnikov National University*
**THE DEVELOPMENT OF IRANIAN NUCLEAR PROGRAM IN
THE POST-BIPOLAR WORLD: THE PROBLEMS OF
PERIODIZATION AND CORRELATION OF THIS PROCESS
WITH WORLD POLITICS** 58

*Lozova V.,
third-year student, International Relations, The Institute of Social Sciences
of
Odessa I. I. Mechnikov National University*
**THE CIVIL WAR IN SYRIA IN THE CONTEXT OF THE
TRANSFORMATION PROCESSES IN THE MIDDLE EAST
REGION** 62

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Анохіна А. В.,
студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Мариупольського державного університету*
**СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КНР У ГАЛУЗІ ВИЩОЇ
ОСВІТИ** 67

- Арсеньєва А. О.,
студентка 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКО-
НІМЕЦЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН** 70
- Боярська Є.,
студентка 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СПЕЦИФІКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ** 73
- Федоренко О. О.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЛЬ СОТ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ТА
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРАХ УКРАЇНИ** 76
- Коршунова С. В.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ
УКРАЇНОЮ ТА ЧЕСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ** 80
- Лисак В. Ф.,
к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету*
**ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ З ІТАЛІЄЮ В КОНТЕКСТІ
СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ
СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКОГО БАСЕЙНУ** 82
- Міхно В. В.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПРОБЛЕМА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.
ЗВТ ЧИ МИТНИЙ СОЮЗ** 86
- Папаяні С. В.,
аспірантка кафедри конституційного адміністративного та
міжнародного права Маріупольського державного університету*
**ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСАД ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ** 88

- Пашко А. В.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**УКРАЇНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ** 92
- Шаповалова Я. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ УКРАЇНСЬКО-
РУМУНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ** 94
- Скребнева А. В.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ
УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
(1991-2004 РР.)** 96
- Умарова Н. Н.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ НАГІРНО-
КАРАБАХСЬКОГО КОНФЛІКТУ** 100
- Яцків М. М.,
аспірантка III року навчання кафедри міжнародних відносин та
дипломатичної служби, факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*
**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ
ВІДНОСИН** 104
- Паюк К. А.,
студентка V курсу відділення «Міжнародні відносини» Інституту
соціальних наук Одеського національного університету ім.
І. І. Мечникова*
УКРАЇНО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 107

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДЕРЖАВ СВІТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- Добродій О. Є.,
студентка ОКР “Спеціаліст” спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*
**ПІДХІД ФРАНЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ
ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ** 110
- Гуров М. І.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЗШИРЕННЯ НАТО НА СХІД ЯК ПРОБЛЕМА РОСІЙСЬКОЇ
БЕЗПЕКИ** 112
- Іманова А. С.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
АНАЛІЗ ВЗАЄМВІДНОСИН МІЖ США ТА РФ У 2002-2012 РР. 116
- Иорганский Д. Н.,
студент IV курсу спеціальності «Международные отношения»
Маріупольського державного університету*
**СОТРУДНИЧЕСТВО США И ЕС В БОРЬБЕ С
МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ** 119
- Кандаурова А.М.,
студентка IV курсу спеціальності «Международные отношения»
Маріупольського державного університету*
**ОТНОШЕНИЯ США И ИЗРАИЛЯ НА СОВРЕМЕННОМ
ЭТАПЕ** 121
- Кокуріна І. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**АЛБА – ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ВЕНЕСУЕЛИ У БОРОТЬБИ ЗА РЕГІОНАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО** 123
- Коломоєць А. С.,
студентка III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**РОЛЬ ТА ВПЛИВ США У ВРЕГУЛЮВАННІ ПАКИСТАНО-
ІНДІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ** 126

- Коштовная М. А,*
студентка IV курсу спеціальності «Международные отношения»
Маріупольського державного університету
**РОССИЙСКО-ТУРКМЕНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В УСЛОВИЯХ
ГЛОБАЛИЗАЦИИ** 129
- Котов А. Г.,*
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**КОНФЛІКТИ В ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ МОРІ У
КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН МІЖ СОЦІАЛІСТИЧНОЮ
РЕСПУБЛІКОЮ В'ЄТНАМ ТА КИТАЙСЬКОЮ НАРОДНОЮ
РЕСПУБЛІКОЮ** 133
- Ковчуга М.,*
студента III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ НА РОЗВИТОК ВІДНОСИН
МІЖ ІРАНОМ ТА САУДІВСЬКОЮ АРАВІЄЮ** 136
- Крутий Г. В.,*
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ
ПОЛІТИЦІ НІМЕЧЧИНИ** 138
- Кульчіковський І. С.,*
студент II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**УЧАСТЬ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В СТРУКТУРАХ
КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ** 142
- Лаврентьєва Д. О.,*
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ІРАНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ
ВРЕГУЛЮВАННЯ ЯДЕРНОГО ПИТАННЯ** 146
- Мініч Р. І.,*
студент 4 курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Національного університету «Острозька академія»
**CAUSUS BELLII У СИРІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ВІДНОСИНАХ
(2011-2012 РР.)** 147

- Осадчук Р. С.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**АВСТРАЛО–КИТАЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ (В
ПЕРІОД 2012-ПОЧАТОК 2013 РР.)** 151
- Пархомчук О. В.,
студентки V курсу спеціальності «Документознавство та
інформаційна діяльність» Національного університету «Острозька
академія»*
**ІМІДЖ КРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ** 154
- Паришкова В.В.,
студентка ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Міжнародні
відносини» Маріупольського державного університету*
**ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЇ
НА БАЛКАНАХ** 158
- Рябінін Є. В.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету*
**ПОЛІТИКА ЄС НАПЕРЕДОДНІ «АРАБСЬКОЇ ВЕСНИ» В
ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ** 161
- Спесивцева О.И.,
студентка IV курсу спеціальності «Международные отношения»,
Маріупольського державного університету*
**АРКТИЧЕСКИЙ ВЕКТОР ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ
ФИНЛЯНДИИ** 165
- Субачева М. И.,
студентки IV курсу спеціальності "Международные отношения"
Маріупольського державного університету*
**ЛИВИЙСКО-ЕГИПЕТСКИЕ ОТНОШЕНИЯ НА
СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ** 169
- Телиця А. А.,
студентки IV курсу спеціальності "Міжнародні відносини"
Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ
США ТА КНР** 171

- Токіна О. Ю.,
студентка V курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету
**ПОЛІТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА
США В НАТО** 174
- Трофименко М. В.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики Маріупольського державного університету
ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ 178
- Юрчак В. М.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин Прикарпатського
національного університету ім. В. Стефаника
**ФРАНКО-АМЕРИКАНСЬКІ ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ В
КОНТЕКСТІ АРАБСЬКИХ РЕВОЛЮЦІЙ 2011 Р.** 187
- Волоніц А. Г.,
студентки III курсу, спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОСІЙСЬКОГО-
АМЕРИКАНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
У 1991-1999 РР.** 191
- Заяц А. С.,
студентки IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету
**ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ РОСІЇ ТА АСЕАН. СУЧАСНИЙ
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ** 195
- Зливко Я. А.,
студентка IV курсу спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету
ПЕРСПЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КОСОВА 198
- Гаврилова Н. В.,
к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Маріупольського державного університету
**ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР У ЗОВНІШНІЙ
ПОЛІТИЦІ УРУГВАЮ** 201

*Константинова Ю. В.,
к.і.н., ст. викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ» В СУЧАСНОМУ
НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ** 205

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

*Бойко З. О.,
студентка ОКР «Магістр» спеціальності “Міжнародні відносини”
Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В КРАЇНАХ
ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ** 210

*Дворніченко Д. Ю.,
викладач кафедри міжнародного права та порівняльного
правознавства Міжнародного гуманітарного університету м. Одеси*
**ПРАВОСЛАВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРЕЦІЇ: КАТАЛІЗАТОР АБО
ІНГІБІТОР ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ КРАЇНИ** 214

*Христунова Т. А.,
студентка III курсу спеціальності “Культурологія” Національного
університету “Острозька академія”*
**ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА
НАДНАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЄС** 215

*Костіна С. Б.,
аспірантка спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та
етнодержавознавство*
КРИЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ 218

*Михайлов В. Г.,
студент-магістр першого курсу спеціальності „Современная
Болгария – государство и общество с конца XIX по начало XXI века”
Софійського університету імені Святого Климента Охридського*
**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНОСТЬ БОЛГАРИИ В НАЧАЛЕ
ДВАДЦАТЬ ПЕРВОГО ВЕКА – ПРОБЛЕМЫ СОХРАНЕНИЯ И
ТРАНСФОРМАЦИИ** 222

*Пономарева И. С.,
профессор кафедры международных отношений и внешней политики
Мариупольского государственного университета*
**ФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В
УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО МАРИУПОЛЯ** 224

*Руснак О. В.,
Студентка IV курсу спеціальності «Країнознавство» Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича*
**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НІМЦІВ
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ** 227

*Василян В.Г.,
аспірант спеціальності 23.00.05 – етнополітологія та
етнодержавознавство Маріупольського державного університету*
**ПОНЯТТЯ «ДІАСПОРА» ТА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЯ В УМОВАХ
ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ** 230

*Янченко А.,
аспірант спеціальності 23.00.02 «Политические институты и
процессы» Маріупольського державного університету*
**ДИСКУРСИВНОЕ КОНСТРУИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ
ИДЕНТИЧНОСТИ В СОЦИАЛЬНЫХ МЕДИА (УКРАИНСКИЙ
КОНТЕКСТ)** 233

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ СВІТУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Агєєва О. Л.,
старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої
політики Маріупольського державного університету*
**РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В
ГАЛУЗІ РІШЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА СТАНУ
ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ** 237

*Аношина А. В.,
студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*
**ОСОБЛИВОСТІ ІММІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ДО США З
КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ** 241

- Бережна О. І.,
студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»,
Маріупольського державного університету*
**НЕЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
У БОРОТБІ З ГРЕЦЬКОЮ БОРГОВОЮ КРИЗОЮ** 245
- Чупріна Ю. В.,
студентка спеціальності “Міжнародні відносини” ОКР Спеціаліст
Маріупольського державного університету*
**ПРОБЛЕМА ІМІГРАНТІВ У ПРОГРАМАХ
ПРАВОРАДИКАЛЬНИХ ПАРТІЙ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ** 248
- Дегерменджи Ю. Д.,
студентка ОКР «Спеціаліст», спеціальності “Міжнародні
відносини” Маріупольського державного університету*
ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ 251
- Фомічов А. Л.,
аспірант спеціальності 23.00.02. - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*
**КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
ПРОТЕСТУ (НА ПРИКЛАДІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОТЕСТУ В
М. МАРІУПОЛЬ 4.11.2012)** 254
- Горецька А.В.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та
процеси Маріупольського державного університету*
**ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ
УПОВНОВАЖЕНОГО З ПИТАНЬ ЛОБІЮВАННЯ КАНАДИ** 258
- Маснюк Н. М.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та
процеси Маріупольського державного університету*
**ОСНОВНІ ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ** 262
- Майборода М. І.,
аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*
**ВИБОРЧА КАМПАНІЯ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ПІД ЧАС
ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2012 Р. В УКРАЇНІ** 265

- Мурза К. Г.,
аспірант спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету
ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ В СОМАЛІ 268
- Ніколенко В. Е.,
студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ВПЛИВ ІМІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОЛІТИЧНЕ
ЖИТТЯ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА** 273
- Петренко Г. П.,
студентка II курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПІРАТСТВА ЯК ЗАГРОЗИ
БЕЗПЕЦИ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ БРИТАНСЬКИХ
ЗМІ** 275
- Пісаренко А. М.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЙ У
ПОСТБІПОЛЯРНОМУ СВІТІ** 278
- Пономаренко І. А.,
студент III курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ В ПАРТІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ
КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ** 281
- Шабан А.О.,
студентка VI курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету
**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ РОСІЇ** 285
- Светлакова М. А.,
аспірантка спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та
процеси Маріупольського державного університету
**ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ ПАРТІЇ «ВПЕРЕД, ІТАЛІЯ»
2006 Р.** 288

*Ясірова Ю.Ф.,
аспірант спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси
Маріупольського державного університету*
**ПРОГРЕСИВНА ПАРТІЯ ТРУДОВОГО НАРОДУ КІПРУ /
АКЕЛ В ХХІ СТ.: АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ З'ЇЗДІВ
ПАРТІЇ** 291

ГЕНДЕР В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

*Сальнікова Н. В.,
к.і.н., старший викладач кафедри історичних дисциплін
Маріупольського державного університету*
ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ НА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ 296

*Шолота Х. В.,
асистент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*
ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В КАНАДІ 298

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ТРЕТЬОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН ТА СВІТОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ»**

**У збірнику публікуються матеріали українською, російською,
англійською мовами**

Відповідальний редактор: Булик М. В.

МАРІУПОЛЬ : МДУ, 2013

